

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**POST-SOVYET TOPRAKLARDA TEK TARAFLI KUVVET
KULLANIMININ DİNAMİKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Ayla AKDOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım TURAN

MAYIS – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

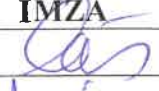
POST-SOVYET TOPRAKLARDA TEK TARAFLI KUVVET
KULLANIMININ DİNAMİKLERİ

DOKTORA TEZİ

Ayla AKDOĞAN

Enstitü Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler

“Bu tez 06 /05/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Aysel GÖKTÜRK KUTLU	BAŞARILI	
Doc. Dr. İsmail EREN	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım TURAN	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YETİM	BAŞARILI	
Dr. Öğr. Üyesi Nurullah ALTUN	Başarılı	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
Öğrencinin		
Adı Soyadı	:	Ayla AKDOĞAN
Öğrenci Numarası	:	0860d07008
Enstitü Anabilim Dalı	:	Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☐ YÜKSEK LİSANS ☒ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Post-Sovyet Topraklarda Tek Taraflı Kuvvet Kullanımının Dinamikleri
Benzerlik Oranı	:	%12
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.		
27.05.2019 Öğrenci imza		
☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.		
Bilgilerinize arz ederim.		
...../...../20..... Öğrenci imza		
Uygundur		
Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi YILDIRIM TURAN		
Tarih: 27.05.2019		
İmza:		
☐ KABUL EDİLMİŞTİR	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı	
☐ REDDEDİLMİŞTİR		
EYK Tarih ve No:		

ÖNSÖZ

Bu tezin konusunun ortaya çıkmasına vesile olan Prof. Gerald Schneider'e, tezin yazılmasında desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım TURAN'a; aslında bir Uluslararası İlişkilerci olması gereken ve stratejik eleştirileriyle bana farklı bakış açıları sunan Dr. Öğr. Üyesi Nurullah ALTUN'a; katkılarından dolayı Doç. Dr. İsmail EDİZ'e; eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen ve verdiğim bütün kararlara saygı gösteren babam Hasan Hüsnü AKDOĞAN ve annem Rahmiye AKDOĞAN'a; bütün eğitim hayatım boyunca bir adım ötemde olan, doktora eğitimim ve verilerimi derleme sürecinde hep yanımda olan ve beni teşvik eden kardeşim Fatma AKDOĞAN DEMİRCİ'ye; tezin neredeyse 7/24 süren yazılması ve düzeltilmesi aşamasında gösterdiği destek, sabır ve hoşgörü için eşim Gökhan ÇAĞLAR'a; tezin yazılması ve düzeltilmesinde benim kadar emeği olan, gösterdiği sabır ve "hadi yaparsın" motivasyonu ve sonsuz desteği için ayaklı yazım kılavuzu, ablam, değerli dostum Doç Dr. Nevran KARACA'ya; her serzenişimi dinleyen, desteğini esirgemeyen enerji merkezim Öğr. Üyesi Berna ANIL ÖZKURT'a ve Serpil ÜLGEN'e; sorun çözücülüğü ve desteği için dostlarım Doç. Dr. Cihan SELEK ÖZ'e, Dr. Öğr. Üyesi Şule Kasapoğlu YILDIZ'ave Arş. Gör. Tunç İNCE'ye; evinin kapılarını bana açan, vizyonu ve analitik bakış açısı için Öğr. Üyesi Dilek SÜRMELİ'ye; dualarıyla beni kuşatan annelerim Rabiye ÇAĞLAR'a ve Havva KARACA'ya ve bu uzun ve zorlayıcı süreçte görüşmeye vakit ayıramadığım, ama sitem etmek yerine varlıklarıyla destek olan değerli dostlarım Seda HOCAOĞLU YILDIZ'a, Nilüfer ÇORBACIOĞLU AYHAN'a, Emel ÇORBACIOĞLU DURMAZ'a, Ömer Abdullah AYHAN'a, Ufuk DURMAZ'a, Ahmet KARAFİL'e, Serhat SAYGILI ve Zafer SAYGILI kardeşlere samimiyetle teşekkür ediyorum.

Ayla AKDOĞAN

06.05.2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	v
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	x
HARİTA LİSTESİ	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KONUNUN MAHİYETİ ve LİTERATÜR İNCELEMESİ	6
1.1 Çatışma	6
1.2 Silahlı Anlaşmazlıklar	6
1.2.1 Savaş	7
1.2.2 İç Savaş	13
1.3 Şiddet	28
1.3.1 Tek taraflı Kuvvet Kullanımı	30
1.3.2 Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Konseptleri	36
1.3.3 Tek Taraflı Kuvvet Kullanımının Kavramsal Karmaşası ve Bir Çözümleme Denemesi	40
BÖLÜM 2: TEORİK ARGÜMAN	42
2.1 Rejim Tipi	42
2.2 Sivilleri Hedef Almanın Etkililiği ve Etkisizliği	45
2.3 Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı – Sivillerin Öldürülme Nedenleri	48
2.3.1 Stratejik Mantık	49
2.3.1.1 Savaşan Tarafların Askeri Gücü	50

2.3.1.2 İntikam Mantığı	59
2.3.2 Uluslararası Yaptırım Mantığı	61
2.3.2.1 Müdahale ve Etkileri	61
2.3.2.2 Misyonların Etkililiği ve Etkisizliği	63
2.3.2.3 Yaptırımların Etkileri	64
2.3.2.4 Yaptırımların Etkililiği ve Etkisizliği	65
BÖLÜM 3: VAKA ÇALIŞMALARININ SEÇİMİ, ANALİZ BİRİMİ VE GÖZLEM DÖNEMİ	70
3.1 Azerbaycan (1990-1997)	72
3.2 Çeçenistan (1994-1996 ve 2000-2005)	77
3.3 Tacikistan (1990-1995)	84
3.4 Gürcistan (1990-1996)	89
BÖLÜM: 4 OPERASYONELLEŞTİRME VE VERİLER	95
4.1 Bağımlı Değişken: Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı	95
4.2 Bağımsız Değişkenler:	96
4.2.1 Aktörlerin Gücü	96
4.2.2 İntikam	96
4.2.3 Uluslararası Toplum Baskısı	96
4.3 Veri Kaynakları	97
4.4 Verilerin Toplanması	99
4.5 Model Seçimi	100
BÖLÜM 5: YÖNTEM	101
5.1 Zaman Serisi Analizi	101
5.1.1 Otoregresif Süreç	104

5.1.2 Hareketli Ortalama Süreç	105
5.1.3 Vektör Otoregresyonu (VAR)	107
5.1.4 Granger Nedenselliği	108
5.1.5 Modelin Özellikleri	109
5.2 Analizler	110
5.2.1 Azerbaycan	111
5.2.1.1 Stratejik Mantık	115
5.2.1.2 İntikam Mantığı	117
5.2.1.3 Uluslararası Yaptırım Mantığı	120
5.2.1.4 Vektör Otoregresif (VAR) Modeli	122
5.2.1.5 VAR Granger Nedenselliği	124
5.2.2 Çeçenistan	125
5.2.2.1 Stratejik Mantık	127
5.2.2.2 İntikam Mantığı	128
5.2.2.3 Uluslararası Yaptırım Mantığı	129
5.2.2.4 Vektör Otoregresif (VAR) Modeli	130
5.2.2.5 VAR Granger Nedenselliği	132
5.2.3 Tacikistan	133
5.2.3.1 Stratejik Mantık	135
5.2.3.2 İntikam Mantığı	136
5.2.3.3 Uluslararası Yaptırım Mantığı	137
5.2.3.4 Vektör Otoregresif (VAR) Modeli	139
5.2.3.5 VAR Granger Nedenselliği	141

5.2.4 Gürcistan	142
5.2.4.1 Stratejik Mantık	143
5.2.4.2 İntikam Mantiğı	143
5.2.4.3 Uluslararası Yaptırım Mantiğı	143
SONUÇ	144
KAYNAKÇA	153
EKLER	179
ÖZGEÇMİŞ	256

KISALTMALAR LİSTESİ

- 2SLS** : İki-Aşamalı En Küçük Kareler Yöntemi (Two-Stage least squares)
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- ACF** : Otokorelasyon fonksiyonu (Autocorrelation Function)
- ACLED** : Silahlı Çatışma Konum ve Olaylar Verisi (Armed Conflict Location and Events Data)
- ADC** : Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti
- ADF** : Genişletilmiş Dickey-Fuller
- AGİK** : Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (Conference on Security and Cooperation in Europe–OSCE)
- AGİT** : Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
- AHC** : Azerbaycan Halk Cephesi
- AIC** : Akaike Bilgi Ölçütü (Akaike Information Criterion)
- AR** : Otoregresif
- ARIMA** : Birleştirilmiş Otoregresif Hareketli Ortalama (Autoregressive Integrated Moving Average)
- ARMA** : Otoregresif Hareketli Ortalama (Autoregressive Moving Average)
- BBC** : British Broadcasting Corporation
- BDT** : Bağımsız Devletler Topluluğu
- BIC** : Bayes Bilgi Ölçütü (Bayesian Information Criterion)
- BM** : Birleşmiş Milletler
- BMGK** : Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu
- BMTGH** : Birleşmiş Milletler Tacikistan Gözlem Heyeti (United Nations Mission of Observers in Tajikistan–UNMOT)

CNN	: Cable News Network
COW	: Savaş Bağlantıları Projesi (Correlates of War)
DF	: Dickey-Fuller
DW	: Durbin-Watson
GDC	: Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti
GRAD	: Sovyet Kamyona Monte 122 mm Roket Atar (Soviet truck-mounted 122 mm multiple rocket launcher)
GSYİH	: Gayrı Safi Yurt İçi Hasıla
IRF	: Etki-Tepki Fonksiyonu (Impulse-Response Function)
İİİÖ	: İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch– HRW)
İRP	: İslami Rönesans Partisi
KEDS	: Kansas Olay Veri Sistemi (The Kansas Event Data System)
KOSVED	: Konstanz Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Olay Dataseti (Konstanz One-Sided Violence Event Dataset)
MA	: Hareketli Ortalama
OLS	: Sıralı En Küçük Kareler (Ordinary Least Squares)
OSV	: Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı (One-Sided Violence)
PACF	: Kısmi Otokorelasyon fonksiyonu (Partial Autocorrelation Function)
PRIÖ	: Oslo Barış Araştırma Enstitüsü (Peace Research Institute in Oslo)
R2P	: Responsibility to Protect
RPG	: Roketatar (Rocket Propelled Grenades)
SBC	: Schwartz Bayes Ölçütü (Schwartz Bayesian Criterion)
SBIC	: Schwarz-Bayes Bilgi Kriteri (Schwartz Bayesian Information Criterion)
SSC	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti

- SURE** : İlişkısız Regresyon Yöntemi (Seemingly Unrelated Regression Equations)
- TDO** : Tanrı'nın Direniş Ordusu (Lord's Resistance Army –LRA)
- UCDP** : Uppsala Üniversitesi Çatışma Veri Programı (Uppsala University Conflict Data Program)
- UEE** : Uluslararası Ekonomi Enstitüsü'nün (Institute for International Economics– IIE)
- UKC** : Ulusal Kurtuluş Cephesi
- UNITA** : Angola'nın Tam Bağımsızlığı için Ulusal Birlik (The National Union for the Total Independence of Angola)
- VAR** : Vektör Otoregresyonu (Vector Autoregressive)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Eski ve Yeni İç Savaşlar	15
Tablo 2 : Azerbaycan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri	115
Tablo 3 : Azerbaycan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri	118
Tablo 4 : Azerbaycan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri	121
Tablo 5 : Azerbaycan'daki Çatışmanın VAR Gecikme Derecesi Seçimi	122
Tablo 6 : Azerbaycan'daki Çatışmanın VAR Modeli	123
Tablo 7 : Azerbaycan İç Savaşındaki Anahtar Korelasyonların Granger Nedensellik Testi	125
Tablo 8 : Çeçenistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri	128
Tablo 9 : Çeçenistan'daki Çatışmanın VAR Gecikme Derecesi Seçimi	130
Tablo 10 : Çeçenistan'daki Çatışmanın VAR Modeli	131
Tablo 11 : Çeçenistan İç Savaşındaki Anahtar Korelasyonların Granger Nedensellik Testi	132
Tablo 12 : Tacikistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri	135
Tablo 13 : Tacikistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri	137
Tablo 14 : Tacikistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri	138
Tablo 15 : Tacikistan'daki Çatışmanın VAR Gecikme Derecesi Seçimi	139
Tablo 16 : Tacikistan'daki Çatışmanın VAR Modeli	140

Tablo 17: Tacikistan İç Savaşındaki Anahtar Korelasyonların Granger Nedensellik Testi	141
--	-----

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Azerbaycan Çatışmasının Analizi	111
Şekil 2: Endojen Değişkenler Olarak Ermeni ve Azeri Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı İle Karşılıklılık Modeli İçin Etki-Tepki Fonksiyonları	124
Şekil 3: Çeçenistan Çatışmasının Analizi	125
Şekil 4: Endojen Değişkenler Olarak Çeçen ve Rus Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı İle Karşılıklılık Modeli İçin Etki-Tepki Fonksiyonları	132
Şekil 5: Tacikistan Çatışmasının Analizi	133
Şekil 6: Endojen Değişkenler Olarak Tacik Askeri ve Tacik İsyancı Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı İle Karşılıklılık Modeli İçin Etki-Tepki Fonksiyonları	140
Şekil 7: Gürcistan Çatışmasının Analizi	142

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Kafkasya ve Orta Asya	70
Harita 2: Kafkasya'nın Etnik Dağılımı	71
Harita 3: Azerbaycan ve Dağlık Karabağ	73
Harita 4: Çeçenistan	78
Harita 5: Tacikistan	84
Harita 6: Gürcistan	90

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☐	Doktora	☒
Tezin Başlığı: Post-Sovyet Topraklarda Tek Taraflı Kuvvet Kullanımının Dinamikleri			
Tezin Yazarı: Ayla AKDOĞAN		Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım TURAN	
Kabul Tarihi: 06.05.2019		Sayfa Sayısı: 13 (ön kısım) + 174 (tez) + 4 (ek)	
Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler			
II. Dünya Savaşı'ndan bu yana, bilim adamları devletler arası ve iç savaşlardaki artan eğilime odaklanmışlardır. Bu, iç savaşların başlangıcını ve süresini etkileyen faktörler hakkında çok sayıda görüş sağlayan yayınların artmasına neden olmuş; ancak araştırmacılar iç savaşın ana etkenlerinden birisi olan sivil mağduriyeti gözden kaçırmışlardır. Günümüzde, bu olguyu açıklamayı amaçlayan çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalarda sivil mağduriyet konusundaki amaca yönelik görüşler farklılık göstermekle birlikte sıklıkla şu sorular gündeme gelmektedir: Failler neden bazen sivilleri kasıtlı olarak öldürmekte veya onlara zarar vermektedir? Bu gibi eylemlerin altında hangi rasyonel faktörler yatmaktadır? Ancak konuya ilişkin yapılan çalışmalarda bu sorular tüm iç savaşlar için cevaplanamamıştır. Bu bağlamda çalışmada sözkonusu sorulara stratejik mantık ve yaptırım mantığı çerçevesinde yanıt aranması hedeflenmiştir. Vaka olarak dışa kapalı bir sistemden gelen ve bağımsızlığını Sovyetler Birliği'nin dağılması ile kazanan Azerbaycan, Gürcistan, Tacikistan ve Rusya Federasyonu içerisinde özerklik statüsüne sahip olan Çeçenistan seçilmiştir. Stratejik mantığın temelini çatışan tarafların askeri anlamdaki güç farklılıkları ve intikam mantığı oluştururken yaptırım mantığının temelini, uluslararası toplumun tek taraflı şiddet olaylarını önleyebileceği oluşturmaktadır. Bu hedef doğrultusunda çalışmada stratejik mantık ve yaptırım mantığına uygun hipotezler kurgulanmış, data setleri oluşturulmuş ve data setlerinden hareketle zaman serisi analizleri yapılmıştır. Analizler sonucunda Azerbaycan, Çeçenistan, Tacikistan ve Gürcistan'da yaşanan çatışmalardaki dinamikler ortaya konulmuştur. İncelenen vaka çalışmalarındaki çatışmaların her birisi için stratejik mantık çerçevesinde farklı sonuçlar elde edilmekle birlikte yaptırım mantığı çerçevesinde sonuçların incelenen vakalar için aynı olduğu ortaya çıkmıştır.			
Anahtar Kelimeler: Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı, İç Savaş, Mantık			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree ☐	Ph.D. ☒
Title of Thesis: The Dynamics of One-Sided Violence in Post-Communist Territories	
Author of Thesis: Ayla AKDOĞAN Supervisor: Assist. Prof. Yıldırım TURAN	
Accepted Date: 06.05.2019	Number of Pages: 13 (pre-text) + 174 (text) + 4 (app)
Department: International Relations	
Since World War II, scholars have focused on the increasing trend in interstate and civil wars. This causes a rise in publications that has provided numerous insights on the factors influencing the onset and duration of civil wars so the researchers often overlooked a key factor of civil war: civilian victimization. Today, a large number of studies is being published which aim to explain this phenomenon, but not for all civil wars. Opinions on the purpose of civilian victimization differ. The question is then often raised: Why do perpetrators sometimes kill and harm civilians intentionally? Which rational facts underlie such acts? These questions are neither scrutinized for all civil wars, nor tested with the same hypotheses nor analyzed with the same method. In this context, this research study examines these questions. In order to arrive at answers, two related logics are examined: Strategic logic and international sanctioning logic. Azerbaijan, Georgia, Tajikistan which had an enclave system background and won their independence with the dissolution of the Soviet Union and Chechnya, an autonomous state within Russian Federation, were elected as case studies. Strategic logic focuses on the military strength of the warring parties and revenge, and the premise of the international sanctioning logic is that the international community can prevent the occurrence of one-sided violence. In order to examine the logics, hypotheses have been formed; a data set has been created and analyzed by a time series analysis. Time series analysis provided to see the dynamics in the conflicts in Azerbaijan, Chechnya, Tajikistan and Georgia. While each of the conflicts in the case studies examined revealed different results in the framework of strategic logic, it was found that the results were the same in the framework of the international sanctioning logic.	
Keywords: One-Sided Violence, Civil War, Logic	

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra savaşta ve savaşında yaşanan değişimle birlikte konuya ilişkin akademik araştırmaların sayısında artış meydana gelmiş olmakla beraber bu araştırmalarda daha çok savaşın sebepleri ve sonuçlarına odaklanılmış, savaşın sonuçlarından birisini teşkil eden sivil kayıplar gözardı edilmiştir. Bununla birlikte dünyanın pek çok yerinde görülen çatışmalar yüksek sayıda insani kayıplara sebep olduğundan son yıllarda araştırmalara konu olmaya başlamıştır.

Sayıları giderek artan iç savaşlarda sivillerin hem hedef alınması hem de çatışmanın mağduru olmasıyla ortaya çıkan çok sayıdaki sivil ölümler tek taraflı kuvvet kullanımı kavramını öne çıkartmıştır. Çatışmaya müdahil olanlardan hangi tarafın bu tür eylemlere başvurduğu fark etmeksizin doğrudan sivillere yöneltilmekte ve bu türden bir şiddet birden fazla silahsız sivilin ölmesi veya zarar görmesi şeklinde vuku bulmaktadır. Tek taraflı kuvvet kullanımında birden fazla sivilin ölmesi veya zarar görmesi söz konusu olduğundan soykırım, katliam veya toplu öldürmenin daha kapsamlı ve özel halini teşkil etmektedir.

Tek taraflı kuvvet kullanımı eylemine başvurulması konusunda farklı görüşler mevcut olmakla birlikte temelde sorgulanan olgu faillerin sivilleri neden öldürdüğü, onlara neden zarar verdiği; faillerin bu tür bir eylemi kullanmalarının ardında yatan sebepler ve bunu açıklamak için motifler tespit edilip edilemeyeceğidir.

Çalışmanın Konusu

Bir çatışmanın silahlı bir çatışma ya da devletlerarası veya iç savaş haline gelmesi, savaşın ön saflarının yanı sıra, savaşma yöntemini de değiştirmiştir. Ana savaş kategorilerinden biri olan devletlerarası savaşlarda, organize olan iki ordu cephe hatları belirgin olan bir savaş alanında karşı karşıya (yüz yüze) savaşmaktadırlar ve çoğunlukla donanım, cephane ve askeri kuvvet açısından eşit konumdadırlar. Dolayısıyla bu tip savaşlar simetriktr. Buna karşın, iç savaşlar çoğunlukla güç ve donanım açısından, bir hükümet ve isyancı bir grup veya iki isyancı grup gibi iki eşit olmayan grup birbirine karşı savaştığı için asimetriktr. İsyancılar gerilla savaşı gibi nizami olmayan savaş taktiklerini kullanırken, hükümet nizami savaş taktiklerini kullanmaktadır.

Genellikle isyancı savaşçıların bu tür çatışmalarda daha güçsüz taraf oldukları varsayılmaktadır. Fakat çoğunlukla hedeflerine ulaşmak için daha güçlü olan tarafa büyük zarar veren vur-kaç stratejisi gibi belli başlı strateji ve taktikleri kullanmaktadırlar. Savaş tipi ve taktiklerindeki değişim araştırmacıların bu konuya daha detaylı şekilde odaklanmasına sebep olmuştur (Örneğin; Gleditsch ve ark. 2002; Fearon ve Laitin 2003; Ross 2004; Buhaug ve Lujala 2005; Verwimp 2006). Bunun sonucunda orta çıkan akademik çalışmalardaki artış, iç savaşların başlangıcı ve sürelerini etkileyen faktörler üzerine birçok kavrayış sağlamıştır.

Bununla birlikte savaş taktiklerinde yaşanan değişiklikler ve bu çerçevede savaşa gösterilen akademik ilgide araştırmacılar çoğunlukla iç savaşlarda kilit bir nokta olan sivillerin mağduriyeti konusunu gözden kaçırmışlardır. Günümüzde ise bu olguyu açıklamayı hedefleyen geniş çaplı araştırmalar yapılmaktadır. Yapılan bu araştırmaların sonuçları savaşan tarafların savaşın dinamiklerini değiştirmek amacıyla sivillerin hedef alındığını ve sivillerin öldürülmesinin silahlı çatışmaların bir sonucu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte savaş-sebepli ölüm sayılarına atıfta bulunarak sivil kayıpların boyutunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Valentino, Huth ve Balch-Lindsay (2004, s. 375) 1945'ten bu yana yaşanan tüm silahlı çatışmalarda 13 ile 26 milyon arası sivilin öldüğünü tahmin etmektedirler. Benzer şekilde Harff (2003b, s. 2) gayri muharip¹ ölümlerin en az 12 milyon olmak üzere 22 milyona kadar ulaşan bir sayıda olduğunu ileri sürmüştür. Fearon ve Laitin (2003) de savaşın sebep olduğu ölüm sayılarını değerlendirmiş ve 1945'ten bu yana 73 farklı ülkedeki yaklaşık 127 iç savaşın 16,2 milyondan fazla insanın ölümüne sebep olduğunu vurgulamışlardır. Azam (2006) savaş kayıplarının yüzde 84'ünün siviller olduğunu, Lacina ve Gleditsch (2005) ise, bu oranın yüzde 90 olduğunu iddia etmektedir.

Bu rakamların yüksek seviyede olması ve sivillerin hem hedef hem de çatışmanın mağdurları olması, sivilleri savaştaki ana konu haline getirmektedir. Bu kapsamda şu sorular öne çıkmaktadır.

- Niçin failer sivilleri öldürür ya da onlara zarar verir?
- Bu tür hareketlerin altında hangi unsurlar yatmaktadır?
- Bu tür hareketlerin ardında hangi motifler mevcuttur?

¹ Silahlı olmayan, orduyla alakası olmayan sivil insanlar.

Bu sorular çerçevesinde Şu hipotezler geliştirilmiştir:

H1: Bir dönemdeki askeri bir kayıp takip eden dönemdeki tek taraflı kuvvet kullanımı riskini arttırmaktadır.

H2: Bir grup karşı gruptan toprak kazandığında daha sık tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmaktadır.

H3:  atıŐmaların sayısı tek taraflı kuvvet kullanma eylemine başvuruyu arttırmaktadır.

H4: Belli bir dönemde bir tarafın tek taraflı kuvvet kullanma derecesi ne kadar yüksek olursa, takip eden dönemde muhalifin tek taraflı kuvvet kullanım derecesi daha yüksek olacaktır.

H5: Ne kadar çok çatışmaya girilirse o kadar çok Şiddet eylemleri meydana gelmektedir.

H6: Bir grubun diğer gruba yönelttiği tek taraflı kuvvet kullanımı ne kadar ölümcül ise diğer grubun tek taraflı kuvvet kullanım tepkisi de aşırı olacaktır.

H7: Uluslararası toplum tarafından belli bir çatışmacı gruba karşı oluşturulan yoğun baskı, bu grubun tek taraflı kuvvet kullanma eylemini azaltmakta; fakat diğer grubun sivilleri mağdur etme eğilimini arttırmaktadır.

H8: Birçok Şiddet eylemine karışmış olan grupların bu eylemlerinin uluslararası müdahalelerden etkilenme olasılığı düşüktür.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, i  savaşlarda bir devletin ya da milis ya da benzeri bir kuvvetin başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanımının siviller üstünde meydana getirdiği mağduriyetlerin motif ve sonuçlarını stratejik, intikam ve uluslararası yaptırım mantığı çerçevesinde ortaya koymaktır.

Çalışmanın  nemi

Bu çalışmanın amacına bağlı olarak öne çıkarılan en önemli husus siviller ve sivillere yönelik tek taraflı kuvvet kullanımının gerek tanımı gerekse gündeme alınıp alınmamasına ilişkin muhtemel kanaatleri de ortaya koymaktır. Sivillerin hem hedef hem mağdur olmalarına ilişkin olarak ilk tespitleri yapan Ziemke değerlendirmeleri

konuya da ışık tutmaktadır. Şöyle ki, Ziemke'ye göre (2007, s. 1) sivilleri önemli kılan dört sebep bulunmaktadır. Birincisi, sivil destek bir askeri kampanyanın başarısı için hayati öneme sahiptir. İkincisi, gayri muharıpleri öldürmek ya da onlara zarar vermek, savaş zamanı dikkat edilmesi gereken uluslararası hukuk kurallarına aykırıdır. Bu aynı zamanda örneğin bir dış müdahale ile savaşan taraflardan birinin yabancı parasal ya da lojistik desteğini tehlikeye atılmasıyla sonuçlanabilmektedir. Üçüncüsü, masum sivilleri öldürmek, onlara zarar vermek ve mağdurlar ile ailelerinin kaçmasına sebep olmak diğer tarafı desteklemelerini sağlamaktadır. Dördüncüsü ise, sivilleri hedef almak savaşın her alana yayılmış bir özellik değildir.

Yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere iç savaşlarda başvuru tek taraflı kuvvet kullanımından kaynaklanan sivil mağduriyeti önem arz etmektedir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan bu tespiti yönelik olarak literatürde PRIO-Uppsala ve COW projeleri ve yayımladıkları raporlar haricinde pek çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışma zikredilen bu eksikliği tamamlamaya yönelik olup, bir başka ifadeyle sözkonusu vakaların siyaset bilimi ve çatışma çalışmalarının Post-Sovyet bölgelerindeki çatışmaları ele alınmamış olmasından dolayı bu tip vakalarda sivillere karşı tek taraflı kuvvet kullanımına dair bilgi ve veri eksikliğinin giderilmesi bakımından da önem arz etmektedir. Yüksek sayıda insani kayıplara neden olan ancak bugüne kadar tek taraflı kuvvet kullanımı kaynaklı sivil mağduriyetleri açısından ele alınmamış olan Azerbaycan, Gürcistan, Tacikistan ve Rusya Federasyonu içerisinde özerklik statüsüne sahip Çeçenistan'da yaşanan çatışmalar incelenmektedir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada kurgulanan hipotezlere stratejik mantık ve uluslararası yaptırım uygulama mantığı olmak üzere iki bağlantılı mantık çerçevesinde yanıt aranmıştır. Stratejik mantık tek taraflı kuvvet kullanımının gerçekleştiği ortam üzerinde yoğunlaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, siyasi şiddetin özel bir biçimini oluşturan araçsal kullanımı incelemektedir. Uluslararası yaptırım mantığının ölçüsü ise uluslararası topluluğun tek taraflı kuvvet kullanımının meydana gelmesini önleyebilecek olup olmaması çerçevesinde ele alınmaktadır.²

² Mantıklar, Araştırma Projesinden kullanılmıştır: Bussmann, Schneider ve Haer'in İç Savaşlarda Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı (KOSVED): Strateji, Anarşi ya da Uluslararası Taahhüt Eksikliği,

Hipotezleri test edebilmek için ihtiyaç duyulan data setleri her bir vakadaki çatışma süresi için ACLED'in (Armed Conflict Location and Events Data-Silahlı Çatışma Konum ve Olaylar Verisi) belirlemiş olduğu çatışma döneminin iki yıl öncesi ve iki yıl sonrasını kapsayacak şekilde ayrı ayrı kodlanmıştır. Azerbaycan çatışması, İç Savaşlarda Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı (KOSVED) Projesi için yaklaşık iki yıllık bir sürede kodlanmıştır. Tacikistan, Gürcistan ve Çeçenistan'da yaşanan çatışmalar için aynı yol izlenmiştir.

Kodlamalar her bir vaka için ayrı ayrı 49 kavram (bkz. Ek-3) ile saygın uluslararası basın yayın hizmeti sunan üç kuruluşun (British Broadcasting Corporation (BBC) Monitoring, Cable News Network (CNN) International ve New York Times) günlük haberlerinin LexisNexis platformu vasıtası ile taranması yoluyla elde edilerek Excel tablolarına işlenmiştir. Bu Excel tabloları istatistiksel analizler için kullanılan Stata programına aktarılmıştır. Stata programında verilere, komutlar kullanılarak bir zaman serisi modeli olan Otoregresif Hareketli Ortalama (ARMA) uygulanmış ve analizleri ortaya koyan grafik ve tablo ve şekiller elde edilmiştir ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın Sunumu

Çalışmanın birinci bölümünde savaş ve özellikle iç savaş ile ilgili kavramlar üzerine literatür incelemesi yapılmıştır.

İkinci bölümde stratejik, intikam ve uluslararası yaptırım mantıklarının teorik argümanlarını ortaya koyan literatür incelenmiştir. Sözkonusu argümanlar doğrultusunda hipotezler oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde çalışmada örnek olay olarak seçilen Azerbaycan, Çeçenistan, Tacikistan ve Gürcistan'daki çatışmaların tarihsel sürecine ilişkin literatür taranmıştır.

Dördüncü bölümde hipotezleri test etmek için, ikincil kaynaklardan faydalanılarak bu ülkelerdeki tek taraflı kuvvet kullanımı hakkında kapsayıcı bir veri seti kodlanmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde Stata programı ile veri setlerine bir zaman serisi analizi modeli olan Otoregresif Hareketli Ortalama (ARMA) modeli uygulanarak hipotezler test edilmiş, analizler gerçekleştirilmiş ve analizlerin sonuçları değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 1: KONUNUN MAHİYETİ ve LİTERATÜR İNCELEMESİ

Bu kısımda çatışma, silahlı anlaşmazlıklar, savaş ve iç savaş³, savaşma biçimi ve tek taraflı kuvvet kullanımına ilişkin literatür detaylı olarak incelenmiştir. Tezin odak noktasını oluşturan stratejik ve uluslararası yaptırım mantıkları ile ilgili teorik altyapı ise ikinci bölümde verilmiştir.

1.1 Çatışma

Çatışma, farklı bilim dallarına konu olan bir kavramdır. Örneğin sosyoloji bilimi toplumsal düzeydeki bir çatışmanın yanı sıra bireysel seviyedekiyle de ilgilenmektedir. Psikoloji bilimi kişisel, grup ya da toplumsal çatışmaları kapsamaktadır. Siyaset Bilimi aktör bazlı çatışma ile ilgilenmektedir. Dolayısı ile çatışmanın çok boyutlu bir karaktere sahip olduğu ve farklı düzeylerde incelendiği söylenebilir. Bu çalışmanın kapsamı açısından siyaset bilimi perspektifi daha uygun olduğundan, araştırma ve literatür taraması buna uygun olarak yapılmıştır. Siyaset bilimi açısından bakıldığında, bir çatışmayı genel olarak iki kategoride sınıflandırmak mümkündür. Çatışma ya savaş (silahlı çatışma⁴) ile ya da barış (silah kullanımı olmayan çatışma) ile sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla çatışmaların tamamının savaş ile sonlanması söz konusu olmadığından çatışmanın savaş ile eşdeğer bir kavram olmadığı ifade edilebilir. Cioffi-Revilla (1996, s. 8) savaşı: “bir savaş (savaşma olayı); birbirleriyle çatışan, ölümlerle sonuçlanan, siyasi hedeflerin peşinde koşan iki ya da daha fazla sosyal grubun, en az birinin otoriter bir liderin emri altındaki savaşçı grup olması ile, maksatlı ve ölümcül bir şiddetin meydana gelmesidir” şeklinde tanımlamıştır. Bu çalışmada çatışma çerçevesi, şiddetli bir siyasi çatışmanın söz konusu olması ve sivillere karşı bir vahşetin gerçekleşmiş olması koşulları dahilinde dikkate alınmıştır.

1.2 Silahlı Anlaşmazlıklar

³ İç savaş, devletlerarası çatışma/savaş, iç çatışma ve yerel çatışmalar alternatif olarak kullanılmıştır ve bir devleti ve ona meydan okuyan karşı grubu, isyancı grubu, aktörler olarak içermektedir.

⁴ Silahlı bir çatışma, bir tarafı hükümetin askeri gücü olması kaydıyla iki taraf arasındaki silahlı kuvvet kullanımının savaşla ilgili en az 25 ölümlü sonuçlandığı hükümet ve / veya bölge ile ilgili tartışmalı bir uyumsuzluktur durumdur.

(Uppsala'nın tanımı; aynı zamanda, Journal of Peace Research'deki çoğu makalede kullanılmaktadır, örneğin, Wallensteen ve Sollenberg 2001, ss. 629-644) http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/definition_of_armed_conflict/

Bu kısımda silahlı anlaşmazlık türlerinden, savaş ve iç savaş detaylı olarak anlatılmış, bunların dışında kalan askeri mücadele türleri bu çalışmanın kapsamı dışında kaldığından bunlar üzerinde detaylı olarak durulmamıştır. Bazı silahlı anlaşmazlık türleri arasındaki sınırlar kesin bir şekilde belirlenemediğinden bu tip anlaşmazlık türleri birlikte ele alınmışlardır. Vasquez (2009)'in de belirttiği üzere, başka kavramsallaştırmalar da önem arz ettiğinden böyle bir yol izlenmiştir.

1.2.1 Savaş

Rauch (2008, s. 70) savaşın; tarihsel, siyasi, sosyolojik, psikolojik vs. gibi perspektiflerden incelenebileceğini vurgularken Wagner (1993, s. 237) savaş, örgütlenmiş insan gruplarının birbirilerini yaralamak ve öldürmek ve birbirlerinin mülkiyetini (bir grup diğerine karşı güç kullanır, zayıf kaçınılmazdır, eylem yeterliği değildir) yok etmek için tasarlanmış silahların kullanıldığı bir mücadele olarak tanımlayarak savaş; siyasi, sosyolojik ve psikolojik açılardan ele almıştır.

Kalyvas (2007, s. 426) ise savaşların birçok şekilde sınıflandırılabilirliğini iddia etmektedir. Kalyvas'a göre savaşları sınıflandırmanın odak noktası; olaya dahil olan uluslararası ya da yerli başlıca aktörler, bunların saldırgan ya da savunmacı hedefleri, bunların gibi dünya görüşleri ve sosyal projeleri "hırs ve kin" ve benzeri şekillerde olabilmektedir. Kalyvas'a göre iç savaşları sınıflandırmanın bir yolu da savaşın "ana çatlağı"na vurgu yapmaktır. Kalyvas'ın bu sınıflandırma biçimi örneğin etnik ve etnik olmayan savaş ayrımının temelini de teşkil etmektedir.

Savaşlar çoğunlukla bir bölgeyi savunmak ya da genişletmek ya da bölgede yaşayan insanların zenginliğini ve konumlarını arttırmak için yapılmaktadır. Bu tür amaçların bulunmaması durumunda da, savaşlar, uğruna kavga edilen ve galip gelenin yenilen insanları ve toprakları kontrol ettiği bölgesel temelli bir rekabetten doğmaktadır. Buradan, savaşların sözkonusu amaçlarına bakılmaksızın, özünde bölgesel olduğu söylenebilmektedir (Vasquez 2009, s. 41). Bir bölge üzerindeki kontrol demografik hedefleri de içermektedir. Ja'ya (2009) göre, insan nüfusu üzerine yapılan akademik çalışmalar; şiddet, savaş, toplu imha veya zorla göç ettirilme gibi yıkıcı uygulamaları içermektedir. Bununla birlikte bu çalışmalar çoğunlukla bariz bir şekilde demografik hedeflere ulaşmayı amaçladıklarından ve bunların insan popülasyonu üzerinde etkileri olduğundan bu çalışmalara önem atfedilmesi gerekmektedir.

Savaş⁵, her zaman tek bir sebepten meydana gelmediğinden çok karmaşık bir konudur. Savaşmayı tercih etmenin birçok yolu bulunmaktadır. Örneğin Vasquez (2009), savaşlar üzerine yaptığı analizler sonucunda modern devlet sisteminde nispeten eşit konumda olan devletlerin birbirleriyle savaşa girdiği bir model oluşturmayı denemiştir.

Vasquez (2009) savaşlardan önce meydana gelen rastlantısal diziyi tanımlarken, savaşın altında yatan temel sebepleri ve yakın sebepleri birbirinden ayırmaktadır. Vasquez'e göre, savaşın altında yatan sebepler savaşı bitiren bir dizi olayı (yakın sebepler) tetikleyen temel sebeplerdir. Savaşların kaynaklanabileceği birçok sorun arasında, komşular arasında olan bölgesel sorunların, savaşla sonuçlanan olaylar dizisine sebebiyet verebilecek çatışmanın ana kaynağı olduğunu tespit etmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere Vasquez bölgesel anlaşmazlıkları savaşın ana sebebi olarak görmektedir. Bölgesel anlaşmazlıkların aynı zamanda iç savaş gibi diğer silahlı çatışma türlerinin de ana sebeplerinden birisi olduğunu vurgulamaktadır.

Vasquez (2009, s. 15) savaşın nasıl tanımlanması gerektiğine hatta kavramsallaştırılmasına odaklanılmadığını vurgulamaktadır. Araştırmacıların çoğunun değiştirilmiş günlük ya da sıradan tanımlamalarla çalıştıklarını, “savaşın ne olduğunu hepimiz biliyoruz” ifadelerini savaş hakkında teorik olarak belirgin bir şey bilmiyor olabileceğimizin sağlam bir işareti olarak görmektedir.

Vasquez'e (2009, s. 24) göre savaşı tanımlama konusundaki seçeneklerden birisi şiddet kavramı çerçevesinde savaşın tanımını kurgulamaya yönelik bir yaklaşım geliştirmektir. Şiddetin, fiziksel eylem yoluyla direkt vücuda zarar vermesi gibi dar bir açıklaması bile (mülkiyetin yok edilmesi, psikolojik egemenlik ya da yapısal koşullar (bkz. Galtung ve Høivik 1971; Galtung 1978) tarafından meydana getirilen zarar gibi geniş tanımlar yerine) Bull'un (1977, s. 184) aklında olana göre çok geniş kalmaktadır. Bull'a göre savaş, yalnızca onlara zarar vermeyi değil, karşı gruptan insanı öldürmeyi amaçlayan organize bir şiddeti içermelidir. Aksi takdirde savaş sadece aşırı şiddet kullanımı gibi

⁵ Savaş, Savaş Bağlantıları Projesi (COW-Correlates of War Project), tarafından askeri birlikler arasında azımsanamayacak sayıda kayıpları (en az 1.000 savaş ölümleri olması kriteriyle) içeren uzun süreli çarpışma olarak tanımlanmıştır. Devam eden çarpışmaların söz konusu olması katliamları savaş sınıflandırmasından elemiştir. Savaşlar, savaşanların siyasi konumlarına göre, başlıca modern devletler arası sistemin bir üyesi olup olmamalarına göre (1816'dan günümüze kadar) üç kategoride alt sınıflara ayrılmışlardır. Bir sistem üyesi olabilmenin koşulları olarak, bir devletin 500.000 nüfusa sahip olması, bağımsız olması ve tanınmış olması (Birleşik Krallık ve Fransa, Milliyetler Cemiyeti ya da Birleşmiş Milletler tarafından) belirlenmiştir (Small ve Singer 1982, ss. 38-43, Sarkees, Wayman ve Singer 2003, s. 58).

bir durumu ortaya çıkaracaktır. Fakat bu ayrımı çok açık bulmadığından bu durum Vasquez'i kendi ayırt edici tanımını ekleyerek savaşı daha derinlemesine incelemeye sevk etmiştir.

Sosyal bir perspektiften bakıldığında savaş, ortak organize şiddeti içeren çatışmaları çözümleme adına yapılan girişimler olarak tanımlanabilir.⁶ Clausewitz (1832, s. 24) savaşa ilişkin iki tanım geliştirmiştir. Bunlar, “Savaş yalnızca politikaların farklı vasıtalar ile devamıdır” ve “Savaş kendi arzularımızın gerçekleşmesi için düşmanlarımızı mecbur bırakma amacı güden bir şiddet hareketidir” (aktaran: Vasquez 2009, s. 35). Clausewitz'e göre şiddet asimetrik⁷ ve bastırılan taraf kendisini savunduğunda oraya çıkmaktadır. Alternatif olarak, katliamlar, toplu öldürmeler ya da soykırım gibi büyük çaptaki şiddetten bahsedilmektedir. Eğer şiddet toplu olarak organize edilmişse ve diğer bir gruba karşı yöneltilmişse, bir çatışma çoğunlukla savaşa dönüşmektedir (Voigt 2008, s. 46).

Siyasi bir perspektiften ele alındığında savaş, siyasi olarak organize olmuş en az iki grup arasında uç noktada askeri şiddet olarak tanımlanmaktadır (Chojnacki ve Reisch 2008, s. 2). Voigt (2008, s. 44) çatışmanın yapısını betimlemektedir. Savaşın biçimi ve dinamiği için; bilimsel-ekonomik potansiyel, silah teknolojisi, profesyonelleşme ve propaganda ana faktörlerinin önemli olduğunun altını çizmektedir. Bu faktörlerin savaşın süresini, şiddetini ve kimin galip ya da mağlup olacağını etkilediğini belirtmektedir.

Aşağıda Savaş Bağlantıları Projesi ve Uppsala Üniversitesi Çatışma Veri Programı ve Oslo Barış Araştırma Enstitüsü'nün savaş ve silahlı çatışmalar konusunda ortaya koydukları çalışmalar silahlı anlaşmazlıkların kurumsal tipolojileri bağlamında ele alınmıştır.

Silahlı Anlaşmazlıkların Kurumsal Tipolojileri

⁶ Organize şiddetten üç çıkarım yapılmaktadır. Birincisi, savaş kuralları ve gelenekleri olan düzenli bir eylemdir. Bu savaşa dair kavramların savaş uygulamalarını nasıl etkilediği üzerine bir incelemeyi teşvik eder. İkincisi, savaşın rastgele değil üzerine odaklanılmış ve yönlendirilen bir şiddet olduğu anlamına gelmektedir. Toplam etkisi ya da hemen olan bir savaşın kaosu ne kadar mantıksız olsa da, başlatılmasına dair biraz mantıklı bir sebebi yansıtır. Üçüncüsü, bireysel değil, toplu ve sosyal olması bağlamında organize edilmiştir. Bu, aralarında kişisel bir anlaşmazlık olan bireyler arasında kişilerarası bir şiddet değildir. Aslında, teorik olarak savaşa dair ilginç şeylerden biri ise çoğunlukla birbirini tanımayan ve kişisel bir anlaşmazlığı ya da savaşı kontrol edenler tarafından tanımlanan dışında birbirine karşı hiçbir nefreti olmayan kişiler tarafından yapıyor olmasıdır (Vasquez 2009, s. 25).

⁷ Voigt'e göre, asimetrinin en önemli belirtisi orantısız rakiplerdir (2008, s. 136).

Silahlı anlaşmazlıklar ile ilgili olarak farklı kurumlarca birtakım araştırmalar yürütülüyor olmakla birlikte çalışmanın amacı açısından iki kurumun yürüttüğü araştırmalar önem arz etmektedir. Zira bu kurumların savaş üzerine yaptıkları araştırmalar savaşların sebeplerini, sonuçlarını, başlangıcını, sürecini, sonuçlanmasını içerdiğinden çalışmaları çok yönlü ve kapsamlıdır. Bu çalışmanın iç savaş bölümü ile ilgili çalışmalar izleyen kısımda özetlenmiştir.

1. Savaş Bağlantıları Projesi (COW- Correlates of War)

Çoğu davranışsal yaklaşım kendi tipolojilerini katılımcılarının, özellikle de katılımcıların sayısından çok siyasi güçlerinin doğası üzerinde temellendirme eğilimindedir. COW projesi de bu yaklaşımı takip etmektedir (Vasquez 2009, s. 62). Sarkees, Wayman ve Singer (2003, s. 60)'a göre, COW projesi savaşı geleneksel⁸ ve genişletilmiş⁹ olmak üzere iki tipoloji üzerinden birbirinden ayırmaktadır.

Sarkees ve Schafer (2000, ss. 125-126)'ın ortaya koyduğu orijinal kategorileme ise şu şekildedir:

(1) devletler arası sistemin üyesi olan iki ya da daha fazla devlet arasında yapılan devletler arası savaşlar;

(2) devletler arası sistemin üyesi bir devletin “metropol”ünde yapılan ve bir isyancı gruba karşı savaşan rejim (devlet) kuvvetlerini kapsayan iç savaşlar,

(3) devletler arası sistemin bir üyesi ve o sistemin bir parçası olarak kabul görmeyen bölgesel ve siyasi bir varlık arasında yapılan sistem-dışı savaşlar.

Savaş durumunun bir ölçütü olarak sistem-dışı ve iç savaşlar için genellikle yıllık olarak 1.000 savaş ölümü kriter kabul edilirken, devletlerarası bir savaş durumunun söz konusu olabilmesi için, savaş ölümlerinin toplamda en az 1.000¹⁰ olması gerekmektedir (Sarkees ve Schafer 2000, ss. 125-126).

⁸ Ana grup olarak uluslararası savaşlar ve iç savaşlar arasında ayırım yapmaktadır.

⁹ Burada savaşlar üç grupta sınıflandırılmaktadır: Devletlerarası Savaşlar, Sistem-dışı Savaşlar, iç savaşın alt kategori olarak oluşturulduğu Devlet içi savaşlar (Sarkees, Wayman ve Singer 2003, s. 60).

¹⁰ Lacina ve Gleditsch'e göre (2005, ss. 147-148 ve s. 162), savaş ölümleri, bir çatışma esnasında bir tarafa yönelik silahlı kuvvetlerin kullanılması yoluyla uygulanan şiddetten direkt olarak kaynaklanan ölümlerdir.

Sarkees, Wayman ve Singer (2003, s. 59) mevcut savaş verilerini orijinal COW devlet-merkezli odak ile daha uyumlu hale getirmek için tanımlardan bazılarını uyarlayarak kullanmışlardır. Örneğin, en önemli uyarlamalardan birisi “devlet içi” ifadesinin tanımıdır. Günümüzde devlet içi savaşlar, iki ya da daha fazla grup içerisinde veya arasında uluslararası ölçekte tanınmış bir devlet toprağı üzerinde yaşanan silahlı çatışma olarak kabul edilmektedir. Bir hükümeti ve devlet dışı aktörü kapsayan iç savaşlar ve bunun yanında her iki aktörün de hükümet (devlet) olmadığı iki ya da daha fazla grubu kapsayan toplumlararası çatışmalar bu kategoride yer almaktadır. Devlet-dışı savaşlar ise toprak sahibi bir devlet ve özerk olmayan bir varlık arasında yaşanan ve devletin sınırları dışında kalan silahlı çatışmaları ifade etmektedir.

2. *Uppsala Üniversitesi Çatışma Veri Programı (UCDP-Uppsala University Conflict Data Program) ve Oslo Barış Araştırma Enstitüsü (PRIO-The Peace Research Institute in Oslo)*

COW Projesi gibi, UCDP ve PRIO da çatışmaları, çatışma tiplerini baz alarak sınıflandırmıştır (Kreutz, 2008).

1. **Sistem dışı silahlı çatışmalar:** bir devlet ve devlet dışı bir grup arasında ve devletin kendi toprakları dışında kalan bir bölgede meydana gelmektedir. Bu çatışmalar tanım gereği topraksaldır; çünkü bir hükümet kendi devlet sisteminin dışında kalan bir bölgenin kontrolünü ele geçirmek için savaşmaktadır.
2. **Devletlerarası silahlı çatışmalar:** iki ya da daha fazla devlet arasında meydana gelmektedir.
3. **Devlet içi silahlı çatışmalar:** bir hükümet ve bir ya da daha fazla iç muhalif grup arasında, bir ya da her iki tarafa diğer devletlerden (ikincil partilerden) bir katılım ile veya katılım olmaksızın meydana gelmektedir.
4. **Uluslararasılaştırılmış silahlı iç çatışmalar:** bir hükümet ve iç muhalif gruplar arasında diğer devletlerin askeri birliklerle destek vermesi şeklinde meydana gelmektedir.

Uppsala Üniversitesi ve PRIO çatışmaları şiddetlerine göre de sınıflandırmaktadır. Bir yıl içerisinde en az 25; fakat 1.000’den az savaş-bağılantılı ölümü baz aldıkları düşük yoğunluklu silahlı çatışmalar (minor armed conflicts) ve bir yıl içerisinde en az 1.000

savaş-bağılantılı ölümlere sebep olan savaş (war) arasında bir ayırım yapmışlardır (Harbom ve Wallenstein 2009, s. 586).¹¹

Savaşın Eğilimi ve Dönüşümü

Birçok akademisyen devletlerin savaşa girme konusundaki azalan eğilime işaret etmişlerdir. Örneğin Levy (1983, ss. 148-149) 1495-1975 döneminde büyük güçlerin dahil oldukları savaşlarda, yani en az bir büyük egemen devletin her iki savaşan tarafta yer aldığı savaşlarda azalan bir eğilim belirlemiştir. Levy “Büyük güçlerin savaşlarının, algılanan faydalarına karşın artan maliyetlerinin savaşın bir devlet politikası olarak kullanılmasının mantıklı bir vasıta olarak yararlılığını düşürdüğünden büyük ölçüde azalmasına sebep olmuştur” şeklinde bir varsayımda bulunmuştur. Bu eğilimi etkilediğini düşündüğü faktörler arasında, savaşın büyük yıkıcılığından kaynaklanan artan insani ve ekonomik maliyetleri, savaşın azalan meşruluğunu, bölgesel fethin azalan değerini ve siyasi ve etnik sınırlar arasında artan örtüşmeyi saymaktadır (Sarkees, Wayman ve Singer 2003, s. 51).

Sarkees, Wayman ve Singer (2003, s. 62) savaşlar üzerine karşılaştırmalı bir analiz yapmışlardır. 1816 ve 1997 arasında gerçekleşen 214 iç savaştan yalnızca 42’sinin (yüzde 19.6’sının) dış devletlerin müdahalesi ile “uluslararasılaştırılmış” olduğunu ortaya koymuşlardır. 1960’tan önceki dönemde, 129 iç savaşın yalnızca yüzde 12,4’ü uluslararasılaştırılmışken, bu oran 1960 sonrası dönemde 85 iç savaşla yüzde 30.6’ya yükselmiştir. Sonuç olarak, uluslararası bir savaş eyleminin karşılaştırmalı analizinin, devlet içi savaşları, devlet-dışı savaşları ve uluslararasılaştırılmış iç savaşları kapsamı gerektiğinin altını çizmişlerdir. Bu kapsayıcı uluslararası savaş kategorisi için olan eğilim II. Dünya Savaşı sonrası dönemdeki savaş başlangıçları açısından genel bir düşüşü gösteriyor olsa da, son 50 yılın büyük bir bölümünün barış içerisinde görünmediğini belirtmişlerdir. 1980’ler ve 1990’lar için savaş başlangıç sayısının tüm dönem için olan 12 medyanın altında olduğunu; fakat savaş sonrası dönemin medyanına yakın olduğunu ortaya koymuşlardır.

Bununla birlikte II. Dünya Savaşı’nın sonundan beri yapılmış olan 200’ün üstünde iç savaş (Cunningham 2011) ve meydana gelen 25 devletlerarası savaş üzerine nicel

¹¹ Ayrıca, bu tür ölümü muharip ölümlerinden, yani askeri personel içerisindeki savaş-bağılantılı ölümlerin sayısından ve savaş ölümlerinden, yani çatışmalarda ölen bütün insanların yanı sıra ölümleri savaş sebebi ile değişen sosyal koşulların bir sonucu olanlardan da ayırmaktadırlar.

araştırmalar bulunmaktadır (Lacina ve Gleditsch 2005, s. 157). Themnér ve Wallensteen'in (2011, s. 525) alışması da, 1946'tan beri dünya çapında 151 bölgede 246 çatışmanın aktif olduğunu göstermektedir. Devletlerarası savaşlardaki azalış ve i savaşlardaki artışlar akademik araştırmaların i savaşlara yönelmesine neden olmuştur. Araştırmacılar çoğunlukla, i savaşların sebepleri ve sonuçları ya da başlangıçları ve bitişleriyle ilgilenmişlerdir. Geliřimine bakıldığında, bu alandaki araştırmalar: bir savaşın patlak vermesinde siyasi kurumların etkisi (rn. Hegre 2000; Schneider ve Wiesehomeier 2008), ekonomik teşvikler (rn. Collier ve Hoeffler 2004; Collier ve ark. 2003), devlet kapasitesi (rn. Fearon ve Laitin 2003) ve etnik ve dini farklılıklar (rn. Reynal-Querol 2002) zerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmada ise, yalnızca en önemli sebepler vurgulanmış ve tartışılmıştır. Bununla birlikte bu çalışmada i savaşların en önemli sebepleri olarak görülenler izleyen kısımda detaylı olarak incelenmiştir.

Bazı araştırmacılar II. Dünya Savaşı sonrası dönemin birçok savaşıma tanıklık ettiğini vurgulamışlardır. Modern dönemdeki mücadelelerde on milyonlarca insan ölmüştür (Small ve Singer 1982) ve soykırım, siyasi kırım ve halk-kırımı gibi savaşa eşlik eden ve savaş tarafından körüklenen eylemlerden ötürü daha fazlası da ölmektedir (Harff ve Gurr 1988; Rummel 1994). Konvansiyonel olarak kabul edilen uluslararası ve gerilla tipi olarak nitelendirilen i savaşların bir geri dönüş yaptığını iddia eden araştırmacılar de mevcuttur (rn. Clodfelter 1992, s. 971). Sivil çatışmalara yönelik araştırmalar yapan bir grup akademisyen ise özellikle yeni savaş türlerinin ortaya çıkışına odaklanmışlardır. Örneğin, Holsti (1996) "nc türden" savaşların çıkışına tanık olduğumuzu savunurken, Lake ve Rothchild 1998; Carment ve Patrick 1997 gibi araştırmacılar "etnik savaşların" yaygınlaştığını ifade etmişlerdir (Sarkees, Wayman ve Singer 2003, s. 50).

1.2.2 İç Savaş

Wagner (1993, s. 236), devletlerarasındaki savaşın sebeplerinin ortaya konulmasının, devlet içerisindeki savaşın sebeplerinin anlaşılmasına ışık tutacağını belirtmektedir. Savaş ile ilgili sebeplerin çoğu iç savaş durumu için de geçerli olduğundan, analitik hedefler için zemin oluşturmaktadır. Burada bu hedeflerden en önemli olanların değerlendirilmiştir.

Butler ve Gates (2009, s. 330) iç savaşları göreceli güç ve denklik kavramları çerçevesinde daha zayıf ve daha güçlü taraf arasındaki farkları göz önünde bulundurarak incelemişlerdir. Realizm gibi siyasi teoriler devlet-merkezli bir görüşe sahip olmakla birlikte devletler yalnızca devletler ile değil aynı zamanda devlet-dışı aktörlerle de şiddetli çatışmalar içerisinde bulunabilmektedirler. Bununla birlikte devlet-dışı aktörlerin grup yapısı yerel (Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetler, (FARC), Bask Yurdu ve Özgürlük (Euskadi Ta Askatasuna-ETA) ve İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu (IRA) vs. gibi) ya da ulusaşırı (el-Kaide) olabilmektedir (Sobek 2009, s. 176).

Misra (2008, s. 7) iç savaşı birbiriyle ilgili ve örtüşen, birçok boyutu olan sosyal bir olgu olarak tanımlamaktadır. Her ne kadar iç savaşın birçok tanımı mevcut olsa da, bunlar olgunun aynı ana boyutları etrafında şekillenmektedir. İç savaş, tanınan egemen bir varlığın sınırları içerisinde savaşıma durumunun başlangıcında ortak bir otoriteye tabi olan taraflar arasında silahlı bir mücadele olarak tanımlanabilir (Kalyvas 2006, s. 5). Bu tanım anahtar bir özelliğin altını çizmektedir. Bu özellik çatışmanın askerileştirilmesidir. Çatışmanın askerileştirilmesi; birbirleriyle çekişme içerisinde olan en az iki tarafı (askeri ekipmanı ve tam zamanlı milisleri olan nispeten büyük bir isyancı örgütü barındıran) ve iç savaş toplumsal ayaklanmalardan, terörizmden, suçtan ve soykırımdan ayıran ve onu devletler arası savaştan ayıran egemen otoriteyi¹² elinde bulunduranın yetkisine karşı yöneltilen yerel bir karşı çıkma durumunu ifade etmektedir (Kalyvas 2007, s. 416).

Bunun yanında karşılaştırma yapmak amacıyla sebepler, destek ve şiddet gibi bazı kriterler temel alınarak iç savaşlar eski ve yeni olarak Tablo 1'deki sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

Eski ve Yeni İç Savaşlar

Kalyvas'a göre (2001, s. 99), bazı çalışmalar çatışmanın bir kaynağı olarak etnik çekişme üzerine yoğunlaşmakta ve Soğuk Savaş dönemi sonrası iç savaşları ("yeni" iç savaşlar) kendilerinden öncekilerden ("eski" iç savaşlar) farklı olarak değerlendirmektedirler. "Yeni" iç savaşlar eski iç savaşların aksine siyasi bir olgu

¹² Devlet-merkezli olan realist yaklaşım, Westphalia (Vestfalya) sistemi temellidir ve devlet egemenliği fikrini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım devlet-dışı aktörleri dışlamaktadır (Bercovitch ve Jackson 2009).

olmaktan çok suç teşkil eden bir olgu olarak algılanmaktadır.¹³ Eski ve yeni iç savaşlar arasındaki farklılıklar Tablo 1’de ortaya konulmuştur.

Tablo 1

Eski ve Yeni İç Savaşlar

Karşılaştırma Kriteri	Eski İç Savaşlar	Yeni İç Savaşlar
Sebepler ve Teşvik	Toplu Yakınma/ Şikayet	Şahsi/ Özel Yağma ¹⁴
Destek	Geniş Halk Desteği	Halk Desteği Eksikliği
Şiddet	Kontrollü Şiddet	Nedensiz/Gereksiz Şiddet

Kaynak: Kalyvas 2001, s. 102

1. Eski iç savaşlar siyasiydi ve müşterek olarak geniş, hatta sosyal değişim gibi çoğu zaman “adalet” olarak anılan asil sebepler uğruna yapıldı. Yeni iç savaşlar ise suç unsurludur ve yalnızca özel kazanç- hırs ve yağma gibi özel kazanç elde etme amacıyla teşvik edilmektedir.
2. Eski iç savaşlarda en azından bir taraf halkın desteğini sağlamaktayken; yeni iç savaşlardaki siyasi aktörler halk dayanağı açısından yoksunluk içerisindeydiler.
3. Eski iç savaşlarda şiddet eylemleri, özellikle isyancılar tarafından yapıldıklarında kontrollü ve disiplinliydi; yeni iç savaşlarda ise disiplinsiz milis kuvvetler, özel ordular ve kazanmanın kendi amaçları bile olmayabileceği bağımsız savaş lordları gereksiz ve anlamsız şiddet kullanmaktadırlar.

İç Savaşın Sebepleri

¹³ Kalyvas ve Balcells’in (2009) araştırması isyancıların kullanmakta olduğu teknolojinin iç savaşın süresi ve sonuçları ve belki de şiddetin biçimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Kalyvas ve Balcells (2010) Soğuk Savaş öncesi ve sonrasındaki iç savaşlarda isyancıların kullandıkları teknolojinin suç oranı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Eriştikleri bulgulara göre, Soğuk Savaş dünya genelinde devletlerin kapasitesini arttırmakla birlikte isyancıların kapasitesi üzerinde benzer bir etkiye sahipti. İki süper güç, müttefik devletlere devasa büyüklükte askeri ve ekonomik destek ve aynı zamanda gelişen dünyanın her bir yanındaki isyan hareketlerine geniş çaplı destek sağlamışlardır (s. 418). İki tarafa da sağlanan bu teknolojik destek, çatışmayı daha şiddetli ve yüksek suç oranlı hale getirmektedir.

¹⁴ Voigt’un (2008) ve Azam’ın (2002) aksine, Kalyvas (2001, s. 103) yağmalamanın, savaşın sebeplerine mi yoksa muhariplerin motivasyonuna mı yoksa ikisine de mi işaret ettiği konusunun belirsiz olmasından dolayı sorunlu olduğunu öne sürmüştür. Odaklandığı konu ise nedenselliğin yönüdür- insanlar yağmalamak için mi savaşıyor yoksa savaşmak için mi yağmalamaktadır?

Midlarsky (2009) iç çatışmanın başlangıcının ve sonucunun anlaşılmasına yönelik genel bir odak ile mantık, duygular, rejim özellikleri ve etnisite konuları üzerine sorular ortaya atmıştır. Midlarsky'e göre iç savaşların askeri, sosyal ve siyasi dinamiklerinin etkileşimlerini bu konular çerçevesinde yakından incelemek iç çatışmanın başlangıcının ve sonucunun anlaşılması açısından önemlidir. İç çatışmaların başlaması ve sonlanması her iç çatışma için farklılık arz ettiğinden özgün bir nitelik taşıdıkları anlamına gelmektedir. İç savaşların sınıflandırılması üzerinde çalışan Kalyvas (2007, s. 425) özgün iç savaşların aynı konsept altında sınıflandırılabileceğini ve bunun olması durumunda, alt-kategoriler arasında anlamlı farklılıkların olabileceğini kabul etmenin önem arz ettiğini belirtmiştir.

Bazı araştırmacılar iç savaşların sebeplerini araştırırken ekonometrik verilere odaklanmışlardır. Örneğin, Murshed (2010) iç savaşların başlangıcını ve sonucunu politik ekonomiye derinlemesine bakarak incelemiş ve uzun vadeli barışın nasıl sağlanabileceğinin yollarını araştırmıştır. Bunun yanında çatışmanın ekonomik ve siyasi sebepleri arasında daha kapsamlı bir bağlantıya duyulan ihtiyacı, özellikle büyümenin rolü ve bunun düşük kaliteli siyasi kurumlarca nasıl sınırlandırıldığını tartışmaktadır. Ayrıca Esteban, Mayoral ve Ray (2010, s. 2) gelir ya da malvarlığı eşitsizliğinin çatışma için büyük bir potansiyel taşıdığı konusundaki geleneksel bakış açısında Marksist paradigmanın etkisinin somut olarak görülebildiğini ifade etmektedirler.

Humphreys (2005), isyanın basit bir şekilde fakir ülkelerdeki bireylerin fayda maksimizasyonu hedefinden kaynaklandığını öne sürmektedir. Aynı zamanda, doğal kaynaklar iç savaşlarda halen bağımsız bir etkiye sahip olsa da, Sobek (2009, s. 179) tarıma bağlı olan güçsüz devletlerde iç savaş yaşanmasının daha muhtemel olduğunu iddia etmektedir. Humphreys (2005), hammadde ve iç savaşın başlangıcı arasındaki korelasyonun altında yatmakta olan “rekabet eden mekanizmalar kümesine” dikkat çekmektedir. Bu mekanizmaların bir kısmını; açgözlü isyancılar, yabancı şirketlerin ve devletlerin bir çatışmaya girmesi ya da bir çatışmayı beslemeleri için teşvik unsurunu oluşturan doğal kaynakların varlığı yoluyla açgözlü yabancılar; doğal kaynaklara olan bağımlılık eşitsizliğe, ticaret şoklarında savunmasızlığa, zorunlu göç ve doğal kaynakların eşitsiz dağılımı gibi sosyal bölünme süreçlerine sebep olabilen yakınma/şikayet; ayaklanma finansmanı; “kaynakların laneti” yoluyla devletlerin güçsüzleştirilmesi ve seyrek ağlar oluşturmaktadır (Kalyvas 2007, s. 421). Collier ve

ark. (2003) ve Collier ve Hoeffler (2004), doğal kaynakların çokluğunun etkisine vurgu yapmaktadır. Kalyvas (2007) ise fakirlik unsuruna vurgu yapmaktadır. Fakirliğin isyana katılmanın fırsat maliyetlerini düşürürken, doğal kaynakların siyasi amaçlarla başlayan; fakat sonunda suç örgütlerine dönüşen isyanları finanse etmeye olanak tanıdığını belirtmektedir (Kalyvas 2007, s. 420).

Collier ve diğ. (2003, ss. 53-54) “ihracatları hammadde kaynaklarına bağımlı olan, düşük, durgun ve eşit olmayan bir şekilde dağıtılmış milli gelirli ülkeler tehlikeli bir biçimde uzun süreli çatışma riskiyle karşı karşıyadır” ifadesi ile gözlemsel eşdeğerlik sorunlarının varlığına işaret etmişlerdir. Collier ve Hoeffler (2004, s. 567) ayrıca, “hammaddelerin yetersiz kamu hizmeti, yolsuzluk ve ekonominin kötü yönetilmesi gibi iç savaşa sebebiyet verebilecek diğer özelliklerle ilişkili olduğunu [...] İsyancıların finansal imkânlardan ziyade zayıf bir yönetime karşı olan tepkileri nedeniyle potansiyel olarak, çatışma riskinde artışa sebebiyet verebileceğini” belirtmektedirler. Nitel araştırmaların bir kısmı ise nedensel mekanizmaların araştırılması yerine varsayımların kullanılmasının tuzaklarına vurgu yapmıştır. Örneğin; Kalyvas (2007, s. 421) ve Gutierrez’e (2004) göre, gereç seçici teşvikin eksikliği, yağmaya karşı yaptırım ve Kolombiya FARC’ının üyelerine dayattığı ağır talepler göz önünde bulundurulduğunda, yasadışı doğal kaynaklara, yani kokaya olan güçlü bağımlılıklarına rağmen, Kolombiya FARC’ı “suçlu isyancılar” tezine uymamaktadır.

Doğal kaynaklar ve iç savaşlar arasındaki bağlantı konusundaki çalışmalara yöneltilen doğal kaynak nedir?, Hangisi doğal kaynak? gibi eleştiriler üzerine doğal kaynakları ayırtmak için birçok girişimde bulunulmuştur. Örneğin, Lujala, Gleditsch, ve Gillmore (2005) yağmalanabilir kaynakları yağmalanamayanlardan ayıran doğal kaynak donatımı göstergeleri tasarlamışlardır. Buna göre sözkonusu yazarlar spesifik olarak iki tür elması (birincil ya da yağmalanamaz ve ikincil ya da yağmalanabilir) birbirinden ayırmışlardır. Elmasın iç savaşın başlangıcı ve tekrar etme oranıyla çeşitli şekillerde ilişkili olup olmadığını test etmişlerdir. Sobek’in bu bağlamda vardığı sonuç, doğal kaynakların varlığının iç savaşın muhtemel bir karı olduğu yönündedir. Bu yaklaşıma göre isyancılar doğal kaynakları yağmalayarak kar elde etmektedirler. Fearon ve Laitin (2003) ve Ross’un (2004) dahil olduğu bilim adamları benzer bir ayırtırma yolu takip etmişlerdir. Kişi başına yakıt-dışı kirayı, kişi başına kıyıya yakın yakıt kirasını, kişi başına açıkta yakıt kirasını, kişi başına birincil elmas üretimini ve kişi başına ikincil

elmas üretimini ayırarak, petrol, elmas ve diğer mineral varlıklar için daha doğru ve dışsal ölçüler kurgulamışlardır (Sobek 2009, ss. 177-181; Kalyvas 2007, s. 421).

Bazı bilim adamları ise etnik kökenin iç savaşlar üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Daftary ve Troebst (2003) her bir bölgesel ya da etnik çatışma¹⁵ vakasının eşsiz olduğunu ve yalnızca tek bir teorik perspektif ya da analitik bir model çevresinde tanımlanmasının beklenemeyeceğini öne sürmüşlerdir. Kalyvas, tarihsel bir perspektifi benimseyerek, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın 1990'ların başında dağılmasının ardından patlak veren şiddetin yeniden “etnik çatışma” üzerine odaklanılmasına yol açtığını iddia etmişlerdir. Hem sosyal devrimin hem de etnik çatışmanın daha geniş bir kavram olan iç savaşın bir parçası olduğu konusundaki farkındalık, 1990'ların ortasında yeni bir araştırma alanına öncülük etmiştir. Kalyvas, o zamandan beri siyaset bilimcilerin iç savaş çalışmalarının hızla arttığını gözlemlemenin olağan bir durum olarak algılanmasını; bu hızlı artışın neyden kaynaklandığını sormanın daha az olağan karşılanmasını (Kalyvas (2007, s. 417) eleştirerek iç savaşın nedenlerinin araştırılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Montalvo ve Reynal-Querol (2005, s. 10) etnik kutuplaşma ve iç savaşların süresi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Kutuplaşmanın derecesi arttıkça savaşın süresinin de uzadığını tespit etmişlerdir. Eğer bir ülke yüksek derecede etnik/dini kutuplaşmaya sahipse, büyük ihtimalle savaşın bu hatlar boyunca patlak vereceğini öngörmüşlerdir. Esteban, Mayoral ve Ray (2010) etnik bölünmenin çatışma üzerindeki etkilerini ortaya koymaya çalışmışlar ve çalışmalarında etnik kutuplaşmanın çatışmanın oldukça belirgin bir eşleniği olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Etnik parçalanmışlık ile ilgili bazı istatistiksel çalışmalarda dil üzerinden hesaplanan ve kutuplaşma ölçülerinde somutlaşan gruplararası uzaklıklar, etnik çatışmanın son derece önemli eşleniklerinden birisi olarak ortaya çıkmıştır.

Wimmer ve Min 2006; Toft 2003; Sambanis 2001; Posen 1993 gibi birçok araştırmacı iç savaşın nedenlerinden birisi olan etnik bölünmenin rolüne vurgu yapmış ve (etnik) grup dinamikleri ve grup demografisi üzerine odaklanmışlardır. Sonuç olarak üç varsayım ortaya koymuşlardır. İlkine göre, devletin çökmesi bir “güvenlik ikilemi” yaratmaktadır. Bir devletin yokluğunda, diğer grubun niyeti hakkındaki belirsizlik

¹⁵ Etnik çatışma, devlet sınırları içerisinde ya da ötesinde savaşan taraflardan en az birinin etnik saflar boyunca ya da belli bir etnik grup adına seferber ve organize olması şeklinde ortaya çıkan bir tür yurttaş çatışmasıdır (Tishkov 1999, s. 576).

kaçınılmaz olarak çatışmaya yol açar. İki grup ta diğerinin niyetini bilemediğinden, her birinin, diğer gruplardan gelen saldırı karşısında kendisini korumak için savunma kabiliyetlerini güçlendirme güdüsü söz konusudur. Bununla birlikte çoğu savunma kabiliyeti saldırı amaçlı kullanabileceğinden, savunma amaçlı bir güçlenme saldırı niyetine işaret ediyor gibi görünebilmektedir (Posen 1993). İkincisine göre, iç savaş, iki grup arasındaki anlaşmaları garanti edebilecek üçüncü bir tarafın yokluğunda ortaya çıkan “taahhüt problemi” nedeniyle meydana gelir (Fearon 1998). Üçüncü varsayıma göre, iç savaş; belli bir toprak parçası üzerinde (örn. Dağlık Karabağ, Güney Osetya veya Abhazya) etnik nüfus yoğunluk modelleri ile güçlendirilmiş etnik ağlara dayanan bir askeri meydan okuma üzerinde temellendirilerek, ayrılıp kendi devletlerini kurmak isteyen etnik ayrılıkçılar tarafından gerçekleştirilmektedir. (Toft 2003; Kalyvas 2007, s. 419).

Kalyvas’a göre bu argümanlar; etnik karşıtlığı ortaya koymak amacıyla ana gösterge olarak kullanılan etnikdilsel bölünmüşlük indeksinin (Ethnolinguistic Fractionalization Index- ELF) istatistiksel olarak anlamsız çıkması nedeniyle ekonometrik literatürde ortaya çıkmış ve eğretilik bir takım sebeplerden ötürü artmıştır. Birinci olarak, ELF yapısal olarak problemlili olması ve etnisitenin iç savaşla sonuçlandığı güç algılanan kanalları yakalamakta başarısız olmasından dolayı eleştirilmiştir (Montalvo ve Reynal-Querol 2005, s. 7). İkinci olarak, Sambanis (2001) etnisitenin iç savaşların tamamından ziyade etnik iç savaşların sebeplerini öngörmesi gerektiğini iddia etmiş ve bu göz önünde bulundurulduğunda etnisitenin etnik iç savaşın başlangıcının bir belirleyicisi olacağını ileri sürmüştür. Üçüncü olarak, etnik bölünmüşlük yerine etnik kutuplaşmanın gösterge olarak kullanıldığı ileri sürülmüştür. Montalvo ve Reynal-Querol (2005), iç savaşta etnik bölünmüşlüğün anlamsız, etnik kutuplaşmanın ise son derece anlamlı faktörler olduğunu tespit etmişlerdir.¹⁶ Benzer bir şekilde, Cederman ve Girardin (2006)

¹⁶ Schneider ve Wiesehomeier (2010, s. 1103) savaş bir defa patlak verdikten sonra çatışmanın riskini arttıran özelliklerin aynılarının çatışmanın alevlerini benzer şekilde ateşlemeye devam edeceğini beklemenin mantıksız olduğu görüşünü eleştirmişlerdir. Oluş sıklığı (frekans) değişkenini kullandıkları çalışmalarındaki bulgu, vakanın örneklerini oldukça değiştirdiğini göstermektedir. Gösterdikleri üzere, genellikle kullanılan başlangıç değişkeni yerine bu göstergenin kullanılması Montalvo ve Reynal-Querol'un kutuplaşma varsayımlarının lehine sonuçlar elde etmesinin nedenlerinden birisidir. Montalvo ve Reynal-Querol tarafından incelenen 127 iç savaş olayından 47'si başlangıç değişkenlidir. Bu başlangıçların 25'i sonraki 5-yıllık dönem boyunca devam etmiştir. Dolayısı ile, bir çatışmanın devam etmesi riski, bir ülkenin baştan bir çatışma yaşama ihtimalini ilk olarak tercih etmesinden daha büyüktür. Beş yıldan daha fazla süren savaşlara Güney Sudan ya da Angola'da görülen çatışmalar örnek teşkil etmektedir.

Eğer oluş sıklığı değişkeni kullanılırsa, aynı çatışma örnekte defalarca tekrardan görülecektir. Bu tıpatıp aynı vakaların çoklu sayımı, çeşitlilik değişkenlerinin zaman içerisinde hiç değişmemesi kadar ciddi bir

bu konuyu tartışmışlar ve etnik azınlık kuralı (ethnic minority rule) kanalının kullanılarak etnisitenin iç savaştaki etkisinin ölçülmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir (aktaran Kalyvas 2007, s. 420).

Grupların her zaman iç savaşı etnik farklılıklar sebebi ile katıldığı söylenemez. Rekabet, kültürel üstünlük, ideoloji, politik güç, bir ekonomik sektörün kontrolü veya daha genel anlamda kamu mallarının edinimi nedeniyle iç savaşı müdahil olabilmektedirler. Bu durumda, kazananın kimliği kaybeden taraf için önem arz etmektedir; çünkü kazanan tarafın kendisine sağladığı “kamusal mal”, kaybeden taraf için bir bedel oluşturacaktır. Kaybeden taraf için söz konusu olan bedel ise, kazanan tarafın kimliğinden bağımsızdır (Esteban, Mayoral ve Ray, 2010, ss. 4-5). Asimetrik çatışmalardaki maliyet-fayda hesaplamasına odaklanan Paul’un (1994, s. 7) karar seviyesi teorisi (decision level theory) de benzer bir bakış açısı sunmuştur.

Magee ve Massoud (2010), ekonomik açıklığın iç çatışma riskini azalttığını ifade etmişlerdir. Evera (1999, s. 14) ise olumlu bir bakış açısıyla, “kaybedenler yenilgilerini önceden bilebilselerdi ve iki taraf da savaşmanın bedelini önceden görebilselerdi, çatışmalar daha az olurdu” ifadeleri ile durumu değerlendirmiştir. Eğer hükümetlerin geleceği haber veren kristal küreleri olsaydı, yalnızca kendi durumlarını iyileştirecek savaşı katılırlardı. Neredeyse yok denecek kadar az savaş iki taraf için de koşulları iyileştirdiğinden, savaşlar çok nadir olurdu. Gelecekteki kaybedenler pahalıya mal olacağından savaşlardan kaçınmak için çabalarlardı. Öylece, savaşların temelindeki neden geleceğin opaklığında¹⁷ ve bu opaklığın sağladığı iyimser yanılsamalarda yatar. Bu yanılsama devletleri yanlış bir umut ile ya da Pirus¹⁸ zaferi umuduyla savaşıma yönlendirir (Evera 1999, s. 14). Konuya benzer bir bakış açısından yaklaşan Fearon (1995, s. 382) savaşın maliyetli olması gerçeğine rağmen neden savaşıldığını tartışmıştır. Fearon çatışma halini yaşayan devletlerin karşılaştıkları pazarlık sorunlarını basit bir şekilde biçimselleştirerek, gerçek anlamda rasyonel devletlerin geniş şartlar altında pazarlığı riskli ve pahalı bir savaşı tercih edeceklerini belirtmiştir. Aynı zamanda göreceli gücün ve kararlılığın rasyonel olarak yanlış hesaplanmasının özel

durumdur. Bağımlı değişkenin özelliklerinin istatistiksel bir farklılık yarattığını göstermek için, Schneider ve Wiesehomeier Montalvo ve Reynal-Querol’ın sonuçlarının değerlendirmesinde sonuç değişkeni olarak hem “oluş sıklığı”nı hem de “başlangıcı” kullanmaktadırlar.

¹⁷ Saydam, şeffaf olmayan; metal tahta taş gibi maddeler.

¹⁸ Pirus ile ilgili olan, Epirus’un Antik Yunan kralı; Epirus’un kralı tarafından kazanılan pahalıya mal olan savaşı ait (özellikle Romanları yenmek için afallatıcı kayıplarını sürdürmesi) : “bir Pirus zaferi” tanımlamasıdır (Evera 1999, s. 14).

(şahsi) bilgilerden kaynaklanması gerektiğini öne sürmüş ve bir savaşın nasıl özel bilgiler ve pazarlamadaki o bilginin yanlış yorumlanmasına yönelik teşviklerin bir kombinasyonundan ortaya çıkabileceğini değerlendirmiştir. Bunun yanında çalışmasında, savaşın savunulabilir rasyonalist açıklamalarının ikinci bir sınıfı olarak taahhüt problemlerini de tartışmıştır.

Slantchev ve Tarar (2011, ss. 135-147) “karşılıklı optimizm”i savaşın realist bir açıklaması olarak tartışmışlardır. Zira bir devlet, taleplerini elde etmek için her zaman savaşa girebileceğinden, savaşarak kazanmayı beklediği şey, barışçıl müzakerelerde asgari şartı oluşturmaktadır. Bu beklentiler, aktörlerin savaş kazanma ihtimalinin diğer şeylerin yansıması, güç dağılımı ve silahlı kuvvetlerin kalitesi ve morali gibi subjektif tahminlerine bağlıdır. Bunu yerine getirmek için gereken maliyetler, savaşın süresi, müttefiklerin ve muhalif devletlerin davranışları, ekonominin ve nüfusun savaş çabalarını sürdürme kabiliyeti vb. unsurlara dayanmaktadır. Her iki tarafın da savaşarak çok şey kazanmayı beklemesi durumunda, her iki taraf ta kabul edilebilir düşük bir maliyetle kesin olarak kazanmayı umuyorlarsa, asgari taleplerini karşılayabilecek hiçbir anlaşma söz konusu olmayabilir. Bu durumda savaş kaçınılmaz bir sonuç haline gelir ve bu argüman “karşılıklı optimizm” olarak adlandırılır (Slantchev ve Tarar 2011, s. 135).

İç Savaş Savaşımı

Sosyal bilimlerde yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu, iç savaşların ve devrimlerin başlangıcını ve sonucunu etkilediği düşünülen sosyal ve siyasi faktörlerin incelenmesine odaklanmıştır. Kalyvas’a göre (2005, s. 89) sosyal bilimciler savaşımı gözden kaçırmış, siyasi ve sosyal faktörleri yok sayarak iç savaşları askeri taktiklerine, tekniklerine ve silah güçlerine indirgemişlerdir. İç savaş politikaları silahlı mücadele ile ilişkilendirilmiş ve sonuç olarak, savaş çalışmaları marjinalleştirilmiş ve betimleyici örnek olay incelemelerine indirgenmiştir.

Paul (1994), askeri ve ekonomik olarak daha zayıf¹⁹ (daha güçsüz) olan bir devletin göreceli olarak daha güçlü olana karşı savaş açma nedenlerini analiz etmiştir. İç savaş türü silahlı bir anlaşmazlıkta, çatışmada yer alan taraflardan birisi değişmekte, devlet

¹⁹ Paul’a göre (1994, s. 17), statükodan veya savunmacı taraftan memnun olmayan saldırgan güçsüzdür, statükodan yana olan bir aktörse statükonun sağladığı faydadan yararlanmak isteyen taraf, güçlü olandır.

aktörünün düşmanını bir devlet değil organize olmuş hükümet-dışı bir örgüt oluşturmaktadır.

Tarih, savaş meydanında karşı karşıya gelip çarpışan, meydan okuyan ve müdafaacı/müdafi olan taraflara defalarca tanıklık etmiştir. Güç dengesi gibi güç politikalarının geleneksel okulları, güç denkleğinin savaşı kazanma şansını olumsuz etkilemesinden dolayı savaşın eşit güçler arasında patlak verme ihtimalini daha düşük görmektedir. Daha zayıf güçlerin daha güçlü muhaliflere karşı yapacağı saldırılar, mantıklı karar mercilerinin kaybedecekleri bu tür riskli girişimlerde bulunmayacağı fikrinden dolayı imkansız olarak görülmektedir. Caydırıcılık gibi modern çatışma davranışı/yönetimi okulları, özellikle de üstün gücün, meydan okuyan tarafın savaş alanında başarı kazanmasını engelleyecek kabiliyete sahipse, zayıf güçlerin savaş başlatma ihtimalini düşük olarak görmektedir (Paul 1994, ss. ix-x).

Kalyvas (2000, s. 5) ve Hultman'a göre (2007, s. 208), iç savaşların büyük çoğunluğu “düzensiz” veya “gerilla” savaşları şeklinde gerçekleşmektedir. Genellikle isyancılar ve devlet görevlileri olmak üzere iki rakip aktör vardır. Bir yanda isyancıları bertaraf etmek için geniş çaplı temizleme operasyonları gerçekleştirecek düzenli orduya sahip olmasına güvenen devlet görevlileri, diğer yanda ise doğrudan çatışmadan kaçınmakta olan ve “kurtarılmış bölge” veya “üs” kurmak amacıyla izole olan garnizonlara pusu kuran ve saldıran isyancılar. Kalyvas (2005, s. 90; 2007, s. 427) ayrıca, geleneksel ve düzensiz savaşım biçimlerini de karşılaştırmıştır.²⁰ Geleneksel savaşım, açık cephe hatları boyunca karşı karşıya gelen iki düzenli ordunun yüz-yüze karşılaşmasını gerektirmektedir. Bu savaş biçimi, iki taraf arasında, iki tarafın da açıkça belirgin cephe hatlarında birbiriyle karşı karşıya geleneksel olarak yüzleşme konusundaki isteklilikleri bakımından ortak olarak paylaşılan bir güç dengesi algısını gerektirmektedir. Karşılıklı rızanın sözkonusu olmaması durumunda, ki bu gelecekteki bir zafere olan rasyonel bir inancın olduğunu varsayar, alışıl gelmiş bir savaş gerçekleşemez (Beaufre 1973). Diğer

²⁰ Düzensizler (ayaklanmacılar, isyancılar ve gerillalar olarak da adlandırılmakta) eğitimsiz, disiplinsiz ve çoğun zaman bir emir komuta zinciri olmaksızın siyasi kontrol ile sonlandırılmaktadırlar (Gilbert 2009, s. 9). Düşmanlarından ne adalet ne de merhamet beklemektedirler. Sırtlarını sınırlı savaşın geleneksel düşmanlığına dönmüş ve kendilerini bir diğerine vermişlerdir—gerçek olanına—yok etmeye kadar uzanan terör ve terörle mücadeleden ortaya çıkan düşmanlığa (Ralph 2010, s. 288). Düzensiz savaşım, devlet ve devlet-dışı aktörler arasında meşruluk ve nüfus üzerinde bir etkiye sahip olmak için şiddetli mücadele olarak tanımlanmaktadır. Bir düşmanın gücünü, etkisini ve iradesini kırmak için tüm askeri ve diğer kabiliyetleri kullanabilmesine rağmen, bu savaşım, direkt ve asimetrik yaklaşımları desteklemektedir. Yapısı gereği, kendi milletinin ve stratejik partnerinin kesin kararlılığını test edecek uzun süreli bir mücadeledir.

yandan düzensiz savaşım, stratejik olarak daha zayıf olan tarafça “seçilen türlerde, zamanlarda ve yerlerde taktik taarruzları üstlenmek için” seçim gerektiren bir savaş biçimi olmaktadır (Simons 1999, s. 84).

Silahlı bir çatışmadaki aktörler arasında var olan güç dengesindeki bir değişim savaş meydanındaki durumu da etkilemektedir. Savaş biçimindeki değişim de bunun diğer bir sonucunu teşkil etmektedir. Savaşların savaşımındaki simetrik koşullar²¹, çoğu iç savaş için asimetrik olanlara dönüşmüştür. Bu yeni durum asimetrik savaşma teorisiyle açıklanabilir. Asimetri²² üzerine yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde, Paul tarafından “asimetrik çatışma” kavramının ortaya konulduğu ve bu kavramın askeri ve ekonomik güç kaynakları eşit olmayan iki aktörü içeren çatışma olarak tanımlandığı görülmektedir. Bununla birlikte Paul’un araştırmasının ana odağı, aşırı güçlü ve aşırı güçsüz tarafları içeren çatışmalar değil, nispeten eşit olmayan güçleri içeren çatışmalar olmuştur. Ayrıca Paul (1994, s. 16) araştırmasının kapsadığı asimetrik çatışma biçimi anlamında zayıf aktörün savaş başlatmasından önce en az dört zorunlu şartın var olması gerektiğini ileri sürmektedir. Bunlar, ciddi bir menfaat çatışmasının varlığı, daha zayıf olan tarafın anlaşmazlık konusuna daha fazla önem vermesi, daha zayıf olan tarafın mevcut durumdan memnun olmaması ve daha zayıf olan tarafın mevcut durumun gelecekte kötüye gitmesinden ya da hiçbir değişikliğe uğramayacak olmasından endişe etmesidir. Hultman (2007, s. 208) da iç savaşdaki asimetriye vurgu yapmaktadır. İç savaşların tamamı için sözkonusu olmamakla birlikte iç çatışmalar asimetri ile karakterize edilmekle birlikte çoğunda isyancılar merkezi güce yani hükümete meydan okuyan zayıf rakipler olarak kabul edilmektedir. “İç çatışmanın en belirgin özelliği asimetrisidir: bir taraf (hükümet) güçlü ve diğeri (ayaklanmacı) güçsüzdür.” İç savaş üzerine yapılmış olan çalışmaların çoğu bu varsayıma dayanmaktadır.

²¹ Voigt (2008, s. 9) savaşta simetrik bir savaşımın olmadığını, bunun da asimetrik olduğunu öne sürmektedir.

²² Rosen güçteki asimetriyi ve “bedellere katlanma konusundaki istekliliği” değerlendirmekte; Katzenbach “somut” ve “soyut kaynaklardaki asimetriyi incelemektedir; Galtung “sosyal” ve “bölgesel savunmayı” (hedeflerdeki asimetri) birbirinden ayırmaktadır; Kissinger, genel stratejideki asimetriden (fiziksele karşı psikolojik yıpratma) bahsetmektedir ve Kraemer “sömürgeci”ye karşı “sömürgeci olmayan” gerilla savaşlarını ayırt etmektedir (aktaran, Mack 1975, ss. 176-178). Mack bu asimetriler ışığında bir çatışmanın incelenmesinin savaşın belirli yanlarına açıklamalar getirdiğini; fakat genel resmi kaçırdığını ifade etmektedir. Mack’in çalışmasında tanımlanan asimetriler—tehlikede olduğu algılanan menfaatlerdeki, seferberlikteki, müdahale kabiliyetindeki, “kaynak gücündeki” ve devamı—analitik açıklık uğruna kendi bağlamlarından soyutlanmıştır (1975, s. 188).

Düzensiz savaş biçimi, aktörler arasındaki askeri asimetrinin hem kendi güçleri hem de aynı düzlemde savaşmaya istekli olmalarının sonucudur ve böyle bir savaş biçiminde zayıf aktör daha güçlü olanla doğrudan yüzleşmeyi reddetmektedir. Düzensiz savaşın başlıca göstergesi, büyük çaplı doğrudan askeri çatışmaların ya da “takım muharebeleri”nin ve cephe hatlarının olmamasıdır. Düzensiz savaş belirli bir nedene (devrimci, komünist ya da milliyetçi) bağlı olmamakla birlikte, çeşitli hedeflere hizmet etmek için kullanılabilir. Asimetri, düzensiz savaşa has bir özellik değildir. Aynı zamanda “terörist amaçlı” sınırsız şiddet kullanımı da dahil olmak üzere diğer şiddet biçimleriyle uyumluluk gösterebilmektedir (Kalyvas 2007, 429; Hultman 2006, ss. 5-11; Lyall 2009). Lyall, topçu ateşi ile ayırım gözetmeksizin şiddet konusunda bazı örnekler ortaya koymaktadır (Lyall 2009, s. 332). Cezayir’de Fransa tarafından (Horne 1977, s. 166); Vietnam’da Amerika Birleşik Devletleri tarafından (Hawkins 2006) ve günümüzde Irak’ta (Ricks 2006, ss. 232-234); Sovyetler Birliği tarafından Afganistan (Grau 2002) ve Rusya tarafından ilk Çeçenistan savaşında (Smith 2006); Britanya tarafından günümüzde Afganistan’da (The Times, 9 Eylül, 2006); ve İsrail tarafından 2006 Lübnan savaşı esnasında (New York Times, 6 Ekim, 2006) ayırım gözetilmeksizin topçu bombardımanının kullanıldığını iddia etmektedir (aktaran Lyall 2009, s. 332).

Düzensiz iç savaşlar çoğunlukla devletin sınır bölgelerinde ortaya çıkmaktadır. İç savaşlar ayaklanan örgüt tarafından yavaş ve sabırlı bir devlet-inşası sürecini gerektirmektedir. Coğrafya, başlangıç ve ilerleme için anahtar bir rol oynamaktadır. Bu tür savaşlar üzerine geniş kapsamlı araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmalar; Portekiz sömürgeleştirilmesi esnasında Malezya ve Mozambik, Keşmir, Açe (Endonezya), Dağlık Karabağ (Azerbaycan) ve başka yerlerdeki iç savaşları kapsamaktadır (Kalyvas 2005, s. 92). Buhaung ve Gates (2002, s. 431) “savaşçılar ülkenin başkentinden ne kadar uzakta çatışırlarsa, çatışmanın o kadar uzun sürme eğiliminde olduğunu” ileri sürmektedir. Buhaung ve Gates’e göre, bu tür bölgeleri kontrol etmek daha zordur ve arazi yapısı coğrafi özelliklerden ötürü genellikle sıkıntılıdır.

Düzensiz savaşımın en bilinen türü gerilla stratejisi ve taktikleridir. Bu stratejiyi uygulayan ayaklanmacılar²³ büyük düşman kuvvetleriyle karşılaşmaktan kaçınmak için

²³ Genellikle daha zayıf olan taraf oldukları göz önünde bulundurulduğunda, ayaklanmacı grupların geleneksel olmayan taktikleri çatışmayı daha eşit bir düzeye yayma eğiliminde oldukları vurgulanmaktadır.

Aslında, savaşların zaman içerisinde yapılan sistematik analizleri, askeri taktiklerin savaştaki zaferi belirlemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Stam 1996; Arreguín-Toft, 2001). Ayaklanma,

küçük birlikler şeklinde organize olmakta, kendi kayıplarını en aza indirgeyerek düşman asker gruplarını ortadan kaldırmayı amaçlamakta ve yerli nüfusun desteğini dayanak olarak benimsemektedir (Downes 2006a, s. 33; Butler ve Gates 2009, s. 332; Martini 2004/05, s. 9).

Asimetrik strateji, dolaylı yoldan bu yıpratma sürecini arttırmayı isteyen bir stratejidir. Clausewitz, Glucksman ve Mao Tse-tung'un stratejik yazılarından türetilen böyle bir "asimetrik strateji"nin temel gereksinimlerinin bir özeti, *Silahsız Savaş*'ın son bölümünde bulunmaktadır (Mack 1975, s. 198). Paul'a göre (1994, s. 25), gerilla taktiklerine dayanan bir yıpratma stratejisi²⁴, savunmacı yaklaşımı benimseyen daha zayıf olan bir ordu için uygun olan bir sonuca ulaşmada başarılı olabilmektedir.²⁵ Dağlar veya ormanlarla kaplı araziler, yıpratma tarzı savaşa giren gerilla savaşçıları için yeterli barınma ve saklanma yeri sağlamaktadır. Başarılı bir gerilla harekâtı için gerilla güçleri, malzeme ikmali ve saklama yerleri sağlamak için yerel halkın²⁶ desteğine ihtiyaç duymaktadır. Balcells (2010, s. 301), rakımın "engebeli arazi" için bir kriter olduğunu ve yerel arazi bilgisinin ve ulaşım zorluklarının sivillere uygulanan şiddet üzerindeki etkilerinin ortaya konması gerektiğini ifade etmek suretiyle bu yaklaşımı desteklemektedir. Engeli arazilerde insanlar, diğer yerlere kıyasla öldürülmekten kaçınmak için dağlarda ya da ormanlarda kolaylıkla saklanabilmektedirler.

Valentino, Huth ve Balch-Lindsay (2004, s. 383) ve Lyall ve Wilson III (2009, s. 70) gerilla savaşını diğer mücadele türlerinden ayıran üç temel karakteristik üzerinde durmaktadır. Birincisi, gerilla savaşı, küçük, oldukça hareketli birimler halinde

sivillere, turistlere ve güvenlik kuvvetlerine yapılan saldırıları kapsamaktadır (Fielding ve Shortland 2010, s. 1). Gerilla savaşımı ve terör, üstün olanın askeri gücünü ve teknolojisini yenmek için kullanılan asimetrik savaş biçimlerini oluşturmaktadır (Butler ve Gates 2009, s. 332).

²⁴ Voigt (2008, s. 53) stratejinin "planlanmış" bir eylemi gerektirdiğini ifade etmektedir. Savaş üzerine araştırması ise kısmen askeri stratejiler üzerinedir ve güç yönünün savaş için önemli olduğunu ileri sürmektedir.

²⁵ Hultman (2007, s. 218), savaş alanındaki dinamikleri bu bağlamda incelemekte ve isyancıların/asilerin sivilleri neden kasten öldürdüklerini anlamak için çok önemli oldukları vurgulamaktadır. İsyancı/asi kayıplarının sivillere karşı kullanılan şiddetin büyüklüğü üzerinde azımsanamayacak bir etkisi mevcuttur. Bir isyancı grup savaş alanında ne kadar çok kayba uğrarsa, o grubun sivilleri katletme eyleminde artış olacağı beklenebilir.

²⁶ Klasik anlamda, gerilla savaşımında, "insan denizi", "gerilla balıklar" için halk desteğinden bir sığınak oluşturmakta; yerleşim yerlerinde muharebe yapmak için, şehrin anatomisi kendilerine koruma sağlamaktadır. Gayri meskûn alanlarla faaliyetlerde bulunmak ve dışarıdan desteklenmek, (örneğin, Vietnam Savaşındaki Ho Chi Minh Patikası boyunca 1968 sonrası Kuzey Vietnam operasyonları), ayaklanmacıların basitçe kendilerini gizlemesi ve koruması için dağlara ve ormanlıklara sığınmalarının önünü açmaktadır (Mack 1975, s. 177).

yapılanan düzensiz güçlere dayanmakta ve daha çok tank, top ya da hava gücü gibi ağır silahlar olmadan gerçekleşmektedir. İkincisi, gerilla taktikleri doğrudan rakip askeri kuvvetleri ile karşı karşıya gelmek yerine, onları yenmek için rakibin siyasi, askeri ve ekonomik maliyetlerini arttırmaya yönelik olarak tasarlanmış vur-kaç saldırıları, suikastlar, terör saldırıları ve bombalamalar, sabotaj ve diğer operasyonlara odaklanmaktadır. Üçüncüsü, gerilla savaşımında, savaş hattı genellikle belirsizdir ve gerilla kuvvetleri çoğunlukla rakiplerinin askeri kontrolü altında olan arazilerde faaliyette bulunmaktadır.

Paul “strateji” terimini; Clausewitz’in: “Savaşın, savaşın hedefine ulaşılmasına yönelik araç olarak kullanılması” tanımı ve Hart’ın “Politikanın hedeflerinin yerine getirilmesi için askeri araçların dağıtılması ve uygulanması sanatı” tanımı doğrultusunda kullanmaktadır. Böylece, strateji, belirli politik hedeflere ulaşmak için savaş alanına askeri kuvvetin uygulanması olarak düşünülmektedir. “Sınırlı hedefler/emrivaki strateji”, düşmanın kesin yenilgisine ve teslimine eşdeğer olmayan sınırlı hedeflere ulaşmak için savaşta askeri güçlerin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir (Paul 1994, ss. 20-21).

Hart, sınırlı hedefler stratejisinin düşmanın askeri kuvvetlerini devirmeyi amaçlamadığını belirtmektedir. Böyle bir strateji, başarılı ve kararlı bir operasyon için üstünlüğe sahip olmadığını anladığında daha zayıf olan devlet tarafından benimsenmektedir. Daha güçsüz başlatıcılar, bir yıpratma savaşında olduğu gibi devlet-içi savaş durumunda yıpratma/manevra yapma stratejilerini uygularken kısıtlamalarla karşılaşabilmekte ve kuvvetlerin kümülatif imhasının bir sonucu olarak daha güçsüz bir kuvvetin tükenme ya da terk edilme ihtimali daha fazla olmaktadır. Bir yıpratma/manevra yapma stratejisi, bol malzeme ve çoğunlukla insan gücü gerektiren düzenli ve idareli savaşlarda düşmanı zayıflatmayı gerektirmektedir. Böyle bir strateji daha zayıf olan tarafça benimsendiğinde, amaçlarını elde etmekte başarısız olabilecekleri uzun süreli bir savaşımı gerektirmektedir (Paul 1994, s. 25).

Sarkees, Wayman ve Singer’a göre (2003, s. 51) savaşım konusundaki azalan eğilim, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin ele alındığı tartışmalarda daha belirgin hale gelmiştir.²⁷ Araştırmacılar bu eğilim için, teorik ve deneysel olmak üzere, iki kutuplu

²⁷ Sarkees, Wayman ve Singer, COW verisinin insan hayatlarının savaşlarda yitdiği oranların geçen 150 yılda nispeten yok denece kadar az bir değişimle, “savaşta endişe verici bir istikrarı yansıttığını” (2003,

bir yapı, ekonomik bağlar ve demokrasinin yayılması da dahil olmak üzere çeşitli açıklamalar sunmuşlardır. 1947’de başlayan kırk yıllık küreselleşmiş “Soğuk Savaş”, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri arasında sürdürülen bir mücadele ya da önemli sayıda kayıpları tetiklememiş ve böylelikle teknik olarak “savaş” olarak nitelendirilmemiştir. Dahası Waltz (1979), Soğuk Savaş dönemi sırasındaki uluslararası sistemin çift kutupluluğunun savaşın sıklığını ve şiddetini genel olarak azaltacağını öne sürmüştür. Aynı şekilde Mueller (1989), hem nükleer hem de nükleer olmayan zengin devletlerin 1945 sonrası dönemde birbirleriyle savaşmayı bıraktıklarını tespit etmiştir.

Prunier (2008) ve Schack (2008) Kongo’daki savaşı Afrika’nın Dünya Savaşı olarak tanımlamaktadır. Diğer yandan, Azam ve Hoeffler (2002), Sambanis (2004), Snyder ve Bhavnani (2005) ve Fearon (2005) bu savaşı uluslararasılaştırılmasına rağmen iç savaş olarak görmektedirler. Söz konusu bilim adamları 1945’ten bu yana hiçbir dünya savaşının yaşanmadığını ileri sürmektedirler. Savaş konusunda yapılan araştırmalarda

s. 49) değerlendirmektedirler. Lacina, Gleditsch ve Russet’a göre (2006, ss. 673-674) bu kötümserlik, benzer çatışma gözlemlene projeleri ile kıyaslandığında (Esty et al. 1998; Gleditsch et al. 2002; Harbom, Högladth ve Wallensteen 2006; Marshall ve Gurr 2005), yeni COW verilerinin geçen yıllardaki silahlı çatışmaların sayısında bir düşüş tespit ettiği göz önünde bulundurulduğunda şaşırtıcıdır. Büyük güçler arasında 1954’ten bu yana doğrudan geleneksel bir savaş söz konusu olmamış ve devletlerarası savaş olayı da son yarım yüzyılda azalma göstermiştir.

Lacina, Gleditsch ve Russet (2006, s. 674) devam eden silahlı çatışmaların sayısının toplam maliyeti ile orantılı olması gerekmediğini savunmaktadırlar. Sarkees, Wayman ve Singer ise (2003, s. 65), “savaşta ölme riskinin Napolyon’un sürgün tarihinden bu yana ne artış ne de azalış göstermediğini,” savaşın şiddetinin küresel seviyesi nispeten aynı kalırken savaşın aslında tipler arasında değiştiğini —on dokuzuncu yüzyılın sonlarındaki emperyalist savaşlardan 1990’ların başındaki devletlerarası savaşlara, II. Dünya Savaşı sonrası dönemdeki iç savaşlara—ileri sürmektedirler (Sarkees, Wayman ve Singer 2003, s. 64).

Lacina, Gleditsch ve Russet (2006, ss. 673-674) eser sahiplerinin kendi verilerinin yorumunu sorgulayarak ve COW verilerindeki birçok düzensizliklere işaret ederek ortaya çıkan sonuca karşı çıkmışlardır. “Düz çizgi” bulgularının iki Dünya Savaşı temsil eden zaman cetvellerinin ortasındaki başlıca çok büyük sivri uçlarca yönlendirildiğini belirterek Sarkees ve arkadaşları tarafından sunulan verileri yeniden yorumlamışlardır. Bu savaşlar, daha önce ya da sonrasında meydana gelen çatışmalara kıyasla birkaç kat daha ölümcüldü ve regresyon çizgisindeki bu varlıklar diğer eğilimleri gizlemektedir. Ardından, COW ölüm verilerindeki tutarlılık sorunlarını tartışarak COW savaşlarındaki ölümlerle ilgili verilerin yeniden analiz edilmesine sebep olmuşlardır. Savaş ölümlerinin yıllık görülme sıklığının II. Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda ve Soğuk Savaş’ın sona ermesinden sonra gerilediğini tespit etmişlerdir.

Goldstein (2011) daha az savaşın başladığını, daha fazlasının bittiğini ve devam eden savaşların geçmiş yıllara kıyasla daha küçük ve daha yerel olduğunu ileri sürmektedir. Hayret verici bir şekilde hiçbir ulusal ordunun birbiriyle savaşmadığını—günümüzdeki savaşların hepsinin iç savaş olduğunu belirtmektedir. Dünya çapında meydana gelen silahlı çatışmalardaki bu gerilemenin anlaşılmasının en az Amerika’nın savaşlarla dolu on yılından daha düşük askeri bütçeler ve operasyonlar dönemine kayması kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Goldstein’in ampirik kanıtlara ilişkin çığır açan analizi ikna edici olmakla birlikte, argümanın asıl gücü barışın fiilen yürürlüğe konmasını gerektiren şiddet içeren cephelerdeki deneyimlerinin anlatımlarında yatmaktadır. Günümüz barışın inşasındaki başarıların uluslararası organizasyonlarda, insani yardım ajanslarında ve dünya genelindeki halk hareketlerinde çalışan insanların onlarca yılın çabası ve fedakârlıklarından nasıl doğduğunu göstermektedir (<http://winningthewarwar.com/> 22.08.2011, erişim tarihi 16.08.2018).

ilgi başlangıçta devletlerarası savaşlara verilmişken, sonrasında i savaşlara kaymıştır. İ savaşların süresi çoğunlukla daha uzun olmakta (Schreiber 2001, s. 11 ve ss. 15-17) ve bir devlet içi savaştan daha fazla insan kaybı söz konusu olmaktadır. (Fearon ve Laitin 2003). Fearon ve Laitin (2003), devlet içi ve i savaşlardaki ölümlerin sayısını karşılaştırmışlar ve 1945-1999 arasında yaşanan i savaşlarda 16 milyondan fazla insanın öldüğünü tespit etmişlerdir. Zira Devlet içi savaşlar 3,3 milyon ölümlerle i savaşlardakinin beşte biri kadar kişinin ölümüne sebep olmuştur. Azam (2006), Downes (2006), ve Lacina ve Gleditsch’e göre (2005), sivil mağdurların sayısı bu savaşlardaki mağdurların tümünün en az yarısını oluşturmaktadır. Gayri-muharip ölümlerin sayısının yüksekliği, çok sayıdaki i savaşlarla ilişkilendirilmiştir.²⁸ İ savaşlardaki sivil kayıpların sayısı (yaklaşık 16 milyon) tek taraflı kuvvet kullanımı kavramının incelenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Balcells (2010, s. 292) gerilla savaşlarında sivillere karşı şiddetin büyük bir ölçüde savaşımın ve toprak kazanma yarışının bir sonucu olduğunu; tersine, geleneksel i savaşlarda bu şiddetin gayri-muhariplerin yaşadığı şehirler, kasabalar ya da köyler gibi savaş alanından ayrı bir yerde meydana gelen askeri rekabet ile daha az bağlantılı olduğunu belirlemiştir. Kalyvas (2005, s. 94) da iç savaş ve şiddet arasındaki ayrımın önemini vurgulamakta ve i savaşlarda çoğu mağdurun asker yerine sivil olmasından dolayı savaşım ve şiddet arasındaki bağlantının önemli olduğunu iddia etmektedir.

1.3. şiddet

şiddet de savaş gibi, sosyolojik, psikolojik, politik, bireysel, kadınlara karşı, çocuklara karşı, direkt, dolaylı olmak üzere farklı perspektiflerden ele alınabilir. Bununla birlikte bu çalışmada, gayri-muhariplere karşı silahlı çatışmalarda kullanılan şiddet türü incelenmiştir.

İki süper güç arasındaki “uzun barışa” rağmen, II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistem birçok bölgedeki sürekli şiddet ile karakterize edilmiştir (Brecher ve Wilkenfeld 1997, s. 1). Aynı şekilde Marshall (1999, s. 10), şiddetin biçiminin çevreye doğru yön değiştirdiği ve i savaşım ve etnik çatışma ile karakterize edildiği “üçüncü dünya savaşı”nın “uzun barışın” diğer yüzü olduğunu iddia etmektedir.

²⁸ Mitchell (2004, ss. 19-20) bunu, var olmayan iç savaş kanunlarıyla açıklamaktadır. Kurlsız durum yüzünden iç savaşlar acımasız ve şiddetlidir. Ona göre, iç savaş ve ihlaller arasında güçlü bir korelasyon mevcuttur.

Ancak, uzun süre devam eden iç savaşların yaşanma sıklığına rağmen, kısmen potansiyelleriyle ilgili veriler tam olarak geliştirilmediğinden bu tür savaşlar hakkında daha az ampirik çalışma yapılmıştır. Günümüzde bu tür savaşların sıklıkla olmasına rağmen bu konularda yapılan akademik çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir (Sarkees, Wayman ve Singer 2003, s. 53). Bununla birlikte Kalyvas (2000, ss. 1-2), iç savaş üzerine yapılmış olan araştırmaların büyük çoğunluğunun şiddet unsurunu göz ardı etmesini eleştirmektedir. Bu konudaki çalışmaların büyük bir kısmı açıkça ya da üstü kapalı olarak devrim ya da etnik çatışma çalışmaları biçiminde; iç savaşların sebepleri (Skocpol 1979; Tilly 1978), iç savaşın bitimi (Walter 1997; Licklider 1993), iç savaşın siyasi ve sosyal neticeleri (Rich ve Stubbs 1997), muharıplerin başarısı ya da başarısızlığını açıklayan faktörler (Race 1973; Leites ve Wolf 1970) ve isyanın altında yatan bireysel ve grup güdülerini (Popkin 1979; Scott 1977) üzerine yoğunlaşmıştır. Licklider (1993, s. 9) iç savaşın terim olarak öldürme ya da zarar verme gibi fiziksel şiddeti içerdiğini ileri sürmesine karşın, iç savaşın başlıca yönlerinden birisi olan, *en temel* olanı olmasa da, gayri muharıplere karşı ve gayri muharıpler arasında şiddet kullanımının araştırılması ciddi şekilde ihmal edilmiştir. Mitchell (2004, s. 5 ve ss. 29-55), ise şiddet kullanımını ‘asil-vekil teorisi’ (principal-agent theory) üzerine kurgulamıştır. Bu kurgu ile asillerin şahsi olarak şiddet uygulamadığını, bunu yapmak için uygulayıcıları ve vekilleri olduğunu ve bunlar vasıtasıyla şiddet uygulandığını ortaya koymuştur.

Wagner (1993, s. 235) hem uluslararası hem de iç politikalarda şiddetin meydana geldiğini öne sürmektedir. Dahası Marshall (1999, s. 38), “küçük güç savaşları ve hatta büyük-küçük güç savaşlarında olduğu gibi, yerli siyasi şiddet türlerinin devlet-içi şiddet çeşitlerinden niteliksel olarak farklı olduğu varsayımı altında ve devlet-içi savaşların sebeplerinden niteliksel olarak farklı olan sebeplere sahip olduklarını, iç savaş ve devrim gibi siyasi şiddetin diğer çirkin türlerinin incelemesinin daima kavramsal olarak ayrı tutulduğunu” iddia etmektedir. Bu dengesizliğin üstesinden gelmek ve modern savaşım biçimlerini anlamak için Marshall, akademisyenlerin “her türlü şiddet ve savaşım türünün aslında birbiriyle alakalı ve birbirleriyle benzer şekilde problemli olduğunu kabullenmeleri” gerektiğini ileri sürmektedir (1999, s. 14). Bu nedenle Marshall da, Snow (1996), Sandole (1999) ve Eberwein ve Chojnacki (2001) gibi, şiddetin kapsamlı bir incelemesinin geliştirilmesi ve bunun teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Savaş çalışmalarındaki çeşitliliğin daha az kabul edilebilir olduğunu

ve içsel ve dışsal çatışma arasındaki bağlantıyı gösteren kapsamlı bir bakış açısının ve özellikle savaşımın, içseli dışsaldan ayıran siyasi sınırların geçirgenliğinden daha fazla dikkat çektiğini iddia etmektedir (Marshall, 1999, s. 19; Sarkees, Wayman ve Singer 2003, s. 53).

Kalyvas (2005, ss. 101-102) savaşım ve şiddeti uygulama ve teoriyi birleştirerek tartışmaktadır. Savaşımın teorik tartışması ve ampirik incelemesi arasındaki belirgin bağlantının her bir mekanizmanın farklı bir tip savaşım ile ilişkili olduğu yönündeki gözlem olduğunun altını çizmektedir. Böylece, geleneksel savaşımındaki şiddet savaş öncesi kutuplaşmayı yansıtırken, düzensiz savaşım askeri güvenlik açığı nedeniyle şiddete ve simetrik geleneksel olmayan savaşım, anarşi yoluyla şiddete sebep olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, sosyolojik tez geleneksel iç savaşların şiddetini “açıklamakta”, askeri tez düzensiz iç savaşların şiddetini “açıklamakta” ve Hobbesçu tez simetrik geleneksel olmayan savaşın şiddetini “izah” etmektedir. Bununla birlikte, bu durumun aynı zamanda her teorik açıklamanın kendisinin türetildiği ampirik vakaları seçtiğini düşündürmektedir. Bu çalışmada, savaşım ve şiddet arasındaki nedenselliğin yönü araştırıldığından bu gözlemin her teorik izah için yanlı bir açıklama barındırdığı iddia edilebilir. Bu metodolojik açmazdan çıkmanın tek yolu olarak Kalyvas (2005, s. 102), teorik argümanların işlevselleştirilmesini ve test edilebilir etkilerini türetmek suretiyle incelenmesini önermektedir.²⁹ Bu kapsamda Bu çalışma için söz konusu teorik argümanlar bir sonraki bölümde detaylı olarak açıklanmıştır.

1.3.1 Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı

İç savaşları incelerken, şiddet anlayışının kültürel olarak tanımlandığını belirterek başlamak önem arz etmektedir. Verwimp (2006), Ruanda üzerindeki vaka çalışmasında cinayetlerin çoğunlukla bıçaklarla ve maşatlarla işlendiğini ve insanları kitleler halinde; örneğin kamplar, stadyumlar ya da okullar gibi geniş alanlarda toplayarak işlendiğini belirlemiştir. Kalyvas’a göre (2001, s. 115) bu, öldürmenin ilkel bir biçimidir ve bu da daha şiddetli olan havadan ve karadan top bombardımanı sonucu ölümlerden daha korkunçtur. Makine modernizasyonunun ve savaşın tarihsel süreci Lyall ve Wilson

²⁹ Bununla birlikte Lyall (2009, s. 331) Çeçenistan üzerine olan araştırmasında, mağdurlar emniyet olmadığından isyancı kuvvetlerde güvenlik aramaya zorlanırken yeni sorunlar oluşturduğundan şiddetin ters etki yaptığını varsaymaktadır.

III'in incelemesinin odak noktasını oluşturmaktadır (2009, ss. 67-83). Modern silahların önemi aynı zamanda “Güçlünün uyguladığı şiddet kendisini yüksek patlayıcılarda ya da napalm bombalarında ifade eder. Bu silahların bir çatının tepesinden atılmış el bombasından farkı yoktur, doğrusu daha fazla masumun kurban olmasına sebep olacaklardır. Yine de Batılılarda daha az ahlaki öfke uyandırıyorlar” diye belirten Crozier (1960, s. 158) tarafından 1960’larda incelenmiştir. Dahası, yeni iç savaşlarda kullanılan “anlamsız” şiddet düşünüldüğü kadar sebepsiz değildir. Kalyvas (1999, s. 253) Resistência Nacional Moçambicana (RENAMO) tarafından kullanılan şiddette olduğu gibi, Cezayir’deki katliamların çoğunlukla seçici ve stratejik olduğunu ileri sürmektedir (ayrıca bakınız Kalyvas 2001, ss. 115-116).

İnsanlar siyasi hedeflere ulaşmak için daima şiddeti kullanmışlardır. Bireyler, gruplar ve hükümetler arasında ve içindeki etkileşimlerle karakterize olan siyasi çatışma, insan olma durumunun bir ayırıcı özelliğidir. Siyasi çatışmalarda, güç anlamında eşitsiz bir konumda rekabet eden tarafların her biri, kendi şahsi hedeflerini gerçekleştirmek uğruna kişisel menfaatlerini azami seviyeye çıkarmayı amaçlayacaklardır. Rekabet halindeki çıkarların çatışması çoğunlukla şiddet içeren sonuçlar doğurmaktadır. En geleneksel ve en sıklıkla inceleme konusu yapılanları devrimler ve devletler arasındaki savaşlar olmak üzere siyasi şiddet birçok biçim alsa da, aslında devlet ve devlet-dışı oluşumlar arasındaki çatışmayı belirtmektedir (Dekmejian 2007, s. 1). Devlet ve devlet-dışı oluşumlar arasındaki geleneksel olmayan çatışmalarda kullanılan şiddetteki “çarpıcı” artış Dekmejian tarafından da vurgulanmıştır.

Heldt (2003) sivillere karşı olan³⁰ zulümleri iç savaş bağlamında analiz ederek şiddet kullanımındaki artışı incelemiştir. “Zulümler” gayri-muhariplerin kasıtlı öldürülmelerine yorulabilir ölümleri işaret etmektedir ve bu itibarla, hastalık, açlıktan öldürme ve çapraz ateş gibi durumların sebep olduğu ölümleri içermemektedir. Bu şiddet kategorisi hükümetler tarafından hedefli şiddet, soykırımın ve politik kırımın standart tanımlamaları gibi bazı öğeleri içermektedir. Fakat kasıtlı açlıktan öldürme ve diğer dolaylı öldürme yöntemlerini bunun dışında tutmaktadır. Dahası, soykırımın yaygın tanımlarının aksine şiddetin, mağdurlarının etnik ya da siyasi temellere göre ya da hükümetlerin şiddeti uygulamasına göre ayırt edilmesini gerektirmemektedir.

³⁰ Sivillere karşı yapılan zulümler, sivil mağduriyeti, sivil istismarı, sivillere karşı şiddet kavramları dönüşümlü olarak kullanılacaktır.

Gayri-muhariplerin iç savaşlarda öldürülmesi eylemi çatışan aktörlerden biri ya da her ikisi tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Mağduriyet üzerine yapılan çalışmalar hükümetin sebep oldukları ya da isyancı tarafın sebep oldukları olarak alt sınıflara ayrılmıştır. Bu olgu üzerine yapılmış ilk araştırmalar (Rummel 1994, 1997; Harff 2003a, 2003b gibi), devlet tarafından kullanılan yani siyasi şiddet üzerineydi. Çünkü aktörler devletlerdi ve incelenen çatışmaların çoğu devletlerarası çatışmalardı. İç savaşların artışıyla birlikte, devlet-dışı aktörler tarafından kullanılan şiddete de önem vermeye başlanmıştır (örneğin; Heldt 2003; Hultman 2007, 2008; Merelits 2009; Kalyvas ve Kocher 2009; Wood 2010). Yakın geçmişte şiddet üzerine yapılmış araştırmaların bazıları (örn., Hultman 2006; Schneider; Bussmann ve Ruhe 2011; Schneider, Banholzer ve Haer 2011) hükümet güçleri veya isyancılar gibi tek bir aktörün sebep olduğu sivil mağduriyet ile ilgilenmemekte, ikisi tarafından da kullanılan şiddet eylemini incelemektedir.

Bazı araştırmalar isyancıları sivillere karşı yapılan zulümlerin failleri olarak değerlendirmektedir. Örneğin, sivillerin hedef alınmasını Hultman (2008, ss. 13-14; 2007, ss. 205-222), isyancıların devletin tepkisini etkilemek için kullandıkları ve savaştaki pazarlık yapma pozisyonlarını güçlendirecekleri bir strateji olarak açıklamaktadır. İsyancıların sivilleri bir çatışma stratejisi olarak mağdur ettiklerini, yani belli bir amaca ulaşmak için bunu kullandıklarını ileri sürmektedir. İsyancıların sivilleri ne zaman mağdur ettiklerini inceleyerek, bunun daha çok hükümetin nüfusun desteğine dayandığına inandıklarında meydana geldiğini belirtmektedir. Stratejik amaçları, böylelikle halkı devlete karşı döndürmektir ve isyancılar çoğunlukla savaş alanında hükümete yeterince bedel ödetemediklerinde sivilleri hedef almaktadır.

İsyancı grup davranışı üzerine yaptığı çalışmasında Metelits (2009), bazı isyancı grupların sivilleri korurken, bazı isyancı grupların öldürdüğü sonucuna ulaşmıştır. İsyancı grupların yönetiminin, 1990'larda Güney Sudan'daki Sudan Halk Kurtuluş Ordusu/Hareketi (Sudan People's Liberation Army/Movement -SPLA/M) gibi ya da Kolombiya'daki Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetler (FARC) gibi zaman içerisinde değişebileceğine işaret etmektedir. Bazı akademisyenler isyancı grupların yönetimindeki değişimi fark ederek, bu değişimi ayaklanan grup için mevcut

kaynakların, bölgesel kontrol için mücadelenin³¹ ve/veya mikro seviyede bireyler içindeki rekabetin bir sonucu şeklinde açıklamaktadırlar. Fakat Metelits bu etkenlerin isyancıların şiddet kullanımını açıklamakta yetersiz olduğunu iddia etmektedir. İsyancıların sivilleri öldürüp öldürmemeye, kaynaklar için “aktif bir rekabetin” olup olmamasına göre karar verdiklerini ileri sürmektedir. Ayaklananlar bir rekabet olmaksızın kaynakları ele geçirebilirlerse, sivillerle akdi bir ilişkiye girmektedirler; fakat kaynaklar için rekabet etmeleri gerektiğinde isyancılar yerli sivillere karşı onları kendi taraflarına çekmek amacıyla şiddet uygulamaktadır.

1989’dan 2004’e kadar meydana gelen iç savaşları kapsayan çalışmasında Wood (2010), göreceli isyancı kabiliyeti ne kadar az olursa, gayri-muhariplere karşı olan zulümlerin büyüklüğünün aynı oranda arttığını ileri sürmekte; hükümetlerin sivillere karşı kullandığı şiddet seviyesi arttığında, isyancıların, özellikle zayıf isyancı grupların da aynısını yapmakta olduklarını belirtmektedir. Bu bulgular Vietnam Savaşı ile ilgili bir çalışmada (Kalyvas ve Kocher 2009) rapor edilenlerle uyumluluk arz etmektedir. Heldt (2003) de isyancıların hükümet kuvvetlerinden daha korumasız olmalarından ve sivillere daha fazla dayanmaları ve onlardan destek almalarından dolayı, kendi pozisyonları zayıf olduğunda ya da zayıfladığında sivil mağduriyetine başvurmaya daha meyilli olduklarını öne sürmektedir. Bu olasılık, yukarıda ifade edilen gayri-muharip istismarının genel biçimlerinde, isyancıların iç savaşlarda öldürülen tüm sivillerin 3/5’inden ve Güney ve Kuzey Kivu vakasında neredeyse 4/5’inden sorumlu olmalarıyla kanıtlanmıştır. Bunun yanında isyancılar hükümet kuvvetlerine nazaran daha güçsüz olduklarında, hükümet kuvvetleri tarafından cezalandırılma riski asker olarak toplanmayı ya da işbirliği yapmayı reddeden sivillerin mağduriyeti riskinden daha büyük olduğundan, uygulanan zulümler, isyancıların siviller arasından asker toplamalarını sağlamayabilmektedir.

Tek taraflı kuvvet kullanımı hakkındaki bazı araştırmalar hükümeti sivillere karşı olan şiddetin faili olarak değerlendirmektedir. DeMeritt (2008, s. 2), konuya yönelik olarak yapılmış olan çalışmaların ülkelerin yapısal koşulları (rejim tipi, yoksulluk seviyesi, savaşın varlığı; örn., Fein 1993; Harff 2003a, 2003b; Rummel 1994, 1997) ya da

³¹ Hultman’a göre (2008, s. 19), Kalyvas’ın teorisi başlıca aktörlerin bölgesel kontrolü amaçladıkları seçici şiddet üzerinedir. Fakat sivillere karşı katliam şeklindeki saldırılar çoğunlukla isyancıların sadece geçip gitmekte oldukları yerlerde yapılmakta; sivil hedeflerin bombalanması genellikle isyancıların askeri olarak kontrol etmeyi amaçlamadıkları kentsel yerlerde meydana gelmektedir.

sivilleri infaz ederek kazanılacak olan siyasi yararlar (örn., Downes 2006, Kalyvas 2006, Midlarsky 2005, Valentino 2004, Valentino, Huth ve Croco 2006, Valentino ve ark. 2004) üzerine yoğunlaşarak hükümetin öldürme kararını açıklama eğiliminde olduğunu saptamıştır. Bu görüş, öldürme kararına temel teşkil eden sebepleri açıklarken, aynı zamanda kafa karıştırıcı bir olguyu, öldürme emriyle görevlendirilen faillerin düzgün bir şekilde itaat etmemesi durumunu ortaya çıkartmaktadır. Yani, iki ülke de liderlerin öldürme emri vermesi açısından benzer olsalar bile, ölü sayısı büyük ölçüde farklılık gösterebilmektedir. DeMeritt, tek taraflı (hükümet) öldürme konusunda yaptığı sistematik araştırmasında yeni bir sorgulama alanı açtığını iddia etmekte ve devletlerin benzer koşullarda ve öldürmeye teşvik edici durumlarla karşılaştıklarında bile toplam sivil ölü sayısının geniş çapta farklılık göstermesinin nedenlerini açıklamaktadır.

Savaşta gayri-muhariplerin sistematik zarar görmesi konusunu inceleyen Arreguín-Toft (2003, s. 5), sivil istismarından “barbarlık”³² olarak bahsetmekte ve bununla ilgili dört anahtar bulgu sunmaktadır. Birincisi, barbarlık nadiren ortaya çıkan bir olgudur. İkincisi, otoriter rejim türleri barbarlığa demokratik rejimlerden daha sık başvurmaktadır; fakat barbarlığa başvurduklarında demokratik rejimlerin barbarlığa başvurduğunda olduğundan daha fazla savaş kaybetmektedirler. Üçüncüsü, güçlü aktörler—muhaliflerini en az 10:1 oranında katlayan silahlı kuvvetleri ve nüfusu olanlar—barbarlığa başvurmaktan dolayı zarar görme eğilimindedirler; fakat zayıf aktörler barbarlığa başvurduklarında başvurmadıkları zamankinden daha az zarar görmektedirler. Dördüncüsü, genel olarak barbarlık hedef kitlenin yani muhalif olanın askerlerinin ve onu destekleyen sivillerin direncini kırmak ya da onları yok etmekten çok çözümlerini arttırıyor gibi görünmektedir.

Bununla birlikte, sivillere karşı tek taraflı kuvvet kullanımı üzerine yapılan bazı araştırmalar her iki aktörle de ilgilidir. Hultman’a göre (2006) mücadele düşük yoğunluklu seviyede ise, tehdit yüksek olmadıkça hükümetler sivilleri öldürmekten kaçınmakta çalışmakta ve isyancılar kararlı olduklarının sinyalini vermek için ve imtiyaz kazanmak adına sivilleri öldürmektedir. Bunun yanında yoğunluk seviyesi arttıkça kontrol daha önemli hale gelmekte, bu yüzden iki taraf da bölgesel kontrol sağlamak ve rakibin desteğini çürütmek için sivilleri hedef almaktadır. Hultman,

³² Barbarlık, gayri-muhariplerin belli bir askeri ya da siyasi amaç için sistematik bir şekilde zarar görmesidir (Arreguín-Toft 2003, ss. 5-6).

sivillerin öldürülmesi ile ilgili yeni veriler kullanarak, 1992-2004 yılları arası silahlı iç çatışmalardaki tüm çatışma aktörlerini incelemiştir. Ortaya koyduğu bulgular isyancıların kullandığı şiddet, örneğin isyancıların nispeten daha güçlü ve çatışmanın başında oldukları zamankinden daha fazla şiddet ile karakterize edilen, daha düşük yoğunluklu çatışmalarda iletişimsel amaçlar için kullandığı izlenimi uyandırmaktadır. Diğer yandan yüksek yoğunluklu çatışmalarda şiddet, kontrolü sağlamak ve askeri kabiliyet eksikliğini telafi etmek için kullanılır. Bu durumda, daha zayıf olan grup daha fazla sivil öldürmekte ve muhtemelen çatışma süresi uzadıkça daha da fazla sivil öldürme eğilimde olmaktadır. Hükümetler, isyancı muhalifler güçlü olduğunda daha fazla sivil öldürmekte, çatışma süresi uzadıkça daha az sivil öldürmekte ve bunun yanında demokrasinin ise hükümet davranışı üzerine bir etkisi tespit edilememiştir.

Silahlı çatışmalardaki sivil mağduriyeti üzerine yıllık bazda toplanan veri araştırmalarıyla, Eck ve Hultman (2007, ss. 233–246) 1989 ve 2004 yılları arasında her iki aktör tarafından sivillerin kasıtlı ve doğrudan öldürülmesini değerlendirmişlerdir. Bu verileri kullanarak, Soğuk Savaş sonrası dönemin, sivillere karşı kullanılan şiddetin ara sıra keskin artışlar gösteren düşük-ölçekli şiddet dönemleriyle karakterize olduğunu ortaya çıkararak, bu dönem için genel eğilimler ve modeller sunmuşlardır. Bunun yanında toplu katliamların görüldüğü birkaç yıl haricinde, hükümetlerin nispeten düşük seviyede şiddet kullanmakta olduğunu, genel olarak isyancıların daha fazla şiddet kullanma eğilimde olduklarını ortaya koymuşlardır.

Schneider, Bussmann ve Ruhe (2011) Bosna'daki toplu katliamların dinamiklerini incelemiştir. Hangi grubun tek taraflı kuvvet kullanımına başvurduğuna bakmamışlardır ve böyle eylemlerin arkasındaki mantığı belirlemeye çalışırken failin ve mağdurun kim olduğunu belirlemek mümkün olmuştur. Schneider, Banholzer ve Haer'in çalışması (2011) sivil mağduriyetinin sebeplerini kapsamaktadır. Üç mantık üzerine inşa ettikleri siyasi şiddeti incelemiştir. Birinci mantık silahlı grupların yalnızca askeri avantajlar kazanmayı beklediklerinde tek taraflı kuvvet kullanma eylemleri gerçekleştirdikleri stratejik bağlamı, ikinci mantık tek taraflı kuvvet kullanımının isyancı ya da hükümet organizasyonları içerisindeki yaptırım mekanizmalarının yokluğunun sonucu olduğu örgütsel bağlamı ve üçüncü mantık uluslararası aktörlerin sivil istismarına ya da işlenen zulümlere nasıl tepki verdiğini inceledikleri uluslararası organizasyonlar perspektifini kapsamaktadır.

Konstanz Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Olay Dataseti (KOSVED) eş zamanlı olarak her iki aktör tarafından kullanılan şiddet eylemi ile ilgilenmektedir. Bu datasette, tek taraflı kuvvet kullanımı; büyük bir çatışma sırasında organize olmuş bir grup tarafından işlenen—ki bu da bir isyancı örgütlenme ya da hükümet kuvvetleri olabilir—bir grup silahsız gayri-muharibe karşı yöneltilen eylemler şeklinde tanımlanmaktadır. Böyle bir şiddet birden fazla gayri-muharibin anında fiziksel bir zarar görmesi (yaralanma) ya da ölümüyle sonuçlanmaktadır (Bussmann ve Schneider 2010).

Bu çalışma, başlıca tek taraflı kuvvet kullanımının tanımı üzerine kurulu olsa da, soykırım, katliamlar ve toplu katliamlar, kitle ölümleri gibi diğer bazı şiddet türlerinin de bu çalışma kapsamında tartışılması önem arz etmektedir. Bu tür şiddet eylemleri için genel olarak kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. “Sivillere karşı şiddet” teriminin belirsizliğini ortadan kaldırmak için Eck, Sollenberg ve Wallenstein soykırımları ve katliamları açıklamaya çalışmışlardır. “Sivillere karşı olan şiddetin biçimlerini daha iyi anlamak için, UCDP öncelikle ‘soykırım’ ve ‘katliam’ kategorilerini kodlamayı hedeflemiştir. Bununla beraber bu, bir takım sebeplerden ötürü sorunlu olmuştur. Zira ilk olarak soykırım ve katliam terimleri tartışmaya açıktır ve ikinci olarak gayri-muharipler, ne katliam ne de soykırım olan; fakat bir yerin sakinleri açısından önem arz eden düşük yoğunluklu durumlarda da öldürülmektedirler” (Eck, Sollenberg ve Wallenstein 2004, s. 134).

2.3.2 Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Konseptleri

Bu kısımda kuvvet kullanımı ile ilgili olan bazı konseptlere değinilmiştir. 35. Dipnotta açıklandığı üzere, davranışların çoğu şiddet kapsamında tanımlanmıştır ve ilgili konseptler ve tek taraflı kuvvet kullanımının örtüşmekte ya da iç içe geçmiş olduklarını ve çoğunlukla alternatifli olarak ya da eşanlı olarak kullanılmıştır. En çok bilinen ve en önemli konseptlerin bazıları bu kısımda tartışılmıştır.

Soykırım

1948 Birleşmiş Milletler (BM) Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması³³ tüzüğü soykırımın klasik tanımını içermektedir. Tüzükte Soykırım; ulusal, etnik, ırksal

³³ Madde 2... Soykırım, ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grubun tümünün ya da bir bölümünün yok edilmesi niyetiyle;

a) Grup üyelerinin öldürülmesi,

b) Grup üyelerine fiziki ya da ruhsal açıdan zarar verilmesi,

ya da dinsel bir grubun tümünün ya da bir bölümünün yok edilmesi niyetiyle işlenen eylemlerden herhangi birisi anlamına gelmektedir” (Lippman 1984; Vogt 2008, s. 45).

Bazı araştırmacılar soykırımı daha geniş kavramlarda kavramsallaştırmaktadırlar. Chalk ve Jonassohn (1990, s. 23) soykırımı “bir devletin ya da diğer bir otoritenin bir grubu yok etmeye niyetlendiği, grubun ve onun üyeliğinin fail tarafından belirlendiği tek taraflı bir kitle öldürme türü” şeklinde tanımlamaktadırlar. Diğer bazı araştırmacılar mağdur grubun ırksal, etnik, ulusal ve dini kriterler etrafında tanımlanmasını eleştirmekte ve bu tanımlamaların aynı zamanda soykırımı yol açabilecek siyasi ya da sosyal sebepleri göz önünde bulundurmamasına itiraz etmektedirler. Harff (2003a, 2003b) herhangi bir kişinin/kişilerin, devlet/organize bir aktör tarafından siyasi sebeplerle öldürülmesi olarak tanımladığı *politik kırım*³⁴ terimini ortaya atarak tartışmayı genişletmiştir. Rummel (1994) bu konsepti soykırım, politik kırım ve kitle cinayetinin yanı sıra bir hükümet tarafından kişi(ler)nin öldürülmesini içeren *democide* (*halk-kırım*)³⁵ terimi ile desteklemiştir. Harff ve Rummel bazı grupların dışta tutulmasını eleştirmektedirler. Bu yüzden yeni terimler ortaya koymuşlardır. Ancak bu terimler yalnızca bir tarafı, hükümeti kapsamaması nedeniyle zayıftır ve bundan ötürü eleştirilebilir.

Harff’a göre (2003a, s. 58), soykırım ve politik kırım, “Terfi, infaz ve/veya yöneten elitler ya da onların vekilleri tarafından sürdürülen politikaların– ya da iç savaş durumunda, çekişmekte olan otoritelerden birinin, toplumsal, siyasi ya da siyasallaşmış bir etnik grubu tümünden ya da kısmen yok etmesine niyet edilmesinin zımni rızasını” ifade etmektedir.

c) Grubun, fiziki varlığını tümüyle ya da kısmen sona erdirecek yaşam koşullarıyla yüz yüze bırakılması,
d) Grup içi çoğalmanın engellenmesi,
e) Grup bünyesindeki çocukların başka bir gruba aktarılması
eylemlerinden herhangi birinin işlenmesi anlamına gelmektedir. (Lippman 1984; aynı zamanda <http://www.un.org/millennium/law/iv-1.htm>).

³⁴ Soykırımlar mağdur grubun belirli toplumsal gruplarla ilişkisiyle belirlendiği kitle ölümleridir. Siyasi kırımlar “mağdur gruplarının rejime ve egemen gruplara göre hiyerarşik pozisyonlarına ya da siyasi muhalefetlerine göre tanımlandığı “ toplu ölümlerdir. Harff ve Gurr tarafından “siyasi kırım” olarak kodlanan birçok örnek literatürün çoğu tarafından devlet terörizmi örneği olarak değerlendirilmektedir. Krain’e (1997, s. 332) göre açıkça, devlet terörizmi ve devlet destekli kitle ölümlerinin bazı biçimleri arasında örtüşmeler vardır.

³⁵ İnsan kırımı, devlet destekli ölümlerin tümünü (soykırım, siyasi-kırım, katliamlar, kitle ölümlerin, kota ile öldürme ve terör de dahil) tanımlayan kapsamlı bir terimdir (Stein 2002, ss. 39-60).

Kitle Ölümleri

Esteban, Morelli ve Rohner (2010, s. 6), Charny (1999, s. 7) ve Easterly, Gatti ve Kurlat (2006, s. 132)'in çalışmalarını temel alarak “kitle ölümleri”³⁶ şu şekilde tanımlamışlardır: “Kitle ölümleri, açıkça beyan edilmiş bir düşmanın askeri kuvvetlerine karşı olan askeri bir eylem esnasında değil, mağdurların savunmasızlığı ve acizliği durumunda çok sayıda insanın öldürülmesidir.” Literatürde bu olguya bazen soykırım, bazen kitle ölümleri, kitle cinayeti ya da katliamlar sınıfında değinilmektedir. Araştırmacılar aynı zamanda 152 iç savaşın 50'sinde kitle ölümlerinin meydana geldiğini; fakat yaşanan 23 devletlerarası savaşın hiçbirinde gerçekleşmediğini belirlemişlerdir (Esteban, Morelli ve Rohner 2010, s. 3).

Etnik Temizlik

Bosna Savaşı ile birlikte “etnik temizlik” kavramı dikkat çekmeye başlamıştır. Bell-Fialkoff, (1996, ss. 3-4) bu terimi nüfus temizliği olarak tanımlamaktadır. Bunun, etnik köken, din, ırk, sınıf ya da cinsel tercih gibi bir ya da daha fazla nitelikleriyle ayırt edilen ve istenmeyen bir nüfusun belli bir bölgeden planlı ve kasıtlı bir şekilde ortadan kaldırılması durumu olduğunu belirtmektedir. Bu niteliklerin “temizlik” olarak nitelendirilebilmesi için ortadan kaldırmak adına bir dayanak teşkil etmeleri gerektiğini öne sürmektedir.

Etnik temizlik kavramı bir yandan, zorunlu göç ve nüfus mübadelesinden neredeyse ayırt edilemese de, diğer yandan sürgün ve soykırımla iç içe geçmektedir. Yine de genel olarak, etnik temizlik dini ya da etnik ayrım, siyasi, stratejik ya da ideolojik düşünceler ya da bunların bir kombinasyonu sebebiyle “istenmeyen” bir nüfusun belirli bir yerden çıkarılması olarak anlaşılabilir (Bell-Fialkoff, 1993; Mann 2005). Kalyvas (2000, s. 4) “temizliğin” etnik olması gerekmediğini, zira kasıtlı ve devamlı nüfus sürgününün etnik gruplarla sınırlı olmamasından dolayı etnik olmasına gerek olmadığını ifade etmektedir.

Terörizm

Hoffman (1998, s. 38) terörizmi; amaçlar ve güdülerde kaçınılmaz biçimde siyasi, anlık mağdurların/hedeflerin ötesinde geniş kapsamlı psikolojik zararları için tasarlanmış,

³⁶ Sudan'daki Darfur vakasını inceleyen Straus (2006, s. 43) öldürülmelerin açıkça stratejik olduğunu “devlet tarafından yönlendirilip, belirli bir etnik popülasyonu hedef alarak o etnik grubun önemli bir kısmını yok etmeyi amaçladığını” öne sürmüştür.

belirlenebilir bir emir komuta zinciri ya da suikastçı hücre yapısına sahip bir organizasyon tarafından yapılan ve ulusaltı/ alt ulus bir grup ya da devlet-dışı bir varlık tarafından kullanılan şiddet ya da şiddet tehditleri şeklinde tanımlamaktadır.

Sobek (2009, ss. 188-189) teröristlerin neden gayri muhariplere saldırdığı sorusuna cevap vermeyi denemiş ve şu cümleleri sarf etmiştir. “Terörizm, bu grubun istediği mesajı yollamasından ötürü sivillere yöneltilmekte; fakat askeri birliklere olan saldırılar daha etkili olsaydı terörist organizasyonları muhariplere saldırmakta daha da istekli olacaklardır. Önemli olan saldırının hedef kitle, ki bunlar genellikle bir terörist saldırısından hayatta kalan bir devletin sivilleridir, üzerinde oluşturduğu etkidir. Bu hedef kitle devlete değişiklik yapması için baskıda bulunacaktır.” Hem isyancıların hem de teröristlerin hareketleri kendi seçimlerinin rasyonelliğini işaret ediyor gibi görünmektedir. Devletler için kabul edilen birçok varsayım aynı zamanda devlet-dışı aktörler için de geçerli olabilmektedir (Sobek 2009, s. 193).

Katliam

Kalyvas (1999, ss. 246-247) katliam terimini daraltmış ve katliamı, geniş çaplı, savaş bağlamındaki gruplarda hedeflenen sivillere karşı yüz yüze şiddet olarak tanımlamıştır. Katliam terimini sadeleştirmek amacıyla cinayet veya öldürme şeklinde bir sınırlandırma yoluna gitmiştir. Bu tanım, genellikle bireylerin birbirlerinden ayrı olarak hedeflendikleri gayri-muhariplere ve kitlelere karşı bireyselleştirilmiş olanların yanında bombardıman ya da savaş-dolaylı sivil ölümleri gibi dolaylı ya da kişisel olmayan şiddeti hariç tutmaktadır. Kalyvas’ın tanımı evrensel olmamakla birlikte yalnızca iç savaşlarda meydana gelen sınırlı yelpazedeki şiddeti kapsamaktadır.

Savaş Bağıntıları Projesi iç savaş ile siyasi katliamı birbirinden ayırmaktadır. Bir çatışmanın iç savaş olarak kabul edilebilmesi için, zayıf tarafın kendi kayıplarının en az %5’ine denk gelecek kadar rakibin tarafında kayıplara sebep olması gerekmektedir. Bununla birlikte katledilen grupların rakiplerine karşı etkili bir direnme gösterememesi gerekmektedir. Bu örnekler siyaset bilimi literatüründe kabul edilen iç savaş tanımının tek olmadığını göstermektedir (Eck, Sollenberg ve Wallensteen 2004, s. 135).

1.3.3 Tek Taraflı Kuvvet Kullanımının Kavramsal Karmaşası ve Bir Çözümleme Denemesi

Eck, Sollenberg ve Wallensteen (2004, s. 135) ‘tek taraflı kuvvet kullanımı’ teriminin tanımsal belirsizliği için bir çözüm sunmuşlardır. Şöyle ki “Bireysel ya da kalabalık gruplar halinde öldürülmelerine bakılmaksızın tüm sivil ölümleri kaydedilmiştir. *Tek taraflı* terimi bu çalışmada tek taraflı kuvvet kullanımı davranışının yakalanmasına ve kavramsal olarak dolu olmayan bir şekilde onun tanımlanmasına izin verir; böylece *tek taraflı kuvvet kullanımı* konsepti soykırımsal tutum, katliam ve düşük-ölçekli bir şekilde sivillerin öldürülmesini kapsamaktadır.”

Yapılan çalışmalarda tek taraflı kuvvet kullanımının araç olarak kullanımı üzerine daha az bulgu vardır. Kalyvas’ın (1999) Cezayir’deki katliamların mantığı üzerine yaptığı araştırması, sosyal bilimlerde sivillere karşı tek taraflı kuvvet kullanımı konusunu araştıran ilk çalışmadır. Kalyvas, tek taraflı kuvvet kullanımının ortaya çıkışının ne mantıksız ne de rastgele olduğunu ileri sürmektedir (Kalyvas 2006, s. 148 ve ss. 190-191). Verwimp (2006, s. 19) Ruanda üzerine olan araştırmasıyla, tek taraflı kuvvet kullanımının rastgele kullanılmadığını yineleyerek Kalyvas’ın varsayımını desteklemektedir: “[...] soykırımın organize bir yapısı vardı ve rastgele bir cinayetler serisi değildi.” Humphreys ve Weinstein (2006) da Sierra Leone üzerine olan araştırmalarıyla tek taraflı kuvvet kullanımının mantığı üzerine tartışmaya katkıda bulunmuşlardır. Yazarlar, çekişen taraflarda güçlü bir liderliğin eksikliğinin istismarın ortaya çıkışını açıklayabileceğini belirtmektedirler. Buna ilaveten şiddetin, bir etnik grubun kendi üyelerine karşı kullanılmaktan çok diğer etnik gruplara karşı kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Kalyvas (2005, s. 97) şiddetin ‘son ürün’ olmak yerine bir kaynak olduğunu ve amacının belli eylemlerin beklenen değerini değiştirmek üzere tutum ya da hedefleri biçimlendirmek olduğunu ileri sürmektedir. Kalyvas, “Düzensiz savaşın her üç vakasında da şiddetin sinyal veren karakteri görmezden gelinemezken, şiddetin öncelikle nüfusu dehşete düşürmek ve davranışını değiştirmek üzere kullanılmaktadır.” “Diğer bir ifadeyle, şiddet düzensiz savaşlarda ana bir kaynaktır: etnik gruplar-içi boyutunda ortaya konulduğu gibi, stratejik bir mantık sergilemektedir” ifadesiyle durumu ortaya koymaktadır. Böylece, bu varsayım tek taraflı kuvvet kullanımının iç savaşlarda gayri-muhariplere karşı kasıtlı olarak kullanıldığı tezini desteklemektedir.

Örneğin, Cezayir savaşına istinaden, Kalyvas (1999, s. 245) isyancıların sivil nüfusu öldürmek için katliamlar yaptığını varsaymaktadır. “[...] katliamların (a) sivil nüfus üzerinde parçalanmış ve istikrarsız bir yönetim, (b) sivillerin kitlesel olarak görevlilere sığınması ve (c) şiddetin artması ile karakterize olan belirli stratejik konjonktür bağlamında isyancılar tarafından işlenmesi daha muhtemeldir.”

Slim (2007) çatışmada gayri-muhariplerin neden ve nasıl öldüğünü anlamak için bir çerçeve ve ölümlerini meşrulaştırmak için kullanılan gerekçeleri ortaya koymuştur. Öncelikle sivil ölümlerinin neden meydana geldiğini ve savaşta toplu istismarlara son vermek için ilk adımın ne olabileceğini araştırmaktadır. Bunun yanında, Bellamy (2009, s. 2) sivilleri soykırım ve zulümden korumak için daha fazlasının yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bunun için sivil ölümlerinin etkisi ve önlenmesinin desteklendiği sivil yanlısı doktrinlerin güçlendirilmesi amacıyla koruma sorumluluğu (R2P, Responsibility to Protect) projesini geliştirmiştir.

Tek taraflı kuvvet kullanımı üzerine olan literatürün büyük bir kısmı Afrika, Avrupa ya da Güney Amerika’daki (örn. Ruanda: Verwimp 2006; Mamdani 2001; Berry ve Berry 1999; Sierra Leone: Lujala, Gleditsch ve Gilmore 2005; Bosna: Kalyvas ve Sambanis 2005) çatışmalarla ilgilenmektedir. Sovyet-sonrası bağımsızlığını kazanan devletlerde tek taraflı kuvvet kullanımının sebepleri üzerine kayda değer bir araştırma mevcut olmamakla birlikte, neden tek taraflı kuvvet kullanımına başvurulduğu ve failerin neden kasti olarak gayri-muharipleri öldürdüğü ya da yaraladığı üzerine ortaya konulmuş ampirik buldu çok azdır. Lyall (2008, 2009) bu araştırma alanına Çeçenistan’ı inceleyerek katkıda bulunmak üzere bir adım atmıştır. Sovyetler Birliği’nin çöküşü çok eskiye dayanmasa da, Sovyet-sonrası bağımsız olan devletlerde tek taraflı kuvvet kullanımı mantığı konusunda dünyadaki diğer yerlere nazaran sistematik araştırmalar yürüten az sayıda akademisyen bulunmaktadır.

BÖLÜM 2: TEORİK ARGÜMAN

Bu kısımda teorik argümanlar ve bu argümanların altında yatan varsayımlar detaylı olarak sunulmuştur. Downes (2006a, 2006b, 2008), Kalyvas (1999, 2004, 2005, 2006), (Ziemke (2007, 2008), Bussmann ve Schneider (2010), Schneider, Bussmann ve Ruhe (2011) tarafından yürütülen çalışmaların üzerine inşa edilerek test edilecek hipotezler, iç savaşlarda tek taraflı kuvvet kullanımını açıklamak için kullanılan mantıklar kısımda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Şiddet üzerine olan araştırmaların çoğu tanımlarının açıklığı, diğer faktörlerden ayırt edilebilen karakteristikleri, incelenabilirlikleri ve kabul edilebilirlikleri nedeniyle sivillerin hedef alınması üzerinde bir etkiye sahip olan faktörlere odaklanmışlardır. Bu kısımda sözkonusu faktörlerin bir kısmı kısaca tartışılmış ve bu tez için önem arz edenleri detaylı olarak incelenmiştir.

2.1 Rejim Tipi

Geçmişte yapılmış olan araştırmalar belirli bir çatışmanın karakteristiklerinin muhariplerin stratejilerini ve ordunun şiddet kullanımını etkileyebileceğini göstermiştir. Bu karakteristiklerin bir kısmı bu çalışmanın merkezinde yer alması da kısaca tartışılmıştır. Tez çalışmasının merkezinde yer alan karakteristiklerden birisi sadece hükümet değil aynı zamanda diğer çatışan tarafları da kapsayan devlettir. Konuyla ilgili olarak bir önceki bölümde yapılan literatür incelemesi çatışma davranışının değişik rejim tiplerinde farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Rejim tipi üzerine olan tartışmanın kapsamı demokrasi ve otokrasi ile sınırlıdır. Demokrasiler katılımcı yapılarından ve nüfusun tercihleri ve devletin hareketleri arasındaki bağlantılardan dolayı sivillere yönelik şiddetli saldırıları teşvik edebilmektedir (Goodwin 2006; Hultman 2007; Pape 2005; Wood, Kathman ve Gent 2010).

Downes (2006b) çalışmasında, demokratik ve otokrat rejimler üzerine yoğunlaşmakta ve rejim tipleri konusunda bir algı oluşturmak için siyasi bir perspektiften “normları” tartışmaktadır. Valentino, Huth ve Balch-Lindsay’e göre (2004), demokratik normlar sivillerin öldürülmesine karşı başlıca kısıtlamayı teşkil etmektedir. Demokratik değerlerin hoşgörüyü, şiddetsizliği ve yasal kısıtlamalara saygı duyulmasını desteklemesi durumunda, demokrasilerin savaşı diğer hükümet biçimlerinden daha insani bir şekilde açacaklarını ileri sürmektedirler. Dahası, liberal normlar diğerlerinin

haklarına tecavüzü ya da insanlara bir amaç için vasıtalarmış gibi davranmayı yasaklamakta ve bu, savaş zamanında düşman devletlerin vatandaşları için de geçerlilik arz etmektedir. Örneğin Doyle (1997), sivillere karşı şiddet konusundaki kısıtlamaların kökeninin liberal düşüncede yattığını belirtmekte ve Downes (2006b, ss. 159-160) da Immanuel Kant'ın liberal demokrasilerin “savaşın kuralları için özenli bir saygıyı [...] devam ettirmesi” gerektiği düşüncesini desteklemektedir.

Rejim tipine ilişkin olarak genel varsayım, demokrasi-dışı olanların demokrasilere kıyasla sivilleri hedef almasının daha muhtemel olduğu yönündedir. Fakat, demokratik kurumlar ve savaş üzerine yapılan çalışmalar tam zıttına işaret etmektedir. Reiter ve Stam'e göre (2002) liderlerin kamuoyunun düşüncesi konusundaki hassasiyeti, onları savaş meydanında maruz kalınan ağır bedeller nedeniyle kamuoyunun desteğini kaybetme endişesi yaşattığından demokrasilerin gayri-muharipleri mağdur durumuna düşürmeleri daha muhtemel olabilmektedir. Dahası, Reiter ve Stam'e göre demokratik elitlerin varlığı maliyetten kaçınmak ya da savaşı hızlı bir şekilde kazanmak için gayri-muhariplerin hedef alınmasına sebep olmaktadır.

Downes'in yaptığı iki alternatif açıklama rejim tipine odakla sivillerin hedef alınmasını ilişkilendirmektedir. Birincisi, demokrasiler kendi yerel normları ile sınırlandırıldıklarından otokrasiler hedef haline getirilmiş gayri-muhariplerin aslan payını almasına sebep olmaktadır. İkincisi de 'sorumluluk kurumları' demokratik devletleri olası maliyetlere karşı daha duyarlı ve zafere muhtaç hale getirdiğinden, demokrasiler daha büyük bir olasılıkla sivilleri hedef almaktadır (Downes 2006b, s. 158).

Araştırmacıların bir kısmı otokrasilerin demokrasilerden daha sık tek taraflı kuvvet kullanımına başvurduğunu öne sürmektedir. Engelhardt (1992, s. 56) bu fikri desteklemektedir ve literatürün, otokrasilerin demokrasilerle karşılaştırıldığında ayaklanmalarda daha sert taktikler kullanmak konusunda özgür olduğu varsayımını teyit ettiğini belirtmektedir. Valentino, Huth ve Balch-Lindsay (2004) 1945'ten beri yapılan savaşların hepsini inceledikten sonra, demokrasilerin otoriter devletlere kıyasla kitle ölümleri eylemine kalkışmalarının daha az muhtemel olduğunu ileri sürmektedirler. Merom (2003, ss. 15-24) ise demokrasilerin savaşın kendi askeri kuvvetleri ile ilişkili olarak insan hayatlarındaki maliyetleri ve bu maliyetleri kuvvetle kontrol etme yoluyla maruz kalınan siyasi maliyeti yani, kabul edilebilir seviyelerde kayıplar ve kabul

edilebilir seviyelerde vahşilik arasında bir kazanç dengesi bulamayacakları için küçük savaşlarda başarısız olduklarını ortaya koyarak bu bulguyu desteklemiştir.

Demokrasiler üzerine karşıt bir perspektif ise, düşmanları üzerinde sivil mağduriyet uygulamalarının daha muhtemel olduğu şeklindedir. Bunun altında yatan mantık, savaşların uzun sürmesi ile savaşmanın maliyeti artarken halk desteğinin azalma eğilimi göstermesidir. Bunun bilincinde olan demokratik elitler, savaş çabası için kamuoyu desteğini sürdürmek adına zulümleri asgari düzeyde tutmaya gayret etmekte, ancak bu durum maliyetleri yönetmek anlamında sivillerin hedef alınmasıyla sonuçlanabilmektedir. Bu argüman Downes tarafından desteklenmektedir. Downes (2006b, s. 190) 1816-2003 yılları arasında vuku bulan devletler arası savaşları incelemiş ve bulguları Valentino, Huth ve Balch-Lindsay'in demokrasilerin daha düşük ihtimalle 1945 sonrası tüm savaş tiplerinde kitle ölümleri eylemine başvuracağı yönündeki bulgularıyla çatışmaktadır. Dahası, liberal demokrasilerin dâhil oldukları yıpratma savaşı vakalarının yüzde 81'inde sivilleri hedef almalarına karşın otokrat rejimler için bu oranın %54 olduğu sonucuna varmıştır. Yıpratma savaşlarının ve bölgesel genişleme savaşlarının sivillerin hedef alınmasıyla pozitif ve anlamlı bir biçimde ilişkili olduğunu, rejim tipinin ve kültürel farklılıkların ise yok denecek kadar az etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Demokrasiler uzun süreli yıpratma savaşlarında otokrasilerden daha muhtemel olarak sivilleri hedef almaktadırlar (Downes 2006b, s. 176).

Downes (2006b, s. 155) bu argümanı sonuçlandırmak için analizlerin, devletin sivilleri hedef alma kararında muhalif tarafın kimliğinin neredeyse yok denecek kadar az bir etkisi olduğunu gösterdiğini, aynı zamanda devletlerarası savaşlarda demokrasilerin ve otokrasilerin gayri-muharipleri³⁷ mağdur etme ihtimallerinin neredeyse aynı olduğunu ileri sürmektedir. Morrow (2007) bir devletin anlaşmalarının onaylamasının etkilerini

³⁷ Downes'da (2006), demokrasilerin savaşı kısaltacağına inandıkları takdirde sivilleri öldürmeye istekli oldukları argümanı. Onaylama yoluyla kurumsal bağlılık devlet stratejilerini şekillendirir, onları dikte etmez. Eğer onaylama demokratik liderler için hedef kitle maliyetlerine sebep olursa, kaybetmenin sonuçlarının daha kötü olması durumunda, yine de böyle bir bağlılığı ihlal etmeyi seçebilirler. Karşılıklılık da zafer için umutsuzluk kadar Downes'in verilerini açıklıyor görünmektedir: Downes'un sivillerin mağdur edildiği 14 demokrasi vakasının 12'sinde, Downes'in değerlendirmesine göre ya karşı taraf da bunu yapmıştı ya da sivilleri hedef almak için yeterince güçlü değildi (böylece veri setinden çıkarılmıştı). Demokrasi-dışı varlık bu vakalardan dokuzunda ilk olarak sivillere saldırmıştır; diğer beş vakada sivillere karşı saldırıların ilk olarak demokrasi tarafından işlenmesinden sonraki bir haftada demokrasi-dışı varlık tarafından gerçekleştirilmiştir (Morrow 2007, s. 570).

ve bu anlaşmaların uyumluluğunu³⁸ tartışmakta ve bir devletin rejim tipinin uyumu etkileyebileceğini; çünkü demokrasilerin hukukun üstünlüğüne saygı gösterme olasılığının yüksek olduğunu, yani uluslararası hukukun yerel kurumlar vasıtasıyla uygulanabileceğini belirtmektedir (s. 560).

2.2 Sivilleri Hedef Almanın Etkililiği ve Etkisizliği

Tek taraflı kuvvet kullanımının ve sivilleri hedef almanın etkililiği önemli rol oynayan bir diğer faktördür. Diğerleri gibi bu faktör de hangi tipten bir savaşın analiz edildiği göz önünde bulundurulmadan iki perspektife dayandırılmaktadır. Bir yandan, bazı siyaset bilimciler sivillerin hedeflenmesinin belli amaçlara ulaşmak için etkili olduğunu ileri sürmekteyken; diğer bir kısmı tam tersini iddia etmektedirler. Downes (2006a, s. 2) çalışmasında ‘Sivilleri öldürmek siyasi ya da askeri hedeflere ulaşmak için etkili bir strateji midir? Hangi koşullar altında daha fazla ya da daha az etkili olabilir?’ sorularına yanıt vermek için sivil mağduriyetinin etkililiğini incelemektedir.

Downes (2008, ss. 1-2) “Sivillerin öldürülmesi stratejisinin etkililiği”nden ahlak ile strateji arasındaki ilişkiyi anlamaktadır. Ahlak ve strateji ikilemini detaylı olarak tartışmakta ve ahlaken “doğru olanı” yapmanın stratejik olarak “doğru olanı” yapmakla çatışabileceğini belirtmektedir. Diğer bir ifadeyle, ahlaken “doğru olan” sivilleri hedef olmaktan korumaktır; fakat bu stratejik olarak “doğru olan” spesifik askeri hedeflere ulaşmak ile çelişebilmektedir. Downes’ın “sivil mağduriyeti verimlilik yolu” nitelendirmesi de siyasi ya da askeri hedeflere ulaşmak için bir strateji olarak sivillerin hedeflenmesi düşüncesi de bu çalışma açısından ilgi çekicidir (Downes 2006a, s. 3). Sivilleri hedef almanın verimliliğinin vakalardaki durumlara göre değişiklik gösterdiği belirtilmelidir. Bu, spesifik savaş tiplerinde ve savaşlarda ya da spesifik türden rakiplere karşı sivillerin hedef alınmasının daha fazla etkili olacağı anlamına gelmektedir. İç savaşlar ya da geleneksel olmayan savaşım bunun için iyi birer örnek oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi, bazı bilim insanları sivillerin öldürülmesinin etkili olmadığına inanmaktadırlar. Yani, kendi analizlerine dayanarak sivilleri hedef almanın failin hedefine ulaşmasında yardımcı olmadığını belirtmektedirler. Polk (2007, s. 34) askeri etkiyi kontrgerilla harekâtı teorisi ile açıklamaktadır. Polk’a göre bu vahşiliğin altında

³⁸ Morrow (2007, ss. 559-571) anlaşmaların onaylanması ve devletlerin uyumunu karşılaştırmak için üç uluslararası ilişkiler teorisini (realist, liberal ve konstruktivist) kullanmaktadır.

yatan sebep, silahlı kuvvetler genel nüfusu bastırmada ne kadar etkili ve vahşi olursa; tutuklanan, alıkonulan, yaralanan ya da öldürülen bir her bir savaşçının ya da masum yandaşın akrabalarının ve arkadaşlarının öfkeleneyeceği ve karşı kuvvetlere katılacağı göz önünde bulundurulduğunda, rakipler fazla üye kazanacaktır. Polk, bir devletin askeri kuvvetlerini incelemiş ve bunun sonucunda sivillere karşı yalnızca devlet kuvvetlerinin şiddet uygulamadığını, aynı zamanda isyancıların da sivillere vahşet uyguladığını tespit etmiştir.

Savaşta şiddetin kullanılması kapsamında Pape (1996, ss. 58-86), devam eden bir savaşta savaşmayı bırakması adına bir düşmanı zorlamak için üç genel tip hava gücü stratejisinin göreceli etkililiğini araştırmıştır. Bunlar; engelleme³⁹, dekapitasyon⁴⁰ ve cezalandırma stratejilerinden⁴¹ oluşmaktadır. Ayrıca daha zayıf bir cezalandırma biçimi olan ekonomik yaptırımları (Pape 1997) incelemiş ve bunların 1945'den sonra 120 vakanın içinden yalnızca çok az başarılı vakaya açıklık getirdiğini, dolayısı ile benzer şekilde bunların da etkisiz olduğunu öne sürmektedir.

Bir muhalifin sivil nüfusuna yönelik cezalandırma stratejileri nadiren anlamlı imtiyazlar kazandırmaktadır. Horowitz ve Reiter (2001, s. 164) askeri savunmasızlık anlamlı bir zorlayıcı başarı ortaya koyarken, cezalandırmaya karşı savunmasızlığın bunu sağlamadığını öne sürmektedirler. Bulgularının, sivilleri bombalamanın muhtemelen etkili olmadığı inancının yeniden bir doğrulaması olduğunu ve politika belirleyicilerinin başarılı bir zorlamanın olasılığını azaltmaksızın gayri-muharip zulümlerini minimuma

³⁹ Engelleme (Denial) stratejileri, bir rakibin askeri üretimini, endüstriyel altyapısını, enerji üretimini, ulaşım ağını ya da savaşı devam ettirememesi için askeri stratejisini baltalamak adına savaş alanındaki kuvvetlerini hedef almaktadır. Amaç, düşmanın savaşma becerisini felç etmek ve düşmanı teslim olmanın kazanamayacağı bir savaşta savaşmaya göre daha tercih edilebilir olduğuna inandırmaktır.

⁴⁰ Dekapitasyon (Decapitation) stratejileri, adından da anlaşılacağı üzere, düşmanın liderliğini yok etmeyi, baskı araçlarının büyük bir çoğunluğunu ortadan kaldırmayı ya da lideri savaş alanındaki kendi kuvvetlerinden izole etmeyi amaçlamaktadır. Dekapitasyon, düşman liderini yok etmeyi ya da devrilmesini kolaylaştırmayı, dolayısıyla umutla daha iyisi için devlet politikasında bir değişikliği harekete geçirerek ya da rejimin ordusuyla iletişime geçmesini imkânsız kılarak rakibin savunmasını altüst etmeyi hedeflemektedir.

⁴¹ Cezalandırma (Punishment), savaşı bitirmesi için kendi devletlerine baskı yapmaları için sivillere zarar veren maliyetleri içermektedir; çünkü (a) rejim, maruz kaldığı maliyetlerin savaşmaya devam edilerek elde edilecek olası faydalardan daha ağır bastığını tahmin eder ya da (b) insanlar kendileri ayaklanırlar ve devletin savaşı bitirmesini talep ederler ve böylece çektikleri acılara bir son verirler. Cezalandırma, açık bir şekilde sivil mağduriyete sebep olur; fakat sivil mağduriyeti her zaman cezalandırma değildir (Pape 1996, ss. 58-86).

Downes'a göre (2006a, s. 16), Pape'in yakın zamanda devlet-dışı aktörler tarafından kullanılan, nispeten daha az sert bir cezalandırma türü olan intihar terörizmi/saldırıları üzerine yaptığı çalışmaları (2003, 2005) bu stratejinin vakaların yarısında cezalandırmayla -devletlerarası zorlayarak cezalandırma başarı oranının epey üzerinde- hedef hükümetlerden imtiyaz sağlamayı başardığını göstermektedir.

indirmenin ahlaki olarak daha uygun yolunu seçebileceklerini gösterdiği sonucuna varmaktadırlar.

Abrahms (2006, s. 43) vakaların yalnızca yüzde 7'sinde savaşçı grupların hedeflerine ulaştıklarını, dahası öncelikli olarak sivilleri hedef alan grupların hiçbir zaman hedeflerini elde etmekte başarılı olamadıklarını ileri sürmektedir. Sivillere karşı terörist saldırıların başarısızlığının sebebinin bu saldırı şeklinin doğasında var olduğunu, sivil toplulukları hedef alarak devletin baskın grubunu ya da devletin kendisini yok etmek gibi sınırsız hedefleri olan grubun böylece devletin teröristlerin taleplerini reddetmekteki kararlılığını güçlendirdiğini iddia etmektedir. Bunun yanında Kalyvas (1999, s. 251) belli sebepler için belli bir gruba mensup insana yönelik olmayan; fakat etnik bir gruptaki insanları yalnızca milliyetleri ya da üyelikleri nedeniyle mağdur eden gelişigüzel şiddetin ve ölümlerin etkisiz olduğunu ve çoğunlukla böyle bir şiddetin failleriyle işbirliği yapmanın hayatta kalmayı garantilemeyeceğinden çoğunlukla ters teptiğini vurgulamaktadır.

Arreguín-Toft'un asimetrik çatışma sonuçları üzerine olan çalışması, geleneksel savaşlarda cezalandırmanın başarısızlığı teorisini desteklemektedir. Güçlü aktörler, geleneksel savunma önlemleri kullanan daha güçsüz rakibe karşı stratejik bombalama gibi dolaylı stratejiler kullandıklarında, kırmayı planladıkları türden bir kararlığı canlandıracak ve böylece dolaylı stratejiler ters tepmiş olacağından güçlü aktörlerin kaybetmesini daha olası hale getirecektir (Arreguín-Toft 2001, s. 108, 101 ve 111). Arreguín-Toft, Çatışmaların yaklaşık yüzde 20'sinin asimetrik yani bir tarafın diğerinden belirgin bir şekilde daha güçlü olduğu savaşlar olduğunu ileri sürmektedir. Arreguín-Toft'a göre, iki tarafın başvuruıkları direkt saldırıya karşı gerilla stratejisi ya da dolaylı saldırıya karşı direkt savunma gibi zıt yaklaşımlı çatışmaların yüzde 63'ünü zayıf aktörler kazanmıştır. Zayıf taraf dolaylı (gerilla) strateji izlerse sivil mağduriyeti çok daha etkili olmaktadır. Zira böyle vakalarda güçlü aktörler çatışmaların yüzde 77'sini kazanmışlardır. Ancak sonraki bir araştırmasında, Arreguín-Toft (2003) sivillerin hedef alınmasının genel olarak etkisiz olduğunu ileri sürmektedir. Benzer şekilde Buzan'a göre (2002), sivilleri hedef almak ilk baştaki hedefe ulaşmada yardımcı olmadığı ve bunu yerine faili yok edeceği için hiçbir zaman etkili değildir.

Diğer bazı araştırmacılar sivillere karşı tek taraflı kuvvet kullanımının etkili olduğuna inanmaktadır. Yani, bu eylem failin planlanan hedefe ulaşmasına yardımcı olmaktadır.

Örneğin Kalyvas (1999, 2004), gerilla çatışmalarındaki şiddetin “seçici olduğunda etkili” olduğunu, yani muhalif tarafı gerçekten destekleyen insanlarla sınırlı tutulduğunda etkili olduğunu ileri sürmektedir. Sivilleri öldürmek itaat edenlere rakiplerin ya da hainlerin sonunu açıkça işaret etmekte ve böylece düşman tarafına sığınmayı caydırmada ve organizasyonun sivil nüfus arasında desteğini sürdürmesine yardımcı olmaktadır. Ancak, gelişigüzel/ ayırım gözetmeyen şiddet, insanları eylemlerine bakmaksızın öldürdüğünden ki bu da bireyleri ne yaparlarsa yapsınlar öldürülebileceklerinden dolayı işbirliği yapmaya teşvik etmediğinden ters tepme eğilimi göstermektedir. Arreguín-Toft (2001) sivilleri de hedef alan düşmana karşı kullanılan gerilla taktiklerinin askeri olarak sadece kısa vadede etkili olduğunu, uzun vadede ise etkili olmadığını belirtmektedir.

Downes (2006a, s. 22) sivilleri öldürmenin failin hedeflerine ulaşmasına hizmet edip etmediği, yani istenilen bölge üzerinde etkili kontrol sağlayıp sağlamadığı ya da mağdur edenin yenilgisine yol açan bir tepkiyi tetikleyip bölge üzerinde kontrol kaybına yol açıp açmadığına bakılmasının bölgesel savaşlarda sivilleri hedef almanın etkililiğini ölçmenin bir yolu olarak görmektedir. Downes (2006a, s. 5) geleneksel savaşlardan çok gerilla savaşlarında sivillere karşı şiddetin etkili olduğunu ve böyle çatışmalarda gelişigüzel/ayırım gözetmeyen şiddetin de her zaman ters tepmediğini belirtmektedir.

Sivilleri öldürmek yoluyla savaş kazama stratejisiyse, aktörlerin sivilleri hedef alma yönünde teşvikleri olacaktır; çünkü bu yolla zafer kazanma ihtimallerini arttıracaklardır. Sivilleri öldürmek savaşan tarafların kendi kayıplarını azaltmak veya toprak kazanmak gibi sahip olabilecekleri başkaca hedeflere ulaşmalarını da kolaylaştırabilecektir.

2.3 Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı –Sivillerin Öldürülme Nedenleri

Sivillere karşı tek taraflı kuvvet kullanımı ender rastlanan bir durum değildir. Bazı çalışmalar aktörlerin, çoğunlukla devlet aktörünün savaşların üçte biri ile beşte biri arasında sivilleri hedef alan ya da kitle sivil ölümlerine yol açan stratejileri benimsediklerini tespit etmişlerdir (Arreguín-Toft 2001, 2005; Valentino, Huth ve Balch-Lindsay 2004; Downes 2006a, 2008). Downes’a göre (2008, s. 1), sivillerin hedef alınmasının sebeplerini açıklamak için son on yılda ortaya konulan kaydadeğer literatüre rağmen (örn., Kalyvas 1999, 2004, 2006; Valentino 2004; Valentino, Huth ve Balch-Lindsay 2004; Valentino, Huth ve Croco 2006; Mann 2005; Weinstein 2007;

Downes 2006a, 2006b, 2008), savaşanların savaş amaçlarına ulaşması hususunda sivil mağduriyetinin etkililiği halen yeterince araştırılmamıştır. Sivil mağduriyetinin sebepleri üzerine olan bu yeni literatürün çoğu, bazı durumlarda en azından sivilleri hedef almanın fayda sağladığını ya da liderlerin çoğu zaman yararlı olduğuna inandığını öne sürmektedir.

Gayri-muhariplere karşı kullanılan şiddet eylemlerinin oluşumunu spesifik olarak ne açıklayabilir? Literatürde, ikisi bu çalışmasının merkezinde yer almakta olan üç genel açıklama mevcuttur. Birincisi sivillerin kasıtlı olarak hedef alındığı stratejik durumlara odaklanmaktadır. Burada savaşan tarafların gücü ve muharebelerinin sonuçları açısından farklılıklar incelenmektedir. Ayrıca intikam ve karşılıklılık gibi belli faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Bu çalışmanın merkezinde yer alan ikinci mantık uluslararası yaptırım mantığı olarak adlandırılan mantıktır. Bu mantık, sivillerin kasıtlı olarak öldürölmesi ya da yaralanması hususunda uluslararası aktörlerin etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Organizasyonel/Örgütsel mantık olarak adlandırılan üçüncü mantık bu tezin merkezinde yer almamakla birlikte yine de önem arz ettiğinden kısaca değinilmesi gereken bir yapıdadır. Bu mantık, Silahlı grupların organizasyonel/örgütsel yapısının tek taraflı kuvvet kullanımı üzerindeki etkisini incelemekte ve tek taraflı kuvvet kullanımına başvuran bir organizasyonun/örgütün içsel yapısıyla ilgilenmektedir. Bu mantığın temeli, asil ve vekil arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Bir organizasyonun/örgütün içerisindeki ilişkileri incelemek, bu çalışma bağlamında cazip bir fikir gibi görünse de bu mantığı test etmek için gerekli veri yok denecek kadar az olduğundan çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Yani, bu çalışmada ele alınan vakalarda organizasyonların/örgütlerin içsel yapısı ile ilgili analiz etmek üzere veri bulmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada başlıca tek taraflı kuvvet kullanımı konusundaki ilk iki mantık üzerine yoğunlaşmıştır. Bu iki mantık izleyen kısımda daha ayrıntılı olarak tartışılmaktadır.

2.3.1 Stratejik Mantık

Yukarıda belirtildiğı üzere stratejik mantık, sivillerin kasıtlı olarak öldürölmesi ve zarar görmesiyle sonuçlanan stratejik durum ile bağlantılı tüm yönleri/durumları kapsamaktadır. Bu mantık altında bir takım farklı argümanlar ileri sürülebilecek olmakla birlikte bu çalışmada bu mantığın yalnızca savaşan taraflar arasında güç farkının etkisi ve intikam fikri argümanları üzerinde durulmuştur.

2.3.1.1 Savaşan Tarafların Askeri Gücü (Savaşan Tarafların Güç Farkı)

Bu faktör, birbiriyle savaşmakta olan taraflar arasındaki asimetrik güç dağılımına odaklanmaktadır (Arreguin-Toft 2001). Çoğu geleneksel muharebede bir taraf genellikle diğerinden daha güçlüdür. Rakibine karşı başarılı olmak için güçlü tarafın özellikle saldırgan geleneksel savaş stratejileri kullandığı ileri sürülmektedir. Öte yandan, daha güçsüz olan tarafın daha ziyade gerilla taktikleri içeren savunma stratejisini takip etmesinin daha muhtemel olduğu vurgulanmaktadır (Jacoby 2008; Münkler 2004; Chojnacki 2004). Daha önce de belirtildiği üzere, geleneksel savaşım düzenli ordular arasında açık cephe hatları boyunca yüz yüze savaşmayı gerektirmektedir. Kalyvas'a göre (2005) bu tür bir savaşım iki taraf arasında ortak olarak paylaşılan bir güç dengesi algısını gerektirmektedir. İki taraflı rızanın eksikliği durumunda (ki bu da gelecekteki zafere yönelik mantıklı bir güvene dayanmaktadır) geleneksel bir savaş meydana gelmesi mümkün değildir.

Tersine, Kalyvas'a göre (2005, ss. 90-91), düzensiz bir savaş, stratejik olarak daha güçsüz tarafın "seçilen biçimlerde, zamanlarda ve yerlerde taktik taarruz üstlenmesi" için bir seçimi gerektiren bir savaşım ile karakterize olmaktadır. Diğer bir ifadeyle zayıf taraf, güçlü olan tarafın beklentilerine geleneksel olarak kabul gören savaşımın temel kuralları açısından uymayı reddetmektedir. İsyancılar kaybetmeyerek ve rakiplerine dayanamayacakları maliyetler yükleyerek kazanmayı amaçlamaktadırlar. Kalyvas (2005, s. 91) düzensiz savaşı 'Bir taraf kazanacak kadar güçlü değil ve diğeri de kaybedecek kadar güçsüz değil' şeklinde tanımlamaktadır. Buradan güçsüz tarafın zafer elde etmek için mevcut olan bütün vasıtaları kullanacağı sonucu çıkarılabilmektedir. Bu stratejideki farklılığın bir örneği Birleşik Devletler (ABD) ile (Kuzey) Vietnam arasındaki Vietnam Savaşı'nda görülmüştür. Amerikan ordusu daha geleneksel saldırı stratejiler kullanırken Vietnam gerilla taktiklerine başvurmuştur. Vietnam savaşı, vur-kaç, intihar bombalamaları ya da sivilleri hedef alma gibi gerilla taktiklerinin daha güçlü olan tarafa zarar verebileceğini göstermiştir (Adas 2003; Moyar 2006; Murshed 2010). Savaşçılar yerel nüfusun barındırmasına ve desteğine ihtiyaç duyduklarından vur-kaç stratejileri genel olarak savaşçılar ve yerel nüfus arasındaki ilişkiye dayanmaktadır (Valentino 2004; Münkler 2004). Bu bağımlılık ilişkisinden dolayı hükümet kuvvetlerinin ayaklanmacılar ve siviller arasındaki bağı koparmak için güçlü bir güdüsü vardır. Bunu yapmanın daha az şiddet içeren yolları olmasına rağmen,

genellikle en uygun koşullar altında bile başarı garantisi olmaksızın bu şekilde “kalpler ve zihinler” stratejileri uygulamak çok sayıda birlik ve çok zaman gerektirmektedir. İnsanları, isyancıları desteklemekten caydırmak ya da isyancıları desteklemelerine engel olmak için hükümetler gerilla ayaklanmacılarına karşı yüksek dozlu şiddet stratejilerini tercih edebilmektedirler. Savaş alanının çapı küçüldükçe ve/veya bağılılıkları tartışmaya açık olan sivil nüfusun sayısı azaldıkça, şiddet daha muhtemel olarak etkili olmaktadır. Zira hükümet kuvvetleri savaş alanını izole edebilmekte ve kapatabilmekte ya da farklı bir şekilde ayaklanmacıları desteklemeyecek bir hale getirerek nüfusu saf dışı edebilmektedir (Downes 2007, s. 19). Valentino (2004) ve Münkler’in (2004) vurguladığı gibi, siviller ve savaşçılar arasındaki fark, yukarıda belirtilen bağlantıları nedeniyle ciddi ölçüde bulanıktır.

Gerilla savaşımı genel olarak daha zayıf olan tarafın kullandığı bir araç olarak görülmektedir. Daha zayıf olan taraf küçük birimler halinde organize olmakta/örgütlenmekte ve yerel nüfusun desteğine dayanmaktadır. Gerillalar düşmanlarına büyük zarar vermeyi ve kendi kayıplarını en aza indirmeyi amaçlamaktadırlar. Bu nedenle gerilla taktikleri kullanımı asimetrik çatışmanın bir sonucu olarak görülmektedir. Lohmann (2004, ss. 57-62) bu tür bir çatışmayı kullanılan güçler, vasıtalar ve yöntemler, hükümet ve isyancı gruplar gibi çatışmaya dahil olan grupların motivasyonları ya da meşrulukları açısından belirgin farklılıkların olduğu çatışmalar şeklinde tanımlamaktadır. Bunun yanında güç dengesinin değişmesi de sivillerin hedef alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çatışma esnasında bir müdahale durumu söz konusu olduğunda güç dengesi bundan etkilenmektedir. Wood, Kathman ve Gent (2010, s. 3) çalışmalarında bu durumu örnekleyerek; müdahalenin, lehine yapılan tarafın kabiliyetini arttırırken rakibinin kabiliyetini azaltarak stratejik manzarayı değiştirdiğini öne sürmektedirler.

Sivilleri hedef alma konusunda bir diğer alt faktör de ayaklanma ve kontrgerilla harekâtıdır. Bu, sivillerin kasıtlı olarak öldürülmesi ya da yaralanmasıyla ilgili iki görüşe yol açmaktadır. Valentino, Huth ve Balch-Lindsay (2004, s. 376) sivillerin bir savaşta kasıtlı olarak öldürülmesinin çoğunlukla güçlü gerilla ayaklanmalarına karşı mücadele etmek için tasarlanan bir askeri strateji olduğunu ileri sürmektedirler.⁴² Gerilla güçleri neredeyse her zaman karşı kuvvetlerle yüz yüze çarpışmalardan

⁴² Turistlere, polislere ve sivillere karşı yapılan saldırıların yanı sıra sokak eylemlerini ve başkaldırıları da kapsamaktadır.

kaçınmaya çalışarak vur-kaç saldırılarından oluşan uzun süreli harekâtlar yürütmeyi tercih ettiklerinden, büyük ve iyi organize olmuş/örgütlenmiş bir gerilla ordusunu doğrudan yenmek oldukça zor olabilmektedir. Bunun bir sonucu olarak ayaklanmayı bastıran⁴³ kuvvetler çoğunlukla gerillaların nüfus içerisinde onları destekleyenleri hedef almayı tercih etmektedirler. Böyle bir kontrgerilla harekâtı stratejisi oldukça fazla sayıda sivilin kasıtlı olarak öldürülmesine yol açabilmektedir.

Ayrıca saldırıyı planlayan ve saldırı emrini veren ana oyuncuların yaptığı maliyet-fayda hesabı anahtar bir meseledir (Schneider, Banholzer ve Haer 2011, s. 59). Bu çalışmada rasyonel seçim yaklaşımını kullanarak her aktörün amacının kendi faydasını en yüksek seviyeye çıkarmak olduğu kabul edilmektedir. Eğer sivilleri bir saldırıya karşı korumanın maliyeti saldırıya karşı korumamaktan yüksekse aktör, sivillerin öldürülmesine ya da zarar görmesine göz yumabilmektedir. Yani aktör siviller için bir korunma sağlamamaktadır. Eğer sivilleri bir saldırıya karşı korumanın maliyeti korumama durumuna nazaran yüksek değilse, aktör sivilleri savunacak ve onları koruyacaktır. Eğer aktör sivilleri bir saldırıya karşı korumaktan bir fayda sağlamayacaksa hiçbir şey yapmayacaktır (Dunne ve ark. 2006). Savaşın uzamasının da maliyetler üzerinde etkisi söz konusudur. Downes'a göre (2006b, s. 160) savaşlar uzadıkça ve savaşmanın maliyetleri arttıkça halkın desteği azalma eğilimi göstermektedir. Bu durumun farkında olan demokratik elitler, kayıpları düşük tutmaya gayret etmekte ve savaşma çabası için halkın desteğini sürdürmesi amacıyla çalışmakta ve bu da maliyetlerin yönetilmesi yoluyla sivil mağduriyet yaratıldığı anlamına gelmektedir. Dahası, aktörler minimum kayıplarla kazanırken, sivilleri hedef almak hedefe ulaşmak için en kolay yollardan biri gibi görünmektedir. Sivillerin öldürülmesi ya da yaralanması sadece devam eden mücadelenin maliyetlerini azaltmakla kalmamakta, çatışmanın gelecekteki maliyetlerini de azaltmaktadır.

Downes (2008, s. 4) bu tür vakaların yaklaşık yarısında sivilleri mağdur eden tarafın savaşı kazanmaya devam ettiğini tespit etmektedir. Yani sivil mağduriyet vakalarının yaklaşık yarısını zafer makul bir biçimde açıklayabilmektedir. Ancak sivilleri hedef almaktan kaçınan devletler çatışmaların sadece yüzde 44'ünü kazanmışlardır. Bu durum zor koşullar dikkate alındığında sivil mağduriyetin ille de 'kötü bir bahis' olmadığı izlenimin uyandırmaktadır.

⁴³ Hem siyasi tutuklamaları hem de militanlara karşı yapılan saldırıları kapsamaktadır (Fielding ve Shortland 2010, s. 3).

Kazanma Umudunun Olmaması

Downes ayrıca asimetrik çatışma fikrini sivillerin kasıtlı olarak öldürülmesi ve zarar görmesine bağlayan ilk araştırmacılardan birisidir (2006a, 2006b, 2008). Sivil mağduriyetin iki sürecin sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Birincisi, gayri-muhariplerin kasıtlı olarak öldürülmesi ya da zarar görmesi, savaşı kazanmak ve kendi tarafındaki insanların hayatlarını kurtarmak için ciddi seviyede çaresizlikten kaynaklanmaktadır. Devletler ve silahlı gruplar maliyetli çatışmalara giriştiklerinde üstün gelmek ve kendi kayıplarını azaltmak için artan bir çaresizliğe kapıldıklarından bu yola başvurmaktadırlar. İkincisi, siviller destek sağlamak ve yeni savaşçılar temin etmek için gerekli bir ana kaynak olarak görüldüğünden başarılı olmak konusundaki umutsuzluk bu kaynak havuzuna yani sivillere yönelik saldırılara sebep olmaktadır. Yani sivil mağduriyet, devletlerin ve silahlı grupların karşı tarafın kaynak havuzunu azaltırken savaşımaya devam etmesine olanak tanımaktadır. Aynı zamanda, bir taraf kendi kayıplarının sayısını azaltabilmekte ve muhalifi teslim olmaya zorlayarak savaşı kazanabilmektedir.

Savaş alanındaki açmazlar sivil mağduriyetini tetikleyebilecek iki mekanizmaya sebebiyet verebilmektedir. İlk olarak, böyle çıkmazlar kazanmak konusundaki umutsuzluğu tetikler, muharipler zaferi, mağlubiyetin pençesinden kurtarma potansiyeli olan herhangi bir vasıtayı kullanacaktır. Umutsuzluk mantığına göre, maliyetli çatışmalara karışmak, aktörleri kazanmak ve kayıplarını azaltmak konusunda giderek daha fazla umutsuzluğa sevk edecektir. Sivilleri hedef alma stratejileri, muhariplerin savaşımaya devam etmesine, kayıplarını azaltmasına ve rakibi vazgeçmeye zorlayarak savaşı muhtemel olarak kazanmasına olanak sağlayacaktır. İkinci olarak, yıpratma savaşlarının ortaya çıkarttığı savaşma maliyeti hayatları kurtarmaya yönelik umutsuzluğa yol açmakta ve bir devletin, savaşın kabul edilebilir bir zayıat bedeliyle sürdürmesine izin veren bir maliyet stratejisi olarak gayri-muhariplerin hedef alınmasına yol açabilmektedir (Downes 2006b, ss. 161-162). Downes bu iki mekanizmanın açık bir şekilde ilişkili olduğunu iddia etmektedir. Zira uzayan savaşlar genellikle maliyetlidir, artan maliyetler kazanmak konusunda umutsuzluğa neden olabilmektedir ve savaşın kazanılmasına yardımcı olacak şekilde sivil mağduriyet, maliyetlerden tasarruf edilmesini sağlayabilmektedir.

Realist bir bakış açısıyla, kısa sürede zafere ulaşma şansı düşük savaşlar uzadığında, muhriplerin savaşı kazanma umutsuzluğu nedeniyle sivil zayiatına başvurma ihtimalleri artmaktadır. Dahası, savaşmanın maliyeti arttıkça, düşman üzerindeki baskıyı sürdürebilmek için kendi silahlı kuvvetlerini muhafaza etmeleri gerekmektedir. Çoğu aktörün insan gücü kaynaklarının tükenmez olmadığı göz önünde bulundurulursa, çok sayıda zayıya uğramak, düşmanın en önemli silahlı varlığını tüketmekle tehdit eder ki, bu da düşmanın en sonunda savaşa devam edememesi ile sonuçlanabilmektedir. Eğer liderler daha önce sivilleri hedef almanın yararına inanmamış ya da böyle bir strateji kullanacaklarını düşünmemişlerse, savaşmanın maliyeti onlara savaşı kazanmak ve keza kayıpları sınırlandırmak için bir şeyler yapılması gerektiğine ikna edebilmektedir. Sivil mağduriyet her iki varsayım için de önemli bir seçenek durumundadır. Savaşmanın bedeli iki şekilde ortaya çıkmaktadır: mevcut askeri operasyonların maliyetleri ve gelecekteki operasyonlardan kaynaklanması beklenen maliyetler. Mevcut askeri operasyonların maliyetli olması durumunda, savaşmaktan kaynaklı artan kayıplar bir muharibi, kuvvetlerini yok etmekle tehdit edebilmektedir (Downes 2006b, ss. 164-165).

Muhripler, gelecek mücadelelerin maliyetlerinin ciddi askeri maliyetler yaratmasını beklediklerinde de sivilleri hedef alma eğilimi göstermektedirler. Savaşmanın maliyetinin yüksek olacağı tahmini, savaştan önce, savaş başladığında veya savaş esnasında gelişebilmektedir. Bir savaşın maliyetli olması ihtimali veya maliyetli olacağı beklentisi, aktörleri yüksek bir bedel ödmeden kendi amaçlarına ulaştıracak stratejiler geliştirmeye sevk etmektedir.

Wood, Kathman ve Gent (2010, ss. 5-6), ayaklananların kabiliyetleri arttığında sivillerin kazanan tarafta yer almayı tercih ettikleri göz önünde bulundurarak sivillerin ayaklanmacılara sadık kalarak kazanacakları muhtemel faydalara yönelik görüşlerini gözden geçirmek durumunda kalacaklarını ileri sürmektedirler. Buna karşın ayaklanmacılar başarısızlıkla karşılaştığında veya göreceli kabiliyetleri azaldığında sivillerin desteğini korumak zorlaşacaktır. Çatışmadaki güç dengesi isyancıların aleyhine olacak şekilde yön değiştirdikçe, sivil destekçilerine daha az kaynak ulaştırabilmektedirler. Halkın, ayaklanmacıların zafere ulaşma ihtimalinin azaldığının farkına varması durumunda sivillerin taraf değiştirmesinde artış olacaktır. Bunun yanında isyancılar güç kaybettikçe ve sivillerin sadakati azaldıkça, ayaklanmacılar kontrolleri altındaki bölgeyi daha az denetleyebilmektedirler. İsyancıların kullandığı

şiddet, ayaklanmacıların yerel halktan aldıkları desteğin seviyesindeki değişime göre farklılık göstermektedir. Öyle ki isyancılar, halk sadakatini esirgediğinde şiddeti arttırmakta ve siviller destekleyici olduğunda şiddeti azaltmaktadır (Wood, Kathman ve Gent 2010, s. 15).

Bölge Fethetme Arzusu

Stratejik mantık ile ilgili diğer bir faktör savaşan grupların uğrunda savaştıkları bölge ile ilgilidir.⁴⁴ Savaşan taraflar bölgesel amaçlarına ulaşmak için sivilleri hedef almaktadırlar; bir aktörün savaşı kazanması durumunda sadece sivil mağduriyet stratejisi uygulanabilmektedir. Sivillerin böyle durumlarda hedef alınmasının sebebi, saldırının muhalifinden almaya niyetlendiği bölgeden onları temizlemektir. Diğer bir ifadeyle, düşman bölgesini ele geçirmek sivillerin hedeflenmesini gerektirmektedir. Bölge fethetme arzusu konusundaki askeri avantaj, sivilleri hedef almamaktan çok onları hedef almayı mümkün kılmaktadır.

Downes (2007, 2008) muhاریplerin bölgesel bir fetih arzusunun, topraklarına katmayı amaçladıkları bölgenin düşman gayri-muhariplerinin yerleşim yeri olması durumunda sivil mağduriyete sebebiyet verdiğini ileri sürmektedir. Bu, bölgesel genişleme savaşlarının ya da aynı bölge üzerinde hak iddia eden karışık etnik gruplar arasında husumet çıktığı zamanki savaşların tipik bir özelliğidir. Bu tür bir çatışmada, sivillerin öldürülmesi ya da zarar görmesi çoğunlukla “beşinci kolon” olarak nitelendirilen etkeni ortadan kaldırdığından vuku bulmaktadır.⁴⁵ Bu kolon, bölge ilhak edildiğinde potansiyel olarak muhalife karşı başkaldırabilecek olan sivilleri kapsamaktadır. Bu kolonun ortadan kaldırılması, muhalifin tartışmalı bölgeyi gelecekte yeniden ele geçirmesi olasılığını azaltmaktadır (Downes 2006b, s. 154; 2006a, s. 6 ve 22). Aktörler hızlı ve kararlı bir şekilde zafer kazanmayı tercih ederlerken genellikle savaşın başında bir muhalifin silahlı kuvvetlerini yenmeyi amaçlamaktadırlar. Aktörler, düşman iskânı altında olan bir bölgeyi özellikle ele geçirip topraklarına katmak niyetinde olmadıkça,

⁴⁴ Bu sürecin yalnızca bölge üzerine yoğunlaşan ayrılıkçı çatışmalar gibi çatışmalarda meydana geldiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tür çatışmanın bir örneğini Tamillerin mücadele ettiği Sri Lanka toprakları oluşturmaktadır (Jayatilleka 2001).

⁴⁵ ‘Beşinci Kolon’ bir ulusun dayanışmasını ellerinden gelen her yolu kullanarak zayıflatmaya çalışan yıkıcı ajanları barındıran gizli bir grup veya hiziptir. Bu terim İspanyol İç savaşı (1936-39) sırasında milliyetçi bir general olan Emilio Mola Vidal’a ithaf edilmiştir. Ordu kolonlarının dördü Madrid’e doğru ilerlerken, general başkentte bulunan ve krala sadık hükümeti içerden çökertmek niyetinde olan militan destekçilerinden bu şekilde bahsetmiştir (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/206477/fifth-column>, erişim tarihi 26.08.2018).

tek taraflı kuvvet kullanımı “ikinci çare taktiği” olma eğilimi göstermektedir (Downes 2006b, s. 166).

Kontrol Kaybı

Toprak fethetme arzusunda istinaden ele alınması gereken önemli faktörlerden birisi “Kontrol”dür. Kontrolün, siviller üzerindeki kontrol ve bölge üzerindeki kontrol olmak üzere iki ana tipi bulunmaktadır ve iki kontrol tipi de birbiriyle bağlantılıdır. Siviller üzerindeki kontrol argümanı Ziemke tarafından araştırılmıştır. Ziemke’nin (2007, s. 14) Angola üzerindeki bulguları, savaşan aktörler olan hükümet ve isyancıların, bir iç savaşta kaybettiklerinde genellikle sivillere karşı istismar işlediklerini göstermektedir. Savaşanlar sivilleri sadece önlerinde durdukları veya savaşçıların amaçları için gereksiz görüldüklerinden öldürmemektedir. Dahası savaşçılar, siviller elmas madenlerine veya yağmalanabilir başkaca kaynaklara erişim için engel teşkil ettiğinden dolayı da sivillere zarar vermemektedir. Muharipler daha ziyade kaybetmekte olan tarafın destekçilerini kamplarında kalmaya zorlamak için son bir hamle olarak gayri-muharipleri katletme gibi en uç önlemleri almayı tercih etmektedirler. İronik bir şekilde siviller askeri bir operasyon için gerekli oldukları için savaşanlar tarafından bazen kötü muameleye maruz bırakılmaktadır. Kitle halinde sivil terki önlemeye yetecek korkuyu aşlamak amacıyla muharipler kaybetme bağlamında sivilleri katletmektedirler.

Kontrolü kaybederken sivillerin hedef alınmasının başka bir sebebi de savaşan tarafların silahlı güçlerinin, sivillerin bağlılığını kaybettiklerinden şüphelenmeleri ya da buna inanmalarıdır. Gerilla savaşlarındaki şiddetin çoğunu halkın sadakati için, görevliler ve isyancıların sözde yöneticileri arasındaki çekişme yönlendirmektedir. Her iki taraf da halkın desteğini ya da en azından teslimiyetini kazanmayı ve belki de daha önemlisi karşı tarafı desteklemeyi reddetmesini istemektedir. Düşmanın sadece bilinen destekçilerine ve onların ailelerine ya da gerillaların aktif olduğu bilinen bütün bir köye yönelik katliamlar halkı düşmana yardım etmekten ve onu desteklemekten caydırmaktadır.

Savaşan tarafların başlıca hedefi nüfusun ve bölgenin üzerinde kontrol sahibi olmak olduğundan, halkın çoğunun bağlılığını sağlayabilen taraf savaş amaçlarını elde etmiş olacaktır. İsyancılar ve hükümet arasındaki kabiliyet dengesi, sivillerin isyancı grubun vaat ettiği yararların güvenilirliğini ve çatışmanın muhtemel sonucu hakkındaki

beklentilerini şekillendirmektedir. Böylece nispeten güçlü isyancılar bölge ve halkın bağlılığı üzerinde daha kolay kontrol sağlayabilmektedir. Oldukça zayıf isyancılar için yararların kapsamının genişletilmesi yoluyla sivillerin desteğinin sürdürülmesi zor ve maliyetli olduğundan bağlılığı zor kullanarak sağlama yolu olarak halka karşı şiddeti arttırmaya yönelik bir güdüye sahiptirler. Bu nedenle isyancı grubun kaynakları ve göreceli gücü azaldıkça şiddet, olumsuz güdüler yoluyla sivil desteğinin sürmesini tetiklemenin ekonomik bir yolunu sunmaktadır (Wood, Kathman ve Gent 2010, ss. 2-3). Yoğun bir kayıp dinamiğine yakalanan savaşan gruplar, kendilerine ihanet edebileceğini hissettikleri insanlarca birden bire kuşatılmaktadır. Bu nedenle isyancılar büyük bir kaybın ardından sivillerin taraf değiştirmesini önlemek için her şeyi yapacaklardır. Geri çekilmeleri esnasında, daha fazla sivilin taraf değiştirmesini engellemek amacıyla son bir gayretle korku salmak için istismarları arttıracaklardır. Bu tür saldırılar devam eden gücü işaret etmektedir. Muharipler, kendi etkili olma olasılığını arttırmanın yanında halk üzerinde kasıtlı olarak daha büyük bir taraf değiştirme korkusu yaratmak için irrasyonel ve sert görünmek adına kullandıkları şiddeti arttırabilmektedirler (Ziemke 2007, s. 5).

Bölgesel kontrol, şiddet seviyesi ile de ilişkilidir. Bir aktörün bir bölge üzerindeki kontrolünü sağlamlaştırma derecesi; o aktörün halktan, hainlerin veya düşman yandaşlarının bulundukları yer konusunda bilgi elde etme becerisini belirlemektedir (Kalyvas 1999; 2006). Böylece, bölgesel zayıflık içerisinde olan isyancılar, destekçileri ve potansiyel taraf değiştirecek olanları birbirinden ayıracak yeterli bilgiden yoksun kalmakta ve bu daha yüksek düzeyde ayırım gözetmeyen şiddet kullanmalarına sebep olabilmektedir. Bölge üzerinde kontrol gücün göstergesi olduğundan bu, isyancıların destekçilerine başka yararlar sağlamayı vaat ettiğinin işareti olarak kabul edilmektedir (Mason 1996, s. 74). Bölgesel kontrol, isyancıların destekçilerini hükümet şiddetinden korumasına ve onlara cüzi bir istikrar seviyesi sağlamasına izin vermektedir (Kalyvas 2006, s. 124). Midlarsky (2005) soykırım üzerine olan çalışmasında toprak kaybının kitlesel katliamlar için önemli bir öncü/işaret olabileceğini göstermektedir. Bunu, Mussolini'nin 1943'te Kuzey Afrika'da ve Sicilya'daki kayıplarının bir sonucu olarak İtalyan askerlerinin soykırıma katılmasıyla örneklendirmektedir.

Topraksal kayıplar siviller konusunda belirsizlik gibi bazı sonuçlar doğurmaktadır. Ziemke'ye göre (2007, ss. 4-5 ve 2008, s. 16) toprak kaybı, kaybetmekte olan

muharipler için potansiyel düşman sayısını arttırmakta olmasının yanısıra kimin dost kimin düşman olduğu konusunda da kuşkulara sebep olmaktadır. Bu konudaki belirsizlik tolere edilemeyeceğinden “düşman” tanımı zorunlu olarak güvenilir dost olarak görülenleri bile kapsamaktadır. Yani bu durumda “Düşman” tanımı güvenilir dost olarak kabul edilenleri bile kapsayacak kadar genişlemektedir. Kayıp söz konusu olduğunda yanılmanın bedeli güçlü bir şekilde artacağından potansiyel düşmanlar, hainler ve taraf değiştirenler olarak görülenlerin sayısı da hızlı bir şekilde artmaktadır. Bununla birlikte toprak kaybının süreklilik arz etmesi ve savaş meydanında yaşanan kayıpların artması; sivil müttefiklerin kazanan tarafa katılma ihtimali artmakta ve kaybeden faillerin, korkutmak ve grubun geri kalanın taraf değiştirmesini önlemek amacıyla her zaman kendilerini destekleyen müttefik olanlar da dahil olmak üzere tüm taraflara mensup sivilleri öldürmeleriyle sonuçlanmaktadır. Aşırı kayıpların yaşandığı dönemlerde, sivillerin hedef alınması hayatta kalma meselesi haline gelebilmektedir.

Benzer şekilde Kalyvas (2006, ss. 111-146) toprak üzerindeki kontrol ile sivil istismar olasılığı arasındaki bağlantıyı tartışmaktadır. İç savaşlarda şiddetin temel olarak, savaşan aktörlerin belirli alanlar üzerindeki kontrol düzeylerince belirlendiğini öne sürmektedir. Ziemke (2008, s. 15) toprak kontrolü üzerindeki *değişimin* ya da daha spesifik olarak kontrol *kaybının* sivil istismarı biçimlerini en iyi şekilde açıklayacağını iddia ederek bu argümanın kapsamını genişletmektedir. Diğer bir ifadeyle kullanılan şiddet konusunda kontrol *düzeyi*, *değişimin* yönü kadar anlamlı değildir. Bütün bunlar göz önüne alınarak bu çalışmada, zayıf olan tarafın⁴⁶, yani savaşların çoğunu kaybeden tarafın, kazanmak konusunda umutsuz olduğunu ve bu nedenle tek taraflı kuvvet kullanımına başvurma ihtimalinin daha yüksek olduğu iddia edilmektedir. Buna dayanarak bu çalışmada aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

H1: Bir dönemdeki askeri bir kayıp takip eden dönemdeki tek taraflı kuvvet kullanımı riskini arttırmaktadır.

H2: Bir grup karşı gruptan toprak kazandığında daha sık tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmaktadır.

H3: Çatışmaların sayısı tek taraflı kuvvet kullanma eylemine başvuruyu arttırmaktadır.

⁴⁶ Daha zayıf olan tarafın isyancılar ya da askeri kuvvetler anlamına gelebileceğini dikkate alınız.

2.3.1.2 İntikam

Stratejik mantıktaki ikinci argüman intikam faktörüyle ilgilidir. Bu argüman failin tek taraflı kuvvet kullanımını planlayabileceği varsayımına dayanmaktadır. Bu “planlama yönü” siyasi şiddetin birçok tanımında kabul görmektedir. Örneğin Cenevre Sözleşmesi’ne göre, bu tür eylemlerin bu şekilde sınıflandırılabilmesi için bir dizi katliamın “planlanmış” olması gerekmektedir (Bussmann ve Schneider 2010).

Bir şiddet eylemini planlamak intikam argümanı ile ilgilidir. İntikam mantığı, eğer caydırıcılık çöküntüye uğradığında ve bir taraf rakibinin gayri-muhariplerine saldırdığında, mağdur intikam almak ya da düşmanın sonraki saldırılardan kaçınmasını sağlamak için geri saldırılabilmesidir (Downes 2006b, s. 172). Browning (1993, ss. 160-161) sivillere yönelik kasıtlı saldırıların nedensiz şiddet patlamaları veya “savaş alanı cinneti”nden ilham alan intikam biçimlerini alabileceğini iddia etmektedir. Kalyvas ve Sambanis (2005) ve Downes (2006), ise düşman tarafından işlenen zulümlere karşılık olarak tek taraflı kuvvet kullanımına başvurulduğunu ileri sürmektedirler. Bu, tek taraflı kuvvet kullanımının karşı tarafın önceki eylemlerini cezalandırmak⁴⁷ için bir araç olarak kullanıldığı anlamına gelmektedir. Bu itibarla sivillerin öldürülmesi ya da zarar görmesi, intikamın bir aracı olarak ve düşmanın sonraki saldırılardan kaçınmasının bir yolu olarak görülmektedir.

Ayrıca, Downes’a göre (2006b, s. 176) sivil nüfusu mağdur edilen aktörlerin, rakiplerinin sivillerine saldırma eğilimi gösterdiklerinden gayri-muhariplere yönelik saldırılar, intikamın ya misillemenin sivil mağduriyeti için bir sebep olabileceğine işaret eden belirli savaşlarda kümeleniyor gibi görünmektedir. Kalyvas (1999, 2004, 2006) ise şiddetin “seçici olduğunda etkili” olduğunu, yani davranışlarının farkında olacak zekâda olan bireyler hedef alındığında etkili olduğunu ileri sürmektedir. Böylece Downes’a göre (2008, s. 14) şiddet gözlemciler için taraf değiştirmenin cezalandırılacağı yönünde güçlü bir caydırıcı mesaj haline gelmektedir ve bu da ceza ve inkâr fonksiyonları birleşerek muhalifin kabiliyetlerine gerçek bir zarar verecektir. Bunun yanında intikamın, geçmişte yaşanan şiddetin anılarıyla ilişkili olduğunu da vurgulamaktadır.

⁴⁷ Cezalandırma; ya hükümeti ve isyancıları, sivil maliyetlerin direnişin yararlarından daha ağır bastığına ikna ederek ya da sivillerin kendilerini savaşa karşı bir duruşa yönlendiren, böylece sivillerin hükümet veya isyancılar üstünde baskı kurarak savaşı bitirmesini umut ederek savaşanların savaşma iradelerini tüketen zorlayıcı bir stratejidir (Downes 2006b, s. 162).

Downes (2006b) öncelikle devletlerarası savaşlarda siyasi şiddetin kullanımına odaklanmıştır. Bununla birlikte intikamın bu yönünün sivilleri öldürerek ya da onları bölgeden kaçırmaya zorlayarak potansiyel bir tehlikenin ortadan kaldırılmasıyla sonuçlanabileceği için iç savaş bağlamına da uyarlanabileceğini ileri sürmektedir. Downes'e göre (2008, s. 16) 1992-1994 yılları arasında Ermenistan ve Azerbaycan arasında yaşanan çatışmada yaklaşık bir milyon insanın kaçtığı ya da kendi yurtlarından sürüldüğü Dağlık Karabağ vakası bunun iyi bir örneğini teşkil etmektedir. Kaçmalarını sağlamak için yakın mesafede sivillere saldırmak kolaydır, failin çıkarlarını olumsuz yönde etkileyen ve saldırıları tersine çeviren başka bir aktörün tepkisini çekmediği sürece sivillerin bu şekilde hedef alınması failin amacına ulaşmasını muhtemel kılmaktadır (Downes 2008, s. 23)

İntikamın diğer bir yönünü de tek taraflı kuvvet kullanımı ile duygular arasındaki bağlantı oluşturmaktadır. Downes (2006b, s. 168) düşmanın kaynak havuzunu ortadan kaldırmanın karşılıklılığa yol açabileceğini şu şekilde belirtmektedir: “Başarılı olmak için, birinin içerisindeki beşinci kolonların ortadan kaldırılması gerekli görülebilir, dolayısıyla düşmanın başka bir yerde misillemeler yapabileceği korkusunu bastırır” (Downes 2006b, s. 168). Schneider, Banholzer ve Haer (2011, s. 75) tek taraflı kuvvet kullanma algısının çoğunlukla kesin bir seçimden çok duygulara dayandığını ve dahası çoğu çatışmada mevcut olan tek taraflı kuvvet kullanımının karşılıklılık kavramının doğası gereğince körüklenmesine işaret ederek izah etmektedirler. Sonuç olarak birçok eylemin intikam ile motive edilmiş gibi görüldüğünü belirtmektedirler. İntikam da tek taraflı kuvvet kullanımının bir motivasyonu olarak deneysel olarak araştırılmıştır. Örneğin Schneider, Bussmann ve Ruhe (2011) Bosna Hersek vakası üstünde bu dinamikleri incelemişler ve Karşılıklılığın güçlü bir belirtisinin var olduğunu tespit etmişlerdir. Örneğin, Sırp Müslüman sivilleri öldürdüğünde takip eden dönemde Müslüman birliklerin Sırp sivilleri öldürme ihtimali artmıştır. Yazarlar ayrıca “İntikam” bağımlılığı fikrini de tartışmışlardır. Bu argüman için bu çalışmada aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

H4: Belli bir dönemde bir tarafın tek taraflı kuvvet kullanma derecesi ne kadar yüksek olursa, takip eden dönemde muhalifin tek taraflı kuvvet kullanım derecesi daha yüksek olacaktır.

H5: Ne kadar çok çatışmaya girilirse o kadar çok şiddet eylemleri meydana gelmektedir.

H6: Bir grubun diğer gruba yönelttiği tek taraflı kuvvet kullanımı ne kadar ölümcül ise diğer grubun tek taraflı kuvvet kullanım tepkisi de aşırı olacaktır.

2.3.2 Uluslararası Yaptırım Mantiği

Bu çalışmada anahtar bir rol oynayan ikinci mantık uluslararası aktörlerin etkisi ile ilgilidir. Savaşlarda ve çatışmalarda uluslararası aktörlerin oynadığı rol son çeyrek yüzyılda yapılan araştırmalara daha fazla konu edilmeye başlamıştır. Bu çalışmalarda, savaşları önlemek için ya da onları sonlandırmak adına uluslararası aktörlerin üstlendiği rol ve neler yapabilecekleri hususuna özel bir önem atfedilmiştir. Bu aktörler değişik savaş ve iç çatışmalarda farklı mekanizmalar kullanmışlardır. Bazı savaş ve iç çatışmalarda askeri müdahale söz konusu olurken bazılarında yaptırım uygulamışlardır. Haiti ve Kongo gibi çatışmalara uluslararası aktörler askeri müdahale yoluyla doğrudan müdahale ederken, Irak ve Yugoslavya gibi ülkelere ekonomik yaptırım uygulamışlardır. Bu nedenle farklı uygulamalara başvurulması hem yöntemsel bütünlük arz etmemesi nedeniyle hem de sonuçları itibarı ile tartışma konusu olmuştur.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan Azerbaycan, Çeçenistan, Tacikistan ve Gürcistan'da yaşanan iç çatışmalara doğrudan bir askeri müdahale ya da ekonomik yaptırım söz konusu olmamakla birlikte Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) çatışmalarla ilgili bazı kararlar almıştır. Bunun dışında çatışmayı sonlandırmak amacıyla bölgesel ve küresel güçlerin bazı arabuluculuk girişimleri olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde bu tip girişimlerin tek taraflı kuvvet kullanımı üzerindeki etkisinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda çatışmalarda tarafların başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanımı konusunda alınan bir kararın, önerinin, önlemin veya arabuluculuk girişiminin bir etkisinin bulunup bulunmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.3.2.1 Müdahale ve Etkileri

Uluslararası barış ve güvenliğin korunması ve bu amaçla barışın devamlılığının sağlanması için alınan önlemlerden birisi müdahalelerdir. Müdahalelerin askeri, ekonomik ve insani türleri bulunmakla beraber bu çalışmanın kapsamı askeri

müdahaleler ile sınırlı olduğundan burada yalnızca askeri müdahaleler konu edilmiştir. Askeri müdahaleler bir ‘üçüncü taraf’ müdahalesidir. Üçüncü taraf, başka bir ülkenin ordusu veya uluslararası bir organizasyonun silahlı kuvvetleri de olabilmektedir.⁴⁸ Wood, Kathman ve Gent (2010, s. 3) uluslararası faktörlerin muharıpler arasındaki kabiliyet dengesini nasıl arttırdığını ve şiddet stratejilerindeki değişikliklere ne şekilde katkıda bulunduğunu incelemiştir. Taraflı müdahale, desteklenen tarafın kabiliyetlerini arttırarak ve karşı oldukları tarafın kabiliyetlerini azaltarak stratejik durumu değiştirmektedir. Ayaklanmacıların sivillere karşı kullandığı şiddet çatışmanın güç dinamikleri ile alakalı olduğundan müdahaleler, isyancı grupların sivillere karşı şiddet kullanmasına yönelik motivasyonlarını değiştirmektedir. Özellikle, ayaklanmacı kabiliyetlerini destekleyen müdahaleler sivilleri mağdur etme konusuna olan güvende bir azalışa neden olurken, ayaklanmacı grubu zayıflatan müdahaleler isyancıların sivillere karşı kasti şiddet kullanımında bir artış ile sonuçlanmaktadır.

Güç dengesi savaşmakta olan gruplar için önemli bir faktördür ve Tek taraflı kuvvet kullanma istekliliklerine yönelik teşvikleri ölçmektedir. Bu güç dengesi bazı durumlarda dengesiz olabilmektedir. Örneğin askeri bir müdahale, donanımsal ya da ekonomik destek; güç dengesini bir tarafın lehine olacak şekilde değiştirebilmekte, isyancıların ya da devletin daha yoğun bir biçimde sivilleri hedef alma güdülerini tetikleyebilmektedir.

Askeri müdahaleler muharıplerin kabiliyetlerini arttırarak devlet içi çatışmaların yönü ve sonucunun değişmesine neden olmaktadır (örn., Balch-Lindsay ve Enterline 2000; Regan 2000; 2002). Wood, Kathman ve Gent (2010, s. 8) rejim ve ayaklanmacılar arasındaki kabiliyetlerin dağılımını değiştirerek bir müdahalenin güç dengesini değiştirebileceğini tespit etmişlerdir. Müdahale için farklı motifler sunulmasına karşın bu konudaki en yaygın teori, bir müdahalenin, muharıpler arasındaki güç dengesinde bir değişikliğe sebep olacağına inandıkları için aktörlerin bunu yaptıkları varsayımdır.⁴⁹ Ayrıca, aktörler sebep oldukları güç dengesindeki değişimin savaşın sonucu ile ilgili

⁴⁸ Nalbandov (2009, s. 16), bu kategorizasyonu tek taraflı ve çok taraflı müdahale arasında karar vererek takip etmekte, bunun yanında bu konu ile ilgili aktör temelli müdahaleler arasındaki farklılıkları ve bunun etkililiğini tartışmaktadır.

⁴⁹ Müdahalecilerin olası motivasyonları; devam eden çatışmayı bitirme (Regan 2000; 2002), iç siyasi hedeflere ulaşma (Saideman 2002), doğal kaynakları yağmalama (Ross 2004) veya diğer jeopolitik hedefleri yerine getirme arzusunu içermektedir (Balch-Lindsay ve Enterline 2000; Kathman 2010). Üçüncü taraflar müdahale edip etmemeye karar verirken diğer potansiyel müdahalecilerin eylemlerini de göz önünde bulundurmaktadırlar (Findley ve Teo 2006; Gent 2007).

bazı politik hedeflere ulaşma olasılığını arttıracasına inanmaktadırlar (Gent 2008, s. 714). Bu nedenle hükümet yanlısı müdahaleler, müdahalecinin kendi katılımının ayaklanmayı yenilgiye uğratması olasılığını arttıracasına inandığından ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde isyancı yanlısı müdahaleler, isyancıların desteklenmesiyle, rejimi zayıflatacakları ve isyancıların zafer kazanma ihtimalini arttıracakları beklentisi ile gerçekleşmektedir.

Müdahale, bir çatışmada güç dengesini etkilerken aynı zamanda çatışmanın dinamiklerini de etkilemektedir. Ayaklanmacılar lehine müdahale, bir müdahalenin ya ayaklanmacı grubun zaferiyle ya da müzakere edilen bir antlaşma ile sonuçlanma olasılığını arttırmaktadır (Balch-Lindsay, Enterline ve Joyce 2008; Gent 2008). Ayrıca bazı analitik araştırmalar müdahalelerin çatışmanın süresini değiştirdiği konusuna önem atfetmektedir (Balch-Lindsay ve Enterline 2000; Collier, Hoeffler ve Söderbom 2004; Cunningham 2010).

2.3.2.2 Misyonların Etkililiği ve Etkisizliği

Müdahalenin etkilerinin yanında müdahalenin unsurlarından biri olan misyonların etkililiği ve etkisizliğine de değinmek müdahalenin anlaşılması açısından uygun olacaktır. Konu hakkındaki bazı çalışmalarda barışı koruma misyonlarının etkili olduğu iddia edilmekteyken bazı çalışmalarda misyonların etkisiz olduğu ifade edilmektedir. Burada, barış gücü misyonları kötümser ve iyimser açıdan değerlendirilmiş ve barış gücü operasyonları ile özellikle soykırım odaklı sivil mağduriyeti arasındaki bağlantının ortaya konulmasına yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

Schneider, Banholzer ve Haer (2011, s. 77) sivillere karşı zulümleri önleme konusunda başarılı veya etkili olmamış barışı koruma operasyonlarının, yani etkisiz olan operasyonların, kötümser perspektifine odaklanmaktadır. Onlara göre iyimser görüşe destek verenler, başarısız olan görevlerin medyada daha dikkat çekici hale getirildiğini ve bu şekilde insanların hafızasında kaldığını vurgulamaktadırlar. Sonuç olarak bu, insanları başarısızlıkla sonuçlanan barışı koruma operasyonlarının daha yaygın olduğuna yönelik yanlış bir inanca sevk etmektedir.

Wood, Kathman ve Gent'e göre (2010, s. 77) çatışmadaki güç dengesi anahtar bir kavramdır. Uganda Hükümetine karşı olan Tanrı'nın Direniş Ordusu (TDO, Lord's Resistance Army -LRA) vakasında bu konsepti değerlendirmektedirler ve ayaklanmacı

grubu sivillere karşı şiddet uygulamaya iten iki faktör olduğunu ortaya koymaktadırlar. Birincisi, isyancıların kendi stratejilerini çatışmanın güç dengesine göre değiştirmekte olduklarıdır. Nitekim TDO, Uganda Hükümeti'ne kıyasla daha zayıf bir pozisyonda iken sivillere karşı ayırım gözetmeksizin şiddete başvurmuştur. TDO gücünü geri kazandığında odağını silahlı muharlara çevirmiştir. İkincisi, çatışma ortamındaki değişikliklerin de içsel faktörlerden kaynaklanmakta olduğudur.

Çatışmalar dolayısıyla insani kayıpların yinelenmesi, çatışmaya insani sebeplerden ötürü üçüncü bir tarafın müdahalesine sebebiyet verebilmekte ve saldırganın kazançlarının çatışma sonucundaki beklentilerinin tersine dönmesine yol açabilmektedir. Üçüncü bir tarafın bu şekilde aniden ortaya çıkması çatışmanın seyrini daha da kötüleştirebilmektedir. Örneğin Hultman (2010) devletiçi çatışmalarda, barış operasyonlarının varlığının sivillere karşı kullanılan şiddeti tırmandırabileceğini iddia etmektedir. Schneider, Banholzer ve Haer (2011, s. 73), üçüncü bir tarafın sürmekte olan bir çatışmaya aniden girmesinin savaştaki oyunun kurallarını değiştirdiğini ifade etmektedirler. Uluslararası toplumun baskısının sivillerin zarar görmesini ve ölümünü engellediği ise diğer bir görüştür. Bu fikrin takipçileri uluslararası toplumun kötü davranış cezalandırılabilirliğini ve iyi tutumu ödüllendirebileceğini ve böylece sivillere karşı zulümleri önleyebileceğini iddia etmektedirler. Örneğin Valentino (2004) uluslararası aktörlerin askeri müdahale yoluyla savaş sürecinde sözkonusu olabilecek toplu katliamların gerçekleşmesini sınırlayabileceği, hatta önleyebileceği görüşünü ileri sürmektedir.

2.3.2.3 Yaptırımların Etkileri

Misyonların etkililiği ve etkisizliği bakış açıları arasındaki tezatlığa rağmen araştırmacılar, fail(ler)in sivillere zulmetme konusundaki sinyaline doğrudan meydan okuyan bir müdahalenin müdahalecinin zulümlere son verme konusunda bir kararlılığa sahip olduğuna işaret ettiğini belirtmektedirler (Krain 2005). Krain'ın araştırması ağırlıklı olarak askeri müdahale üzerine yoğunlaşsa da sonuçları ekonomik yaptırımlara da uyarlanabilir niteliktedir.⁵⁰ Ekonomik yaptırımların etkisi aktörün küresel ekonomik sisteme entegrasyonu ile ilgilidir. Gurr'a göre (1986) küresel ekonomik sistemde konumu zayıf olan bir devletin baskıcı olmakla suçlanması ve geniş çaplı katliamlarla

⁵⁰ Ekonomik yaptırımlar uluslararası toplum tarafından hükümetlere uygulanmaktadır. Bu nedenle tartışmanın bu kısmı esasen hükümet tarafını ilgilendirmektedir.

ilişkilendirilmesi daha muhtemeldir. Harff (2003) küresel ekonomik sisteme daha az entegre olan aktörler zulmetmeye daha meyilli oldukları için yaptırımlarla karşılaşma olasılığının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Dünya ekonomisine tam anlamıyla entegre olan aktörlerin ise ekonomik yaptırımlarla karşılaşma olasılıklarının düşük olduğunu ifade etmiştir. Ekonomik bağımlılıkları sebebiyle ve küresel topluluğun devam eden desteğinin bir sonucu olarak devletler, topluluğun beklentilerini karşılamak üzere davranışlarını değiştirmektedir. Yani, eğer ekonomik yaptırımlar belirli bir aktörü (hükümet) hedef almaktaysa bunlar aktörün maliyet ve fayda hesabını değiştirebilmekte ve aktörün tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmasını engelleyebilmektedir (Downes 2006a, 2006b; Krain 2005).

2.3.2.4 Yaptırımların Etkililiği ve Etkisizliği

Yaptırımların⁵¹ etkililiği ve etkisizliği araştırmacılar arasında tartışma konusudur. Bazı araştırmacılar yaptırımların etkili olduğunu ileri sürmekte bazı araştırmacılar ise buna katılmamakta ve yaptırımların etkisiz ve beklenmedik sonuçları olduğunu vurgulamaktadır.

Cortright ve Lopez (2000, s. 13) yaptırımların işe yarayıp yaramadığını sorgulamışlar ve politika belirleyicilerin yaptırımların işe yaradığına ilişkin bir görüşe sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. 1990’larda BM Güvenlik Konseyi yaptırımlarını içeren on iki vaka, bunların dışında başta Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği tarafından uygulanmış olan elliden fazla yeni vaka meydana gelmiştir. Bu nedenle araştırmalarca benimsenen yaygın görüş yaptırımların işe yaramadığı yönündedir.

Siyasi yelpazede oldukça farklı konumlarda yer alan seçkin akademisyenler, yaptırımların etkililiği konusunda şüpheci bir yaklaşımı paylaşmaktadır. Örneğin Doxey (1996, s. 65) yaptırımların “bileğe tokat” türünden mütevazı kazançların elde edilmesine yol açabileceğini; ancak “politikada büyük bir değişim yaratmanın daha zor olduğunu” ileri sürmüştür. Askeri müdahale konusunda çekinceleri olan Falk (1992, s. 1), alternatif olarak yaptırımlara başvurulabileceğini önermiştir. Bununla birlikte yaptırımların etkili olması veya etkili hale getirilmesinin zorluğunun da altını çizmiştir. Minear ve diğ.’ne

⁵¹ Yaptırımlar; hedeflenen finansal yaptırımları, silah ambargolarını, seyahat yasaklarını ve diplomatik kısıtlamaları kapsayan önlemlerdir (Cortright ve Lopez 2002, s. vii).

göre (1998, s. xv) akademik çalışmaların büyük bir kısmı yaptırımların etkililiği konusundaki bu karamsar değerlendirmeyi paylaşmaktadır.

Ayrıca Cortright ve Lopez (2002, s. 1), ekonomik yaptırım vakalarının geçtiğimiz on yıllarda arttığını (1990 ve 2002 arasında 14 tane BM çok taraflı yaptırım vakası ve aynı dönemde ABD ve Avrupa Birliği'nin 50'den fazla yaptırım vakası) ve bu yaptırımların olumsuz sosyal sonuçlarından ötürü sert eleştirilere maruz kaldığının altını çizmişlerdir. Örneğin 1990'larda Irak'taki insani kriz, doğrudan yaptırımlardan kaynaklanmadıysa da yaptırımların ekonomik boyutuyla ilişkilidir. On yıllık süreç ilerledikçe Iraklı çocuklar arasındaki ıstırap ve ölümlerin görülme sıklığı artmış ve Haiti'deki sosyal durumun ve sağlık sisteminin bozulması Güvenlik Konseyi üyelerinde somut bir tükenmişlik algısı yaratmış ve yeni yaptırımların uygulanması konusunda ihtiyatlı bir şekilde hareket etmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte bazı diplomat, akademisyen ve aktivistlerin Güvenlik Konseyi üyelerini; yaptırımları, sonuçlarını iyice düşünmeden uygulamaya koydukları için kınadıkları görülmüştür (Cortright ve Lopez 2000, s. 2).

Weiss ve Collins (2000, ss. 172-173) geçmişteki yaptırım uygulama başarısızlıklarının uluslararası insani sistemi daha tedbirli hale getirdiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte 1999 yılının sonlarına doğru Doğu Timor krizinde uluslararası insani aktörlerin kullandığı araçların ve olayların kronolojisinin, yirmi birinci yüzyılda devam edebilecek bir kriz tırmanışı örneğinin ve üçüncü taraf müdahalelerinin devam edebileceğinin bir göstergesi olabileceğine işaret etmişlerdir.

Diğer yandan Cortright ve Lopez (2002, s. 7) şu üç soruya cevap vererek yaptırımların başarıya ulaşması için gereken kriterleri tespit etmişlerdir.

- Yaptırımlar, hedef alınan rejimi uygulayanların en azından kısmen de olsa taleplerine uymaya ikna etmeye yardımcı oldu mu?
- Yaptırımlar, müzakere anlaşmasına yol açan kalıcı ve başarılı bir pazarlık sürecine katkıda bulundu mu?
- Yaptırımlar, kötü bir rejimin askeri gücünü izole etmede ya da zayıflatmada yardımcı oldu mu?

Cortright ve Lopez sözkonusu kriterlerin politika yapımının gerçeklerini yansıttığına ve spesifik yaptırım vakalarının etkililiği konusunda siyasi bir karar vermek için yeterli bir

temel oluşturduğuna inanmaktadırlar (Cortright ve Lopez 2001, s. 23). Cortright ve Lopez (2002, s. 8) kapsamlı ticari yaptırımların üç⁵² vakadan ikisinde —Irak ve Yugoslavya— kısmen etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmaları; Angola'nın Tam Bağımsızlığı için Ulusal Birlik'e (The National Union for the Total Independence of Angola-UNITA) uygulanan kapsamlı yaptırımların geniş çaplı etkilerinin söz konusu olduğu Angola'da da yaptırımların kısmen başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık daha sınırlı yaptırımların uygulandığı diğer on⁵³ vakadan yalnızca ikisinde —Libya ve Kamboçya— kısmen başarı sağlanmıştır. Cortright ve Lopez'e göre bu az sayıdaki vakanın incelenmesi neticesinde ortaya çıkan sonuç, kapsamlı yaptırımların; sınırlı ve dayatılmamış önlemlerden daha başarılı olma ihtimalinin daha fazla olduğu yönündedir.

Yaptırımların başarısı da bir dizi objektif ekonomik faktöre bağlıdır. Cortright ve Lopez (2000, s. 18) hedef alınan bir ülkeye yönelik yaptırımların ekonomik maliyetinin o ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının (GSYİH) yüzde ikisini geçerek azımsanamayacak bir seviyeye ulaşması durumunda, hedef alınan ülke, yaptırım uygulayan ülkelere ticari anlamda yüksek seviyede bağımlıysa ve yaptırım uygulayan ülkelerin hedef alınan rejimden ekonomik olarak daha büyük olması durumunda, yaptırımların başarılı olmasının muhtemel olduğunu kabul etmektedirler. Araştırmacılar, yaptırım uygulayana yüklenen ekonomik maliyeti de bir başarı kriteri olarak dikkate alıp tartışma konusu yapmışlardır. Uluslararası Ekonomi Enstitüsü'nün (UEE, Institute for International Economics- IIE) konu hakkındaki bir araştırması; yaptırımların başarılı olması durumunda yaptırım uygulayanların daha geniş çaplı yaptırımlara başvurmasına gerek kalmayacağından daha yüksek maliyetlere katlanmasına gerek olmadığı fikrini desteklemekte iken, Martin (1994, s. 56 ve 244) yüksek maliyete de sebep olsa, geniş çaplı yaptırımların arzu edilen sinyali vermesi açısından önem arz ettiğini belirtmiştir.

Cortright ve Lopez (2000, s. 19) ayrıca, yaptırımların etkililiğinin tespitinin; yaptırımların belirtilmiş, belirtilmemiş, tesirli ve sembolik olarak işe yaraması için tüm amaçların hesaba katılmasını gerektiren oldukça karmaşık ve detaylı bir süreç olduğunu ileri sürmüşlerdir.

⁵² Kapsamlı ticari yaptırımlar Irak, Yugoslavya ve Angola'ya uygulanmıştır.

⁵³ Libya, Kamboçya, Sierra Leone, Haiti, Sudan, Liberya, Ruanda, Yugoslavya, Etiyopya/Eritre, Afganistan bu kapsamda incelenen devletler olmuştur.

Nalbandov (2009, s. 9) yaptırımların başarısını Cortright ve Lopez'e göre daha geniş bir kapsamda ele almıştır. Üçüncü tarafların başarısı büyük ölçüde muhriplerin, müdahalecilerin önerdikleri sonuçların uygulanabilirlik gücünü algılamalarına bağlı olmaktadır. Çatışmacı taraflar, yaptırımlar da dahil olmak üzere dışarıdan dayatılan çözümlere ve onları dayatanlara daha fazla itibar gösterdikçe, aynı oranda üçüncü taraflarca teklif edilen seçeneklere uymama tehditlerini algılayacak, rakiplerinin de müdahalecilerin cezalandırmaları konusunda aynı korkulara sahip olacaklarına daha çok inanacak ve böylece hem rakiplerine hem de dış aktörlere güvenerek teklif edilen çözüm önerilerine sıcak bakacaklardır.⁵⁴

Önceki kısımlarda da bahsedildiği üzere, müdahalelerin ve yaptırımların etkilerinin tartışılması neticesinde, askeri müdahalelerin ve yaptırımların savaşı bir tarafın sivilleri mağdur etme riskini düşürmekte olumlu bir etkisi olduğu kabul edilmektedir. Bu, aktörlerin askeri bir müdahale ile karşılaşmaları durumunda davranışlarını değiştirebilecekleri anlamına gelmektedir. Ayrıca bir aktör ekonomik yaptırımlar yoluyla hedef alındığında, bunlar aktörün maliyet ve fayda hesabını değiştirebilmekte ve aktörü tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmadan alıkoymaktadır. Bu, ekonomik yaptırımların maliyetlerinin sivilleri hedef almanın yararları kadar olması durumunda sivilleri hedef almaya devam edecekleri anlamına gelmektedir. Ekonomik yaptırım maliyetlerinin sivillere karşı tek taraflı kuvvet kullanmanın maliyetinden daha fazla olması durumunda aktörler iki seçeneğe sahiptirler.

1. Uluslararası bir müdahaleye sebebiyet verebilecek irrasyonel davranışlarına devam edebilirler.
2. Uluslararası toplumun verdiği sinyali anladıklarını göstererek iyi niyetlerinin bir işareti olarak sivil mağduriyetine son verebilirler.

⁵⁴ Nalbandov'a göre (2009, s. 11)—muhriplerin dış eylemlere karşı korkusu ve güveni—ekonominin “asil vekil” teorilerinden kaynaklanan üçüncü taraf müdahalelerinin güvenilir taahhüt teorisinin yapısında olan kısımları, müdahalelerin başarısının anahtar bileşenlerdir. Örneğin bankacılık sektöründe merkez bankaları, ticari bankaların ödeme aczi durumunda tasarruf sahiplerinin “yeterli tazminat alacakları ve sistemden kaynaklanan zarardan korunacaklarını” garanti etmek için bankacılık denetimi mekanizmalarına taahhütte bulunmaktadır. Bu şekilde, merkez bankaları tasarruf sahipleri ile olan ilişkilerde asil, ticari bankalar ile olanlarda vekil, ilkinin menfaatlerini ve daha geniş bir anlamda bankacılık sisteminin istikrarını korumakta olan üçüncü taraf olarak hareket etmektedir. Benzer şekilde sigorta piyasalarının bu çifte taahhüt; sigorta ajansları müşterileri tarafından sigorta taleplerini kabul edip karşılığını ödemesi ve müşterilerin anlaşmalara saygı duyması ve sigorta şirketlerini aldatmaması üzerine kurulduğunu belirtmektedir. Burada, Anderson ve diğ.'nin ifadesiyle (1998, s. 641) “muadilinin ‘adilane’ (“adil” olan ya da güvenen tarafın menfaatlerine saygı gösteren bir şekilde) davranacağına olan güven, güvenilir taahhütün ana konseptini teşkil etmektedir.

Sözkonusu olabilecek bu seçeneklerden hareketle şu hipotezler oluşturulmuştur:

H7: Uluslararası toplum tarafından belli bir çatışmacı gruba karşı oluşturulan yoğun baskı, bu grubun tek taraflı kuvvet kullanma eylemini azaltmakta; fakat diğer grubun sivilleri mağdur etme eğilimini arttırmaktadır.

H8: Birçok şiddet eylemine karışmış olan grupların bu eylemlerinin uluslararası müdahalelerden etkilenme olasılığı düşüktür.

Harita 2

Kafkasya'nın Etnik Haritası

Kaynak: Colorado University

Deneysel analizin tek bir çatışmayla sınırlı tutulması incelenen ülke ve seçilen zaman diliminin ötesinde çıkarımda bulunmak açısından sorun yaratmaktadır. Bununla birlikte bu çalışmada kullanılan araştırma tasarımı; teorinin uygulanması hakkında yeni kavrayışlar sağlayabilse de, teorinin genel olarak bütün post-sovyet ülkelerle ilgisi hakkında genel çıkarımlarda bulunabilmek için post-sovyet dönemi vakaları tercih edilmiştir.

Çatışmalar, teorik argümanın üzerinde kurgulandığı bir vaka kategorisine göre belirlenmiştir. Bu vakalar iç savaşta tek taraflı kuvvet kullanımına ilişkin olarak nicelik açısından incelenmemiştir. Çalışmada bu vakaların seçilmesinin nedenlerinden birisi bu iç savaşların Soğuk Savaş döneminin büyük güçlerinden birisi olan Sovyetler Birliği'nin eski topraklarında patlak vermiş olmasıdır. Hultman ve Eck'e göre (2007) tek taraflı kuvvet kullanımı nedeniyle yaşanan zulümler çoğunlukla iç savaş sırasında meydana gelmektedir ve iç savaşları küçük çaplı çatışma ve savaş şeklinde yoğunluklarına göre sınıflandırıldığından Uppsala/PRIO data seti göz önünde bulundurulmalıdır (Kreutz 2008). Bu nedenle çalışmada 1946-2005 Silahlı Çalışma

Listesi incelendikten sonra “savaşın yoğunluğu” (bir yılda 1000 ya da daha fazla savaşa ilişkin ölüm) kriterine dayanarak dört vaka seçilmiştir. İkincisi ise, bu vakaların örgütler ve potansiyel büyük güçler bakımından coğrafi olarak benzemesidir. Çünkü Vakaların üçü coğrafi olarak Avrupa’ya yakın konumda ve diğeri de Çin’in komşudur (bakınız Harita 1). Üçüncüsü ise, vakaların tamamının Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üyesi olmasıdır.⁵⁵

Çalışmanın bu bölümünde, vakaların sebepleri, sözkonusu vakalara ilişkin önemli gelişmelerin tarihi ve çatışmanın sonundaki nihai durum hakkında bilgi verilmiştir. Çatışmalara ilişkin diğer detaylar Model bulgularında ortaya konulmuştur.

3.1 Azerbaycan (1990-1997)

Harita 3

Azerbaycan ve Dağlık Karabağ

Kaynak: RadioFreeEurope/RadioLiberty (referl.org)

Azerbaycan, Orta Asya ve Avrupa’nın yanı sıra, Ortadoğu ve Rusya arasında da bir köprü konumundadır ve bu nedenle jeostratejik bir öneme sahiptir. Ayrıca zengin petrol

⁵⁵ Bu örgütün tüm üyeleri post-sovyet ülkelerdir (<http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/cis.pdf>).

ve doğal gaz kaynaklarına sahip olduğundan; Rusya, Gürcistan, İran ve Türkiye gibi komşu ülkelerinin yanı sıra, İtalya, Fransa ve İsrail gibi komşu olmayan diğer bazı ülkelerin ve hatta Avrupa'daki Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)⁵⁶ ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütlerin ilgisini çekmektedir (Gürses 2000-2001).

Azerbaycan'daki çatışma Sovyetler Birliği'nin dağılmasının son çeyreğinde başlayarak patlak veren ilk çatışmalardan birisi olmuştur (bkz. Harita 3). Dağlık⁵⁷ Karabağ bölgesi Azerbaycan'ın sınırları içerisinde kalmakla birlikte nüfusunun çoğunluğunu Ermeniler oluşturmaktadır (Rau 2003). Azerbaycan'daki "Dağlık-Karabağ çatışması" birçok perspektiften incelenebilir. Çatışmanın tarihi bir arka planı vardır ve 20'inci yüzyılın başına kadar gitmekle birlikte, Azerbaycan ve Ermenistan'ın bağımsız olduğu 1920'lerle devam etmiş ve 1960'larda yeniden alevlenmiştir; bununla birlikte sovyetler birliği'nin dağılmasına kadar dikkat çekmemiştir. Fearon ve Laitin'e göre (2006) Azerbaycan'daki çatışma etnik, dini ve siyasi kökenlere sahiptir. Zürcher (2007) olaylar ve silahlı çatışma hakkında detaylı bilgi sağlamaktadır. Zürcher çatışmayı 1988-1991 yılları arası için düşük yoğunluklu bir savaş olarak tanımlamıştır. Ancak Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve Ermenistan, Azerbaycan ve Karabağ'ın fiili bağımsızlığı ile çatışmanın karakteri değişmiştir (Cornell 1999). Savaşan taraflar, geri çekilmekte olan Sovyet ordusunun cephaneliğinden otomatik silahlar ve Sovyet roketatarlar (Soviet rocket propelled grenades -RPG), havanlar ve GRAD çoklu roket atarlar, zırhlı personel taşıyıcılar, tanklar, savaş helikopterleri ve avcı uçakları gibi ağır silahlar ele geçirmişlerdir (Zürcher 2007).

Cornell (1999, s. 13) 1980'lerin sonuna kadar ülkedeki durumun aynı kaldığını, Glasnost'un Sovyetler Birliği'nde sağladığı yeni ve daha açık bir atmosferle birlikte talepleri ifade etmenin daha kolay ve güvenli bir hale gelmesi ile durumun değiştiğini belirtmektedir. Böylece ara sıra vuku bulan olayların sayısı 1987'den itibaren hızla artmış ve Moskova'daki yetkililere birleşme talep eden mektuplar yağmaya başlamıştır. Ağustos 1987'de Ermenistan Bilimler Akademisi, yalnızca Ermenistan'da Dağlık Karabağ'ın ve Nahçıvan'ın (1979 nüfus sayımı ile % 97'nin üzerinde Azeri olduğu kaydedilen) Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne (SSC) devredilmesini talep eden yüz imzalı bir dilekçe hazırlamıştır. Karabağ'ın Ermenistan ile birleşmesi

⁵⁶ Öncesinde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK-CSCE, Conference on Security and Cooperation in Europe) olarak bilinmekteydi.

⁵⁷ Bazı kaynaklarda Yukarı Karabağ olarak da adlandırılmaktadır.

yönündeki taleplerin yoğunlaşması ile 10 Şubat 1988'de Azerbaycan Enformasyon Ajansı Azerbaycan'ın bu tür talepleri asla kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Bir gün sonra, 11 Şubat'ta Karabağ'daki göstericiler Bakü hükümetinin Dağlık Karabağ Özerk Bölgesine yönelik kültürel ve ekonomi politikalarını protesto etmişlerdir. Akabinde 20 Şubat'ta Bölge Sovyeti, kontrolün Ermenistan SSC'sine devri için Ermenistan, Azerbaycan ve SSCB Yüksek Sovyetlerine çağrıda bulundukları bir yasa tasarısını 17'ye karşı 110 oyla kabul etmiştir (Cornell 1999, De Waal 2003).

Karabağ ulusal Ermeni hareketi 'Krunk' ve Stepanakert'in Karabağ komitesinin liderleri bir "gerilla savaşının başlayacağını" açıklamışlardır. Stepanakert'te öfke ayaklanmalarının ölümlerle sonuçlandığı ilk söylentilerin ardından 26 Şubat 1988'de çatışma tamamen patlak vermiştir (Cornell 1999, s. 16). Bölgede konuşlanmış olan Sovyet birlikleri çatışmalara müdahale etmemiş veya çatışmaları bitirmeye yönelik herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Cornell, Askeran'da günün erken saatlerinde yaşanan Azeri ölümleri için eylemciler Ermenilerden intikam almak istediklerini dile getirdiklerinde Sumgayıt'da 26 Şubat'ta gerginliklerin arttığını belirtmektedir. Gorbaçov ile görüşükten sonra Ermenilerin Erivan'da zafer ilan ettikleri haberine kadar huzursuzluk yeni bir boyut kazanmamıştı. Ermenilerin evlerinin yağmalanması, yakılması ve Ermenilere karşı şiddetli saldırılar Ermenilerin zafer ilanını takip eden üç güne damga vurmuştur. Ermeni kaynakları (Ermeni) ölü sayısının en az on kat daha fazla olduğunu iddia etse de resmi rakamlar 27-29 Şubat arasında 32 kişinin (26 Ermeni ve 6 Azeri) öldüğünü ortaya koymuştur. Sovyet Ordusu ve İçişleri Bakanlığı birliklerinin bölgede bulunması bir şey değiştirmemiş, ordu personeli beklemede kalarak kıyımın gerçekleşmesine seyirci kalmıştır (Cornell 1999, s. 17).

23 Mart 1988'de Birliği'nin en yüksek kurumu olan Sovyetler Birliği Yüksek Sovyet Başbakanlık Heyeti, Karabağ Sovyeti'nin Ermenistan ile birleşme isteğini temyizi olmaksızın reddetmiştir. Bu karara karşı protestoların ortaya çıkmasını önlemek için Erivan'a birlikler konuşlandırılmıştır. Takip eden aylarda, Ermenistan'daki Azeriler tacize uğramışlar ve kaçmaya zorlanmışlardır. 25 Mart'ta Ararat bölgesinde Azeri yerleşkesi olan dört köy yakılmıştır. 7 Haziran'da Azeriler, Ermenistan-Türkiye sınırına yakın bir yerde bulunan Manis Şehrinden sürülmüş ve 20 Haziran'da Ararat bölgesinde yer alan beş Azeri köyü daha Azerilerden arındırılmıştır (Zürcher 2007).

UPPSALA Barış ve Çatışma Araştırmaları grubuna göre, Ocak 1990'da Bakü'deki göstericiler Sovyetler Birliği'nden ayrılmayı ve Azerbaycan yerel yönetiminin istifasını talep etmiştir. Buna karşın Azerbaycan Halk Cephesi (AHC, AFP-Azerbaijani Popular Front) Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesi üzerinde tam egemenliğe sahip olmasını talep etmiştir. Ocak ayı ortasında, bölgede düzeni sağlamak için büyük çaplı bir Sovyet müdahalesi başlatılmıştır. Meydana gelen sokak çatışmalarında çok sayıda gösterici Sovyet birlikleri tarafından öldürülmüştür (Cornell 1999, s. 21).

Sovyetler Birliğinin dağılması ise bu arada aralıksız bir şekilde devam etmiştir. 1991'de Azerbaycan bağımsızlığını ilan etmiştir. Azerbaycan'ın ilk özerklik yılları iç karışıklıklar ile karakterize edilmektedir. Zira askeri gruplaşmaların yanı sıra komünist partisinin önemli şahsiyetleri ve yeni kurulmuş bir siyasi parti olan AHC üyeleri ülkenin kontrolünü ele almayı arzu etmişlerdir (UPPSALA Barış ve Çatışma Çalışmaları grubu).

Dağlık Karabağ'ın hukuki durumu uzun zamandan beri ihtilafli bir konudur. Bölge tarihsel olarak Selçuklular, İlhanlılar, Kara Koyunlular, Safeviler ve Osmanlıların eline geçmiştir. 1920'lerde bölgenin Azerbaycan'a ait olduğuna karar verilmiştir (Cicioğlu 2004, s. 270). Dağlık Karabağ üzerindeki çatışma Sovyet döneminde etkili bir şekilde bastırılırken perestroyka ile 1980'lerin sonunda tekrardan gün yüzüne çıkmıştır. Şubat 1988'de Dağlık Karabağ Bölgesel Konseyi bölgenin Ermenistan'a entegrasyonundan yana oy kullanmıştır. Gelişmeler Moskova'nın bölge üzerinde merkezden yönetim kararı almasına neden olmuş; ancak Kasım 1989'da Birliğin son bulmasıyla Ermenistan bu bölgenin birleşik Ermenistan Cumhuriyeti'nin bir parçası olduğunu ilan etmiştir. Ermenistan ve SSCB arasında Dağlık Karabağ konusundaki çatışmalar iki yıl sürmüştür (Swietochowski ve Collins 1999, s. 421; De Waal 2003; Cornell 1999).

Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a dahil olması için iki yıl boyunca çatıştıktan ve Dağlık Karabağ'ın 1992'deki bağımsızlık talebini destekledikten sonra, Mart 1992'de Ermenistan Başbakanı, Dağlık Karabağ'ın durumunun Azerbaycan'ın bir iç meselesi olduğunu ve konunun bu sebepten ötürü yalnızca Azerbaycan tarafından çözülmesi gerektiğini açıklamıştır. Bununla birlikte Ermenistan Dağlık Karabağ üzerindeki çatışmaya dahil olduğunu ısrarla inkar etse de bu çatışmada açık bir şekilde rol oynamaya devam etmiştir (UPPSALA Barış ve Çatışma Çalışmaları grubu).

Dağlık Karabağ çatışması Ermeni milis kuvvetlerinin bölgedeki köyleri ve kasabaları işgal etmeye başladığı 1992'den 1994'teki ateşkese kadar kızışmıştır (Zürcher 2007). Cornell (1999, ss. 31-41) 1992-1994 yılları arasına odaklanarak Dağlık Karabağ'ın farklı gruplar tarafından işgal edilmesini ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. De Wall (2003) de aynı zaman dilimi için Azerbaycan ve Ermenistan'ın Dağlık Karabağ üzerinde yaşadıkları çatışmayı konu almıştır. Fearon ve Laitin (2006, s. 6) ise savaşın başlama nedenlerine ışık tutmaya çalışmışlardır. Onlara göre “Hem Ermeniler hem de Azeriler, her iki taraf karşılıklı öyle derin önyargılara sahipti ki kendi güvenliklerini karşı tarafı kendi ulusal varlığına tehdit olarak görecekları şekilde belirledikleri için” Dağlık Karabağ üzerindeki silahlı çatışma meydana gelmiştir. Bu çatışmada siyasi istikrarsızlığın önemli bir rol oynadığı sonucuna varmışlardır. Bölgedeki istikrarsızlığın iç savaş ve iç savaşın da buna karşılık bölgenin istikrarsızlığını etkilediğini öne sürmüşlerdir.

Cornell (1999, 2001), Azeri köyü Hocalı'daki nüfusun ayrılıkçı Karabağ Ermenilerince katledilmesi ve öldürme eylemine Sovyet birliklerinin dahil olduğuna dair delillerin ortaya çıkması sonucunda Mart 1992'de Rus yanlısı Mutalibov'un istifa etmeye zorlanmasını istikrarsızlığa örnek olarak göstermiştir. Şuşa ve Lachin'in düşmesinden sonra, Mutalibov tekrardan güç kazanmaya çalışmış; fakat girişimleri Ebulfaz Elçibey önderliğindeki milliyetçi Azerbaycan Halk Cephesi'nin iktidara gelmesiyle son bulmuştur (De Waal 2003, s. 293). Rus destekli Suret Hüseyinov⁵⁸un, Haydar Aliyev'in iktidarı üstlenmesiyle kaçmak zorunda kalan Elçibey'e karşı ayaklanması bölgenin siyasi istikrarsızlığının diğer bir örneğini oluşturmaktadır (Swietochowski 1999, Cornell 1999, 2001).

Bu vakadaki çatışma bir yanda bir hükümeti (Azerbaycan) ve diğer yanda bir isyancı grubu (Ermeniler) içerdiğinden asimetriktir. Bununla birlikte Ermeni birliklerinin 1993'te çatışmaya dahil olduğu iddia edilmektedir (Zürcher 2007). Bu vaka çalışmasında kullanılan ikili, taraflar genelleme yapılarak Ermeniler ve Azerileri kapsamaktadır. Savaş, Dağlık Karabağ'daki Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında dini bir çatışmanın yanı sıra Azeriler ve Ermeniler arasında etnik bir çatışmayı da kapsamaktadır. Etnik çatışmaların baskın unsuru, kendi etnik kökenlerinin çıkarlarını temsil eden gruba sadık olma eğiliminde olan insanları kapsayan, etnisitedir

⁵⁸ Azeri kuvvetlerinin daha önceki askeri komutanlığını yapan bir şahıstır.

(Fogelquist, 1998). Çardaklı olaylarından sonra, Ermenilerin Azerileri Ermenistan dışına sürmeye başlamasıyla Ermenistan'daki Azeriler artarak zorluklar ve tacizlerle karşılaşmışlardır. Ocak 1988'in sonunda ilk mülteci dalgası Bakü'ye ulaşmış, mültecilerin büyük bir çoğunluğu Bakü'nün sanayi banliyösü olan Sumgayıt'e yerleştirilmiştir. Şubat ayı sona ermeden önce iki mülteci dalgası daha Bakü'ye ulaşmıştır (Cornell 1999, s. 14). Brogan'a göre Dağlık Karabağ konusunda Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki çatışmanın bir sonucu olarak, 1992-1994 yılları arasında bir milyon kadar insan evlerinden kaçmış ya da çıkarılmıştır (Brogan 1998, s. 401).

Bu çatışmada küresel aktörler de önemli bir rol oynamıştır. Birleşmiş Milletler Ermenistan'ın işgal ettiği topraklarla ilgili dört karar almıştır. AGİT tarafından en az altı karar yayınlanmıştır. İran, Rusya, ABD ve Minsk Grubu çatışmada arabuluculuk yapmak veya çatışmanın taraflarını müzakere edilmesini sağlamak için girişimlerde bulunmuştur.

UPPSALA Barış ve Çatışma Araştırmaları grubunun araştırmasına göre çatışma sırasında çoğunlukla Minks Grubu ve AGİT'in himayesinde birkaç müzakere ve komşu ülkeler ve bunların yanı sıra 1993 sonrasında Birleşmiş Milletler aracılığı ile barış görüşmeleri gerçekleşmiştir. 1993 yılı boyunca neredeyse her ay çatışmayı çözmek için bir ateşkes anlaşmasına varmaya yönelik sayısız çabaya rağmen, çatışmanın olumlu bir hal alması ancak 1994 yılında mümkün olmuştur. 4-5 Mayıs 1994'te Moskova'da Bağımsız Devletler Topluluğu temsilcileri ile yapılan müzakerelerin ardından, 9 Mayıs'ta Azerbaycan Millet Meclis Başkanı savaşta ateşkes çağrısı yapan ve uluslararası barış güçlerinin konuşlandırılmasını onaylayan bir protokol imzalamıştır. Yine de bugüne kadar taraflar arasında varılan ateşkes kararının haricinde taraflar arasında bir barış anlaşması imzalanmamıştır (Shoemaker 2013, s. 212).

3.2 Çeçenistan (1994-1996⁵⁹ ve 2000-2005⁶⁰)

Harita 4

Çeçenistan

⁵⁹ Zürcher (2007) tarafından tanımlanan zaman dilimi ilk Rus-Çeçen savaşı için kullanılmıştır.

⁶⁰ Lyall (2007, 2008, 2009) tarafından tanımlanan zaman dilimi ikinci Rus-Çeçen savaşı için kullanılmıştır.

Kaynak: University of Texas at Austin

Sovyetler Birliği 1980'lerin sonunda dağılmaya başladığında 15 özerk cumhuriyet bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Çeçenistan'ın da (bkz. Harita 4) aralarında bulunduğu bazı özerk bölgeler bu imkândan mahrum bırakılmıştır. Çeçenistan Rusya Federasyonu içerisindeki yedi özerk cumhuriyetten biri olmuştur (Binay 1998). Çeçenistan hükümeti bu karardan memnun kalmamış ve bağımsızlık için çaba göstermiştir. Rusya'dan herhangi olumlu bir işaret alamadığından Çeçen hükümeti Çeçen-olmayan nüfusu topraklarından sürmeye başlamıştır. Bu durum Rusya'nın 1994'te askeri müdahalesine yol açmıştır (Topuz 2004, ss. 281-287). Çeçen savaşçılar düzenli ve iyi donanımlı Rus silahlı kuvvetlerine, karşı saldırılar ile cevap vermiştir (Rau 2002). Bu çatışma için tanımlanan ikili, Çeçenleri ve Rusları kapsamaktadır.

Çeçen devleti İnguş devleti ile birlikte 1970'lerde Sovyet yönetimi altında milliyetçi taleplerde bulunan ilk uluslar arasında yer almıştır (Lieven 1999 s. 89). Taleplerin karşılanmamasına yönelik protestolar 1980'lere kadar devam etmiştir. Çeçen protestoları 1990'ın baharında Rus uyrukluları ve istenmeyen yetkilileri önemli görevlerden istifa etmeye zorlamıştır. Çeçen nüfusun milliyetçi talepleriyle ilgilenmek için Kasım 1990'da Çeçen Ulusal Kongresi kurulmuştur. Moskova'da 1990'daki

başarısız darbe girişiminden sonra Cahar Dudayev ve Ulusal Kongre, hükümetin istifasını ve Parlamentonun dağıtılmasını talep etmiştir. Eylül 1991’de Ulusal Kongre destekçileri Yüksek Sovyet’e el koymuş ve Yüksek Sovyet’in dağıldığını ilan etmiştir. Çeçenistan Rusya’nın bir parçası olmaya devam etmekle birlikte ayrılıkçı idealler Dudayev yönetimi altında yoğunlaşmıştır (Akhmadov ve Lanskoj 2010, s. 211).

Rusya’nın 1992’de Başbakanlık görevini yürüten Yegor Gaydar’a göre Grozni petrol rafinesi Rusya’daki en büyük olan petrol rafinesiydi. 1991-1994 yılları arasında Rus bürokrasisindeki yolsuzluktan ve Dudayev’in ticari işlerinden dolayı petrol ihracatından Rus bütçesinde görünmeyen 300 milyon dolar kar elde edilmiştir (Lieven 1999, s. 95). Dudayev’e karşı muhalefet bu dönemde artmıştır. Protestolar Sovyet düzenine ilişkin olmakla birlikte Gantemirov tarafından yönlendirilmiştir. Dudayev protestoları güç kullanarak bastırılmış ve bazı kayıplar söz konusu olmuştur. Bu müdahale esnasında Gantemirov’un karargâhı da yok edilmiştir. 1994’te Dudayev özel seçilmiş bir konsey ile Ulusal Kongreyi yeniden düzenlemiştir (Jagielski 2011, s. 148).

Dudayev yeni Rus Anayasası kabul edildiğinde Birlik anlaşmasını imzalamayı reddetmiştir. Lieven (1999, s. 126) Çeçenistan’ın daha da ileriye giderek Tataristan ile sınır özerkliği için özel bir anlaşma imzalamasıyla Rusya Federasyonu içerisinde “çıkıntı” haline geldiğini belirtmektedir. Rus müdahalesini tetikleyen asıl olaylar sabıkalı Çeçenlerin Kuzey Kafkasya’da uçak kaçırma, insan kaçırma/rehin alma ve soygun gibi eylemleri olduğunu vurgulamakta ve Temmuz 1994’teki müdahaleden önceki son kaçırma olayında bir Rus askerinin de içerisinde bulunduğu rehinelere, onları kurtarmaya yönelik bir girişim esnasında öldürülmesini tetikleyici olaylara örnek göstermektedir.

Eylül ayında Çeçen muhalifler Ruslan Labazanov ve Beslan Gantemirov’un Grozni’yi ele geçirme çabaları başarısız olmuştur (Pokalova 2015, ss. 27-31). Yalnızca bir ay sonra, Gantemirov liderliğinde Çeçenistan muhalefeti Grozni’nin kontrolünü 15 günlüğüne ele geçirmiştir. Bunun üzerine Ruslan Hasbulatov Çeçenlerin kardeş çatışmasına girmeye isteksiz olduğunu açıklamıştır (Akhmadov ve Lanskoj 2010, s. 217). Kasım 1994’te, Rus hükümeti Grozni’ye karşı muhalefeti güçlendirmek amacıyla Salambek Khadzhev, Abdula Bugaev ve Beslan Gantemirov önderliğinde Çeçenistan’ın “Ulusal Yeniden Doğuş” hükümetini kurmuştur. Bu, General Pavel

Grachev'in asker toplamasına sebep olmuştur. Rusya, Grachev ve yeni hükümetin varlığı ile Grozni'ye müdahale etmeye hazır hale gelmiştir (Dunlop 1998, s. 119).

Grachev'in Grozni'yi ele geçirmeye yönelik emirleri üç aşamadan oluşmuştur. 29 Kasım ile 6 Aralık 1994 tarihleri arasında hava saldırıları ile bölgeyi güvenlik altına aldıktan sonra Rus ordusu farklı yönlerde ilerleyecek ve yapılacak operasyonlara hazırlanacaktı. İkinci aşamada Rus Ordusu şehre beş farklı yönden saldırarak ve böylece şehri kuşatacaktı. Son aşamada Rus Ordusu, tüm operasyonları iki hafta içerisinde 14 Aralık'ta bitecek şekilde, Grozni'yi Kuzey'den ve Güney'den işgal ederek kilit konumdaki binaları ele geçirecek ve Çeçen muhaberatını devralarak sonuçlandırılacaktı (Oliker 2001, s. 10).

Grachev, Çeçenlerden gerçek bir direniş beklememişti. Ancak, yerel halkın karşı koyması nedeniyle ordunun büyük bir çoğunluğu Kuzey Kafkaslardan hızlıca geçemediği için planlanmış olan aşamalar ertelenmiştir. Buna karşın hava saldırıları planlanan şekilde ilerlemiştir. 1 Aralık 1994'te Rus ordusu tüm Çeçen hava kuvvetlerini başarılı bir şekilde ortadan kaldırmıştır (De Haas 2004, s. 57). Rus ordusu Çeçenistan'ı işgal etmek için girişimde bulunduğu, muhalif Çeçenler kentsel yapılarını etkili bir biçimde kullanmış, böylece Grozni içerisindeki Rus ordu kuvvetlerini kolaylıkla ortadan kaldırmışlardır. Rus kuvvetleri tarafından yürütülen hava saldırıları yetersiz bir şekilde hazırlanmış ve keşifler ölümlerle sonuçlanmıştır (Oliker 2001, s. 79). 31 Aralık 1994'teki saldırı da başarısız olmuştur. Birliklerin Grozni'ye doğru ilerlemeleri emredilmiş; fakat beş tankın ikisi Çeçen direnişinden dolayı hareket bile edememiştir (De Haas 2004, s. 58).

Çeçen kuvvetler, Rusya'nın beklediği gibi şehir merkezinde toplanmamış, şehrin içerisine ve etrafına dağılmıştır. Çeçen kuvvetler Rus muhaberatını ele geçirmeyi başarmış ve böylece Rusların saldırı planlarından haberdar olmuşlardır. Çeçenler keşfini yapmış oldukları bölgelere göre bir direniş planı geliştirmişler ve Rus askeri teçhizatına aşına olduklarından Rus ordusu Grozni'yi işgal etmeye çalıştığında onları pusuya düşürmüşlerdir (Seely 2001, s. 119).

Ruslar'ın bu yenilgisini takiben Ocak 1995'te ordunun yönetimini Nikolai Staskov ve V. Petruk'ın yerine Lev Rokhlin, Ivan Babich ve Vladimir Popov devralmıştır. Şubat 1995'te Çeçenistan'da 30.000 Rus askeri mevcutken Rus ordusu Çeçenistan'a takviye gönderemeye devam etmiştir. Mevcut taktikler geliştirilmiş ve hayata geçirilmiştir. Bu

yeni taktikler ve destek kuvvetler temelinde, Grozni'deki Başkanlık Sarayı 19 Ocak 1995'te tahrip edilmiştir (Oliker 2001, ss. 22-24). Ancak sarayın yıkılması Çeçen direnişini bitirememiştir. 17 Haziran 1995'te Şamil Basayev 200 Çeçen milis kuvveti üyesiyle birlikte Rus Burdenovsk'una girmiş ve birkaç binayı ele geçirmişlerdir. Bu ele geçirme, müzakereler ve 150 sivilin ölümüyle sona ermiştir (Jagielski 2011, s. 11). 1995 yılı sonlarına doğru Salman Raduyev ve savaşçıları o zaman Rus kontrolü altında olan Gudermes'e bir saldırı düzenlemişlerdir. İki hafta süren çatışmalar sonunda net bir kazanan ortaya çıkmamakla birlikte Rus kuvvetleri sonuç olarak Raduyev ve adamlarının şehre girmesine izin vermek zorunda kalmışlardır (Seely 2001, ss. 282-283).

Şamil Basayev Mart 1996'nın başlarında Rus İçişleri Bakanlığı'nın kontrolünde olan Grozni'ye bir saldırı daha düzenlemiştir. Çatışma beş gün sürmüş ve Basayev'in kuvvetleri yanlarına Rus rehineler alarak şehri terk etmiştir. 1996 yazında yapılan Rus devlet başkanlığı seçimlerinden önce 31 Mart 1996'da Boris Yeltsin, Rus ordusunun Çeçen isyancılara karşı düzenlediği saldırı operasyonlarını durdurmasını emretmiştir (Hughes 2005, s. 275). Buna rağmen Çeçen Cumhurbaşkanı Dudayev 21 Nisan gecesi Rus kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen bir roket saldırısında öldürülmüştür (Jagielski 2011, s. 12). Birinci Rus-Çeçen savaşının son olayı Ağustos 1996'da Basayev'in yaklaşık 4.000 kişilik adamının yardımıyla Grozni'ye giriş-çıkışları kapattığında meydana gelmiştir. Çatışma, 22 Ağustos 1996'da Aleksandr Lebed ve Aslan Mashkadov tarafından hazırlanan bir ateşkes anlaşması ile sona ermiştir. Savaş nihayet son bulmuş ve Rus kuvvetleri askeri güçsüzlük ve kuvvetlerinin hazırlık eksikliğini göstermiş Çeçenistan'ı terk etmişlerdir (Oliker 2001, s. 31).

Savaş fiilen sona ermiş olmakla birlikte Yeltsin ancak 12 Mayıs 1997'de anlaşmayı imzalamıştır (Szászdi 2008, s. 78). Rusya Federasyonu ve İçkerya Çeçen Cumhuriyeti arasındaki "Barış ve İkili İlişkiler İlkeleri Anlaşması" başlıklı belgede üç koşul öngörülmüştür. İlki, iki taraf ta güç kullanmaktan ve çatışma çözümünde güç kullanma tehdidinden vazgeçeceklerdi. İkincisi, iki taraf da uluslararası hukukun kabul görmüş prensip ve normlarına uyacakları ve birbirlerine buna göre davranacaklarını garanti edeceklerdi. Üçüncüsü, bu anlaşma taraflar arasında gelecekte imzalanabilecek ek anlaşmalar için bir temel oluşturacaktı (Evangelista 2004, s. 85).

Lapidus'un (2000) da vurguladığı gibi anlaşmanın çatışma için uzun vadeli bir çözüm olup olmayacağı konusunda şüpheler söz konusuydu ve bu şüpheler sağlam temeller üzerine inşa edilmişti. Bir önceki çatışmada uluslararası bir müdahalenin sözkonusu olmaması da çatışmanın yeniden alevlenmesinin bir sebebi olarak gösterilmektedir. Anlaşmanın imzalanmasından sonra Çeçen hükümeti Rusya Federasyon Konseyi'ne veya Devlet Duma'sına temsilciler göndermeyi reddetmiştir (Askerov 2015, s. 206). Rus hükümetine dahil olmayı tümünden reddetmiştir. Rus hükümetine dahil olmayı reddetmesi Çeçen egemenliğinin varlığını kanıtlama anlamını taşımaktaydı. Savaş resmen bitmiş olmasına rağmen Rusya 1999'da kuzey Kafkasya'da büyük bir güç bulundurmaya devam etmiştir. Çeçenistan'ın Ağustos ve Eylül 1999'da Dağıstan'a gerçekleştirdiği saldırılar ikinci bir savaşın patlak vereceğine işaret etmiştir (Oliker 2001, s. 38). Rus hava kuvvetleri Eylül 1999'da başlayarak farklı zamanlarda Dağıstan'da Çeçen kuvvetlerini vurmuştur. Ruslar kara harekâtına başladığında ilk savaşta olduğu gibi yerel halkın direnişiyle karşılaşmamıştır. Rus Ordusu Grozni'yi ele geçirmeye girişmeden önce Dağıstan'a hareket etmiştir. Dağıstanlılar isyan konusunda Çeçenlere katılmak istemediğinden Dağıstan'daki operasyonlar başarılı olmuş ve Rus birlikleri Çeçenistan'a doğru hareket etmeye başlamıştır. Dağıstan'daki çatışmada yine Şamil Basayev Çeçen kuvvetlerine önderlik etmiştir (Seely 2001, s. 192).

Rusya 1999'da Grozni'yi hızlı bir şekilde ele geçirmeye çalışmak yerine, şehre ve çevresindeki kasabalara uzun bir süre boyunca sadece ağır top atışlarıyla saldırmıştır. Rus kuvvetleri Ekim ayı ortasında Grozni'nin kenar mahallelerine ulaşmış olmasına karşın şehre saldırılar 1999'un Aralık ayına kadar devam etmiştir. Aralık ayı ortasında birçok Rus kuvveti Grozni'ye girmeye başlamıştır. Ocak 2000'de Grozni'deki Çeçen direnişi şiddetlenmiştir. Çeçen kuvvetler Rus kuvvetlerini tuzağa çekmek ve pusuya düşürmek için şehir ve kentsel yapıyı kullanarak ilk savaştakine benzer taktikler kullanmışlardır (Askerov 2015, ss. 18-19). Bu taktikler 1994-1996 savaşında olduğundan daha az başarılı olmuştur. Zira Rusya 1999 ve 2000 arasındaki çatışmalarda yalnızca tek bir tankını kaybetmiştir. Rus kuvvetleri ilkinde olduğundan daha iyi hazırlanmış olsa da Çeçen direnişi Rus kuvvetlerini yavaşlatma girişiminde etkili olduğunu kanıtlamıştır (Oliker 2001, ss. 25-26).

2 Şubat 2000'de Çeçen kuvvetlerinin Grozni'den kaçtığı açıklanmıştır. Çeçen liderler operasyonlarını kent harabelerinden dağlık bölgelere çekmiştir. Shaheedah Barayev

Alkhan-Yurt'ta bir Rus kontrol noktasına intihar bombacısı olarak saldırmış ve bu olay, bunu takip eden onlarcasının ilki olmuştur. Grozni içerisindeki saldırılar Nisan ayı ortasına kadar devam etmiştir (Seely 2001, s. 310).

Zürcher'e göre (2007) Çeçenistan'daki savaşlar, post-sovyet Kafkasya'sındaki tüm çatışmaların en kanlısı olmuştur. Bu durum, bu savaşta kullanılan silahlara ve savaş taktiklerine isnat edilebilir. Lyall (2007) Rus kuvvetlerinin Çeçenistan'da 158 topçu saldırısını kapsayan doğal bir deney ile rasgele kullanılan şiddetin etkisini tahmin etmeyi denemiştir. Lyall çalışmasında, rasgele kullanılan şiddeti sıklık, zamanlama ve saldırı sonrası isyancı misilleme olasılıklarından soyutlamak için etkilenen köyleri aynı zaman dilimini kullanarak benzer köylerle eşleştirmiştir. Bu deneyi, rasgele kullanılan şiddetin etkisinin komşu yerleşim bölgelerine kadar uzanıp uzanmadığını değerlendirmek amacıyla ilçeler (*raiony*) için tekrarlamıştır. Mevcut çalışmaların aksine Lyall'ın makalesinde, taarruz sonrası isyancı şiddetinin köyde (-%30) ve ilçede (-26%) azımsanamayacak ölçüde azaldığı ortaya konulmuştur. Elde ettiği bulgulardan yola çıkarak Rusya'nın Çeçenistan'a müdahalesinin başlıca sebebinin ekonomi kaynaklı gibi görüldüğünü belirtmektedir (Lyall 2007; 2008). Zürcher (2007) ise çalışmasında Çeçen petrol rezervlerinin varlığının Rus müdahalesini açıklamakta yetersiz kaldığını belirtmektedir. Zira Çeçenistan'da stratejik olarak önemli sayılabilecek düzeyde petrol üretimi söz konusu değildi (Rusya'nın 1996'daki toplam petrol üretiminin yüzde 1'inden daha az).

Zürcher (2007) şiddetli çatışmaların meydana geldiğini ve bunun çok sayıda sivil ölümler (10.000'den fazla kişinin öldüğü ya da yaralandığı tahmin edilmekte) ve mülteciler (500.000'den fazla Çeçen) ile sonuçlandığını vurgulamaktadır. Birkaç yıl süren bir ateşkesin ardından 1999'da Şeriatın kabul edilmesi nedeniyle Çeçen silahlı gruplarla Rus askeri güçleri arasındaki anlaşmazlık tekrar baş göstermiştir (Kerch 2002). Çeçenler ve Ruslar arasında gerçekleşen İkinci Çeçen savaşı da 2006'da son bulmuştur.

Bu çatışmaya müdahale veya aracılık etmek ya da müzakere için girişimlerde bulunmak oldukça zordu. Bu vaka incelemesinin giriş kısmında belirtildiği gibi, Çeçenistan Rusya Federasyon'unun sınırları içerisinde yer almaktadır. Yani, müdahalede bulunan herhangi üçüncü bir taraf ya da aktörün aynı zamanda Rusya tarafından da kabul

edilmiş olması gerekirdi. Bu nedenle Çatışmaya müdahale etmek için yalnızca birkaç girişim söz konusuydu ve bunun için kabul gören tek aktör AGİT'ti.

3.3 Tacikistan (1990-1995)

Harita 5

Tacikistan

Kaynak: Infoplease

Tacikistan Orta Asya'da yer almaktadır (bkz. Harita 5). Diğer ülkelerde olduğu gibi Tacikistan'ın da bağımsızlığını kazanması Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle mümkün olmuştur. Tacikistan bir yandan coğrafi konumu ve diğer yandan iç savaşta çatışan tarafların yapısı bakımından bu çalışmada vaka konusu olan diğer çatışmalardan farklılık arz etmektedir. Siyasi güç kazanma mücadelesi ilk başta iki grup arasında patlak vermiştir. İki taraf da kendi çıkarlarını savunmak için şiddet içeren yollara başvurmuştur. 1992'de hükümetin eski muhafız destekçileri, Garm ve Dağlık Badahşan bölgelerinden etnik ve bölgesel gruplardan oluşan gevşek bir örgütlenmiş olan muhalefetle savaşılmaya başlamıştır. Muhalefet, demokratik liberal reformcuları ve

İslamcıları kapsamaktaydı (Kasim 2004, ss. 301-307) ve Çatışma ideolojik ve siyasi farklılıklara dayanmaktaydı. Üç yıl süren bu savaş 1995'te sona ermiştir. Bu vakanın diğerinden farkı savaşan grupların aynı etnisiteye sahip olmasına rağmen yalnızca siyasi sistem üzerinde anlaşamamalarından kaynaklanmasıdır. Bununla birlikte bu çatışma bazı ekonomik etkenleri de içeren siyasi bir çatışmaydı. Bu vakada kullanılan ikili, islamcıları ve laikleri kapsamaktadır.

SSCB'nin 1980'lerin sonunda dağılmasıyla ilişkili dört önemli faktör Tacikistan'ı etkilemiştir. Yoksulluk ve ekonomik bağımlılık seviyesi nedeniyle bağımsızlık, Tacikistan için Birliğin geri kalanı için olduğundan daha büyük bir şok anlamı taşımıştır (Roy 1993). Tacikistan'daki etnik çeşitlilik nedeniyle diğer Orta Asya cumhuriyetlerinin aksine Tacikistan milliyetçiliği komünist ideoloji karşısında zayıf ve etkisiz bir alternatif olmuş ve bu nedenle 1991'deki bağımsızlık ilanından sonra ülkeyi bir arada tutacak uygun bir "çimento"yu temsil etmemiştir. Slav güvenlik güçlerinin Tacikistan'daki varlığı Özbekistan ve Rusya gibi yabancı devletlere cevap vermek açısından Tacikistan'ın istikrarı için diğer bir sorun olmuştur (Rubin 1994, ss. 164-165). Son olarak, Moskova ve Taşkent Tacikistan'da istikrarı yeniden sağlamak için çatışmanın bir tarafına silah ve destek sağlarken Afganistan, İslami devlet yönetimini amaçlayan diğer tarafa silah ve destek sağlamıştır. Özbekistan'daki birçok Müslüman Tacikistan'daki iç savaşı bir inanç savaşı, yani Komünistlere karşı bir cihat olarak görmüştür (Nazarov ve Shozimov 2011, s. 144).

Birliğin dağılmasının etkisi, finansal anlamdaki yüksek bağımlılık derecesinden dolayı Orta Asya ülkeleri için diğer eski cumhuriyetlerden çok daha şiddetli olmuştur (Akiner 1993). Tacikistan SSCB içerisinde Orta Asya cumhuriyetlerinin en yoksuluydu. 1991'de SSCB'den % 47 gelir transferi yapılmış ve aynı yıl Birlik'teki en büyük bütçe açığı Tacikistan'da kaydedilmiştir (Rubin 1994, s. 160).

Birçok durumda farklı etnik gruplar arasındaki mücadele Çarlık rejimine dayanmakla birlikte siyasi kollamacılık ve eşit olmayan ekonomik kalkınma nedeniyle daha fazla kızışmıştır (Akiner 1993, s. 47). Sovyet yönetimi altındaki siyasi güç mücadelesi bağımsızlıktan sonra silahların yaygınlaşması ile silahlı bir çatışmaya dönüşmüştür. 1980'lerin sonunda Orta Asya cumhuriyetleri için heterojen bir nüfus ortak bir özellik olmuştur ve Orta Asya cumhuriyetleri arasında Tacikistan'ın nüfus dağılımı ortalama bir durum göstermekteydi. 1989'da yapılan nüfus sayımı nüfusun % 62'sinin Tacik

olduğunu ortaya koymuştur. Nüfusun % 23'ünü Özbekler ve % 6'si de Rus kökenliler ve yaklaşık % 9'unu Avrupalılar oluşturmaktaydı (Ghasimi 1994, s. 79). Tacik kimliği, Tacik yetkililer arasında bile yok denecek kadar az bir etkiye sahipti. Nüfusun kimlik tanımlaması yaşadıkları bölge ile son derece bağlantılıydı ve Klan benzeri bağlar ast-üst ilişkileriyle sonuçlanmaktaydı (Bergne 2007, s. 132).

Türkleşmiş bölgeler hükümetten çok az ekonomik fayda ve siyasi güç sağlamaktaydı. Tacikistan'daki en önemli güvenlik bileşenleri, Taşkent'teki Türkistan Askeri Bölgesine karşı sorumlu olan Duşanbe'deki Kızıl Ordu'nun 201'inci Motorlu Tüfek Tümeni ve Tacikistan'ı Afganistan'dan ayıran Ceyhun (Amu-Derya) nehri boyunca bulunan Sınır Güvenlik Kuvvetleriydi. Yerel güvenlik kuvvetleri etnik olarak bölünmüş ve güçsüzdü (Rubin 1994, s. 177). Afgan *mücahitleri* Tacikistan'daki muhalefeti desteklemiş ve Ahmet Şah Mesut liderliğindeki kuvvetler kuzey Afganistan'da çoğunlukla Taciklerin yaşadığı alanları İslami direnişin kalelerine dönüştürmüştür. Mesut'un rakipleri de Afganistan sınırında benzer şekilde konuşlanmıştı ve bu da Kabul hükümetinin çökmesiyle Tacikistan'a cephaneye dönüşüne neden olmuştu (Akiner, Djalili ve Grare 2013, s. 121).

Sovyet sisteminin parçalanmaya başladığı 1980'lerin sonundan itibaren, İslam'ın önemi artmaya başlamıştır (Akiner 1993, s. 51). Rubin'e (1994, s. 182) göre muhalefet içerisinde 1990'lardan başlayarak komünist ülkeye karşı birçok ideolojik akım görülmeye başlamıştır. Ana akımlar Rastakhiz ya da kültürel milliyetçi bir pozisyonu destekleyen Yeniden Doğuş Hareketi olmuştur. İslami Rönesans Partisi, İslami inancı savunan ana siyasi oluşumdur ve parti programında belirtildiği gibi amacı, ülkeyi İslam hukuku çerçevesinde yönetmek üzere bir Şariat hükümeti kurmaktır. Demokrat Parti, demokratik idealleri destekleyen bir parti programı üstünden hareket etmekte, *La'l-i Badakhshan* "Badahşan'ın Yakutu" ise bölgesel ya da alt etnik özerklik yanlısı bir ideolojiyi desteklemektedir.

İslami Rönesans Partisi Tacik dilinin ve İslam dininin toplumda ve siyasetteki rolünün artırılması için çağrıda bulunmuştur. *Hizb-ut Tahrir* prensibi de Tacik ideolojik düşüncüyü etkilemiştir. *Hizb-ut Tahrir*'in "barışçıl metotları" başarısız olmaya mahkûm olduğunda *Hizb-ut Tahrir* İslam hükümetinin başarılı bir şekilde kurulması aşamalarından birisi olan şiddet aşamasının faaliyete geçirilmesi çağrısında bulunmuştur (Epkenhans 2016, ss. 123-124). İslami Rönesans Partisi (İRP, IRP- Islamic

Renaissance Party) kanunların sınırları içerisinde kalacakları taahhütü karşılığında Nabiyev'in izniyle resmi olarak siyasi hayata katılmıştır. İRP "nihai hedefi olan İslam Hukuku olan Şeriat üzerine kurulu bir devlet için yalnızca demokratik yollar" kullanacağını teyit etmiştir (Hiro 2011, s. 289). Bu gelişmeler Hucent-Kulab himaye ağları dışında kalan Tacik aydınların protestolarına sebep olmuştur (Akiner, Djalili ve Grare 2013, s. 136).

Rubin'e göre (1994, s. 187) ülkedeki etnik ve sosyal ortam göz önünde bulundurulduğunda Tacik iç savaşının siyasi tarihi daha da netleşmektedir. 9 Eylül 1991'de Tacikistan Birlik'ten bağımsızlığını ilan etmiştir. Aynı yıl 27 Aralık'ta Tacikistan'ın ilk ulusal seçimleri yapılmıştır. Rahman Nabiyev oyların % 57'sini alarak seçimleri kazanmış; fakat seçimlerin adilliği tartışma konusu olmuş ve hükümet tarafından bildirilen % 95 oranındaki seçmen katılımı gerçekçi bulunmamıştır (Hiro 2011; Rubin 1994). Seçim Tacikistan'daki siyasi duruma istikrar kazandırmamıştır. Nabiyev'in Mart 1992'de Duşanbe'nin muhalefet yanlısı belediye başkanını yolsuzluk suçlamasıyla tutuklatıp muhalefetin gösterilerini dağıtmayı reddeden İçişleri Bakanını görevden almasının ardından protestolar patlak vermiştir (Epkenhans 2016, s. 313). Bu olaylar ana muhalefet gruplaşmaları; İRP'nin, Demokratik Parti'nin, Rastakhiz'in ve Müslüman Ruhani Başkanlığı'nın bir ittifak kurması ile sonuçlanmıştır. Bu ittifak *Ulusal Kurtuluş Cephesi* (UKC) olarak adlandırılmıştır (Hiro 2011, s. 290).

Birkaç gün süren protestolar ve çatışmalar Rus Ordusu'nun müdahale etmesi ile sona ermiştir. Nabiyev İçişleri Bakanını eski görevine getirmeyi kabul etmiştir; fakat bu UKC muhalefetini yatıştırmamıştır (Ó Beacháin ve Polese 2010, s. 183). Nisan ayında bir koalisyon hükümeti kurulmuştur (Rubin 1994, s. 188). Ulusal Mutabakat Hükümeti, gücü koalisyon ortakları arasında eşit olarak paylaştırmada başarısız olmuş ve muhalefetin talepleri karşılanmamıştır (Ó Beacháin ve Polese 2010, s. 183) Bunun yanında Leninabad ve Kulab eyaletleri yeni hükümeti tanımayı reddetmiştir (Rubin 1994, s. 188). Nisan ayı ortasında Nabiyev başkanlık yönetimini ilan etmiş ve komutasında bir Ulusal Muhafızlığın kurulmasını emretmiştir. Yüksek Sovyet Mart ayında çıkan çatışmalardan sonra istifa eden kendi genel başkanını Ulusal Muhafızlığın yardımı ile eski görevine geri getirmiş ve UKC liderlerinin Nabiyev ile 3 Mayıs 1992'de yapılacak görüşmelerini iptal etmiştir. Yüksek Sovyet'in bu kararı 4 Mayıs

1992’de patlak veren iç savaşı tetikleyen unsurlardan birisi olmuştur (Hiro 2011, s. 293).

Silahlı çatışma Duşanbe’nin aydın kesiminden kırsal kesimine yayılmıştır. Muhalefet Pamiriler ve Garmiler olmak üzere başlıca iki etnik gruptan oluşmuştur. Kırsal kesimin yerel yönetimleri kendi egemenlikleri lehinde oy kullanmıştır. Bu gruplar Afganistan’da bulunan birkaç şirket ve bazı hükümet hizipleri tarafından silahlandırılmıştır (Bergne 2007, s. 61). Silahları Rus garnizonlarından çalan ya da temin eden Kulabiler eski komünistlerin ana silahlı kuvvetlerini oluşturmuştur. Tacikistan Halk Cephesi Kulabi Ordusuna önderlik etmiştir. Cinayet de dâhil olmak üzere birçok suçtan dolayı 23 yıl hapis yatmış olan Sangak Safarov, Kulabi Ordusu’nun başına geçmiştir (Akiner, Djalili ve Grare 2013, s. 232)

Silahlı başkaldırının bir sonucu olarak Nabiyev 7 Eylül’de istifasını vermiş ve Hucent’e kaçmıştır. Yüksek Sovyet’in Pamirili başkanı olan Ekberşah İskenderov muhalefet tarafından yönetilen hükümetin başkan vekili olmuştur. 3 Eylül 1992’de Özbekistan, Rusya, Kazakistan ve Kırgızistan çatışmanın, bölgenin güvenliğini tehdit ettiğini belirten ortak bir uyarı yayınlamışlardır (Epkenhans 2016, s. 339). Bunun üzerine Ekim ayı ortasında muhalefet yanlısı hükümet ve eski komünist kuvvetler arasında ateşkes konusunda bir anlaşmaya varılmıştır. Fakat ateşkes anlaşması başarısız olmuş ve İskenderov sonuç olarak Yüksek Sovyet’in önde gelen liderleri ve kabinesinden oluşan Ulusal Güvenlik Konseyi’ni kurmak zorunda kalmıştır. Bu karışıklık sırasında İskenderov Rusya’nın yardımını istemiş; fakat İskenderov’un İslamcılara olan güveninden dolayı Rusya ona iktidarının güçlendirilmesi için yardım etmemiştir (Hiro 2011, s. 294). Yaşanan gelişmelerle birlikte Rusya ve Özbekistan Tacikistan’daki düzeni yeniden kurmak için Kulabileri ve eski komünist partiyi desteklemeye karar vermiştir. Böylece kendi ulusal güvenliklerini de güçlenmesini sağlamışlardır (Rubin 1994, s. 191).

16 Kasım’da Parlamento Hucent’te Kulab eyaleti yönetim kurulu başkanı olan İmamali Rahmanov’u en yüksek yönetici konumu olan parlamento başkanı olarak seçmiştir. İskenderov ateşkesi kabul etmişti; ancak 6 Aralık’ta Hissar’dan gelen kuvvetlerin Duşanbe’deki muhalif kuvvetlere saldırmasıyla fikrini değiştirmiştir (Epkenhans 2016, s. 284). 11 Aralık’ta Hissariler şehrin kontrolünü ele geçirmiştir. Üç gün sonra 14 Aralık’ta Rahmanov Duşanbe’deki yeni görevini üstlenmiştir. Garmiler ve Pamiriler

misilleme cinayetleri işlemekle suçlandığından ya Tacikistan'ın daha güvenli bölgelerine ya da Afganistan'a kaçmışlardır (Akiner, Djalili ve Grare 2013, ss. 75-76).

Rahmanov hükümeti tüm muhalif yayınları yasaklamıştır. 10 Şubat 1993'te genel temsilci Yargıtaydan dört ana muhalefet grubunu yasaklamasını talep etmiştir. Bu talep 24 Haziran'da karşılanmıştır (Rubin 1994, s. 199). Halk Cephesi, hükümetin kararı ile Mart 1993'te dağıtılmıştır. Halk Cephesinin lideri ve başkan vekilleri olan Safarov ve Sayidov, Halk Cephesi'nin 29 Mayıs'ta dağılması üzerine, çatışan fikirlerinden ötürü birbirlerini öldürmüşlerdir. Kulabilerin çatışmanın galibi olduğu söylenebilir ki; bu da koalisyonun diğer ortakları ile gerginliklerin artmasını neden olmuştur (Hiro 2011, s. 295).

Muhalf partilerin bazıları 1993'ün baharında öncelikli olarak kuzey Afganistan'da kalmayı tercih etmiştir. 1993'ün başlarında Birleşik Tacik Muhalefeti, İslamcılar tarafından kontrol edilen alanlarda genç *mücahitlerin* eğitimine başlandığı özel kamplar kurmuştur (Ó Beacháin ve Polese 2010, s. 183). Tacikistan'a kaçan İslam Adolati militanların Eğitim sorumlusu olarak belirlenmiştir. Taciklerin haricinde Özbek mültecilerin de eğitilmesi gerektiğinden Afgan *mücahit* komutanları İslam Cumhuriyeti Partisi'nin bazı mültecileri gerilla olarak silahlandırmasına ve eğitmesine yardım etmiştir. 1993 yılının baharından itibaren periyodik olarak küçük savaşçı gruplar Afganistan sınırından Tacikistan'a saldırılar düzenlemiştir. En çok ses getiren saldırı olarak kayda geçen olay 14 Temmuz 1993'te yaşanmıştır. Muhalefet, Ceyhun üstünden Kulab'a 100 ve 200 arası köylü ve 25 Rus sınır muhafızının ölümüyle sonuçlanan büyük bir saldırı düzenlemiştir (Akiner, Djalili ve Grare 2013, ss. 104).

Bu çatışma ile ilgili uluslararası örgütler birkaç karar yayımlamıştır. Beş yıllık iç savaş döneminde üç BM kararı (birisini ile Birleşmiş Milletler Tacikistan Gözlem Heyeti (BMTGH, UNMOT-United Nations Mission of Observers in Tajikistan, kurulmuştur) ve dört tane AGİT kararı yayımlanmıştır.

3.4 Gürcistan (1990-1996)

Harita 6

Gürcistan

Kaynak: BBC

Gürcistan; Azerbaycan, Rusya, Türkiye ve Ermenistan arasında kalan bir Transkafkasya ülkesidir. Coğrafi konumundan ötürü Avrasya'nın kesişme noktasında yer almaktadır. Azerbaycan'da olduğu gibi, Gürcistan'daki ilk huzursuzluk Sovyetler Birliği'nin dağılmasının başlangıcında ortaya çıkmıştır. Gürcistan üç farklı bölgede üç farklı çatışmaya karışmış olan tek ülke olması sebebiyle özel bir vakadır (bakınız Harita 6). Gürcistan çatışması için oluşturulan ikililer; Gürcüler ile Osetleri, Gürcüler ile Abhazları ve Gürcüler ile Acarları kapsamaktadır.

Gürcistan uzun bir tarihi geçmişe sahip olmakla birlikte bu çalışmada araştırmanın odağı açısından 19.ve 20. yüzyıllarda meydana gelen yakın tarihli olaylar incelenmiştir. 1917 Rus devriminin ardından Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan arasında, dönemin önde gelen siyasi gruplaşmalarının (Gürcü Menşevikler, Azeri Müsavvat partisi ve Ermeni Taşnaklar) Güney Kafkasya hükümetini kurmak için anlaşarak kısa ömürlü bir Transkafkasya Federasyonu oluşturulmuştur. Güney Kafkasya çoğu meselede Rusya'ya mesafe koymuş ve 22 Nisan 1918'de bağımsızlığını ilan etmiştir. Mayıs 1918'de Azerbaycan ve Gürcistan Demokratik Cumhuriyetleri (ADC ve GDC) ilan edilmiştir ve ardından Ermeni Demokratik Cumhuriyeti (EDC) o dönemde topraksal olarak bir bağlantısı olmamasına rağmen Tiflis'te ilan edilmiştir (Cornell 1999, ss. 6-7).

Abhazya, Güney Osetya ve Acaristan⁶¹'da, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile bağımsızlık için silahlı çatışmalar ve anlaşmazlıklar patlak vermiştir (Yenigün ve Bolat 2004, ss. 289-300). Wimmer, Cederman ve Min'e göre Sovyetler Birliği tarafından verilen özerk statülerini ve defacto kendi kendilerini yönetme haklarını kaybedeceklerinden—haklı olarak—korkan Kafkasya, Abhazya ve Güney Osetya'daki siyasi liderler ortaya çıkan yeni Gürcistan devletinin Zviad Gamsahurdia⁶² idaresi altında Gürcü milliyetçileri tarafından yönetileceğinin belirginleşmesiyle bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. (2009, s. 18).

Gürcistan Rus siyasetinde önemli bir rol oynamaktadır. Yalowitz ve Cornell'e göre (2004, s. 111) Kafkasya, Rusya için önemli jeostratejik ve tarihsel bir değer taşımaktadır. Bölgeye doğru genişleme Rusya'nın 18. yüzyılın başında topraklarını genişletmeye ve İran ve Türkiye üzerinde etkiye sahip olmaya yönelik çabalarının ilk adımı olmuştur. Bölge daha sonra Ortadoğu'ya açılan bir kapı olarak görülmüştür. 19. yüzyılın ortasında, Gürcistan Rusya'nın Kuzey Kafkasya'yı fethi için önemli olmuştur. Çünkü Gürcistan Kuzey Kafkasya ve İslam dünyası arasındaki bağlantıyı oluşturmaktaydı. Gürcistan üzerinde kontrol sağlamak Moskova'nın Kuzey Kafkasya'yı İslam dünyasından ayırmasını mümkün kılmıştır. Moskova 2008 yılında yaşanan çatışmalarda açıkça görüldüğü üzere Gürcistan'ı karışıklık yaşanan bölge üzerindeki kontrolünü sürdürmek için stratejik olarak değerli görmekteydi.

1989 ve 1993 yılları arasında Gürcistan birbiriyle ilişkili üç savaşa karışmıştır. Güney Osetya ayrılıkçı bölgesi üzerine olan savaş Kasım 1989'da başlamış, Ocak 1991'de kızıymış ve Temmuz 1992'de tekrardan alevlenmiştir. İkinci savaş siyasi gücü elde etmeye çalışan rakip Gürcü grupları arasında yaşanmıştır. Eylül 1991'de başlayan ve Kasım 1993'e kadar süren bu savaş Devlet Başkanı Gamsahurdia'nın muhalif politikacılar ve savaş lordlarının bir koalisyonu tarafından şiddetle kullanılarak düşürülmesiyle tetiklenmiştir. Üçüncü savaş Özerk Abhazya Cumhuriyeti'nin ayrılık kararı alması nedeniyle patlak vermiştir; Ağustos 1992'de başlamış ve Eylül 1993'te Gürcü birliklerinin yenilgisiyle son bulmuştur (Zürcher 2007; Fearon ve Laitin 2006).

Bu anlaşmazlıkların kızıyması 1990'ların ilk yarısında zirve noktasına ulaşmıştır. Birçok Gürcü (kesin rakam mevcut olmamakla birlikte 80.000 ile 1.000.000 arasında

⁶¹ Bazı kaynaklarda Acara veya Acarya olarak da geçmektedir.

⁶² Bazı kaynaklarda Gamsakhurdia veya Gamsachurdia olarak da geçmektedir.

değişen rakamlardan bahsedilmektedir) Abhazya ve Osetya'dan sürülmüştür (Chirikba 1998; Henze 1998).

Driscoll (2009, s. 4) Gürcistan'daki etnik azınlık yerleşim yerlerinin yeni Gürcü devletinde şovenist milliyetçi milis grupların ve radikallerin siyaseten ön plana çıkmasıyla kendi güvenlikleri konusunda endişelenmeye başladıklarını belirtmektedir. Birçok etnik azınlık topluluğu, diğerleri Sovyet ordusundan koruma talep ederken, kendilerini savunmak için kendi milis kuvvetlerini organize etmişlerdir. Sovyetler Birliği'nin çökmesinden ve bununla birlikte de Moskova'nın güvenlik garantilerinin ortadan kalkması nedeniyle gerilimler yavaş yavaş artmış ve Güney Osetya ve Abhazya'da ayrılıkçı savaşlara yol açmıştır.

Genellikle bir ana milleti olmayan yerli gruplara başka bir Sovyet veya Sovyet-olmayan bölgede özerlik statüsü verilmiştir. İki siyasi mevcudiyete sahip olan milletlere örnek olarak Rusya'da ve Gürcistan'da Özerk Bölgesi bulunan Osetler verilebilir. Milli cumhuriyetlerinin dışında yaşayan ulusal azınlıklar genellikle özerlik statüsü için uygun bulunmamıştır. 'Sınırın yanlış tarafında' ikamet eden azınlıkların listesi uzun olduğundan bu ilkenin sistematik olarak uygulanması pratikte mümkün olmamıştır (Cornell 1999, ss. 10-11).

Cornell (1999, s. 15) SSCB'nin kendi çıkarları için iç gruplardan istifade etme veya onları destekleme politikasını eleştirmektedir. Cornell'e göre Sovyet yönetiminin çatışmanın kızılaşmasını engellemek için gerçekten çaba gösterip göstermediği kuşkuludur. Özellikle Kafkasya'da bulunan bazı gözlemciler göre Kremlin o sırada Kafkasya ve Baltıklar üzerindeki kontrolünü kaybetmek konusunda endişe duymaktaydı. Bu nedensellik bağı nedeniyle Moskova'daki yetkililer bölgedeki kontrolü tekrar kazanmak için geleneksel böl ve yönet politikalarına başvurmuştur. Bu, Gürcülerin ayrılık taleplerini frenlemek için Güney Osetlerin ve Abhazların Gürcistan'daki taleplerini cesaretlendirmeyi kapsamaktaydı. Benzer şekilde Azerbaycan ve Ermenistan'ın daha fazla özerklik talep etmeleri, iki devletin karşılıklı düşmanlıklarının beslenmesi ile engellenebilmiştir.

Cornell bu argümanı tartışmaya açmış ve uygulanmaya çalışılan politikanın birçok eksiklik barındırdığını belirtmiştir. Kafkasya'yı istikrarsızlaştırmaya yönelik aktif politika aşırı derece risk içermesinden ve geri tepme ihtimalinin çok yüksek olmasından dolayı iyi hesap edilmeliydi. Driscoll (2003, s. 6) ise buna karşın, Rus askeri

birliklerinin eski Sovyetler Birliği'ndeki belirleyici savaşların çoğunluğuna bunları çözümlemek için müdahale etmiş olmasını şaşırtıcı bulmamıştır. Yakındaki Rus üslerinden destek alan Güney Oset ve Acar milisler, Gürcü paramiliter birimleri başarılı bir şekilde geri püskürtmüştür. Abhaz ayrılıkçılar, Gürcistan paramiliter birimlerini Eylül 1993'te bozguna uğrattıklarında Rus hava gücü ve paramiliter savaşçılarınca Kuzey Kafkasya'dan desteklenmiştir. Rus Karadeniz Filo'sundan yapılan topçu atışları Megrelya'daki kırsal silahlı direnişe Kasım 1993'te son vererek Zviadcı ayaklanmacıların yenilgisinde önemli bir rol oynamışlardır.

Kalyvas (2005, ss. 4-8) Gürcistan'daki çatışmayı temel bir etken olarak kutuplaşmış etnisite argümanı ile incelemiştir. Abhaz-Gürcü iç savaşının yapısı bakımından oldukça etnik olduğunu; çünkü çatışmanın ortaya çıkmasında etnisitenin tek başına hangi rolü üstlenmiş olursa olsun, olay yerindeki insanların aktardıklarından savaşın şiddetini kavradığı başlıca kategori haline geldiğini belirtmektedir. Kalyvas, etnik çatlamaların etnik olmayanlardan daha derin veya “daha sert” (ya da alternatif olarak, savaş yüzünden benzersiz bir “derinleşmekte” ya da “sertleşmekte”) olduğunu, etnik iç savaşlarda neredeyse kimsenin karşı etnik grup için savaşmadığını ya da o grup tarafından asker olarak alınmadığını ve liderlerin karşı grubun üyelerini kapsayacak şekilde çağrılarını genişletemeyeceklerini iddia etmiştir. Sonuç olarak insanların “kendi kimliklerinden kaçamayacaklarını” vurgulamıştır. Kalyvas'a göre nasıl ki Sırp'ların Arnavut ya da Hırvat olması mümkün değilse Osetlerin veya Abhazların da Gürcü olması mümkün değildir. Kalyvas, tersine etnik olmayan (“ideolojik”) savaşların etnik savaşlardan “özünde farklı” olduğunu iddia etmiştir. Bunların halkın bağlılığı için hükümet ve isyancılar arasındaki bir rekabetten doğduğunu, yani aynı topluluk içerisinde toplumun nasıl yönetilmesi gerektiği konusunda hizipler arasındaki rekabet ve her iki taraf için de paylaşılan mobilizasyon tabanı olarak hizmet eden aynı popülasyon nedeniyle bu çatışmalar daha yumuşak ve akışkan olan bireysel bağlılıklar ile şekillenmektedir.

Diğer önemli bir nokta ise Gürcistan'daki çatışmaların gelişiminin Azerbaycan'daki çatışmayla benzeşmesidir. Devletlerin iç istikrarsızlığı, müdahil olan gruplar arasındaki çatışmanın gelişmesini etkilemiştir. Diğer yandan, çatışmanın politikaları da devletlerin iç politikalarını etkilemiştir. Discroll (2003, s. 10) buna Gürcistan'da Abhazlar ve Osetlerle çatışmalardaki başarısız sonuçlar yüzünden Devlet Başkanlığı'ndan istifa

etmek zorunda kalan ve yerine Eduard Şevardnadze gelen Gamsahurdia'yı örnek göstermektedir.

Çatışmaların hiçbirisinin tam olarak çözümlenmemesine rağmen Güney Osetya konusunda gerginlikler biraz hafiflemiş olmakla birlikte Abhazya Gürcistan politikasında hala büyük bir sorun olmaya devam etmiştir. 1992 ve 1993 yıllarında Rusya'nın Abhazya'yı desteklediği silahlı çatışmadan sonra Tiflis Abhazya üzerindeki kontrolünü kaybetmiştir. Çatışmanın insani, maddi ve siyasi sonuçları ağır olmuştur. Abhazya çatışmasından kalan 250.000 sığınmacı, baskı uygulamaya devam etmiştir. Azerbaycan'da olduğu gibi, on yıla yakın bir süre ateşkes devam etmiş; fakat tarafları herhangi bir çözüme yaklaştıracak müzakereler başarısız olmuştur. 1998 ve 2001 yıllarında şiddet tekrardan patlak vermiştir ve Gürcistan'ın sınırları içerisinde olan ve sözde Abhaz hükümeti tarafından kontrol edilen bölgeler düşük-yoğunluklu çatışma ile karakterize edilmiştir (Yalowitz ve Cornell 2004, s. 106).

Uluslararası örgütler ve bölgesel aktörler Gürcistan'ın dâhil olduğu çatışmalara müdahil olmuşlardır. Birleşmiş Milletler Gürcistan ve Abhazya arasındaki çatışmaya ilişkin sekiz karar almıştır. Dahası Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Ofisi durumu gözlemlemek için Abhazya'da bir ofis kurmuştur. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ise 1992'de Gürcistan'a bir heyet göndermiştir (Cornell 1999, s. 17).

Yalowitz ve Cornell, bölgenin jeostratejik önemini Gürcistan üzerinden farklı bir perspektifle incelemiş ve bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bölgede yer alan lider güçlerin (ABD, AB ve Rusya) bölge istikrarı ile Gürcistan'ın iç istikrarını bir bütün olarak göz önünde bulundurmaları gerektiğini belirtmişlerdir. İlgili tarafların, Amerika'nın Rusya ile olan yeni diyalogu ve Kafkasya'da barışı ve istikrarı desteklemek için teröre karşı savaş konusunda ortak bir yaklaşım geliştirme fırsatını kullanması ve her üç güney devletinin bağımsızlığına ve bölgesel bütünlüğüne saygı gösterilmesini sağlamaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun, Gürcistan ve Dağlık-Karabağ'da çözümlenmemiş çatışmalara yeni bir bakış açısı sağlamak için önemli ölçüde çabaları beraberinde getirmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir (2004, s. 114).

BÖLÜM 4: İŞLEMLEŞTİRME VE VERİLER

Bu kısımda ampirik analiz değişkenlerinin işlemeleştirilmesi, veri kaynakları ve veri toplama ile model seçimi konularında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bu çalışmada kullanılan replikasyon data setinin içerdiği tüm değişkenler Ek 2’de verilmiştir.

4.1 Bağımlı Değişken: Tek taraflı Kuvvet Kullanımı

Bağımlı değişken analizinin ana birimi haftalık tek taraflı kuvvet kullanımı düzeyidir. Son 20 yıldır araştırmacıların siyasi şiddete yönelik çalışmaları artış göstermiştir. Bununla birlikte tek taraflı kuvvet kullanımı için daha fazla tanım geliştirilmiştir. Bu tanımların birçoğu arasındaki fark iki noktada toplanmaktadır. Birincisi kasıt/niyet sorunsalı ile ilgilidir. Yani, birçok tanım failin sivilleri öldürme ya da onlara zarar verme niyetine sahip olması gerektiği gerçeğini vurgulamaktadır. Çoğu data seti medya haberlerine dayanmakla birlikte medya haberlerine dayanarak sivilleri öldürmenin ya da onlara zarar vermenin kasıtlı olup olmadığının belirlenmesinin çok zor olduğu belirtilmelidir. Konstanz Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Olay Data Seti (KOSVED) ise kodörleri medya haberlerinin failerin niyetlerini açıkça belirtip belirtmediğini ortaya koyabildiğinden diğer data setlerinden ayrılmaktadır.

Tek taraflı kuvvet kullanımı ilgili ikinci sorun sınırlamalar ile ilgilidir. Bazı data setleri yalnızca aynı anda en az 25 kişinin ölümüyle sonuçlanan tek taraflı kuvvet kullanımı olaylarını içermektedir (örn., Eck ve Hultman 2007). KOSVED gibi bazı data setleri ise bu sayıyı aynı anda iki veya daha fazla kişinin öldürülmesini içerecek şekilde düşürmüşlerdir. Bunun sonucunda KOSVED’i kullananlar tek taraflı kuvvet kullanımını daha düşük bir düzeyde inceleme imkânına sahip olmaktadırlar. KOSVED verilerine dayanarak kaç sivilin öldürüldüğü ya da zarar gördüğüne dair bir rakam belirlenebilmektedir. Tek taraflı kuvvet kullanımı, olay verisi biçiminde sunulmakta, yoğunluğu/şiddeti tek taraflı kuvvet kullanımı mağdurlarının sayısı şeklinde yansıtılmaktadır.

Özetle, analizde kullanılan olaylar aynı anda birden fazla kişinin öldürülmesi veya yaralanmasını kapsayacak şekilde sınırlandırıldığından verilerin analizinde KOSVED’in toplamış olduğu veri seti kullanılmıştır. KOSVED tek taraflı kuvvet kullanımını şu şekilde tanımlamaktadır: “...Büyük bir çatışma esnasında bir grup silahsız gayrimuharibe yönelik isyancı bir örgüt ya da hükümet birliklerinden oluşan örgütlü bir grup

tarafından gerçekleştirilen eylemlerdir. Bu şiddet birden fazla gayri-muharibin ani yaralanmasıyla ya da ölümüyle sonuçlanmaktadır” (Bussmann, Haer ve Schneider 2008).

4.2 Bağımsız Değişkenler

4.2.1 Aktörlerin Gücü

Aktörlerin gücü çeşitli şekillerde ölçülebilmektedir. Örneğin, bir devletin veya bir aktörün ekonomik gücü gayri safi yurtiçi hasılasına (GSYİH) bakılarak ya da kaynak bakımından zengin ülkelerde petrol gelirlerine bakılarak değerlendirilebilir. Askeri güç, aktörün envanterinde hangi tür silahların olduğu, ne kadar askerin görevlendirildiği veya kaç birliğin konuşlandığı ile ölçülebilir. Bununla birlikte özellikle askeri güç hakkında bilgi edinilmesi oldukça zordur. Bu bilgi hem gizlenmiş olabilir hem de zaman içerisinde önemli ölçüde değişebilir. Bu çalışmada, askeri güç hakkında bilgi edinilebilmesi için belirli bir aktör tarafından kazanılan muharebe sayısı dikkate alınmıştır. Bu muharebelerle ilgili bilgi çoğunlukla gazetelerde bulunmakta ve dolayısıyla kodlanabilir bir nitelik taşımaktadır. ACLED (Armed Conflict Location and Events Data-Silahlı Çatışma Konum ve Olaylar Verisi) muharebe sayısı ile ilgili kodlama yapan data setlerinden bir tanesidir. ACLED’in veri setinde bu çalışmanın vakaları hakkında veri mevcut olmadığından yeni bir data seti, KOSVED kodlanmıştır. Bu data seti, muharebenin “kazanani”nın kim olduğunu belirlemek için savaşıyan grupları ve bu grupların topraksal kaybını içermektedir.

4.2.2 İntikam

Olay veri setine dayanarak intikamın etkisini test etmek için, çatışmanın dinamiklerinin analize dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu, gecikmelerin kullanılması, otokorelasyon, sürekliliğin ortalama düzeni (mean order of persistence) ya da hareketli ortalama teriminin kullanılması gibi yollarla sağlanabilmektedir. Bunun için tek gereklilik belirli bir aksiyonu ne tür bir reaksiyonun izlediğini belirleyebilmek adına olay verilerini zaman serisi biçimine dönüştürmektir.

4.2.3 Uluslararası Toplum Baskısı

Üçüncü bağımsız değişken uluslararası toplum baskısıdır. Uluslararası toplum baskısını farklı yollarla ölçmek mümkün olmakla birlikte bu çalışmada öncelikle BM ve AGİT’in

rolünü ortaya koymak tercih edilmiştir ve akabinde BM ve AGİT tarafından alınan kararların, önlemlerin, önerilerin ve girişimlerin tek taraflı kuvvet kullanımı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada araştırma konusu olan Azerbaycan, Çeçenistan, Tacikistan ve Gürcistan'daki çatışmalar ile ilgili BM'nin 1992 ve 2007 yılları arasında toplamda 51 yasa tasarısı söz konusudur. Aynı dönem aralığında AGİT, bu çatışma vakaları için 16 karar yayımlamış ve değişik zamanlarda bazı çözüm önerileri sunmuştur. Bununla birlikte AGİT bazı vakalardaki çatışma bölgelerine birkaç tatbikat da düzenlemiştir. Analizde ayrıca müzakereler ve arabuluculuk girişimleri de dikkate alınmıştır. Bunun dışında Uluslararası Kızıl Haç'ın ve diğer uluslararası sivil toplum örgütlerinin çatışmalardaki rolü de göz önünde bulundurulmuştur.

4.3 Veri Kaynakları

Bağımlı ve bağımsız değişkenlerle ilgili argümanları uygulamak ve Azerbaycan, Çeçenistan, Tacikistan ve Gürcistan vakalarında hipotezlere erişmek için bir olay data seti kullanılmıştır. Bu tip veriler olay yerinin, zamanının ve dahil olan fail(ler)in sistematik bir şekilde toplanmasıyla elde edildiğinden analiz yapmayı kolaylaştırmaktadır. Yalnızca birkaç data seti bu tür veriler üzerine temellendirilmiştir ve olay verisi toplamış olanlar arasında sadece birkaçı tek taraflı kuvvet kullanımı konusunda bilgi toplamıştır. Bu tip data seti olan ACLED ve KOSVED veri kaynakları bölümünde ele alınmıştır.

İç savaş ve tek taraflı kuvvet kullanımı üzerine farklı data setleri mevcut olmakla birlikte bunların hepsi bu araştırma için uygun değildir. Bu çalışmada data setlerin bazıları hakkında genel bilgi verilmiş ve sonrasında kullanılan iki data seti ayrıntılı olarak anlatılmıştır. İç savaşlar konusunda mevcut olan veri setleri kayıplar/ölü sayıları hususunda bilgi sağlamaktadır. Fakat bu veri setleri muharebelerle doğrudan bağlantılı bir şekilde kayıplara/ölü sayılarına baktıklarından bu çalışma için uygun değildirler. Savaş Bağıntıları Projesinin kayıtları operasyonel misyonlarla bağlantılı askeri üyeler arasındaki kayıplar hakkında bilgiyle sınırlıdır (Sarkees ve Schafer 2000).

Uppsala Üniversitesi ve Oslo'daki Barış Araştırma Enstitüsü'nün silahlı çatışmalarla ilgili veri seti 25, 100 ya da 1.000'in üzerinde kayıpların olup olmadığı hakkında bilgi içermektedir (Gleditsch ve diğ. 2002). Lacina ve Gleditsch (2005) savaşta öldürülen

asker ve sivilleri sayarak savaş alanı ölümleriyle ilgili kodlanmış veri yayımlamışlardır. Bu yayımlarında yazarlar, genellikle savaş ölümlerini savaşmayla ilgili kayıplar ve doğrudan muharebeyle ilgili olmayanlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Uppsala Çatışma Veri Programı tek taraflı kuvvet kullanımı ölümleri hususunda veri toplamıştır. Yakın tarihten eskiye doğru yürütülen çalışmaya 2003 ve 2004 yıllarıyla başlamışlar (Kreutz ve Eck 2005), zamanla veriler artmış ve 1989'a kadar geriye gitmektedir (Eck ve Hultman 2007). Data seti farklı ölüm tahminlerini listelemekte ve bunlardan hangi aktörün sorumlu olduğunu belirlemektedir. Fakat bu veri derlemesi de yatay kesitli olduğundan boylamsal tasarımın gerekliliklerini tam olarak karşılamamakta, dolayısı ile bu çalışma için uygun bir yapı arz etmemektedir.

Silahlı Çatışma Olay Data Seti (ACLED) tek taraflı kuvvet kullanımı olayları hususunda veri içermesi bakımından oldukça kullanışlıdır. Data seti iç savaşlardaki çeşitli olaylar⁶³ ve coğrafi konumları hakkında veri içermektedir (daha fazla bilgi için bkz. Raleigh ve Hegre 2005). Bu data seti özellikle vuku bulan zulümlerin konumuna ve faillerine yoğunlaşmaktadır. Tek taraflı kuvvet kullanımı olaylarını özetlemesine rağmen, bu çalışmanın ikinci bölümünde oluşturulmuş olan hipotezleri test etmek için yeterince ayrıntılı değildir. Bu nedenle çalışmada Konstanz Tek Taraflı Kuvvet kullanımı Olay Data Seti (KOSVED) kullanılmıştır (daha fazla bilgi ve kodlama prosedürleri için bkz. Bussmann, Haer ve Schneider 2008). Bu data seti tek taraflı kuvvet kullanımı olaylarının toplandığı önemli bir koleksiyondur. Sadece tek taraflı kuvvet kullanımı olaylarının sayısını belirleme imkanı vermekle kalmamakta, aynı zamanda iki farklı model üzerinde farklı hipotezleri test etme imkânını da sunarak böyle bir kuvvet kullanımının hangi tür çevrede meydana geldiğini ortaya koymaya imkan vermektedir. Sonuç olarak, bu data seti aynı türdeki diğer data setlerinden daha hassastır. Veri setine Azerbaycan, Çeçenistan kodlamalar yoluyla dahil edilmiş, Tacikistan ve Gürcistan ise bu çalışma için aynı yöntemle kodlanmıştır. Çalışmada bu data setinin haricinde İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (İHIÖ, HRW-Human Rights

⁶³ ACLED altı tür olay hakkında bilgiye sahiptir ve bunları birbirinden şu şekilde ayırmaktadır (Raleigh ve diğ., 2006):

- 1) Topraksal bir değişiklikle sonuçlanmayan bir muharebe
- 2) İsyancı aktörün eline geçen toprakla sonuçlanan bir muharebe
- 3) Hükümet kuvvetlerinin isyancılarca zapt edilen bir toprağı geri almasıyla sonuçlanan bir muharebe
- 4) İsyancı üssü ya da karargâhının kurulması
- 5) Savaşa ilişkin olmayan bir isyancı aktivitesi (örn, LRA varlığı/bir bölgede sivillerin ölümü)
- 6) Bilinmeyen bir tarihte isyancılara bölge transferi

Watch), ABD Dışışleri Bakanlığı'nın ve Avrupa Konseyi'nin raporlarını kapsayan kaynaklar da kullanılmıştır.

4.4 Verilerin Toplanması

Bir önceki kısımda belirtildiği gibi, KOSVED için Azerbaycan, Çeçenistan, Tacikistan ve Gürcistan'daki çatışmalar kodlamıştır. Post-sovyet iç savaşlardaki sivil mağdurlarla ilgili resmi sayıların çoğunlukla gizlendiği göz önünde bulundurulduğunda bu ülkeleri kodlamak önemli ölçüde çaba gerektirmiştir. Bu, kısmen eski Sovyet topraklarının “kapalılığı” ile bağlantılıdır. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra bile, hem Rus hem de yeni hükümetler sivil mağdurlar hakkında ayrıntılı bilgi sağlamamıştır.

Çalışmada komünizm sonrası iç savaşlarda yaşananlar hakkında genel bir kanı edinmek için çeşitli kaynaklar incelenmiştir. LexisNexis veri tabanı aracılığı ile ana kaynak olarak üç uluslararası saygın gazete ve haber yayın hizmeti, yani British Broadcasting Corporation (BBC) Monitoring, New York Times ve Cable News Network (CNN) International kullanılmıştır. Sözkonusu yayın organlarındaki ilgili haberler ‘öldürme’, ‘katliam’, ‘zarar verme’, ‘ölü’, ‘saldırı’, ‘hava saldırısı’, ‘kuvvet’, ‘arabuluculuk’, ‘yaptırım’, ‘silah’, ‘vurma’, ‘tank’ vs. gibi 62 anahtar kelime çerçevesinde taratılarak tespit edilmiş ve kodlama için elverişli olan haberler dosya haline getirilmiştir. İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü ve Uluslararası Kızıl Haç gibi insan hakları organizasyonları tarafından yayımlanan raporlar dosyaya dâhil edilmiş, Çeçenistan vakasındaki sivillerin mağduriyeti üzerine kısıtlı da olsa bilgi toplamış olan Memorial gibi Rus Sivil Toplum Örgütlerine de bakılmıştır.

Aynı prosedür diğer hipotezler için farklı kavramlarla uygulanmıştır. Aktörlerin gücünü belirlemek için ‘ele geçirme’, ‘işgal’, ‘fethetme’, ‘kazanma’, ‘kayıp’ vs. gibi anahtar kelimelere de uygulanmış ve böylece aktörleri ve bölgesel değişimi içeren yeni bir data seti inşa edilmiştir.

Araştırma, çoğu tek taraflı kuvvet kullanımı olaylarının iç savaş dönemlerinde işlendiğini (iki yıl öncesinin yanı sıra iki yıl sonrasında da) göstermiş, dört vaka hakkındaki raporlar incelenmiş ve aşağıdaki dönemleri için analiz edilmiştir:

- Azerbaycan 1990-1997,
- Çeçenistan 1994-1996 ve 2000-2005,

- Tacikistan 1990-1995 ve
- Gürcistan 1990-1996.

4.5 Model Seçimi

Bu kısımda veri analizi için kullanılan yöntem ele alınmıştır.

Seçilen ülkelerdeki her bir iç savaş, boylamsal çalışmanın kullanıldığı farklı periyodlar için test edilmiştir. Bu, vaka çalışmalarındaki tek taraflı kuvvet kullanımı için temel bir açıklamanın tanımlamasını kolaylaştırmıştır. Boylamsal çalışmalarda data iki veya daha fazla zaman periyodu için bir veya daha fazla değişken üzerinden derlenmektedir. Böylece değişim hakkında bir değerlendirme yapılmasına ve değişim için olası bir açıklamaya ulaşılmasına olanak tanınmış olmaktadır. Doğru bir boylamsal tasarım ve analiz, değişkenler arasındaki ilişkinin gerçek nedensel yönünün meydana çıkarılmasına da olanak tanıyabilmektedir. Boylamsal veri ile hatalı nedensel sıralamanın/komutun tespit edilmesi ve böylece modelin düzeltilmesi mümkün hale gelmektedir (Menard 2002, s. 4).

Meissner (2004) boylamsal analizin kütleyi ve boyutu zaman içerisinde gözlemlediğini belirtmektedir. Bu nedenle, bir zaman serisi analizi bu araştırmanın analiz kısmında kullanılan boylamsal analizin özel bir türünü teşkil etmektedir. Analizde seviyede/düzlemde meydana gelen kısa ve uzun vadeli değişimler ve belirli bir olayın/olgunun boyutu seviyesindeki dalgalanmalara odaklanılmaktadır. Bu, yapısal köprüler ve süreklilikleri çizmenin yanısıra etkinin belirli boyutlarının ağırlığını ve farklı göstergelerle zaman serileri arasındaki dinamik bağlantıyı göstermektedir (Thome 2005).

BÖLÜM 5: YÖNTEM

5.1 Zaman Serisi Analizi

Zaman serisi, analizin aynı birimi için zamandaki iki veya daha fazla nokta için alınmış olan aynı değişkenin tekrarlanan ölçüm setidir. Sosyal bilimlerde zaman serisi analizi; genellikle tek bir vakada, genellikle eşit ölçüm aralıklarında ve imkân dâhilinde birden fazla değişkendeki çok sayıda gözlemi ifade etmektedir (Meissner 2004).

Zaman serisinin istatistiksel analizinin başlıca bazı temel amaçları şunlardır (Yaffee 2012, s. 2):

- Zaman serilerinin değişkenliğini anlamak.
- Zaman serilerinin düzenli ve düzensiz salınımlarını belirlemek.
- Bu salınımların karakteristiklerini tanımlamak.
- Bu salınımların her birine yol açan fiziksel süreçleri anlamak.

Chatfield'a göre (2000, s. 11) bir zaman serisi zamanın başından sonuna ardışık/sıralı olarak ölçülen bir gözlemler setidir. Bu ölçümler zamanın başından sonuna kadar devamlı olarak ya da ayrı zaman noktaları seti kullanılarak yapılabilmektedir. Genel kabul her iki durumda ölçülen değişkenin kesikli ya da sürekli olması durumuna göre sırasıyla kesikli ve sürekli zaman serileri olarak adlandırılmaktadır. Her üç tip kesikli zaman serisi için veri tipik olarak *eşit zaman aralıklarında* kaydedilmektedir. Böylece eşit aralıklı kesikli zaman serileri, zaman serisi uygulamalarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

İdeal olarak, kullanılan zaman serileri zamanda birbirine eşit uzaklıkta olan gözlemlerden oluşmakta ve eksik gözlem içermemektedir (Yaffee 2012, s. 3). Zaman serisi analizi, bir değişkenin gözlemlerinde düzenlilikleri tespit etmeye ve bunlardan 'yasalar' türetmeye ve/veya bu değişkenin içerdiği bütün bilgilerden faydalanarak gelecekteki gelişmeleri daha iyi tahmin etmeye yardımcı olmaktadır (Kirchgassner ve Wolters 2007, ss. 2-3).

Zaman serisi analizinin ana *hedefleri* şunlardır (Patterson 2000):

(a) *Tanım/Açıklama*. Veriyi özet istatistikleri ve/veya grafik metotları kullanarak tanımlamak/açıklamak. Burada verinin zaman grafiği çizimi özellikle önem arz etmektedir.

(b) *Modelleme*. Veri üretim sürecini açıklamak için uygun istatistiksel bir model bulmak. Belirli bir değişken için *tek değişkenli* bir model yalnızca bu değişkenin geçmiş değerlerine dayanırken, belirli bir değişken için *çok değişkenli* bir model yalnızca bu değişkenin geçmiş değerlerine değil aynı zamanda başka değişkenlerin (öngörücü/tahmin değişkeni) mevcut ve geçmiş değerlerine dayanabilmektedir. İkinci durumda, bir serideki değişim/sapma (variation) diğer bir serideki değişimi *açıklamaya* yardımcı olabilmektedir.

(c) *Tahmin etme/Öngörü*. Serinin gelecekteki değerini tahmin etmek. Çoğu yazar ‘tahmin etme’ ve ‘öngörme’ terimlerini birbirinin yerine kullanmaktadır. Bu çalışmada da aynı yol takip edilmektedir. Geleceğin geçmiş gibi olmasının beklenildiği *kararlı-durum (steady-state)* tahmini ve değişen politika değişkenlerinin etkisini araştırmak için çok değişkenli bir modelin kullanıldığı *Ya-ise (What-if)* tahmini arasında kesin bir ayrım söz konusudur.

(d) *Kontrol*. İyi tahminler bir analistin ister endüstriyel, ekonomik veya herhangi belirli bir süreci kontrol etmek için harekete geçmesine olanak sağlamaktadır. Bu, Ya-ise tahmini ile ilişkilidir.

Düzeltilme yöntemleri, trend (eğilim) ve mevsimsellik için ayarlamalar/uyarlamalar yapan, hareketli ortalamaya ve ağırlıklı hareketli ortalamalara dayalı ekstrapolasyon (dışdeğerbulma) yöntemleridir. Ayırıştırma yöntemleri bu teknikleri, serileri trende/eğilime, döngüye, mevsime ve düzensiz bileşenlere bölmek ve serileri öngörüye hazırlamak adına mevsimsellikten arındırmak için kullanmaktadır (Yaffee 2012, s. 70). Aşağıda görüldüğü üzere zaman serileri dört farklı bileşenden oluşmaktadır (Kirchgassner ve Wolters 2007, s. 3; Chatfield 2000, ss. 22-23).

(a) *Mevsimsel Varyasyon*. Bu tür bir varyasyon genellikle yıllık periyot biçimindedir ve ister haftalık, aylık ya da üç ayda bir ölçülmüş olsun, yılın belirli zamanlarında benzer davranış kalıpları gözlemlendiğinde birçok seri için ortaya çıkmaktadır (Chatfield 2003, s. 12). Buna bir örnek, yazın sürekli yüksek olan dondurma satış seyridir. Eğer bir zaman serisi yalnızca yıllık (yani yılda tek bir defa) olarak ölçülürse o zaman mevsimsel varyasyonun var olup olmadığını söylemenin mümkün olmadığını göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

(b) *Eğilim*. Bu tür varyasyon bir seri en azından birkaç ardışık zaman periyodu boyunca istikrarlı bir artış ya da azalış gösterdiğinde ortaya çıkmaktadır. Buna bir örnek ise, yıllarca her yıl artış göstermiş olan Birleşik Krallık perakende satış fiyatı endeksinin davranışdır. Trend, genel hatlarıyla “ortalama seviyede uzun vadeli değişim” olarak tanımlanabilmekte; ancak tam olarak tatmin edici matematiksel bir tanımı bulunmamaktadır. Trend algısı, kısmen gözlemlenen serilerin uzunluğuna bağlıdır. Ayrıca varyasyonun mevsimsel ve trend bileşenlerine ayrışması özgün bir durum değildir (Yaffee ve McGee 2000, ss. 6-7).

(c) *Diğer Döngüsel Değişim*. Bu, bir yıl dışındaki periyotlardaki düzenli döngüsel varyasyonu kapsamaktadır. Bunun örneklerini, beş yıllık periyot boyunca iş döngüleri ve canlı varlıkların biyolojik davranışındaki günlük ritim (diurnal/günlük varyasyon) teşkil etmektedir (Madsen 2007, s. 468).

(d) *Düzensiz Dalgalanmalar*. Bu ifade sıklıkla trend, mevsimsellik ya da diğer sistematik etkilerin ortadan kaldırılmasından sonra ‘arta kalan’ varyasyonları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu durumda tahmin edilemeyecek şekilde tamamen rastsal olabilmektedirler. Bununla birlikte kısa vadeli korelasyon gösterebilmekte ya da tek seferlik kesiklilikler içerebilmektedirler (Chatfield 2003, ss. 12-13).

Zaman serisi analizinde, zaman serisi analizinin temelinde yatan stokastik süreç ampirik zaman serisi ile elde edilmektedir. Buradaki varsayım durağanlıktır. Bu, ortalama ve varyansın zaman içerisinde sabit olması durumunda sürecin durağan olduğu anlamına gelmektedir (Stock ve Watson 2007). Önemli stokastik süreçler; ölçülen değişken üzerindeki çeşitli ve açıklanmayan olayların etkisini temsil eden durağan bir stokastik süreç modeli olan “beyaz gürültü” ve ölçülen değişkeni etkileyen çeşitli ve açıklanamayan olayların etkisini temsil eden durağan olmayan bir stokastik süreç modeli olan “rastsal yürüyüş/hareket”tir. Zaman serilerinde Dickey-Fuller (DF) ya da genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) testleri kullanılarak bir (1) bileşenin varlığı belirlenebilmektedir. Dickey-Fuller testleri otoregresif bir modeli hesaplamakta ve katsayının istatistiksel olarak birden farklı olup olmadığını test etmektedir. Eğer birden farklı değilse, durağanlığı sağlamak için serinin türevini almak gerekecektir (Menard 2008, s. 585).

Modelin uygunluğunu belirlemek için birkaç genel test kullanılmıştır. Modelin parametreleri maksimum olasılık kullanılarak tahmin edildiğinden Akaike bilgi ölçütü

(AIC-Akaike information criterion), Bayes bilgi ölçütü (BIC-Bayesian information criterion) ve Schwartz Bayes ölçütüne (SBC-Schwartz Bayesian criterion) başvurulmuştur. AIC, BIC ya da SBC ne kadar düşükse modelin uygunluğu o derece iyi olmaktadır (Thome 2005).

Hipotezler her vakadaki çatışma dönemi için boylamsal veriler ve bir zaman serisi analizinin yardımıyla test edilmiştir. Bu nedenle olay verileri bir zaman serisi formatına dönüştürülmüştür. Zaman serisi formatına dönüştürmek adına veri için bir birleştirme/toplama seviyesi belirlenmiş ve veriler haftalık seviyede analiz edilmiştir. Daha düşük bir birleştirme/toplama seviyesinin dezavantajı verinin birçok sıfırca kesilecek olmasıdır. Diğer yandan, daha yüksek bir seviyede birleştirme/toplama, bu özel olayların dinamiklerini analiz etmeyi daha zor hale getirecektir. Bu nedenle bu çalışmada verilerin, veri analizi için haftalık olarak birleştirilmesine/toplanmasına karar verilmiştir. Bu, büyük sayıdaki olaysız durum sorununu azaltmış ve böylece tahmin etmeyi kolaylaştırmıştır. Dahası eş zamanlı olarak verileri hem yönetilebilir bir miktara hem de çatışmanın seyrinde gözlemlenen dinamik değişimler için bir açıklama getirmeye yaramıştır. Bu dinamik yapı nedeniyle analizde bir ARMA (p,q) modeli kullanılmıştır.

Otoregresif Hareketli Ortalama (ARMA-Autoregressive Moving Average) özel bir uygunluk durumunu ifade eden, zaman serisi analizi için bir uygulama modelini temsil etmektedir. Otoregresif ve hareketli ortalama kısımlar, iki modellenmiş ilgi tasarımına göre birleştirilmiştir. Otoregresif hareketli ortalama, durağanlık varsayımını yerine getirme gerekliliğini yani trendlerinin olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Durağanlık varsayımını yerine getirmek için otoregresif bir süreç ve tersinirlik varsayımını yerine getirmek üzere bir hareketli ortama süreci belirlenmiş olmalıdır.

5.1.1 Otoregresif Süreç (durağanlık varsayımı yerine getirme $|\phi_1| < 1$)

Otoregresif, daha önceki bir sürecin (öngörücü) yardımıyla mevcut süreç (ölçüt) hakkında bir öngöründe bulunmayı ifade etmektedir. Otoregresif süreç AR(p)'nin p değeri öngörü için kaç öngörücünün kullanıldığını belirtmektedir. AR(p), p. dereceden bir AR sürecidir.

Genel AR(p) süreci şu şekildedir:

$$Z_t = \phi_1 Z_{t-1} + \phi_2 Z_{t-2} + \dots + a_t$$

1'inci derece AR(1) otoregresif süreç aşağıdaki denklem ile karakterize edilmektedir:

$$z_t = \phi_1 z_{t-1} + a_t$$

Mevcut süreç z_t , zaman içinde daha önceki noktanın süreci z_{t-1} ve rastsal şok a_t 'nin mevcut etkisi üzerinden belirlenebilmektedir. Bu, sıradan bir regresyon denklemidir. Regresyon ağırlığı ϕ_1 , daha önceki süreç z_{t-1} 'nin rastlantısının mevcut süreç z_t üzerinde ne kadar önemli olduğunu belirtmekte ve aynı zamanda bir sürecin hafıza/bellek/anı özelliği için bir bilgi olarak anlaşılabilir. Örneğin, süreç mevcut tek taraflı kuvvet kullanımı ϕ_1 'e neden oluyorsa; bu bir önceki haftadaki tek taraflı kuvvet kullanımınca sürecin ne boyutta etkilendiğini göstermektedir.

1. $\phi_1 < 0$ ise, o zaman değişen bir durum yoktur; mevcut zamandaki tek taraflı kuvvet kullanımının az olması bir önceki dönemde tek taraflı kuvvet kullanımının fazla olmasından kaynaklanmaktadır.
2. $\phi_1 > 0$ ise, sistemin bir hafızası vardır; mevcut tek taraflı kuvvet kullanımı bir önceki dönemde kullanılan tek taraflı kuvvet kullanımınca belirlenmektedir.
3. $\phi_1 = 0$ ise, sistemin bir hafızası yoktur; tek taraflı kuvvet kullanımı bir önceki dönem kullanılmış olan tarafından belirlenmemektedir. $z_t = a_t$ bu Beyaz Gürültü'nün var olduğu ve Otokorelasyon fonksiyonu (ACF) ve Kısmi Otokorelasyon fonksiyonunun (PACF) sıfır olduğu anlamına gelmektedir.

5.1.2 Hareketli Ortalama Süreç (tersinirlik varsayımını yerine getirme $|\theta_1| < 1$)

Hareketli Ortalama süreç rastsal şokların oluş sıklığının ağırlıklı ortalamasıdır. Hareketli Ortalama süreci MA(q)'nın sıra derecesi q, zamanda geriye dönük olarak rastsal şokların sayısına denk gelmektedir ve denkleme dâhildir: MA(q), q. dereceden bir MA sürecidir.

Genel MA(q) süreci şu şekildedir:

$$z_t = a_t - \theta_1 a_{t-1} - \theta_2 a_{t-2} - \dots - \theta_q a_{t-q}$$

1'inci derece MA(1) hareketli ortalama süreç aşağıdaki denklem ile karakterize edilmektedir:

$$z_t = a_t - \theta \phi_1 a_{t-1}$$

Mevcut süreç z_t , rastsal şoklar a_t 'nin mevcut oluş sıklığı ve bir önceki rastsal şok a_{t-1} ile tartılan θ_1 ile tanımlanmaktadır. Örneğin, eğer tek taraflı kuvvet kullanımı mevcut olaylar ve bir önceki haftanın değişen olayları tarafından belirlenmişse MA(1) süreci ortaya çıkmaktadır. Yalnızca geçmiş olaylar yerine geçmiş rastsal şokun tekrar sıklıkları açısından bu sistemin de hafızası vardır.

Bir AR veya MA modeli belirlendikten sonra model test edilebilmektedir. Bu değerlerin, zaman serilerinin ampirik olarak ölçülen değerlerinden elde edilmiş uygun bir model ile hesaplanmasını gerektirmektedir. Ortaya çıkan kalıntıların bir içsel bir yapıya sahip olmaması; ancak bir tekrar sıklığı karakteri ile bir beyaz gürültü sürecine karşılık gelmesi gerekmektedir. Bu, zaman serilerinin Otokorelasyon fonksiyonu (ACF) ve Kısmi Otokorelasyon fonksiyonu (PACF) değerlerinin kalıntılı serilerle anlamlı bir korelasyona sahip değilmiş gibi görünmektedir.

ARMA süreçleri, kalıntılar beyaz gürültü olmadıklarında; fakat yine de içsel bir yapıya sahip olduklarında kullanılmaktadırlar. AR(1) ve MA(1) bileşenlerine sahip ARMA (1,1) modelleri şu şekildedir:

$$z_t = \phi_1 z_{t-1} - \theta_1 a_{t-1} + a_t.$$

Mevcut rastsal şok a_t 'nin yanında sistem z_t , en yakın sistem z_{t-1} durumunu ve en son rastsal şok tekrar sıklığı a_{t-1} 'i hesaba katmaktadır.

Zaman serilerinin çoğu AR süreçlerinin yanı sıra MA süreçlerini de içermektedir. ARMA süreçlerinin önemi; birçok gerçek veri setinin daha az parametrenin gerekli olduğu anlamında saf bir AR ya da saf bir MA süreci yerine karışık bir ARMA modelince yaklaşık olarak değerlendirilebilmesinden kaynaklanmaktadır (Chatfield 2000, s. 47).

Box ve Jenkins (1970) ARIMA modelleri olarak adlandırılan lineer stokastik süreçler sınıfına dayanan bir zaman serisi analiz, tahmin ve kontrol yaklaşımını ortaya koymuşlardır. Box ve Jenkins tarafından geliştirilen ARIMA metodolojisi, zaman serilerinin türevinin alınması gibi işlemlerle durağan hale getirilebileceği fikrine dayanmaktadır (Harvey 1999, s. 120). ARIMA model sınıfı önemli bir tahmin aracıdır ve zaman serileri analizindeki pek çok başlıca düşüncenin temelini oluşturmaktadır. ARIMA kısaltması “birleştirilmiş otoregresif hareketli ortalama” anlamına gelmektedir

ve bu genel modeller sınıfının farklılık arz eden bileşeni aşağıda ele alınmaktadır (Fokianos 2012, s. 323).

Genel durumda, opsiyonel durağan olmayan bir süreçten uygun bir ilk fark alınarak durağan bir ARMA (p, q) modeli sürdürülebilmektedir. İlk fark alma derecesi d, ARIMA (p, d, q) modelindeki üçüncü bileşeni sağlamaktadır. Bu modele entegre edilen simge, orijinal zaman serisinin fark serisinden toplama veya türevinin alınması yoluyla geriye doğru hesaplanabilir olmasından kaynaklanmaktadır. Bazı şartlar altında, varyansı sabitlemek için türevin alınmasından önce logaritmanın alınması anlamlı olmaktadır (Yaffee 2000, s. 171).

5.1.3 Vektör Otoregresyonu (VAR)

Vektör otoregresif modeller (VAR); otoregresif terimi sağ taraftaki bağımlı değişkenin gecikmeli değer görünümünden dolayıdır ve vektör terimi ise iki ya da daha fazla değişkenin vektörüyle uğraşılıyor olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır.

Tahmin için VAR yaklaşımı birkaç zaman serisini tek bir seferde değerlendirmektedir. VAR'ın ayırt edici özellikleri şu şekildedir:

- a. Tüm değişkenlerin endojen olarak kabul edildiği tamamen simultane bir sistemdir.
- b. VAR modellemede bir değişkenin değeri, geçmişin lineer fonksiyonu veya modelde kapsanan o değişkenin ve bütün diğer değişkenlerin gecikmeli değerleri olarak ifade edilmektedir.
- c. Her denklem sistemde aynı sayıda gecikmeli değişkenlere sahipse, iki-aşamalı en küçük kareler (2SLS) ya da görünüşte ilişkisiz regresyon (SURE) gibi herhangi bir sistemler yöntemine başvurmadan sıralı en küçük kareler (OLS) yolu ile tahmin edilebilmektedir.
- d. VAR modellemesinin bu basitliği aynı zamanda dezavantajını da oluşturabilmektedir. Çoğu ekonomik analizde genellikle mevcut olan sınırlı sayıda gözlemler göz önünde bulundurulduğunda, her bir değişkenin birkaç gecikmesinin eklenmesi serbestlik derecesinin büyük bir bölümünü tüketebilmektedir.

e. Her bir denklemde birkaç gecikme bulunduğunda, özellikle katsayıların işaretleri değişiklik göstermekteyse, her bir katsayıyı yorumlamak her zaman kolay olmamaktadır. Bu nedenle, VAR modellemesinde bağımlı değişkenin sistemdeki bir ya da daha fazla denkleme uygulanan şoka nasıl tepki verdiğini belirlemek için etki-tepki fonksiyonu (IRF) incelenmektedir.

f. Birçok tahmin etme metodunun üstünlüğü hakkında tartışmalar söz konusudur. Tek-denklemler, simultane-denklemler, Box-Jenkins, VAR tahmin etme metodlarını savunanlar ve buna karşı olanlar mevcuttur. Tartışmalardan çıkan sonuç, tüm durumlara uyacak bir metodun bulunmadığıdır. Kesin olan tek şey Box-Jenkins ve VAR metodolojilerinin ekonometrinin ayrılmaz birer parçası haline geldiğidir.

5.1.4 Granger Nedenselliği

Granger nedensellik testi modelde kullanılan gecikmeli terimlerin sayısına duyarlıdır. Bununla birlikte temelindeki zaman serisinin durağan olduğunu varsaymaktadır (Gujarati 2004, s. xxvii).

Daha genel olarak, gelecek geçmiş tahmin edemeyeceğinden, X (Granger) değişkeni Y değişkenine neden oluyorsa, X 'te görülen değişiklikler Y 'de görülen değişikliklerden önce olmalıdır. Bu nedenle kendi geçmiş değerleri de dâhil olmak üzere diğer değişkenler üzerindeki bir Y regresyonuna, X 'in geçmiş veya gecikmeli değerleri dahil edilir ve bu Y 'nin tahminini anlamlı bir biçimde geliştirilirse, o zaman X 'in (Granger) Y 'ye sebep olduğu söylenebilmektedir. Y (Granger) X 'e sebep olursa benzer bir tanım geçerli olmaktadır (Menard 2007, s. 595).

Granger temsil teoreminin çıkarımlarından birisi X_t ve Y_t gibi iki değişkenin eşbütünleşik ve her biri ayrı ayrı $I(1)$, yani 1. dereceden bütünleşmiş (yani, her biri münferit olarak durağan değildir) ise, o zaman ya X_t Y_t 'e Granger-sebebi olmalıdır ya da Y_t X_t 'e Granger-sebebi olmalıdır. Bu, iki değişkenin ayrı ayrı $I(1)$ olup olmadıklarının ve sonra eşbütünleşik olup olmadıklarının bulunması gerektiği anlamına gelmektedir. Eğer durum bu değilse, o zaman nedenselliğin tamamı sorun haline gelebilmektedir (Gujarati 2004, s. 852).

Granger nedensellik testi için, dikkat edilmesi gereken birkaç husus vardır. Bunlar:

1. İki değişkenin durağan olduğu varsayılmaktadır. Eğer düzey anlamında durağan değillerse, bazen değişkenlerin ilk farklarının alınması onları durağan hale getirmektedir.

2. Nedensellik testlerinde kullanılacak olan gecikmeli terimlerin sayısı önemli bir pratik sorunu oluşturmaktadır. Dağıtılmış gecikme modellerinde olduğu gibi, seçim yapmak için Akaike ya da Schwarz bilgi kriterini kullanmak zorunluluk arz edebilmektedir. Ancak, nedenselliğin yönünün kritik bir şekilde dahil edilen gecikmeli terimlerin sayısına bağlı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

3. Nedensellik testine giren hata terimlerinin korelasyonsuz olduğu varsayılmaktadır. Eğer durum bu değilse, uygun dönüştürme yoluna başvurulması gerekmektedir.

4. Bu çalışmada odak noktası nedensellik için test yapmak olduğundan, tasarruf etmek için modellerin varsayılan katsayıları açıkça sunulmamış, F testinin sonuçları yeterli görülmüştür.

5.1.5 Modelin Özellikleri

Bir model kurgulanırken ilk olarak serilerin durağanlığı ve otoregresyonu belirlenmelidir. Zaman serilerinin ekonometrik olarak test edilebilmesi için bir durağanlığı yerine getirmesi gerekmektedir. Bunu sınamak için zaman serisinde birim köklerin var olup olmadığına bakılmaktadır. Eğer bir trend sözkonusu ise birim kökler, durağan olmayan Phillips-Perron Testi, Arttırılmış Dickey-Fuller Testi (ADF) ve eğer gerekliyse Dickey-Fuller GLS Testi gibi farklı testlerin yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere durağanlık, zaman serilerinin farkının alınması ile elde edilebilmektedir.

Bir sonraki adımda zaman serileri seri korelasyon için sınanmıştır. Bu işlem Durbin-Watson İstatistiği, kalıntıların korelogramı veya Ek'te görüldüğü üzere bu çalışmada kullanılan Breusch-Godfrey Lagrange Çarpan Testi ile yapılabilmektedir.

Seriler, inişleri ve çıkışları için test edilmiştir. Kalıntıların korelogramı Ek'te mevcuttur. Eğer Ljung-Box Q-Testi anlamlı değerler göstermekteyse, zamanla ilgili değişkenler (renditler) t ve $t-k$ arasındaki bağımlılık düşük olmaktadır.

Durbin-Watson (DW) testlerini kullanmak bazı kısıtlamalara tabidir. Otokorelasyon olmadığına dair Hipotez 0'ı test etmektedir; bununla birlikte alternatif hipotez birinci

dereceden ototorelasyon olduğuna dairdir. DW testleri otokorelasyon derecesinin yüksekliğini ölçmemektedir. Bu ve diğer bazı sorunlar DW-Testlerinin her zaman kullanılmasına izin vermemektedir (Vogelvang, 2005). Seri korelasyonun sözkonusu olmaması durumunda DW'nin değeri yaklaşık 2.0 olmalıdır. 2.0'ın altındaki değerler pozitif bir seri korelasyon olduğunu göstermekte, 2.0'dan yüksek değerler ise negatif bir korelasyon olduğu anlamına gelmektedir (Yaffee ve McGee, 2000).

Çalışmada daha detaylı bir araştırma için Breusch-Godfrey Lagrange Çarpan Testi de kullanılmıştır. Bu işlemle, daha yüksek dereceli bir otoregresyon test edilebilmektedir (Yaffee/McGee, 2000). Hipotez 0 belirli bir dereceye kadar seri korelasyonun olmadığı durumudur.

5.2 Analizler

Askeri mantıkla ilgili hipotezleri test etmek için, haftalık bölgesel fetihlerin sayısı ve çatışmaların sayısı açıklayıcı yapı olarak kullanılmıştır. İntikam mantığıyla ilgili hipotezlerin testinde de haftalık bölgesel fetihlerin sayısı ve çatışma sayısı açıklayıcı yapıyı oluşturmuştur. Yaptırım mantığıyla ilgili hipotezleri test etmek için, belli bir haftada çatışmanın taraflarından birisiyle müzakere masasına oturan ya da çatışmanın aktörleri ile anlaşmaya varan Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), hükümet dışı aktör ve ülkeler gibi uluslararası aktörler açıklayıcı yapı olarak kullanılmıştır. Farklı türden olayların etkisini tahmin etmek için, çatışmalar devam ederken haftalık bazda bir BM yasa tasarısı, AGİT kararı, müzakereler ve arabuluculuklar kukla değişkenler olarak belirlenmiş ve analizleri gerçekleştirmek üzere kapsamlı bir istatistik programı olan Stata kullanılmıştır.

Yukarıda açıklanan değişkenlere dayanan analizleri yürütmek için üç kısımdan ve sivil kuruluşlar/girişimlerden bazı ek bilgiden toplanmış⁶⁴ olan olay data seti kullanılmıştır.

Öncelikle Azeriler-Ermeniler, Çeçenler-Ruslar, laik/demokratik Tacikler-radikal/anti-demokratik Tacikler ve Gürcüler-Abhazlar/Gürcüler-Osetler arasındaki çatışmalarda düşman tarafından zarar verilen ya da öldürülen sivillerin, logaritması alınmış haftalık sayısı incelenmiştir. Bunun için bu çalışmada kısmen KOSVED'e başvurulmuştur (Schneider ve Bussmann 2012). Burada, tek taraflı kuvvet kullanımı mağdurlarının

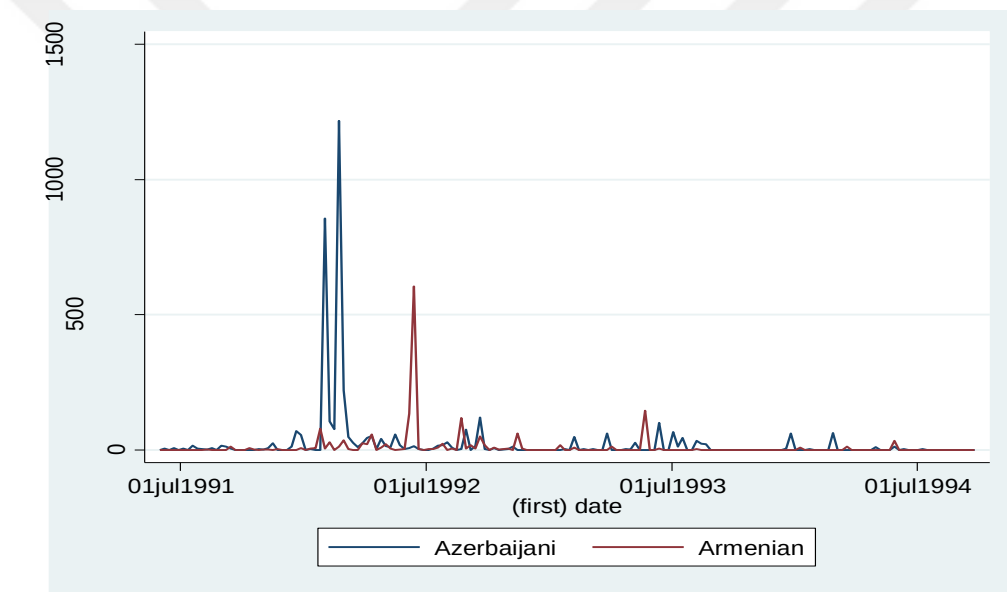
⁶⁴ Silahlı kuvvetler hakkındaki stratejik mantığı ve yaptırım mantığını test etmek için hazır data seti (örn., Silahlı Çatışma Konum ve Olaylar Verisi (ACLED), Kansas Olay Veri Sistemi (KEDS)) kullanma ihtimali mevcut olmadığından ACLED'in ilkelerine dayanarak KOSVED için ayrıca toplanmış veri kullanılmıştır.

olmadığı dönemlerdeki eksik değerlerin oluşturulması için logaritma alınmış ve böylece bu haftalara 0 değeri atanmıştır.⁶⁵ Tek taraflı kuvvet kullanımı verisi tüm hipotez testleri için bir sonuç değişkeni olarak kullanılmıştır. İkili/İkici bir kuvvet kullanımı incelendiğinden, faili kesin olarak tespit edilmemiş ya da mağdurların kimliği hakkında kesin bilgi sunmayan olaylar, analizin dışında tutulmuştur.

5.2.1. Azerbaycan

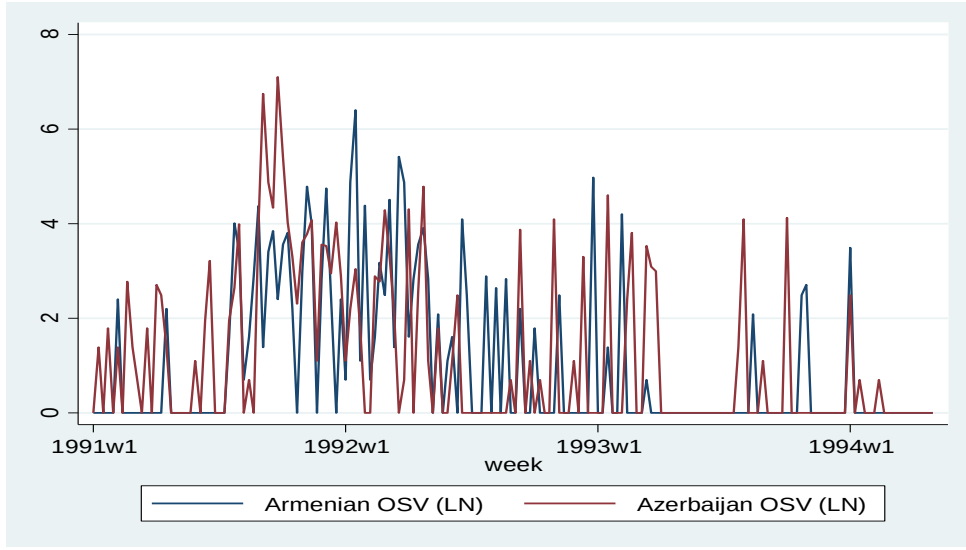
Bu kısımda Azerbaycan’da yaşanan Dağlık Karabağ çatışması ile ilgili analizlere yer verilmiştir.

Şekil 1 (A)

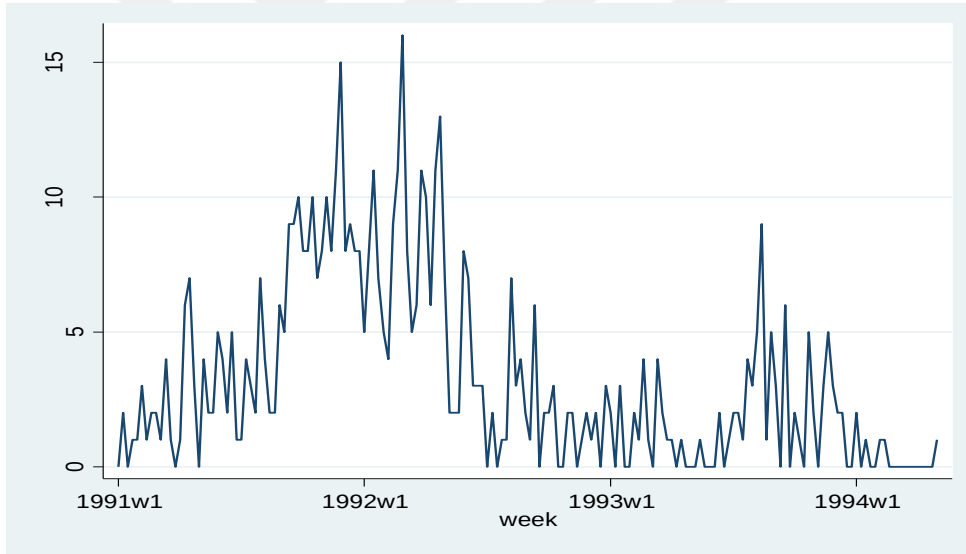

Şekil 1 (B)

⁶⁵ Bağımlı değişkenler—rakip tarafından öldürülen Azeri-Ermeni, Çeçen-Rus, laik/demokrat Tacik-radikal/anti-demokrat Tacik ve Gürcü-Abhaz/Gürcü-Oset sivillerin haftalık olarak rakamsal verileridir. Ancak Dağlık Karabağ çatışmasındaki Hocalı katliamı gibi uç noktadaki olayların olduğu haftalar zaman serileri sayım verisi algoritmalarının kullanımını verimsiz hale getirebilmektedir.

Şekil 1 (C)

Şekil 1 Azerbaycan iç savaşındaki tek taraflı kuvvet kullanımını göstermektedir: (A) Savaşan taraflar arasındaki sivil mağdurların sayısını; (B) fail tarafından öldürülen ya da zarar gören sivillerin sayısını, (C) çatışmanın devam ettiği haftaları/zaman periyodunu göstermektedir. Tüm zaman serileri doğal loglarla temsil edilmektedir.

Azerbaycan için hipotezlerin deneysel uygunluğu değerlendirildiğinde; Şekil 1’de tek taraflı kuvvet kullanma eylemlerinin, 173 çatışma haftasında nasıl bir değişim gösterdiği gözlemlenebilmektedir. Burada tek taraflı kuvvet kullanımının Azerbaycan’daki iç savaş sırasında sıklıkla medyana geldiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Ancak Hocalı katliamında olduğu gibi çok büyük katliamlara nadiren rastlandığından bu tip katliamların tahmin edilmesi zordur. Bununla birlikte grafikteki bulgular bu tür

bir şiddetin çoğunlukla kümeler halinde gerçekleştiğini, dolayısıyla aksi de aynı şekilde olmak üzere nispeten sakin zamanlarını takiben geniş çaplı sivil eziyetleri dönemlerinin bunu takip ettiğini veya tersi durumun yaşandığını göstermektedir (Şekil 1 A).

Ayrıca Şekil 1 (A) Ermeni tarafının şiddetin büyük kısmından sorumlu olduğunu; fakat aynı zamanda Azeri tarafının daha küçük bir çapta olsa da silahsız kişileri hedef almak konusunda eylemlerde bulunduğunu göstermektedir. Şekil 1 (A) Zürcher'ın (2007) Dağlık Karabağ çatışmasının, 1992'den 1994'teki ateşkese kadar Ermeni milis kuvvetlerinin bölgedeki köyleri ve kasabaları işgal etmeye başladığında şiddetlendiğini doğrulamaktadır. Dağlık-Karabağ'daki çatışmayı inceleyen Cornell 1987 ve 1991 arasındaki dönemin kızışma dönemi olduğunu ileri sürmekte ve 1992 ve 1994 arasındaki dönemi Karabağ'da savaş dönemi olarak tanımlamaktadır.

Şekil 1 (B)'ye göre sivillerin zarar görmesi ve öldürülmesi eyleminin gerçekleştiği en uç haftalar; Ermeni tarafında Hocalı katliamının da meydana geldiği 1 Şubat-7 Mart 1992 tarihleri arasındır ve Azeri tarafında 6-20 Haziran 1992 arasındır. Şekil 1 (B) Ermeni ve Azeri kuvvetlerinin başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanımının (OSV) logaritması alınmış zaman serilerini görselleştirmektedir. Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı 1991'in sonunda tepe noktasına ulaşırken, Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımı 1992'nin başında zirve noktasına ulaşmıştır*. Fearon ve Laitin 1991 yılındaki net resmi, Azerbaycan'ın zayıf bir devlet olmasının çatışmadaki durumun kısmi bir açıklaması olabileceği şeklinde açıklamaktadırlar.

Dahası yeni bağımsız devletlerdeki karışıklık, şiddetin alevlenmesinin bir açıklamasını oluşturabilir. Zürcher (2007) de bu faktör/koşullara işaret etmektedir. Zürcher tarihi bir arka planı olan Azerbaycan'daki çatışmayı 1988 ve 1991 yılları arası için düşük yoğunluklu bir savaş olarak tanımlamakta, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Ermenistan ve Azerbaycan'ın fiili bağımsızlıkları ile Dağlık Karabağ'daki çatışmanın karakterinin değiştiğini belirtmektedir. Bunun yanında savaşan tarafların geri çekilen Sovyet ordusunun cephaneliklerinden otomatik silahlar ve Sovyet roketatarlar (RPG), havanlar ve GRAD çoklu roket atarlar, zırhlı personel taşıyıcılar, tanklar, savaş helikopterleri ve avcı uçakları gibi ağır silahlar elde etmeleri ise şiddet kullanımının tırmanmasının sebebi olarak gösterilmektedir.

* Y ekseninin değişkeni ölü/yaralanan sivillerdir.

Şekil 1 (B)'de görüldüğü üzere, iki seri de zaman periyodu boyunca birlikte hareket ediyor gibi görünmektedir. Ancak özellikle verinin son dönemlerinde, Azerbaycan tek taraflı kuvvet kullanımı Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımından önce artmaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere analizler Azeriler ve Ermeniler tarafından kullanılan şiddetlerle sınırlandırılmıştır. Tablo 2 “stratejik” ve “intikam” olarak adlandırılan mantıkların bir incelemesini sunmaktadır. İlk üç hipoteze göre, tek taraflı kuvvet kullanımının otoregresif eğilimleri söz konusudur. Bu, birçok kurbanın olduğu haftaların benzer şiddet dönemlerince takip edildiği, sakin dönemlerin ise bir dereceye kadar uzadığı anlamına gelmektedir.

İlk ilki model, her iki tarafının da diğer savaşıyan tarafın tek taraflı kuvvet kullanımına karşılık verdiğini; ancak bunun esas olarak aynı hafta içinde gerçekleştiğini yani, Ermenilerin Azerilere karşı kullandığı şiddet arttığında Azerilerin büyük bir olasılıkla Ermenileri öldürmüş ya da onlara zarar vermiş olduklarını göstermektedir. Bu, misillemenin sivillere yönelik bazı saldırılara açıklama getirebileceğinin bir göstergesi olduğu halde bu eşzamanlı ilişkiler arasında nedensellik kurmak imkânsız olmakla birlikte bazı durumlarda sivil mağduriyet bir şiddet döngüsü yaratmıştır.

O dönemde Karabağ ve Agdam'da bulunan Anatol Lieven ve Thomas Goltz gibi Batılı gazeteciler, katliama dair kanıt oluşturan olayların sayısını ve olaylarla ilgili izlenimlerini yayımlamışlardır. İnsan hakları örgütleri ise katliamla ilgili rakamın 200 ile 1000 arasında olduğunu tahmin etmişlerdir. Ancak Cornell'e göre önemli olan Sumgayt ve Bakü isyanlarında olduğu gibi rakamların olayların yapısını değil boyutunu resmetmek için göz önünde bulundurulması gerektiğidir (1999, s. 32). Azeri mağdurların gecikmeli sayısının katsayısının Ermeni mağdurların sayısı ile pozitif bir şekilde ve anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu Model 2'de muhtemel bir intikam unsuru da görmek mümkündür. Bu ilişkilerin sağlamlığı 5.2.1.4 başlığında ve Ek 4'te mevcut olan VAR analizleri ile test edilmiştir.

Askeri mantık Ermenilerin tek taraflı kuvvet kullanımı eylemlerinde dayanak bulmaktadır. Azeri mağdurların sayısı çatışmaların sayısı ile birlikte artarken, çatışmalar ve Ermeni mağdurların sayısı arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Bu, bazılarının, özellikle Azeri sivillerin, çatışmanın yoğunluğuna kurban gidebilecekleriyle ilgili olan üçüncü hipotezi kısmen doğrulamaktadır. Çatışma yoğunluğu kontrol edildiğinde, Tablo

2'nin 3. sütununda görüldüğü üzere, Azerilerin askeri başarısının kendi sivillerini korumaya yetmediği ortaya çıkmaktadır.

5.2.1.1 Stratejik Mantık

Teorik argümanda belirtildiği gibi stratejik mantık, sivilleri kasıtlı olarak öldürmenin ve sivillerin zarar gördüğü stratejik durum ile ilişkili tüm yönleri kapsamaktadır. Özellikle savaşan tarafların kazanma ve kaybetme bağlamındaki gücü önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, çalışmada ele alınan vakalardan biri olan Azeriler ve Ermeniler arasındaki çatışmaların sayısına bakılmalıdır.

Tablo 2

Azerbaycan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri

	(1) Armenian OSV (LN)	(2) Armenian OSV (LN)	(3) Azerbaijan OSV (LN)	(4) Azerbaijan OSV (LN)
main				
Battle	0.256*** (4.13)	0.256*** (4.30)	0.089 (1.03)	0.091 (1.06)
Terr won by Azerbaijani	0.245*** (2.72)	0.245*** (2.77)	0.134 (1.11)	0.137 (1.15)
L.Terr won by Azerbaijani	0.023 (0.26)	0.023 (0.26)	-0.012 (-0.18)	-0.007 (-0.11)
Terr won by Armenian	-0.117 (-1.16)	-0.118 (-1.17)	0.438*** (3.44)	0.448*** (3.69)
L.Terr won by Armenian	0.064 (1.02)	0.063 (1.04)	0.020 (0.31)	0.033 (0.53)
Constant	-0.002 (-0.01)		0.091 (0.32)	
ARMA				
L.ar	-0.623 (-1.17)	-0.623 (-1.17)	0.160 (0.61)	0.150 (0.57)
L.ma	0.696 (1.40)	0.696 (1.40)	0.152 (0.58)	0.161 (0.63)
sigma				
Constant	1.135*** (18.09)	1.135*** (23.74)	1.191*** (19.18)	1.192*** (20.63)
Observations	173	173	173	173
ll	-267.362	-267.362	-275.823	-275.949
aic	552.725	550.725	569.647	567.898
bic	581.104	575.951	598.026	593.125
chi2	97.452	444.942	78.969	295.696

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

1’den 4’e kadar numaralandırılmış stratejik mantık üzerine olan modeller, Azeri ve Ermeni kuvvetleri tarafından yapılmış bölgesel işgal ile ARIMA (1,1) süreci arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Model 1’de ve Model 3’te sabit terim mevcutken Model 2’de ve Model 4’te sabit terim yoktur. Model 1 ve 2, Azerilerin toprak kazanımının Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımını üzerinde bir etkisi olduğu hususunu incelemektedir. Model 3 ve 4, Ermeni kuvvetlerin tek taraflı kuvvet kullanımının bölgesel işgallerden etkilenip etkilenmediğini araştırmaktadır. Ayrıca 5 ve 8 arası numaralandırılmış olan grafikler bunların, otokorelasyon içermediğini gösteren otokorelasyon korelogramlarıdır (bunların Breusch-Godfrey testleri için bkz. Ek 4). Bölge işgali Cornell (1999, 2001) tarafından ele alınmış bir konu olup Cornell Propagandanın iki taraftan da yayıldığını, herhangi bir tarafta da soykırımsal aktivite terimini hak eden bir geniş çaplı bir olayın olmadığını belirtmektedir. Örnek olarak Ermeni kuvvetlerinin Zangilan’a saldırarak Dağlık Karabağ’ın güneyindeki Azeri topraklarını işgali sonlandırdığında, cephe ve İran sınırı arasında bulunan dar bir şeridi mültecilerin tahliyesi için Azerbaycan’ın kontrolüne bırakmasını göstermektedir. Ermeni tarafı, Bosnalı Sırpların yaptığı gibi nüfusu yok etmekle değil öncelikli olarak toprakla ilgilenmekteydi. Bunu da MacFarlane ve Minear’ın ifadeleriyle, “karşılıklı suçlamaların yokluğu, yeniden iskân ve yeniden inşa için başarı şansını arttırabilir” şeklinde aktarmaktadır (Cornell 1999, s. 154).

Model 1 ve 2’deki sonuçlara göre, mevcut haftadaki Azeri bölgesel işgali Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımı üzerinde 0.05 seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı olan yaklaşık 0.25’lik büyük bir etkiye sahiptir. İki model de ortak bir şekilde 97.5 Ki-kare değeriyle anlamlıdır. Buna ek olarak, bir çatışma meydana gelmişse Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımı 0.05 seviyesinde anlamlı olan yaklaşık 0.26 oranında artmıştır. BIC’e bakıldığında Model 2’nin Model 1’den daha uygun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Model 3 ve 4 ile elde edilen sonuçlar, ‘çatışma’ faktörünün 0.05 seviyesindeki önemsiz katsayı nedeniyle Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ancak Ermeni kuvvetlerince gerçekleştirilen topraksal işgalin Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı üzerinde bir etkisi vardır ve bu sonuç, beklentilerle yakından ilişkilidir. Bu, Ermeni tarafının Azeri yerleşkelerine saldırdığı zaman saldırıların, mağdurlara neden olduğu anlamına gelmektedir.

Cornell, Hocalı'da sivillerin mağdur edilmesi konusundaki yapılmış olan açıklamaları tartışmaktadır. Bunu, tanınmış bir uzman ve Ermenistan üzerine birçok kitabın yazarı olan Christopher Walker'dan bir alıntı⁶⁶ kullanarak yapmıştır. Yakın bir zamanda yapılacak bir işgal hakkında nüfusu uyarmanın gelecekteki zulümler için herhangi bir suçlamayı geçersiz kılacağı fikrini savunmakta olan Walker'ı eleştirmektedir. Bir bakıma bu durumun, bir kasabanın sakinlerinin kendilerinin 'çıkmadığı', evinden ayrılmaya zorlanan bir sığınmacıyı kendine has bir şekilde tarif ederek, kendilerine merhametsizce davranılırsa bunun suçlusunun yalnızca kendileri olduğu anlamına gelmektedir. Bu da, etnik temizliğe ve toprağın askeri fethine gerekçe bulmaya çalıştıklarını göstermektedir. Walker'ın ikinci argümanına istinaden, Hocalı'nın sadece yaklaşık olarak yedi bin kişiden oluştuğunu vurgulamaktadır. Cornell, bir haftalık bir sürenin katliamın izlerini silmek için oldukça yeterli bir zaman olduğunun altını çizmektedir. Bunun yanında Müslümanların gömme geleneklerinin; ölümlerin hızlı bir şekilde, tercihen 24 saat içerisinde gömülmelemlerini gerektirmekte olduğunu ve sonuç olarak Azerilerin katliamdan sonra ulaşabildikleri bedenleri, katliamdan sonraki hafta içerisinde gömdüklerini de göz önünde bulundurmak gerektiğini vurgulamaktadır (Cornell 1999, s. 32).

İki model de tablo değeri yerine yüksek Ki-kare değerine göre 0.05 seviyesinde anlamlıdır. Daha düşük ve Bayes Bilgi Kriteri (BIC) (Schwarz-Bayes Bilgi Kriteri-SBIC olarak da adlandırılmaktadır) değeri oluşturulmuş modelin aynı zamanda Model 4'ün lehine olduğu anlamına gelmektedir (birim kökler için bkz. Ek 4, etki-tepki fonksiyonları da Ek 4'te sunulmuştur).

5.2.1.2 İntikam Mantiğı

Teorik tartışmada belirtildiği üzere, intikam mantığı failin tek taraflı kuvvet kullanımını planlayabileceği varsayımı dayanmakta ve planlı bir yapısının olduğu kabul edilmektedir. Bir şiddet eylemini planlamak intikam argümanı ile ilişkilidir ve intikamın farklı mantıkları mevcuttur. Bunlardan birisi; caydırıcılığın işe yaramaz hale gelmesi ve

⁶⁶ Cornell tarafından eleştirilen Walker'ın görüşü ve argümanları şu şekildedir. "Ermeniler Şubat 1992'de Hocalı'nın kontrolünü ele geçirdiler. Kasabanın sivil nüfusunun katledildiğine dair suçlamalar ortaya atılmış; fakat ele geçirilmesiyle ilgili sadece birkaç olay geniş çapta rapor edilmemiştir. Birincisi, Ermeniler Hocalı halkını, kasabayı almayı planladıklarına dair uyardılar ve burayı terk etmelerini istediklerini söylediler...İkincisi, kasabanın ele geçirilmesinden bir hafta sonra, Ermeniler, Azerileri ölümlerine sahip çıkmaları için çağrıda bulunmuştur. Bu aleni eylemlerin hiçbirisi katliam yapmayı planlayan bir grubun karakteristiği değildir."

bir tarafın rakibinin gayri-muhariplerine saldırması durumunda mağdur, intikam almak için ya da düşmanı başka saldırılar yapmaktan alıkoymak için geri saldırabileceği yönündedir. Bu, tek taraflı kuvvet kullanımının karşı tarafın bir önceki eylemlerini cezalandırmak üzere bir araç olarak kullanıldığı anlamı taşımaktadır.

Sivillerin öldürülmesi ve zarar görmesi bir intikam aracı ve düşmanı başka saldırılardan çekinmeye ikna etmek için bir yol olarak görülmektedir. Diğer bir intikam mantığı ise gayri-muhariplere yönelik saldırılardır. Bunlar; nüfusu mağdur edilen aktörler rakiplerinin sivillerine saldırma eğilimi göstermekte olduklarından intikamın ya da misillemenin sivil mağduriyet için bir güdü olabileceğine işaret ettiğinden belirli savaşlarda kümeleniyor izlenimi vermektedir. Ayrıca duygusal nitelikte sivillerin hedef alınmasında bir etkiye sahip olabilmektedir. Bosna, Ruanda vb. birçok vakada tek taraflı kuvvet kullanımının karşılıklı doğasını görmek mümkündür.

Tablo 3

Azerbaycan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri

	(5) Armenian OSV (LN)	(6) Armenian OSV (LN)	(7) Azerbaijan OSV (LN)	(8) Azerbaijan OSV (LN)
main				
Azerbaijan OSV (LN)	0.182** (2.25)	0.184** (2.48)		
L. Azerbaijan OSV (LN)	0.045 (0.55)	0.046 (0.56)		
L2. Azerbaijan OSV (LN)	0.064 (0.96)	0.066 (1.04)		
L3. Azerbaijan OSV (LN)	0.111* (1.67)	0.113* (1.73)		
Armenian OSV (LN)			0.264*** (3.20)	0.306*** (4.08)
L. Armenian OSV (LN)			0.206*** (2.87)	0.262*** (3.66)
L2. Armenian OSV (LN)			0.172*** (2.68)	0.228*** (3.74)
L3. Armenian OSV (LN)			-0.001 (-0.02)	0.042 (0.63)
Constant	0.427 (0.61)		0.499* (1.73)	
ARMA				
L.ar	0.967***	0.979***	0.326	0.365

	(28.47)	(50.34)	(1.27)	(1.52)
L.ma	-0.862*** (-13.81)	-0.871*** (-17.06)	-0.042 (-0.16)	-0.054 (-0.21)
sigma				
Constant	1.265*** (17.61)	1.267*** (22.38)	1.359*** (16.23)	1.385*** (23.10)
Observations	171	171	171	171
ll	-283.062	-283.492	-295.108	-298.341
aic	582.123	580.985	606.217	610.682
bic	607.256	602.977	631.350	632.673
chi2	1223.395	3949.160	48.617	145.234

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

Tablo 3, iki rakip olan Azeriler ve Ermeniler arasında tek taraflı kuvvet kullanımının olup olmadığını incelemektedir. Tüm bağımsız değişkenler haftalıktır ve doğal logaritmalıdır. Pratikte, birçok Otoregresif Entegre Hareketli Ortalama (ARIMA) modeli inşa edilmiş ve test edilmiştir; fakat sabite sahip olan ve sabite sahip olmayan şeklindeki modelin iki tipini içeren ARMA (1,1) modelinin özel koşulları açısından bu veri için çok uygun olduğuna karar verilmiştir. İlk olarak, bu çalışmada araştırma konusu olan diğer vakaların aksine bu vakada; dizisi, yoğunluğu ve şiddeti açısından daha çok çatışma söz konusudur. Buna bağlı olarak ne kadar fazla gecikme seçilirse, intikam saldırılarının uzunluğunu görmek o kadar kolay olmaktadır. Bu nedenle uygun ve anlamı olan üç gecikme seçilmiştir. İkinci olarak, ARMA modelleri otokorelasyonsuz olması gerektiğinden, gecikme uzunluğunun seçimi özel dikkat ve denemeler gerektirmektedir.

Ki-kare değerine göre ekonometrik olarak, 5'ten 8'e kadar numaralandırılan tüm modeller; bağımsız değişkenleri, Otoregresif (AR) ve Hareketli Ortalama (MA) terimleri ile anlamlıdır. Model 5 sabit bir terime sahip olmayan Model 6 ile benzerdir. Her iki model de Ermenilere karşı Azeri tek taraflı kuvvet kullanımını incelemektedir. Akaike Bilgi Kriteri (AIC) ve BIC (SBIC) değerleri Model 6'nın nispeten Model 5'ten daha güçlü olduğuna işaret etmektedir. Model 5 ve 6 Azerilerin, Ermeni saldırılarına anında haftasında cevap verdiğini göstermektedir. Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı 0.05 seviyesinde anlamlıdır. Bununla birlikte bir ve iki hafta sonra Azerilerin Ermenilere karşı saldırıları istatistiksel olarak önemsizdir; fakat Azerilerin Ermenilere karşı üç haftadan sonraki saldırıları istatistiksel olarak 0.05 seviyesine anlamlıdır. Bu; Azeri saldırıların, Ermeni saldırılarının hemen sonrasında meydana gelmediği anlamına gelmektedir.

Model 7 ve Model 8 Azerilere karşı Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımının meydana gelip gelmediğini incelemektedir. Aynı zamanda saldırıların süresini de araştırmaktadır. Model 7'ye ve 8'e göre, Ermeniler Azerilere karşı saldırılarını iki hafta boyunca sürdürmüşlerdir. Anlık, bir ve iki hafta sonra gerçekleşen karşılıkları belirten bağımsız değişkenler 0.05 seviyesinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Model 7 de önemli olan bir sabit terime sahiptir. Bu, diğer faktörler sabitlendiğinde Ermenilerin haftalık olarak yaklaşık 0.5 kişi öldürdüğünü göstermektedir.

Tüm ARMA modelleri otokorelasyon problemine karşı test edilmiştir. Model 5 ile 8 arası olanlar aşağıda Grafik 9'dan Grafik 12'ye kadar sunulan korelogram grafiklerine göre otokorelasyon problemine sahip değildir (tüm tanısal testler Ek 4'te mevcuttur). Bunun yanında otokorelasyona sahip olmayan bir modelin beyaz gürültü kalıntıları göstermesi beklenmektedir (Breusch-Godfrey testleri için bkz. Ek 4). Bu nedenle Bartlett'in B istatistikleri ile beyaz gürültü testi yürütülmüştür. Sonuç olarak kalıntıların beyaz gürültü olduğunu iddia eden sıfır hipotezlerin kabulünden dolayı testlerin beyaz gürültüye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Son olarak, yukarıda tüm tahmin-sonraları (post-estimations) incelenen dört modelin otokorelasyonsuz olduğunu göstermektedir.

Modellerde görüldüğü üzere, intikam hipotezi beklenildiği gibi çıkmıştır. Ermeni intikamı iki hafta sonrası için belirlenebilmiştir, yani Ermeniler bir Azeri saldırısına 2 hafta sonra karşı saldırı ile cevap vermişler ve Azerilerin intikamı üç haftadan sonra meydana gelmiş, yani Azeriler bir Ermeni saldırısına üç hafta sonrasında saldırı ile cevap vermişlerdir. Dolayısıyla Bu çatışmada karşılıklılığın varlığı teşhis edilebilmiştir. Böylece, belirli bir zaman döneminde bir tarafın tek taraflı kuvvet kullanımı derecesi arttıkça diğer tarafın sonraki dönemde tek taraflı kuvvet kullanım derecesinin daha fazla arttığı hipotezi bazı kaymalarla/ötelemelerle doğrulanmaktadır.

5.2.1.3 Uluslararası Yaptırım Mantiği

Bu çalışmada anahtar bir rol oynayan ikinci mantık uluslararası aktörlerin etkisi ile ilgilidir. Birleşmiş Milletlerin (BM) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın kararları, yaptırımları ve önlemleri; diğer aktörlerin girişimleri değerlendirilmiştir. Hedef, Dağlık Karabağ çatışmada sivil mağduriyetindeki eğilimin düşmesinde üçüncü tarafların bir etkisinin olup olmadığını test etmektir.

Tablo 4**Azerbaycan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri**

	(9)	(10)	(11)	(12)
	Armenian OSV	Armenian OSV	Azerbaijan OSV	Azerbaijan OSV
	(LN)	(LN)	(LN)	(LN)
main				
L.Mediation	-0.837 (-0.09)	-0.836 (-0.05)	-2.016 (-0.53)	-2.038 (-0.56)
L.Mediator	0.590 (0.07)	0.600 (0.04)	2.360 (0.68)	2.432 (0.75)
L.Resolution	3.918 (0.82)	3.929 (0.68)	-1.188 (-0.33)	-1.133 (-0.34)
L.Decision	0.401 (0.48)	0.428 (0.52)	0.415 (0.58)	0.477 (0.65)
Constant	0.726 (0.63)		1.024 (1.41)	
ARMA				
L.ar	0.974*** (44.74)	0.984*** (88.08)	0.944*** (21.33)	0.975*** (48.17)
L.ma	-0.812*** (-16.88)	-0.818*** (-18.92)	-0.738*** (-9.90)	-0.769*** (-14.18)
sigma				
Constant	1.253*** (18.47)	1.255*** (24.78)	1.373*** (16.81)	1.380*** (23.44)
Observations	173	173	173	173
ll	-284.948	-285.412	-300.575	-301.791
aic	585.897	584.824	617.150	617.583
bic	611.123	606.897	642.376	639.656
chi2	2183.667	9677.450	617.777	2885.225

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

Tablo 4’te sunulan modeller hem Ermeniler hem de Azeriler’in başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanımının herhangi bir arabuluculuk eylemi tarafından kesintiye uğrayıp uğramadığını incelemektedir. Bu nedenle modeller 4 tür üçüncü tarafın etkisine sahiptir. Tüm modeller ARMA (1,1)’dir. Model 10 ve 12, Model 9 ve Model 11’in sabite sahip

olmayan biçimdir. Aşağıda sunulan korelogramlarına göre otokorelasyon mevcut değildir (Breusch-Godfrey testleri için bkz. Ek 4). Ayrıca hepsi yüksek Ki-kare değerleri ile anlamlıdır.

Sonuçlar hiçbir tipten müdahale (arabuluculuk, arabulucu, karar, önlem) eyleminin Ermeni ve Azeri kuvvetlerinin başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanımı üzerinde bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır. Bu, hipoteze göre ne BM kararlarının (822, 853, 874, 884) ne AGİT tarafından alınan kararların, ne de çatışmada arabuluculuk yapmaya çalışan veya müzakere masasına oturulmasını isteyen aktörlerin Dağlık-Karabağ'daki sivil mağduriyetini azaltmakta/eğilimini düşürmekte olumlu bir etkisinin olmadığı anlamı taşımaktadır. Yani, belirli bir aktöre karşı herhangi bir türden müdahalenin (askeri ve ekonomik) bu belirli aktörün tek taraflı kuvvet kullanımına sığınma riskini azaltmadığı anlamına gelmektedir. Cornell'in (1999) belirttiği gibi, çatışma 9 Mayıs 1994'te bir ateşkes ile durmuştur; fakat bugüne kadar bir barış anlaşması mevcut olmadığından halen devam etmektedir. Bu, uluslararası yaptırım mantığıyla ilgili birinci hipotezin reddedildiği, ikinci hipotezin ise kabul edildiği anlamına gelmektedir.

5.2.1.4 Vektör Otoregresif (VAR) Modeli

Bu kısımda Azerbaycan'da yaşanan çatışmanın VAR Gecikme derecesi seçimi ve VAR Modeli ele alınmıştır.

VAR Gecikme Derecesi Seçimi

Tablo 5

Azerbaycan Çatışmasının VAR Gecikme Derecesi Seçimi

Selection-order criteria									
Sample: 1991w5 - 1994w18					Number of obs		= 170		
lag	LL	LR	df	p	FPE	AIC	HQIC	SBIC	
0	-627.497				5.64119	7.40585	7.42082	7.44274	
1	-593.299	68.397	4	0.000	3.95439	7.05057	7.09548*	7.16125*	
2	-587.595	11.406	4	0.022	3.87604	7.03053	7.10539	7.21499	
3	-581.292	12.606*	4	0.013	3.77265*	7.00344*	7.10823	7.26168	
4	-577.448	7.6876	4	0.104	3.77999	7.00528	7.14001	7.3373	
Endogenous: Azerbaijanian OSV Armenian OSV									
Exogenous: _cons									

VAR gecikme derecesi seçim kriteri Vektör Otoregresyon modeli için gecikme uzunluğuna karar vermek için kullanılan bir analizdir. Akaika Bilgi Ölçütü'ne göre (AIC) üç gecikme bu model için uygundur. Bu yüzden VAR bu üç gecikme ile yürütülmüştür.

Tablo 6'da VAR gecikme derecesi seçimi yapıldıktan sonra ortaya çıkan Vektör Otoregresif Model verilmiştir. VAR modellerinin etki-tepki fonksiyonları (Şekil 4) ile güven aralıkları da değerlendirmeye katılmıştır.

Tablo 6

Azerbaycan'daki Çatışmanın VAR Modeli

	(1) Armenian OSV (LN)
Armenian OSV (LN)	
L. Armenian OSV (LN)	0.182** (2.39)
L2. Armenian OSV (LN)	0.061 (0.80)
L3. Armenian OSV (LN)	0.200*** (2.64)
L. Azerbaijan OSV (LN)	0.107 (1.45)
L2. Azerbaijan OSV (LN)	0.084 (1.10)
L3. Azerbaijan OSV (LN)	0.129* (1.74)
Constant	0.195 (1.40)
Azerbaijan OSV (LN)	
L. Armenian OSV (LN)	0.165** (2.05)
L2. Armenian OSV (LN)	0.118 (1.45)
L3. Armenian OSV (LN)	0.015 (0.18)
L. Azerbaijan OSV (LN)	0.302*** (3.85)
L2. Azerbaijan OSV (LN)	0.049 (0.60)
L3. Azerbaijan OSV (LN)	0.071 (0.90)
Constant	0.360** (2.44)
Observations	171
ll	-584.311
aic	1196.622
bic	1240.606
chi2	

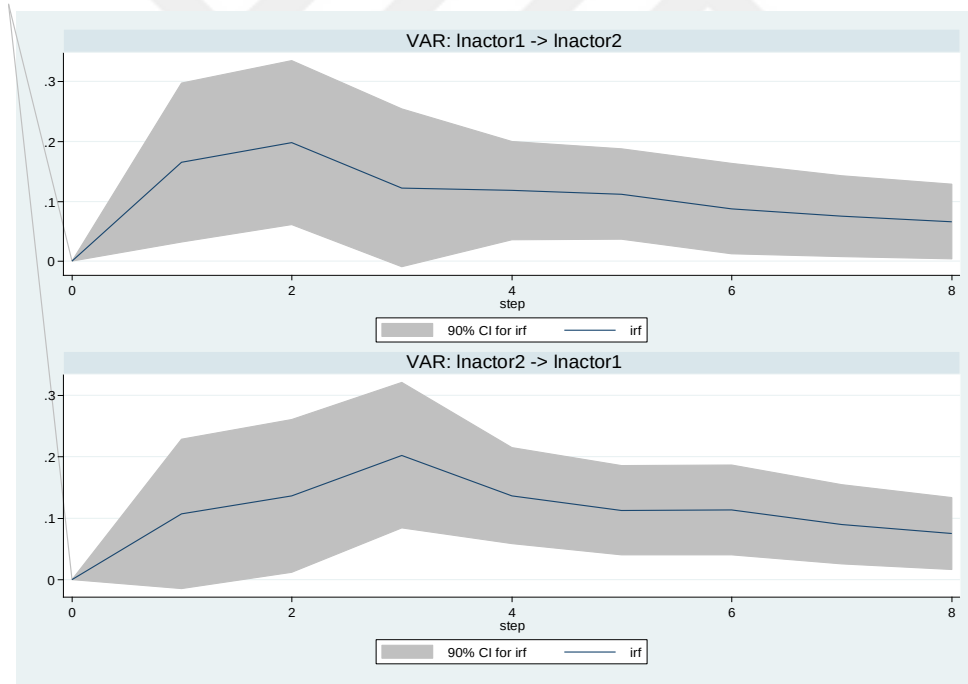
Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

VAR modelleri, tablo değerinden daha yüksek olan Ki-kare değerleriyle anlamlıdır. Sonuçlara göre, Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımı, birinci ve üçüncü haftadaki tek taraflı kuvvet kullanımı ile artmıştır. Buna ek olarak üç hafta önce daha fazla Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı meydana gelmişse, sonrasında yaklaşık %0.12 daha fazla Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımı meydana gelmiştir. Bu durum, misilleme mantığının sivilere karşı olan şiddetteki artış için bir açıklama olabileceğini göstermektedir.

Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı, Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımı saldırısından bir hafta sonra artmıştır. Aynı zamanda Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımının Azeri tek taraflı kuvvet kullanımını yaklaşık %0.16 oranında tetiklediği tespit edilmiştir. Bu, savaşan gruplar arasındaki çekişme ile de açıklanabilir.

Şekil 2

Endojen (İçsel) Değişkenler Olarak Ermeni ve Azeri Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı İle Karşılıklılık Modeli İçin Etki-Tepki Fonksiyonları

Şekil 2 endojen değişkenler olarak Ermeni ve Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı ile karşılıklılık modeli için etki-tepki fonksiyonlarını göstermektedir. VAR modellerinin etki-tepki fonksiyonları ile güven aralıkları Ek 4’te sunulmuştur.

5.2.1.5 VAR Granger Nedenselliği

Granger nedensellik testi, modelde kullanılan gecikmeli terimlerin sayısına duyarlıdır ve altında yatan zaman serisinin durağan olduğunu varsaymakla birlikte değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ortaya koymak üzere kullanılmaktadır. Tablo 7’de Dağlık Karabağ çatışmasının Granger nedensellik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7

Azerbaycan İç Savaşındaki Anahtar Korelasyonların Granger Nedensellik Testi

Granger causality Wald tests						
	Equation	Excluded	chi2	df	Prob > chi2	
	lnactor1	lnactor2	9.7735	3	0.021	
	lnactor1	ALL	9.7735	3	0.021	
	lnactor2	lnactor1	8.3152	3	0.040	
	lnactor2	ALL	8.3152	3	0.040	

Not: OSV = tek taraflı kuvvet kullanımı. VAR(4), girdiler χ^2 -istatistiğidir, * $p < .1$, ** $p < .05$, *** $p < .01$.

Lnactor1⁶⁷: Azeri tek taraflı kuvvet kullanımı

Lnactor2: Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımı

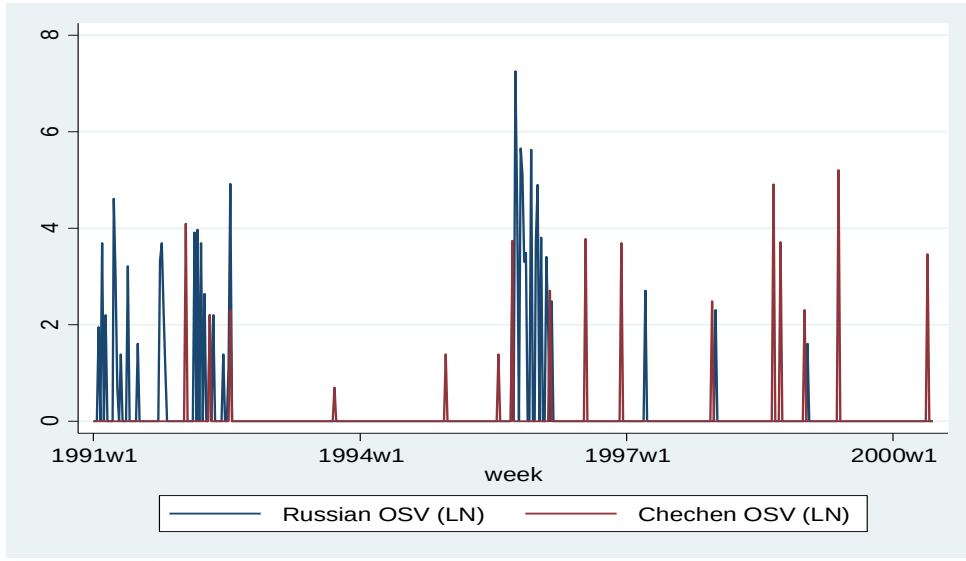
X (Granger) değişkeni Y değişkenine neden oluyorsa, o zaman X’teki değişiklikler Y’deki değişikliklerden önce olmalıdır. Bu nedenle, başka değişkenler (kendi geçmiş değerleri dahil) üstüne olan Y’nin bir regresyonunda, eğer X’in geçmiş ve gecikmeli değerleri dahil edilirse ve bu Y’nin tahminini anlamlı bir şekilde geliştirmekteyse o zaman X (Granger)’ın Y’ye neden olduğu söylenebilir. Y (Granger) için ise benzer bir açıklama geçerlidir. Granger nedenselliğine göre, Ermeni ve Azeri tek taraflı kuvvet kullanımları 0.05 anlamlılık seviyesinde birbirlerini çift yönlü bir şekilde belirlemektedir. Yani, Ermenilerin tek taraflı kuvvet kullanımına başvurması Azerilerin tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmasını ve Azerilerin tek taraflı kuvvet kullanımına başvurması da Ermenilerin tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmasını tetiklemektedir.

5.2.2 Çeçenistan

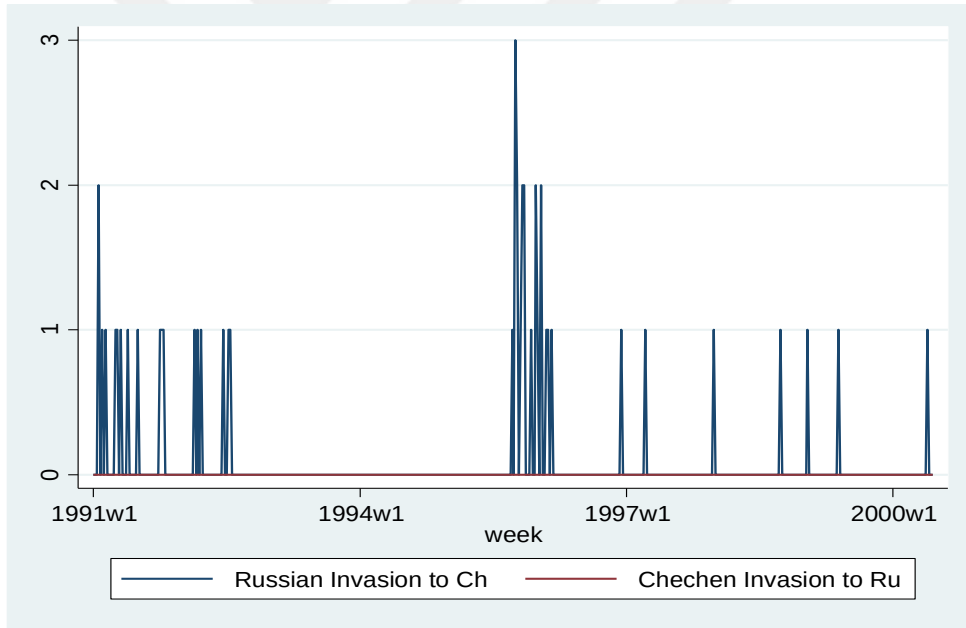
Bu kısımda Çeçenistan’daki çatışma ile ilgili analizlere yer verilmiştir.

Şekil 3 (A)

⁶⁷ Lnactor1 ve Lnactor2 sırasıyla Azeri tek taraflı kuvvet kullanımını ve Ermeni tek taraflı kuvvet kullanımını gösteren değişkenlerin isimleridir.

Şekil 3 (B)

Şekil 3 (C)

Şekil 3 Çeçenistan iç savaşındaki tek taraflı kuvvet kullanımını göstermektedir: (A) Savaşan taraflar arasındaki sivil mağdurların sayısını; (B) fail tarafından öldürülen ya da zarar gören sivillerin sayısını, (C) çatışmanın devam ettiği haftaları/zaman periyodunu göstermektedir. Tüm zaman serileri doğal loglarla temsil edilmektedir.

Şekil 3, 1991'in başından 2000'in sonuna kadar Rus tek taraflı kuvvet kullanımını ve Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımını yansıtmaktadır. Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımı uzun bir zaman döneminde fakat sıklıkla meydana gelirken, Rus tek taraflı kuvvet kullanımının ise bazı dönemlerde yoğunlaştığı görülmektedir*.

5.2.2.1 Stratejik Mantık

Teorik argümanda belirtildiği üzere stratejik mantık, sivillerin kasıtlı olarak öldürülmesi veya zarar görmesinin meydana geldiği stratejik durum ilişkili tüm yönleri içermektedir. Özellikle de kazanma ve kaybetme bağlamında savaşan tarafların gücü önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle belirli bir aktör tarafından kazanılan çatışmaların sayısına, bu vakada ise Ruslar ve Çeçenler arasındaki çatışmalara bakılmaktadır.

Rus ve Çeçen kuvvetleri arasında topraksal bir işgal ile ilgili yeterli sayıda veri olmadığından stratejik mantık analizi Rus ve Çeçen vakası için geçerliliğini yitirmektedir. Buna ek olarak, bu analizlerin ihtiyaç duyduğu bazı değişkenler Arttırılmış Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips Perron (PP) testleri ile birim kök için test edilmiştir (bkz. Ek 4). Ancak gerekli verinin eksikliğinden dolayı kendi seviyelerinde birim köke sahip oldukları belirlenmiştir. Bu, stratejik mantıkla ilgili hipotezlerin test

* Y ekseninin değişkeni ölü/yaralanan sivillerdir.

edilebilir olmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle stratejik mantıkla ilgili hipotezler Çeçenistan'daki çatışma için reddedilmiştir.

5.2.2.2 İntikam Mantığı

İntikam mantığının analizinde hedef Bosna, Ruanda vb. birçok vakada tek taraflı kuvvet kullanımının karşılıklı doğasını görmek mümkünken bunun Çeçenistan çatışması için geçerli olup olmadığını analiz etmektir.

Tablo 8

Çeçenistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri

	(1) Russian OSV (LN)	(2) Russian OSV (LN)	(3) Chechen OSV (LN)	(4) Chechen OSV (LN)
main				
Chechen OSV (LN)	0.098** (2.13)	0.103** (2.30)		
L. Chechen OSV (LN)	-0.028 (-0.23)	-0.024 (-0.20)		
L2. Chechen OSV (LN)	0.170*** (4.99)	0.175*** (5.19)		
Russian OSV (LN)			0.049* (1.82)	0.048* (1.68)
L. Russian OSV (LN)			-0.019 (-0.18)	-0.015 (-0.13)
L2. Russian OSV (LN)			-0.019 (-0.27)	-0.015 (-0.21)
Constant	0.234 (0.85)		0.096 (0.85)	
ARMA				
L.ar	0.902*** (47.43)	0.920*** (74.43)	0.116 (0.04)	1.000*** (165.96)
L.ma	-0.793*** (-33.88)	-0.805*** (-36.37)	-0.145 (-0.05)	-1.024** (-2.18)
L2.ma	0.126*** (6.35)	0.121*** (6.17)	-0.032 (-0.09)	0.029 (0.06)
sigma				
Constant	0.831*** (51.37)	0.833*** (70.52)	0.577*** (35.69)	0.579*** (50.25)
Observations	490	490	490	490
ll	-604.568	-606.060	-425.764	-427.810
aic	1225.137	1226.121	867.529	869.619
bic	1258.692	1255.481	901.084	898.980
chi2	2742.423	7766.855	4.761	61854.582

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

Tablo 8 Çeçenistan’da yaşanan savaşların bir incelemesidir. Bu çatışmalar Çeçenler ve Ruslar arasında meydana gelmiştir. Bu durumu analiz etmek için Model 1’den 4’e kadar testler yürütülmüştür. Azeri-Ermeni çatışma sonuçlarındaki gibi Model 1’de ve Model 3’te sabit terim mevcutken Model 2’de ve Model 4’te sabit terim mevcut değildir. Bu çatışmanın yapısına uygun olarak, iki gecikme seçilmiştir. Ki-kare sonuçlarına göre, Model 3 haricindeki tüm modeller ortaklaşa anlamlıdır.

Tüm modeller ARIMA (1,0,2)’dir ve tahmin-sonrası sonuçlarına göre otokorelasyon barındırmamaktadır. Azeri ve Ermeni çatışma analizindeki modellerden farklı olarak, otokorelasyonu ortadan kaldırmak için iki Hareketli Ortalama (MA) terimi seçilmiştir. Korelogramları, modellerin herhangi birinde otokorelasyon probleminin olmadığını, buna ek olarak zaman serisi analizlerinin temel varsayımlarıyla uyumlu olarak kalıntıların beyaz gürültü olduğunu göstermektedir (Breusch-Godfrey testleri için bkz. Ek 4).

Sonuçlara göre Rus tek taraflı kuvvet kullanımı iki hafta sürmüştür. Fakat Ruslara karşı Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımı yalnızca hızlı bir yanıt şeklinde olmuş ve uzun sürmemiştir. Model 1 ve 2’den ötürü, bir gecikme haricinde, Rusların Çeçenlere karşı ani ve iki hafta sonraki saldırıları 0.05 seviyesinde anlamlıdır. Model 1’in sabit terimi anlamsızdır. Benzer şekilde, Çeçenlerin Ruslara karşı ani saldırıları 0.05 seviyesinde anlamlıdır.

5.2.2.3 Uluslararası Yaptırım Mantiği

Uluslararası yaptırım mantığında hedef Uluslararası aktörlerin Çeçenistan’daki çatışmada sivil mağduriyetindeki eğilimin düşmesinde üçüncü taraf olarak bir etkisinin olup olmadığını test etmektir.

Ruslar ve Çeçenler arasındaki çatışmada bir arabulucu veya bir arabuluculuk girişimi bulunmadığından, Rus ve Çeçen vakası için uluslararası yaptırım mantığı analizi geçerli değildir. Buna ek olarak, bu analizlerin ihtiyaç duyduğu bazı değişkenler Arttırılmış Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips Perron (PP) testleri ile birim kök için test edilmiştir (bkz. Ek 4). Ancak gerekli verinin eksikliğinden dolayı kendi seviyelerinde birim köke sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun anlamı, uluslararası yaptırım mantığıyla ilgili hipotezlerin test edilebilir olmadığıdır. Yani bu hiçbir tipten müdahale (arabuluculuk, arabulucu, karar, önlem) eyleminin Çeçen ve Rus kuvvetlerinin başvurduğu tek taraflı

kuvvet kullanımı üzerinde bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, uluslararası yaptırım mantığıyla ilgili hipotezler Çeçenistan'daki çatışma için reddedilmiştir.

5.2.2.4 Vektör Otoregresif (VAR) Modeli

Bu kısımda Çeçenistan'da yaşanan çatışmanın VAR Gecikme derecesi seçimi ve VAR Modeli ele alınmıştır.

VAR Gecikme Derecesi Seçimi

Tablo 9

Çeçenistan'daki VAR Gecikme Derecesi Seçimi

Selection-order criteria								
Sample: 1991w5 - 2000w24				488		Number of obs =		
lag	LL	LR	df	p	FPE	AIC	HQIC	
SBIC								
0	-1091.54		4	0.000	.302999	4.48173	4.48848	
1	-1068.87	45.342	4	0.000	.280678	4.40521	4.42545	
2	-1044.87	48.002	4	0.000	.258589	4.32324	4.35697	
3	-1029.06	31.618	4	0.000	.246372	4.27484	4.32206*	
4	-1022.71	12.708*	4	0.013	.244008*	4.26519*	4.3259	
Endogenous: Russian OSV , Chechenian OSV								
Exogenous: _cons								

VAR gecikme sırası seçimi kriteri analizi VAR analizi için optimal gecikme uzunluğunu belirlemek için değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, Akaike Bilgi Kriteri'ne göre (AIC) dört gecikmenin VAR analizleri için en iyi seçenek olduğu tespit edilmiştir.

VAR gecikme derecesi seçim kriteri Vektör Otoregresyon modeli için gecikme uzunluğuna karar vermeye katkıda bulunan bir analizdir. Akaike Bilgi Ölçütü'ne göre (AIC) dört gecikme bu model için uygundur. Bu yüzden VAR bu dört gecikme ile yürütülmüştür.

Tablo 10'da VAR gecikme derecesi seçimi yapıldıktan sonra ortaya çıkan Vektör Otoregresif Model verilmiştir. VAR modellerinin etki-tepki fonksiyonları (Şekil 6) ile güven aralıkları da değerlendirmeye katılmıştır.

Tablo 10

Çeçenistan'daki Çatışmanın VAR Modeli

	(3) Russian OSV
Russian OSV	
L.Russian OSV	0.122*** (2.71)
L2.Russian OSV	0.213*** (4.84)
L3.Russian OSV	0.226*** (5.18)
L4.Russian OSV	0.099** (2.21)
L.Chechenian OSV	-0.028 (-0.43)
L2.Chechenian OSV	0.167** (2.57)
L3.Chechenian OSV	-0.003 (-0.05)
L4.Chechenian OSV	-0.119* (-1.75)
Constant	0.080* (1.90)
Chechenian OSV	
L.Russian OSV	0.003 (0.09)
L2.Russian OSV	-0.004 (-0.13)
L3.Russian OSV	-0.006 (-0.21)
L4.Russian OSV	-0.022 (-0.73)
L.Chechenian OSV	-0.029 (-0.65)
L2.Chechenian OSV	-0.028 (-0.62)
L3.Chechenian OSV	-0.029 (-0.63)
L4.Chechenian OSV	0.091* (1.93)
Constant	0.106*** (3.63)
Observations	488
ll	-1022.707
aic	2081.414
bic	2156.840
chi2	

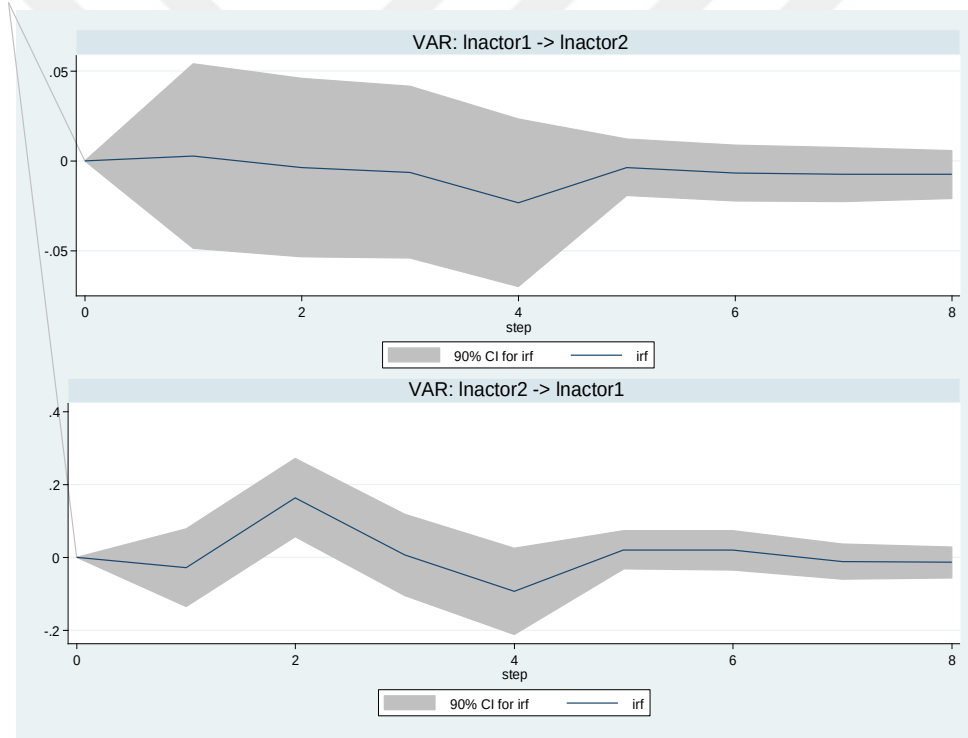
Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

VAR analizine göre, Rus tek taraflı kuvvet kullanımı yalnızca 0.10 anlamlılık seviyesindeki dört gecikmeli Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımınca etkilenmiştir. Yani, Çeçen kuvvetlerinin bir saldırısı bir ay sonraki saldırıyı %0.09 oranında etkilemiştir.

Sonuçlara göre Rus tek taraflı kuvvet kullanımı haftadan haftaya artmıştır. Rus tek taraflı kuvvet kullanımı birden dörde kadar gecikmeli Rus tek taraflı kuvvet kullanımından etkilenmiştir. Tüm gecikmeli katsayılar istatistiksel olarak 0.05 seviyesinde anlamlıdır. Buna ek olarak, Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımı 0.05 anlamlılık seviyesinde iki hafta sonraki Rus tek taraflı kuvvet kullanımını yaklaşık %0.17 oranında arttırmıştır. Bu, Rusların Çeçenlere karşı kullandığı şiddet üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Şekil 4

Endojen (İçsel) Değişkenler Olarak Çeçen ve Rus Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı İle Karşılıklılık Modeli İçin Etki-Tepki Fonksiyonları

Şekil 6 endojen değişkenler olarak Çeçen ve Rus tek taraflı kuvvet kullanımı ile karşılıklılık modeli için etki-tepki fonksiyonlarını göstermektedir. Bu vakanın birim kökleri ve etki-tepki fonksiyonları Ek 4’te sunulmuştur.

5.2.2.5 VAR Granger Nedenselliği

Tablo 11’de Çeçenistan çatışmasının Granger nedensellik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 11

Çeçenistan İç Savaşındaki Anahtar Korelasyonların Granger Nedensellik Testi

Granger causality Wald tests					
	Equation	Excluded	chi2	df	Prob > chi2
	lnactor1	lnactor2	10.249	4	0.036
	lnactor1	ALL	10.249	4	0.036
	lnactor2	lnactor1	.86896	4	0.929
	lnactor2	ALL	.86896	4	0.929

Not: OSV = tek taraflı kuvvet kullanımı. VAR(4), girdiler χ^2 -istatistiğidir, * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

Lnactor1⁶⁸: Rus tek taraflı kuvvet kullanımı

Lnactor2: Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımı

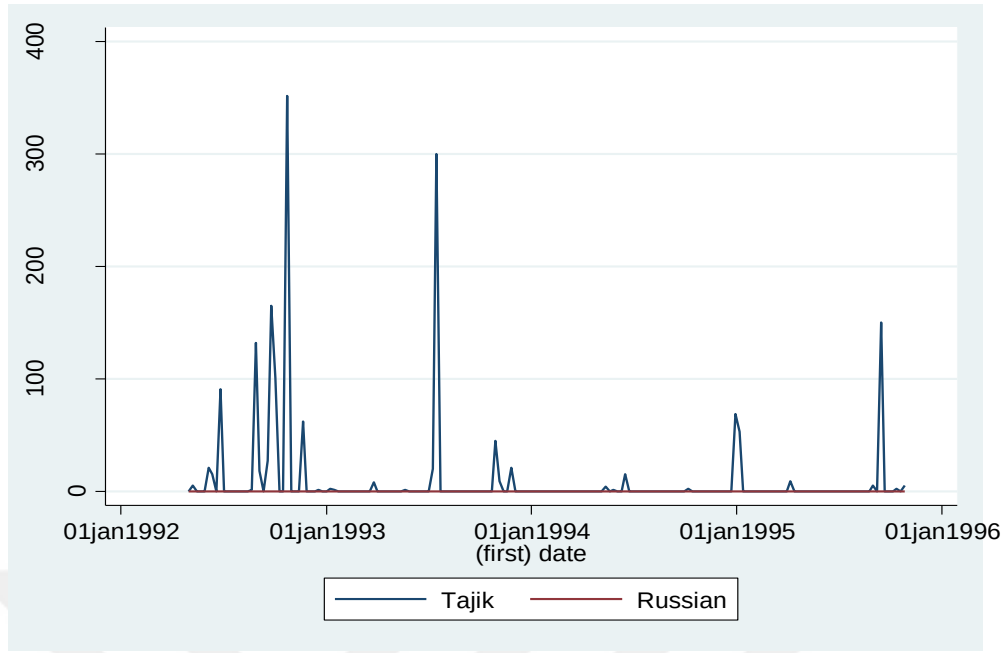
X (Granger) değişkeni Y değişkenine neden oluyorsa, o zaman X'teki değişiklikler Y'deki değişikliklerden önce olmalıdır. Bu nedenle, başka değişkenler (kendi geçmiş değerleri dahil) üstüne olan Y'nin bir regresyonunda, eğer X'in geçmiş ve gecikmeli değerleri dahil edilirse ve bu Y'nin tahminini anlamlı bir şekilde geliştirmekteyse o zaman X (Granger)'ın Y'ye neden olduğu söylenebilir. Y (Granger) için ise benzer bir açıklama geçerlidir. Granger nedenselliğine göre, Rus ve Çeçen kuvvetleri arasında meydana gelen mücadelenin Rus tek taraflı kuvvet kullanımının Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımının 0.05 seviyesinde granger sebebi olduğunu göstermektedir. Fakat bu nedensellik Azeri-Ermeni çatışmasında olduğu gibi çift yönlü değil, tek yönlüdür.

5.2.3. Tacikistan

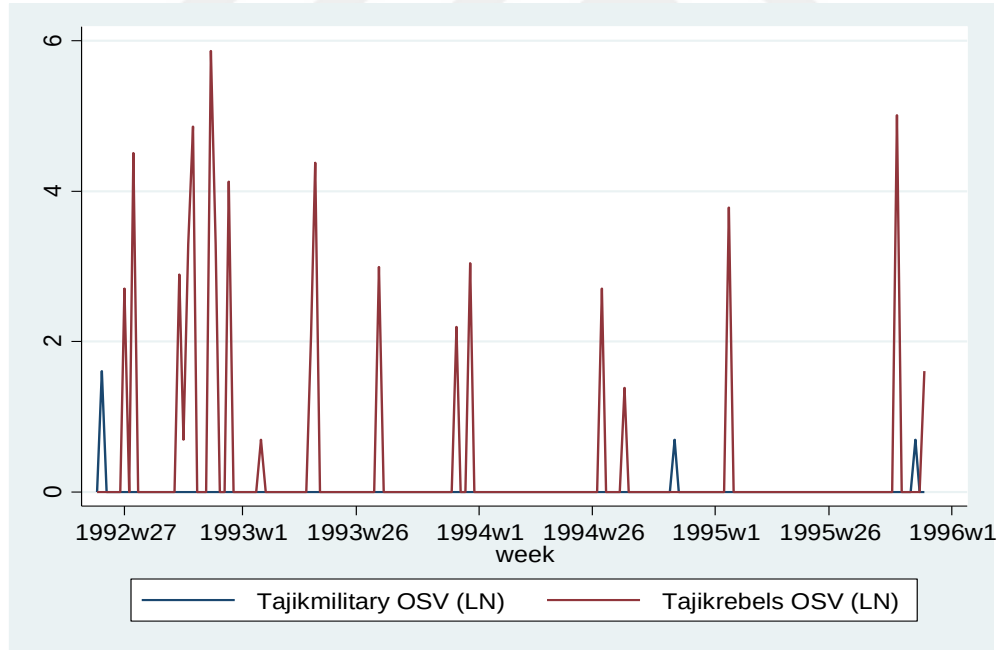
Bu kısımda Tacikistan'da yaşanan çatışma ile ilgili analizlere yer verilmiştir.

Şekil 5 (A)

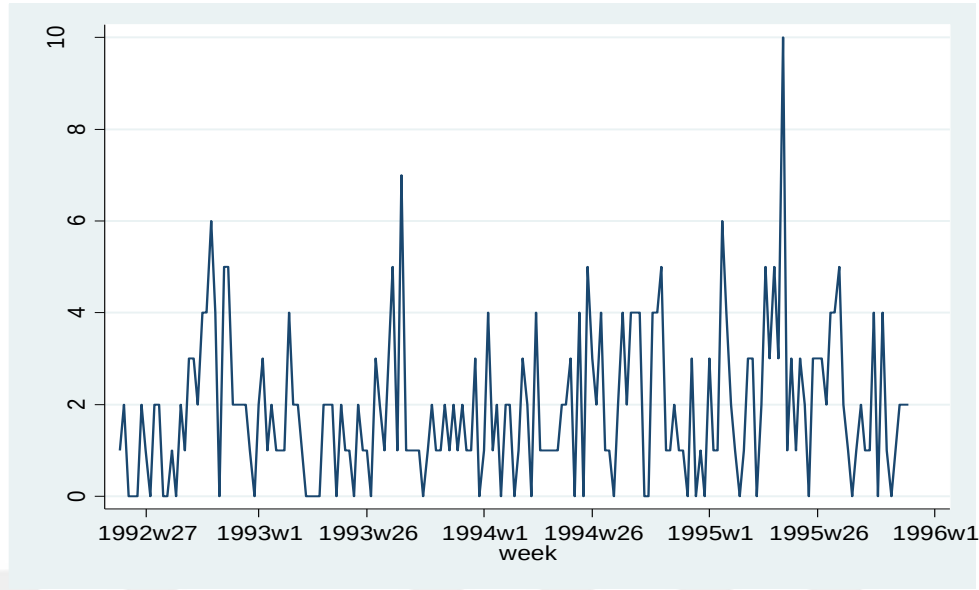
⁶⁸ Lnactor1 ve Lnactor2 sırasıyla Rus tek taraflı kuvvet kullanımını ve Çeçen tek taraflı kuvvet kullanımını gösteren değişkenlerin isimleridir.

Şekil 5 (B)

Şekil 5 (C)

Şekil 5 Tacikistan iç savaşındaki tek taraflı kuvvet kullanımını göstermektedir: (A) Savaşan taraflar arasındaki sivil mağdurların sayısını; (B) fail tarafından öldürülen ya da zarar gören sivillerin sayısını, (C) çatışmanın devam ettiği haftaları/zaman periyodunu göstermektedir. Tüm zaman serileri doğal loglarla temsil edilmektedir.

Şekil 5 Tacik savaşının iç güçler, ordu ve isyancılar arasında meydana geldiğini ve Tacik Askeri Kuvvetleri'ne karşı belirgin isyancı saldırıların olduğunu göstermektedir*.

5.2.3.1 Stratejik Mantık

Stratejik mantıkla ilgili teorik açıklamalar 5.2.1.1 başlığında ele alınmıştır. Açıklamalar doğrultusunda bu çalışmanın vakalarından birini oluşturan Tacikistan'da radikal Tacikler ve laiklik taraftarı Tacikler arasındaki çatışmalara bakılmalıdır.

Tablo 12

Tacikistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri

	(1) Tajikmilitary OSV (LN)	(2) Tajikmilitary OSV (LN)	(3) Tajikrebels OSV (LN)	(4) Tajikrebels OSV (LN)
main				
Tajikrebels OSV (LN)	-0.004 (-0.02)	0.000		
L. Tajikrebels OSV (LN)	-0.004 (-0.02)	0.000		

* Y ekseninin değişkeni ölü/yaralanan sivillerdir.

Tajikmilitary OSV (LN)			-0.280 (-0.05)	-0.014 (-0.00)
L. Tajikmilitary OSV (LN)			-0.297 (-0.07)	-0.067 (-0.01)
Constant	0.019 (0.58)		0.352 (1.32)	
ARMA				
L.ar	-0.032 (-0.08)	0.000 .	0.132** (2.31)	0.212*** (3.85)
sigma				
Constant	0.139*** (35.85)	0.140*** (136.58)	1.064*** (16.06)	1.103*** (46.49)
Observations	182	182	182	182
ll	101.516	99.995	-269.598	-276.035
aic	-193.032	-197.990	549.195	560.070
bic	-177.012	-194.786	565.215	572.886
chi2	0.010	.	5.357	14.801

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüştürülmüştür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

Tablo 12’de, çatışmaların hem askeri kuvvetlerin hem de isyancıların tek taraflı kuvvet kullanımı saldırılarını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Model 1’de ve Model 3’te sabit terim mevcut değildir. Model 2’de ve Model 4’te ise istikrarlı bir tek taraflı kuvvet kullanımını belirlemek için sabit bir terim mevcuttur. Tüm modeller otokorelasyonsuzdur (fazlası için bkz. Ek 4) ve veri seti ve model belirtimi için uygun olan yalnızca ARIMA (1,0,0)’dır.

Model 1 ve 2 düşük Ki-kare’lerinin tablo değerinden düşük olmasından dolayı bütünüyle anlamlı değildir. Ayrıca katsayıları 0.05 seviyesinde anlamlı değildir. Bu nedenle çatışmanın Tacik askeri tek taraflı kuvvet kullanımı üzerinde bir etkisinin olmadığı iddia edilebilir. Ancak Model 3 ve 4 anlamlıdır ve orada çatışmanın bir etkisi söz konusudur. Çatışma yaşanması söz konusu olması durumunda, her iki modelde de Tacik isyancıların tek taraflı kuvvet kullanımı yaklaşık olarak 0.18 artmıştır. Buna ek olarak topraksal bir işgal mevcut olmadığından bu değişken birim kök için incelenmiş ve öngörüye katılmamıştır.

5.2.3.2 İntikam Mantiğı

İntikam Mantiğı ile ilgili teorik açıklamalara 5.2.1.1 başlığında yer verilmekle birlikte burada Tacikistan çatışmasının taraflarını oluşturan radikal Taciklerle laik Tacikler arasındaki çatışmalara bakılmıştır.

Tablo 13**Tacikistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri**

	(5) Tajikmilitary OSV (LN)	(6) Tajikmilitary OSV (LN)	(7) Tajikrebels OSV (LN)	(8) Tajikrebels OSV (LN)
main				
Battle	-0.001 (-0.03)	0.005 (0.25)	0.178*** (3.85)	0.179*** (5.55)
Constant	0.018 (0.36)		0.006 (0.02)	
ARMA				
L.ar	-0.028 (-0.06)	-0.004 (-0.00)	0.113** (1.97)	0.113** (2.05)
sigma				
Constant	0.139*** (29.55)	0.139*** (38.79)	1.027*** (19.85)	1.027*** (27.67)
Observations	182	182	182	182
ll	101.294	100.634	-263.047	-263.048
aic	-194.587	-195.268	534.094	532.096
bic	-181.771	-185.656	546.910	541.708
chi2	0.004	0.064	16.915	37.438

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sifıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

Tablo 13, 1992'nin ortası ile 1996 arasında meydana gelmiş Tacik iç savaşının bir analizidir. Tacik iç savaşı, Tacik askeri kuvvetleri ve Tacik isyancıları arasında yaşanmış ve çoğunlukla Tacikistan sınırlarında meydana gelmiştir. Sonuçlara göre, iki rakibin de tek taraflı kuvvet kullanımına başvurması, rakibinin saldırıları üzerinde bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir. Bu vaka için tek uygun model ARIMA (1,0,0) olmasına rağmen Tacik iç savaşını incelemek için 5'ten 8'e kadar numaralandırılmış modellerde anlamlı bir değişken bulunamamıştır. Model 5 ve Model 7 sabit bir terime sahiptir; fakat Model 6 ve Model 8 sabit bir terime sahip değildir. Burada, Model 5 tablo değerinden daha düşük olan Ki-kare değeri açısından 0.05 anlamlılık seviyesinde anlamsızdır, diğer üç model ise anlamlıdır.

Hiçbir modelin otokorelasyon problemi yoktur. Sunulmuş olan dört model bunu göstermektedir ve daha fazla tahmin-sonrası veri Ek 4'te sunulmuştur (birim kökleri için bkz. Ek 4, etki-tepki fonksiyonları için bkz. Ek 4).

5.2.3.3 Uluslararası Yaptırım Mantığı

Uluslararası yaptırım mantığı analizinde hedef, Tacikistan'daki çatışmada sivil mağduriyetindeki eğilimin düşmesinde üçüncü tarafların bir etkisinin olup olmadığını test etmektir.

Tablo 14

Tacikistan İç Savaşı Esnasında Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı Kurbanlarının Log-Dönüşümlü Haftalık Sayısının Belirtgenleri

	(9) Tajikmilitary OSV (LN)	(10) Tajikmilitary OSV (LN)	(11) Tajikrebels OSV (LN)	(12) Tajikrebels OSV (LN)
main				
L.Resolution 999	-0.018 (-0.00)	0.000 .	-0.807 (-0.50)	-0.838 (-0.81)
L. Resolution 1030	-0.018 (-0.00)	0.000 .	-0.252 (-0.02)	0.000 .
L.Osce 1	-0.018 (-0.00)	0.000 .	-0.698 (-0.05)	-0.673 (-0.03)
L.Osce 2	-0.018 (-0.00)	0.000 .	-0.252 (-0.02)	0.000 .
L. Osce 3	-0.018 (-0.00)	0.000 .	-0.252 (-0.02)	0.000 .
L. Osce 4	-0.018 (-0.00)	0.000 .	-0.252 (-0.02)	0.000 .
Constant	0.017 (0.50)	.	0.356 (1.32)	.
ARMA				
L.ar	-0.026 (-0.05)	0.000 .	0.150*** (2.58)	0.233*** (4.27)
sigma				
Constant	0.139*** (35.48)	0.140*** (136.58)	1.062*** (16.31)	1.100*** (45.84)
Observations	182	182	182	182
ll	101.329	99.995	-269.229	-275.584
aic	-184.657	-197.990	556.459	559.168
bic	-155.821	-194.786	585.295	571.984
chi2	0.003	.	7.003	19.254

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüşümlüdür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

Tablo 14'te, iç savaşı durdurmak için uluslararası bir girişimin tek taraflı kuvvet kullanımını azaltmak konusunda etkili olup olmadığı incelenmiştir. Model 9 ve Model 11 sabit bir terime sahiptir; fakat diğerleri değildir ve hepsi için en uygun model ARIMA (1,0,0)'dır. Genel anlamlılık için ki-kare'ye göre, yalnızca Model 12 anlamlıdır. Tahminden sonra sunulan korelogramlarına göre hepsi otokorelasyonsuzdur (Breusch-Godfrey tesleri için bkz. Ek 4). Tüm katsayılar sıfırdır.

Tüm analizlerden sonra, Tacikistan'daki iç savaşa müdahale etmek ve tek taraflı kuvvet kullanımını durdurmak için üçüncü bir tarafın etkisine dair bir bulgu tespit edilememiştir. Bu, üçüncü bir tarafın Tacikistan'daki sivillere yönelik şiddet üzerinde bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle; belirli bir aktöre karşı (askeri ve ekonomik) bir müdahalenin bu belirli aktörün tek taraflı kuvvet kullanımına sığınma riskini azalttığı yönündeki, uluslararası topluluk tarafından belli bir çatışma aktörüne karşı oluşturulan yoğun baskının bu grubun tek taraflı kuvvet kullanma eylemini azalttığı, ancak diğer aktörün sivilleri mağdur etmesini arttırdığı yönündeki ve birçok şiddet eylemine karışmış olan grupların bu eylemlerinin uluslararası müdahalelerden etkilenme olasılığının düşük olduğu yönündeki uluslararası yaptırım mantığı hipotezlerinin Tacikistan için reddedilmesi gerekmektedir.

5.2.3.4 Vektör Otoregresif (VAR) Modeli

Bu kısımda Tacikistan'da yaşanan çatışmanın VAR Gecikme derecesi seçimi ve VAR Modeli ele alınmıştır.

VAR Gecikme Derecesi Seçimi

Tablo 15

Tacikistan'daki Çatışmanın VAR Gecikme Derecesi Seçimi

Selection-order criteria										
Sample: 1992w25 - 1995w47					Number of obs = 179					
lag	LL	LR	df	p	FPE	AIC	HQIC	SBIC		
0	-53.3492				.006363*	.618427*	.632867*	.65404*		
1	-51.5923	3.5137	4	0.476	.006524	.64349	.686812	.750329		
2	-51.2825	.61969	4	0.961	.006799	.68472	.756925	.862787		
3	-50.7855	.99397	4	0.911	.007071	.72386	.824946	.973153		
4	-44.2353	13.1*	4	0.011	.006873	.695366	.825334	1.01589		
Endogenous: lnactor1 lnactor2										
Exogenous: _cons										

VAR gecikme sırası seçimi kriteri analizi VAR analizi için optimal gecikme uzunluğunu belirlemek için değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, Akaike Bilgi Kriteri'ne göre (AIC) sıfır gecikmenin VAR analizleri için en iyi seçenek olduğu tespit edilmiştir. Ancak sıfırı uzunluk ölçütü olarak kullanmanın bir yolu yoktur. Bu nedenle en azından bir gecikmenin VAR modellerine konulması gerektiği varsayılmıştır.

Tablo 16’da VAR gecikme derecesi seçimi yapıldıktan sonra ortaya çıkan Vektör Otoregresif Model verilmiştir. VAR modellerinin etki-tepki fonksiyonları (Şekil 8) ile güven aralıkları da değerlendirmeye katılmıştır.

Tablo 16

Tacikistan’daki Çatışmanın VAR Modeli

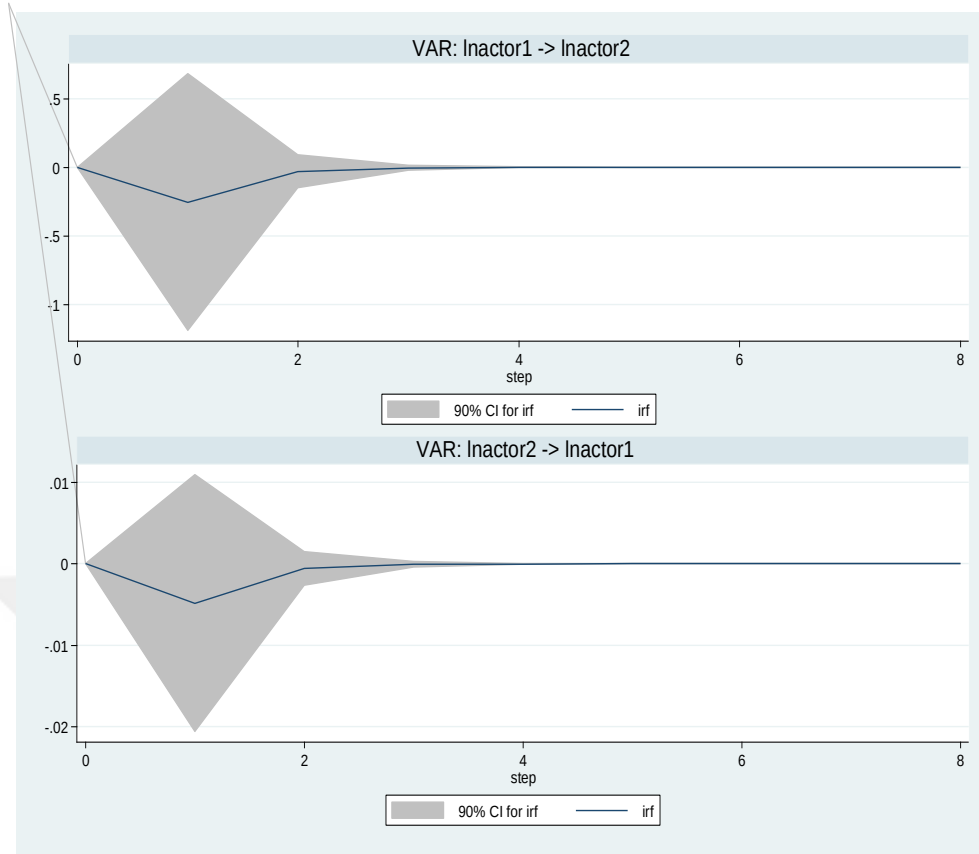
	(1) Tajikmilitary OSV (LN)
Tajikmilitary OSV (LN)	
L. Tajikmilitary OSV (LN)	-0.015 (-0.21)
L. Tajikrebels OSV (LN)	-0.005 (-0.50)
Constant	0.018* (1.69)
Tajikrebels OSV (LN)	
L. Tajikmilitary OSV (LN)	-0.254 (-0.45)
L. Tajikrebels OSV (LN)	0.133* (1.81)
Constant	0.301*** (3.62)
Observations	182
ll	-168.185
aic	348.370
bic	367.594
chi2	173.12

Not: Sonuçlar STATA 11 ile elde edilmiştir. Tüm sonuç değişkenleri log-dönüştürülmüştür, bu durumdan kaynaklanan eksik değerler sıfıra eşitlenmiştir, t-oranları parantezdedir. OSV=Tek taraflı kuvvet kullanımı * p < .1, ** p < .05, *** p < .01.

VAR modelleri ortaklaşa olarak 0.05 seviyesinde anlamlıdırlar, zira Ki-kare değeri tablo değerinden düşüktür. İlk model anlamlı bir katsayı göstermemekle birlikte ikinci VAR modeli Tacik isyancıların başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanımının Tacik isyancıların bir hafta sonraki tek taraflı kuvvet kullanımını 0.05 anlamlılık seviyesinde yaklaşık olarak %0.13 arttırdığını göstermektedir.

Şekil 6

Endojen (İçsel) Değişkenler Olarak Tacik Askeri ve Tacik İsyancı Tek Taraflı Kuvvet Kullanımı İle Karşılıklılık Modeli İçin Etki-Tepki Fonksiyonları

Şekil 6 endojen değişkenler olarak Tacik askeri ve Tacik isyancı tek taraflı kuvvet kullanımı ile karşılıklılık modeli için etki-tepki fonksiyonlarını göstermektedir. Tacikistan iç savaşının etki-tepki fonksiyonu Ek 4’te sunulmuştur.

5.2.3.5 VAR Granger Nedenselliği

Granger nedensellik testi, modelde kullanılan gecikmeli terimlerin sayısına duyarlıdır ve altında yatan zaman serisinin durağan olduğunu varsaymakla birlikte değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ortaya koymak üzere kullanılmıştır. Tablo 17’de Tacikistan’daki çatışmasının Granger nedensellik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 17

Tacikistan İç Savaşındaki Anahtar Korelasyonların Granger Nedensellik Testi

Granger causality Wald tests					
	Equation	Excluded	chi2	df	Prob > chi2
	lnactor1	lnactor2	10.249	4	0.036
	lnactor1	ALL	10.249	4	0.036
	lnactor2	lnactor1	.86896	4	0.929
	lnactor2	ALL	.86896	4	0.929

Not: OSV = tek taraflı kuvvet kullanımı. VAR(4), girdiler χ^2 -istatistiğidir, * $p < .1$, ** $p < .05$, *** $p < .01$.

Lnactor1⁶⁹: Tacikaskeri tek taraflı kuvvet kullanımı

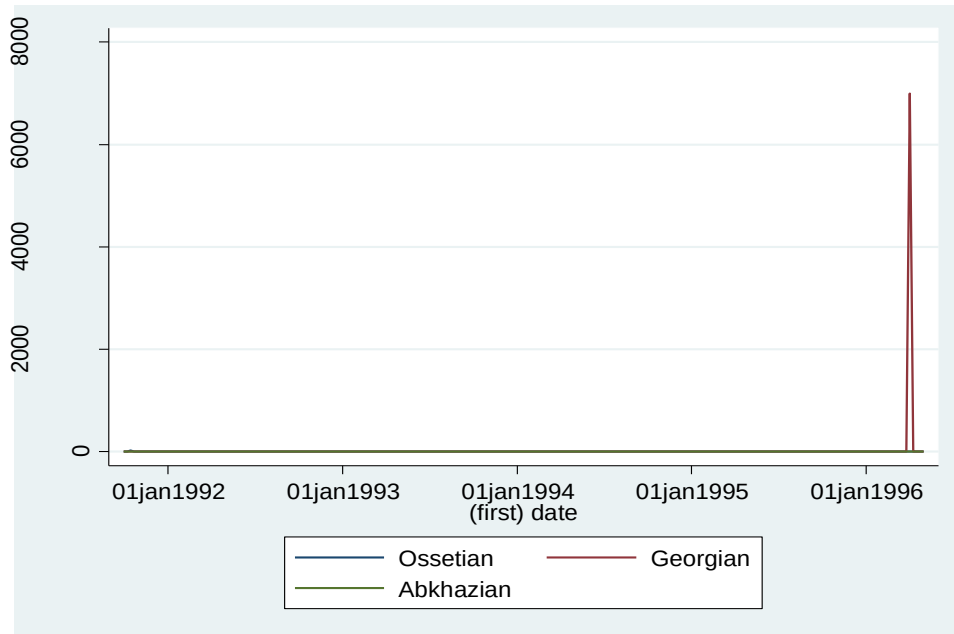
Lnactor2: Tacik isyancı tek taraflı kuvvet kullanımı

X (Granger) değişkeni Y değişkenine neden oluyorsa, o zaman X'teki değişiklikler Y'deki değişikliklerden önce olmalıdır. Bu nedenle, başka değişkenler (kendi geçmiş değerleri dahil) üstüne olan Y'nin bir regresyonunda, eğer X'in geçmiş ve gecikmeli değerleri dahil edilirse ve bu Y'nin tahminini anlamlı bir şekilde geliştirmekteyse o zaman X (Granger)'in Y'ye neden olduğu söylenebilir. Y (Granger) için ise benzer bir açıklama geçerlidir. Granger Nedensellik analizi bir tek taraflı kuvvet kullanımı olayının diğer bir tek taraflı kuvvet kullanımı olayına doğrudan etkisi olup olmadığının anlaşılması için uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre iki tek taraflı kuvvet kullanımı saldırıları arasında tek ya da çift yönlü hiçbir nedensellik bulunmamaktadır. Bu da şiddet kullanımının diğer aktörün şiddet kullanımı sonucunda ortaya çıkmadığı anlamına gelmektedir.

5.2.4 Gürcistan

Bu kısımda Gürcistan'da yaşanan çatışmalar ile ilgili analizlere yer verilmiştir.

Şekil 7

⁶⁹ Lnactor1 ve Lnactor2 sırasıyla Tacik askeri tek taraflı kuvvet kullanımı ve Tacik isyancı tek taraflı kuvvet kullanımı gösteren değişkenlerin isimleridir.

Şekil 7 Gürcistan İç Savaşı'ndaki Tek Taraflı kuvvet kullanımını göstermektedir: Çatışan taraflardaki sivil mağdur sayısıdır.

5.2.4.1 Stratejik Mantık

Teorik argümanda belirtildiği üzere, stratejik mantık sivilleri kasıtlı olarak öldürmenin ve sivillerin zarar görmelerinin meydana geldiği stratejik durum ile ilişkili tüm yönleri kapsamaktadır. Özellikle savaşı tarafların kazanma ve kaybetme bağlamındaki gücü önemli bir yol oynamaktadır. Bu nedenle, bu vakada Abhaz/Gürcüler Acar/Gürcüler ve Oset/Gürcüler arasındaki çatışmaların sayısına bakılmalıdır. Veriler olmasına rağmen Şekil 7'de görüldüğü üzere yapılan analiz yorum yapılacak sonuçlar ortaya koymak için yeterli olmamıştır. Dolayısı ile stratejik mantıkla ilgili hipotezleri test etmek mümkün olmadığından hipotezlerin reddedilmesi gerekmektedir.

5.2.4.2 İntikam Mantiğı

Teorik açıklamalar eşliğinde Bosna, Ruanda vb. birçok vakada tek taraflı kuvvet kullanımının karşılıklı doğasını görmek mümkün olmakla birlikte Gürcistan vakasında ilgili veriler yorumlamak için sonuç ortaya koyacak yeterlilikte çıkmamıştır. Dolayısı ile intikam mantığıyla ilgili hipotezleri test etmek mümkün olmadığından hipotezlerin reddedilmesi gerekmektedir.

5.2.4.3 Uluslararası Yaptırım Mantiğı

Bu çalışmada anahtar bir rol oynayan ikinci mantık uluslararası aktörlerin etkisi ile ilgilidir. Birleşmiş Milletlerin (BM) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın kararları, yaptırımları ve önlemleri; diğer aktörlerin girişimleri değerlendirilmiştir. Hedef, Gürcistan'daki çatışmalarda sivil mağduriyetindeki eğilimin düşmesinde üçüncü tarafların bir etkisinin olup olmadığını test etmektir.

Literatürde Gürcistan ve Gürcistan'daki çatışmalarla ilgili olarak incelenen anahtar kavramlar ve seçilen kaynaklarla Gürcistan'daki çatışmalara ilişkin verilere ulaşılmasına rağmen özellikle ampirik olarak test edilen anlamlı bir model tespit edilememiştir. Açıklayıcı veriler gerekli analiz için yetersiz sonuçlar ortaya koymuş, ekonometrik teknikler Gürcistan'daki çatışmalara uygulanmasına rağmen yorumlanabilecek sonuçlara ulaşamamıştır. Bu durum, uluslararası yaptırım mantığıyla ilgili hipotezlerin test edilmesine olanak vermediğinden reddedildikleri anlamına gelmektedir.

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşının ardından akademisyenler savaşta ve savaşında yaşanan değişimle birlikte iç savaflara artan bir oranda ilgi göstermişlerdir. Gösterilen ilgi daha çok iç savaşların sebepleri ve sonuçları üzerine olmakla birlikte savaşın sonuçlarından birisini oluşturan sivil kayıplar ile ilgili noktayı gözden kaçırmışlardır. Günümüzde bu olguyu açıklamayı hedefleyen araştırmalar söz konusu olmakla birlikte dışa kapalı bir sistemden gelen ve bağımsızlığını Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla kazanan ve yaşanan iç savaflardan kaynaklı olarak yüksek sayıda sivil kayıp yaşayan Azerbaycan, Gürcistan, Tacikistan ve Rusya Federasyonu içerisinde özerk statüye sahip olan Çeçenistan'ı veriler ışığında ayrıntılı bir şekilde ele alan kaynak bulunmadığından bu bölgelerde yaşanan çatışmalar vaka olarak seçilmiş ve analize tabi tutulmuştur.

İç savaşlarda sivillerin hem hedef alınması hem de çatışmanın mağdurları olmasıyla ortaya çıkan yüksek rakamlı sivil ölümler tek taraflı kuvvet kullanımı kavramının öne çıkmasına sebep olmuştur. Çatışmanın taraflarından hangisinin bu türden bir eyleme başvurduğu fark etmeksizin bu türden bir şiddet birden fazla silahsız gayri muharibin ölmesi veya zarar görmesi şeklinde ortaya çıkmakta ve doğrudan sivillere yönelik olarak kullanılmaktadır. Tek taraflı kuvvet kullanımı kavramı en düşük rakamdan hareket edilmesi sebebiyle soykırım, katliam veya toplu öldürmenin daha kapsamlı bir şeklini ortaya koymaktadır.

Tek taraflı kuvvet kullanımı eylemine başvurulması konusunda farklı görüşler ortaya atılmış olmakla birlikte asıl sorgulanan faillerin sivilleri neden öldürdüğü, onlara neden zarar verdiği; faillerin bu eylemi kullanmalarının ardında yatan sebepler ve bu tür eylemlerin altında yatan motiflerin neler olduğu ve nasıl tespit edilebileceğidir.

Bu çalışmada sözkonusu olan vakaların için stratejik, intikam ve uluslararası yaptırım mantığı çerçevesinde yukarıda ifade edilen sorular doğrultusunda hipotezler oluşturulmuş ve istatistiksel bir analiz programı olan Stata ile ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Analiz sonuçlarından hareketle inceleme konusu vakalara ilişkin ele edilen bulgular aşağıda her bir vaka için ayrı ayrı verilmiştir.

Azerbaycan vakası incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

- Stratejik mantığın ilk kısmını oluşturan savaşan tarafların askeri gücü çerçevesinde kurgulanan ve bir dönemdeki askeri kayıpların takip eden dönemdeki tek taraflı kuvvet kullanımı riskini arttıracığına dair H1 Azerbaycan'daki çatışma için doğrulanmıştır. Yani Azerbaycan'da yaşanan çatışmalarda yaşanan askeri kayıpları takip eden dönemde tek taraflı kuvvet kullanımında artış olmuştur.
- H2 Ermenilerin toprak kazanımı ile tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmaya devam ettiklerini, aynı şeyin Azeri taraf için söylenemediğini ortaya koymuştur. Dolayısı ile H2 Ermeni taraf için doğrulanabiliyorken Azeri taraf için geçersiz olmuştur.
- Çatışmaların sayısının tek taraflı kuvvet kullanma eylemine başvuruyu arttırdığına dair H3 Azerbaycan'daki çatışma için doğrulanmıştır. Yani çatışma sayısı arttıkça tek taraflı kuvvet kullanımda da bir artış söz konusu olmuştur.
- Stratejik mantığın ikinci kısmını oluşturan intikam mantığı çerçevesinde kurgulanan ve belli bir dönemde bir tarafın tek taraflı kuvvet kullanma derecesiyle doğru orantılı muhalifin tek taraflı kuvvet kullanımına başvuracağına dair H4 Azerbaycan'daki çatışma için doğrulanmıştır. Yani bu çatışmada bir tarafın başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanma eylemi çatışmanın diğer tarafının da bu eyleme başvurmasına sebep olmuştur. Her iki tarafın da tek taraflı kuvvet kullanımına başvurması nedeniyle bu çatışmada çift yönlü bir tek taraflı kuvvet kullanımının olduğu belirlenmiştir.
- Çatışmaların sayısının artmasıyla şiddet eylemlerinin arttığına ilişkin H5 Azerbaycan'daki çatışma için doğrulanmıştır. Bunun anlamı çatışmaların sayısının artmasının şiddet eylemlerine başvurmayı arttırdığıdır.
- Bir grubun diğer gruba yönelttiği tek taraflı kuvvet kullanımının ölüme sebebiyet verme derecesinin artmasına, diğer grubun tek taraflı kuvvet kullanım tepkisinin aşırı olacağına dair H6 Azerbaycan vakası için doğrulanmıştır. Yani bir tarafın başvurduğu tek taraflı kuvvet kullanımının diğer tarafın da tek taraflı kuvvet kullanımına aşırı bir şekilde başvurarak cevap verdiği anlamına gelmektedir.

- Uluslararası yaptırım mantığı çerçevesinde kurgulanan ve uluslararası toplum tarafından belli bir çatışmacı gruba karşı oluşturulan yoğun baskının bu grubun tek taraflı kuvvet kullanma eylemini azaltmak; fakat diğer grubun sivilleri mağdur etme eğilimini arttırmakta olduğuna dair H7 Azerbaycan vakası için reddedilmiştir. Zira daha çok tek taraflı kuvvet kullanma eğilimde olan Ermenilere yönelik olarak alınmış BMGK kararlarının Ermeni eylemleri üzerinde herhangi azaltıcı bir etkisi olmamakla birlikte Azeri tarafında da tek taraflı kuvvet kullanma eyleminde bir artış olmadığı ortaya çıkmıştır.
- Birçok şiddet eylemine karışmış grupların bu eylemlerinin uluslararası müdahalelerden etkilenme olasılığının düşük olduğuna ilişkin H8 Azerbaycan için ‘müdahalenin’ sadece kâğıt üstünde kalmış olan kararlar olduğu, şiddet eylemlerinin alınan kararlara rağmen devam ettiği ve arabuluculuk girişimlerinin sonuç vermediği göz önünde bulundurulduğunda doğrulanmıştır.

Çeçenistan vakası incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

- Stratejik mantık argümanı çerçevesinde ele alınan savaşan tarafların askeri gücü bağlamında kurgulanmış olan H1 Rus tarafının askeri kayıp yaşadığı dönemleri takip eden dönemlerde tek taraflı kuvvet kullanımını arttırdığı gözlemlendiğinden Rus tarafı için doğrulanmış, Çeçen tarafı için aynı durum tespit edilemediğinden geçersiz olmuştur.
- H2 çatışmada taraf olarak yer alan Rus ve Çeçen kuvvetleri arasında bölgesel bir el değiştirme durumu tespit edilemediğinden reddedilmiştir.
- H3 ise çatışmaların sayısındaki verilerden anlamlı sonuçlar çıkmaması sebebiyle reddedilmiştir.
- Stratejik mantığın ikinci kısmı ile ilgili olarak kurgulanmış olan H4 doğrulanmıştır. Zira Rusların Çeçenlere göre uzun süreli olan şiddet eylemlerine Çeçenler ani ataklarla cevap vermişlerdir.
- H5 çatışma sayısındaki veri eksikliği sebebiyle reddedilmiştir.
- H6 ise Rusların uzun süreli saldırıları ve karşılıklı ani saldırılar, kullanılan yöntemler ve silah tipleri neticesinde doğrulanmıştır. Yani Rusların Çeçenler

sivillere yönelmiş olduğu aşırı tek taraflı şiddet eylemleri Çeçevlerin de Rus tarafına karşı aşırı şekilde bu eyleme başvurduğu anlamına gelmektedir.

- Uluslararası yaptırım mantığı çerçevesinde kurgulanmış olan H7 bu çatışmada tek taraflı kuvvet kullanımı eylemini engelleme yönelik herhangi bir girişim tespit edilemediğinden reddedilmiştir.
- Birçok şiddet eylemine karışmış grupların bu eylemlerinin uluslararası müdahalelerden etkilenme olasılığının düşük olduğuna ilişkin H8 ise uluslararası müdahale girişimine dair bir durum söz konusu olmadığından reddedilmiştir.

Tacikistan vakasında ise ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

- Stratejik mantık argümanının ilk kısmı çerçevesinde kurgulanan H1 Tacik askeri tarafın da Tacik isyancı tarafın da sonraki dönemde saldırıları devam ettirdiğinden doğrulanmıştır.
- H2 bölgesel bir el değiştirme durumu tespit edilemediğinden reddedilmiştir.
- H3 çatışmaların sayısının tek taraflı kuvvet kullanımı eylemini arttırdığından doğrulanmıştır.
- Stratejik mantık argümanının ikinci kısmı için kurgulanmış olan H4 rakiplerin tek taraflı kuvvet kullanma eylemlerine başvurmalarının birbirlerini üzerinde etkisi tespit edilemediğinden reddedilmiştir.
- H5 çatışmaların sayısının şiddet eylemlerini tetiklediği belirlendiğinden doğrulanmıştır.
- H6 ise taraflar arasında karşılıklı bir etki tespit edilemediğinden reddedilmiştir.
- Uluslararası toplum tarafından belli bir çatışmacı gruba karşı oluşturulan yoğun baskının bu grubun tek taraflı kuvvet kullanma eylemini azaltmak; fakat diğer grubun sivilleri mağdur etme eğilimini arttırmakta olduğuna dair olan H7 üçüncü bir tarafın etkisi tespit edilemediğinden reddedilmiştir.
- Birçok şiddet eylemine karışmış grupların bu eylemlerinin uluslararası müdahalelerden etkilenme olasılığının düşük olduğuna ilişkin H8 şiddet eylemlerinin alınan kararlara (BMGK ve OSCE) rağmen devam etmesinden ötürü doğrulanmıştır. Yani örgütlerin almış olduğu kararlara rağmen hem Tacik

askeri taraf hem de Tacik isyancı taraf tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmaya devam etmiştir.

Gürcistan çatışması incelendiğinde ise veriler elde edilmesine rağmen bu çalışmadaki diğer vakalar için uygulanan test ve analizlerle bu çatışma için yorumlanamadığından reddedilmiştir.

Yukarıdaki bulgulardan da anlaşılacağı üzere stratejik mantık için oluşturulan hipotezlerde (H1-H6) Azerbaycan, Çeçenistan ve Tacikistan için farklı sonuçlara, uluslararası yaptırım mantığı için oluşturulan hipotezlerde (H7-H8) ise bu vakalar için aynı sonuca ulaşılmıştır. Buradan hareketle analizler sonucunda ulaşılmış olan en önemli sonuç üç dört vakada meydana gelen çatışmalara uluslararası toplumun yeterli derecede müdahil olamadığıdır. Bu durumun, alınan kararların kâğıt üstünde kalmasından, yaptırımların her vaka için aynı şekilde uygulanmamasından, harekete geç(e)meme ve yetersiz eylemden kaynaklanıyor olması muhtemeldir.

Bu çalışmadaki analizler neticesinde aktörler için, askeri güç anlamındaki farkın, intikam duygusunun ve yaptırımların etkisizliğinin tek taraflı kuvvet kullanımına başvurmak için bir motif oluşturduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında bu çalışmada incelenen vakalar kapsamında önemli bir diğer bulgu da etnik ve dini sebeplerle meydana gelen çatışmaların daha kanlı, ideolojik sebeplerle meydana gelen çatışmaların daha az kanlı olduğudur.

Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda kullanılmış olan haber ve gazete yayın hizmetlerini genişleterek daha ayrıntılı verilerin toplanması ve iç seçilmiş olan vakalarda başvuru tek taraflı kuvvet kullanımı hakkında daha derinlemesine bilgiye ulaşmak ve farklı modellerle bunun ortaya konulması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abrahms, M. (2006). Why Terrorism Does Not Work. *International Security*, Vol. 31, No. 2, pp. 42-78.
- Adas, M. (2003). America, The Vietnam War and the World. In Daum, A. W., Gardner, L.C. and Mausbach, W. (Edt.), *America, the Vietnam War, and the World: Comparative and International Perspectives*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 27-42.
- Akhmadov, I. and Lanskoj, M. (2010). *The Chechen Struggle: Independence Won and Lost*. Dordrecht: Springer.
- Akiner, S. (1993). *Cental Asia: New Arc of Crisis*. London: Royal United Services Institute for Defence Studies.
- Akiner, S., Djalili, M. R. and Grare, F. (2013). *Tajikistan: The Trials of Independence*. New York, NY: Routledge.
- Anderson, E., Ross, W. T. Jr., and Weitz, B. (1998). Commitment and Its Consequences in the American Agency System of Selling Insurance. *The Journal of Risk and Insurance*, Vol. 65, No. 4, pp. 637-669.
- Arreguín-Toft, I. (2001). How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict. *International Security*, Vol. 26, No. 1, pp. 93-128.
- Arreguín-Toft, I. (2003), The [F]utility of Barbarism: Assessing the Impact of the Systematic Harm of Noncombatants in War”. Paper presented at the *Annual Convention of the American Political Science Association*, Philadelphia, Pennsylvania, August 2003.
- Askerov, A. (2015). *Historical Dictionary of the Chechen Conflict*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Azam, J.-P. (2002). Looting and Conflict between Ethno-Regional Groups: Lessons for State Formation in Africa. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 46, No. 1, pp. 131-153.

- Azam, J.-P. (2006), On Thugs and Heroes: Why Warlords Victimize Their Own Civilians?, *Economics of Governance*, Vol. 7, No. 1, pp. 53-73.
- Azam, J.-P. and Hoeffler, A. (2002). Violence Against Civilians in Civil Wars: Looting or Terror?. *Journal of Peace Research*, Vol. 39, Issue 4, pp.461-485.
- Balcells, L. (2010). Rivalry and Revenge. Violence against Civilians in Conventional Civil Wars. *International Studies Quarterly*, Vol. 54, No. 2, pp. 291-313.
- Balch-Lindsay, D. and Enterline, A. J. (2000). Killing Time: The World Politics of Civil War Duration, 1820-1992. *International Studies Quarterly*, Vol. 44, No. 4, pp. 615-642.
- Balch-Lindsay, D.; Enterline, A. J. and Joyce, K. A. (2008). Third-Party Intervention and the Civil war Process. *Journal of Peace Research*, Vol. 45, No. 3, pp. 345-363.
- Beaufre, A. (1973). *Die Revolutionierung des Kriegsbildes: neue Formen der Gewaltanwendung*, Stuttgart: Seewald Verlag.
- Bellamy, A. J. (2009). *The Responsibility to Protect: The Global Effort to End Mass Atrocities*, Cambridge: Polity Press.
- Bell-Fialkoff, A. (1993). A Brief History of Ethnic Cleansing. *Foreign Affairs*, Vol. 72, No. 3, pp. 110-121.
- Bell-Fialkoff, A. (1996). *Ethnic Cleansing*. New York, NY: St. Martin's Press.
- Bercovitch, J. and Jackson, R. (2009). *Conflict Resolution in the Twenty-first Century Principles, Methods, and Approaches*. Ann Arbor: Michigan University Press.
- Bergne, P. (2007). *The Birth of Tajikistan: National Identity and the Origins of the Republic*. London: I.B. Tauris.
- Berry, J. A. and Berry, P. C. (eds.) (1999), *Genocide in Rwanda: A Collective Memory*. Washington DC: Howard University Press.
- Binay, M. (1998). The New World Disorder in Transcaucasia. In *Caucasus War and Peace*. Tütüncü, M. (edt). Haarlem: SOTA.

- Brecher, M. and Wilkenfeld, J. (1997). *A Study of Crisis*, Ann Arbor: Michigan University Press.
- Brogan, P. (1998). *World Conflicts*. Lanham, MD: Scarecrow Press.
- Browning, C. R. (1993). *Ordinary Men: Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland*. New York, NY: Harper Perrenial.
- Buhaug, H. and Gates, S. (2002). The Geography of Civil War. *Journal of Peace Research*, Vol. 39, No. 4, pp. 417-433.
- Buhaug, H. and Lujala, P. (2005). 'Accounting for Scale: Measuring Geography in Quantitative Studies of Civil War'. *Political Geography*, Vol. 24 Issue 4, pp. 399–418.
- Bull, H. (1977). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. New York, NY: Colombia University Press.
- Bussmann, M. and Schneider, G. (2010). Accounting for the Dynamics of One-Sided Violence: Introducing KOSVED. Working Paper, August 2011. Available at: <http://www.polver.uni-konstanz.de/en/gschneider/research/strategy-anarchy-or-lack-of-international-commitment-on-the-logic-of-one-sided-violence-in-civil-wars/>
- Bussmann, M. van der Haer, R., and Schneider, G. (2008). Accounting for Civilian Deaths: The Konstanz One-Sided Violence Dataset. Paper prepared for 49th Annual ISA Convention, San Francisco, San Francisco CA, March 26-29, 2008.
- Butler, C. K. and Gates, S. (2009). Asymmetry, Parity, and (Civil) War: Can International Theories of Power Help Us Understand Civil War?. *International Interactions*, Vol. 35, No. 3, pp. 330-340.
- Buzan, B. (2002). Who may we bomb?. In: *Worlds in Collision: Terror And The Future of Global Order*, Booth, K. and Dunne, T. (eds.), Basingstoke: Palgrave Macmillan, pp. 85-94.
- Carment, D. and Patrick, J. (1997). *Wars in the Midst of Peace: The International Politics of Ethnic Conflict*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

- Cederman, L.-E. and Girardin, L. (2006). A roadmap to realistic computational models of civil wars. Presented at the First *World Congress on Social Simulation*, Kyoto, August 21-26.
- Chalk, F. and Jonassohn, K. (1990). *The History and Sociology of Genocide: Analyses and Case Studies*. 3rd Edition. London: Yale University Press.
- Charny, I. W. (1999). *Encyclopedia of Genocide*. Santa Barbara: ABC-CLIO Publications.
- Chatfield, C. (2000). *Time-Series Forecasting*. Boca Raton, Florida: CRC Press.
- Chatfield, C. (2003). *The Analysis of Time Series: An Introduction*. Boca Raton, Florida: Chapman & Hall/CRC Press.
- Chirikba, V. A. (1998). Georgian-Abkhazian Conflict and its Aftermath. In *Caucasus War and Peace*. Tütüncü, M. (edt). Haarlem: SOTA.
- Chojnacki, S. (2004). Gewaltakteure und Gewaltmärkte: Wandel der Kriegsformen? Der Bürger im Staat. *Baden-Württemberg: Landeszentrale für politische Bildung*, Jahrgang 54, Heft 4, pp. 179-184.
- Chojnacki, S. and Reisch, G. (2008). *New List of Wars 1946-2006. Version 1.3*. Available at: http://www.polsoz.fu-berlin.de/polwiss/forschung/international/frieden/publikationen/warlist-1_3-2008.pdf 15.12.2018.
- Cicioğlu, F. (2004). Azerbaycan-Ermenistan Çatışması: Kafkasya'da Bitmeyen Mücadele. In: *Dünya Çatışma Bölgeleri*. İnat, K., Duran, B. ve Ataman, M. (edt). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss. 269-279.
- Cioffi-Revilla, C. (1996). Origins and Evolutions of War and Politics. *International Studies Quarterly*, Vol. 40, No. 1, pp. 1-22.
- Clausewitz, C. (1832). *Vom Kriege*. Berlin: Dümmlers Verlag.
- Clodfelter, M. (1992). *Warfare and Armed Conflicts: A Statistical Reference to Casualty and Other Figures, 1618-1991*. London: McFarland & Company, Volum 2.

- Collier, P. and Hoeffler, A. (2004). Greed and Grievance in Civil War. *Oxford Economic Papers*, Vol. 56, No. 4, pp. 563-595.
- Collier, P., Hoeffler, A., and Söderbom, M. (2004). On the Duration of Civil War. *Journal of Peace Research*, Vol. 41, No. 3, pp. 253-273.
- Collier, P., Elliot, L. V., Hegre, H. Hoeffler, A. Reynal-Querol, M., and Sambanis N. (2003). *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. Washington, DC: Oxford University Press and The World Bank.
- Commonwealth Independent States (CIS): <http://cns.miis.edu/inventory/pdfs/cis.pdf>
- Cornell, S. E. (1999). The Nagorno-Karabakh Conflict. *Department of East European Studies*, Uppsala University, Report No. 46.
- Cornell, S. E. (2001). *Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in the Caucasus*. London: RoutledgeCurzon.
- Cortright, D. and Lopez G. A. (eds.) (2000). *The Sanctions Decade Assessing UN Strategies in the 1990s*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Cortright, D. and Lopez G. A. (2001). Assessing Smart Sanctions Targeted Sanctions: Lessons from the 1990's. In: *Smart Sanctions: The Next Step the Debate on Arms Embargoes and Travel Sanctions within the 'Bonn Berlin Process'*. Brzoska, M. (hrsg.), Baden Baden: Nomos Verlag, pp. 19-38.
- Cortright, D. and Lopez G. A. (eds.) (2002). *Smart Sanctions: Targeting Economic Statecraft*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Crozier, B. (1960). *The Rebels: A Study of Post-war Insurrections*. Boston: Beacon Press.
- Cunningham, D. E. (2010). Blocking Resolution: How External States can Prolong Civil Wars. *Journal of Peace Research*, Vol.47, No. 2, pp. 115-127.
- Cunningham, D. E. (2011). *Barriers to Peace in Civil War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Daftary, F. and Troebst, S. (2003). *Radical Ethnic Movements in Contemporary Europe*. New York: Berghahn Books.

- De Haas, M. (2004). *Russian Security and Air Power, 1992-2002: The Development of Russian Security Thinking Under Yeltsin and Putin and Its Consequences for the Air Forces*. Abingdon: Fank Cass.
- De Waal, T. (2003). *Black Garden: Armenia and Azerbaijan Through Peace and War*. New York, NY: New York University Press.
- Dekmejian, H. R. (2007). *Spectrum of Terror*. Washington DC: Publisher Cq Pr.
- DeMeritt, J. H. R. (2014). Delegating Death: Military Intervention and Government Killing. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 59, No. 3, pp. 428-454.
- Downes, A. B. (2006a). Hypothesis on the Effectiveness of Civilian Victimization in War. Paper prepared for the *Annual Meeting of the International Studies Association*, San Diego, CA, March 22-25, 2006.
- Downes, A. B. (2006b). Desperate Times, Desperate Measures: The Causes of Civilian Victimization in War. *International Security*, Vol. 30, No. 4, pp. 152–195.
- Downes, A. B. (2007). Restraint or Propellant? Democracy and Civilian Fatalities in Interstate Wars. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 51, No. 6, pp. 872-904.
- Downes, A. B. (2008). Killing (Civilians) To Win? Some Preliminary Evidence On The Military Effectiveness Of Civilian Victimization In War. Paper prepared for the *Annual Meeting of the International Studies Association*, San Francisco, CA, March 26-29, 2008.
- Doxey, M. (1996). *International Sanctions in Contemporary Perspective*. New York: St. Martin's Press, 2nd ed.
- Doyle, M. W. (1997). *Ways of War and Peace: Realism, Liberalism, and Socialism*, New York: Norton.
- Driscoll, J. (2009). *Exiting Anarchy: Militia Politics after the Post Soviet Wars*. PhD thesis, Department of Political Science, Stanford University.
- Dunlop, J. B. (1998). *Russia Confronts Chechnya: Roots of a Separatist Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Dunne, P. J., García-Alonso, M. del C., Levine, P., and Smith, R. P. (2006). Managing Asymmetric Conflict. *Oxford Economic Papers*, Vol. 58, No. 2, pp. 183-208.
- Easterly, W., Gatti, R., and Kuriat, S. (2006). Development, Democracy and Mass Killings. *Journal of Economic Growth*, Vol. 11, No. 1, 129-156.
- Eberwein, W.-D. und Chojnacki, S. (2001). Scientific Necessity and Political Utility. A Comparison of Data on Violent Conflicts. *Discussion Paper*, P 01-304, Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin.
- Eck, K. and Hultman, L. (2007). One Sided Violence Against Civilians in War: Insights from New Fatality Data. *Journal of Peace Research*, Vol. 44, Issue 2, pp. 233-246
- Eck, K., Sollenberg M., and Wallenstein, P. (2004). 'One-Sided Violence and Non-State Conflict'. In: *States in Armed Conflict 2003*. Harbom, L. (edt). Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University, Sweden, pp. 133-142.
- Engelhardt, M. J. (1992). Democracies, Dictatorships and Counterinsurgency: Does Regime Type Really Matter?. *Journal of Conflict Studies*, Vol. 12, No. 3, pp. 52-63.
- Epkenhans, T. (2016). *The Origins of the Civil War in Tajikistan: Nationalism, Islamism, and Violent Conflict in Post-Soviet Space*. Lanham: Lexington Books.
- Esteban, J., Morelli, M., and Rohner, D. (2010). Strategic Mass Killings. *Institute for Empirical Research in Economics, University of Zurich*, Working Paper No. 486, pp. 1-47.
- Esteban, J., Mayoral, L., and Ray, D. (2012). Ethnicity and Conflict: An empirical Study. *American Economic Review*, Vol. 102, No. 4, pp. 1310-1342.
- Esty, D. C., Goldstone, J., Gurr, T. R., Harff, B., Levy, M., Dabelko, G., Surko, P., and Unger, A. (1998). *State Failure Task Force Report: Phase II Findings*. McLean: Science Applications International Corporation.
- Evangelista, M. (2004). *The Chechen Wars: Will Russia Go the Way of the Soviet Union?* Washington, DC: Brookings Institution Press.

- Evera, S. (1999). *Causes of War Power and Roots of Conflict*. Ithaca: Cornell University Press
- Falk, R. (1992). The Use of Economic Sanctions in the Context of the Changing World Order,” paper delivered at the *Conference on International Economic Sanctions in the Post Cold War Era*, Philadelphia, Pennsylvania, October 17, 1992.
- Fearon, J. D. (1995). Rational Explanations for War. *International Organization*, Vol. 49, No. 3, pp. 379-414.
- Fearon, J. D. (1998). Bargaining, Enforcement, and International Cooperation. *International Organization*, Vol. 52, No. 2, pp. 269-305.
- Fearon, J. D. (2005), Primary Commodity Exports and Civil War. *Journal Of Conflict Resolution*, Vol. 49, Issue 4, August 2005, pp. 483-507.
- Fearon, J. D. and Laitin, D. D. (2003). Ethnicity, Insurgency and Civil War. *American Political Science Review*, Vol. 97, No.1, pp. 75-90.
- Fearon, J. D. and Laitin, D. D. (2006a). Azerbaijan: Available at: <https://web.stanford.edu/group/ethnic/Random%20Narratives/AzerbaijanRN1.2.pdf>
- Fearon, J. D. and Laitin, D. D. (2006b). Georgia: Available at: <http://www.stanford.edu/group/ethnic/Random%20Narratives/GeorgiaRN1.3.pdf>
- Fein, H. (1993). *Genocide: A Sociological Perspective*. London: Sage.
- Fielding, D. and Shortland, A. (2010). ‘An eye for an eye, a tooth for a tooth’: Political Violence and Counter-insurgency in Egypt. *Journal of Peace Research*, Vol. 47, No. 4, pp. 433-447.
- Findley, M. G. and Teo, T. K. (2006). Rethinking Third-Party Interventions into Civil Wars: An Actor-Centric Approach. *Journal of Politics*, Vol. 68, No. 4, pp. 828-837.
- Fogelquist, A. F. (1998). Assessing The Origins of the Karabakh Conflict. In: *Caucasus War and Peace*. Tütüncü, M. (edt). Haarlem: SOTA.

- Fokianos, K. (2012). Count Time Series Models. In: *Time Series Analysis: Methods and Applications*. Rao, T. S. Rao, S. S., and Rao, C. R. (eds). North Holland: Elsevier, pp. 315-348.
- Galtung, J. and Høivik, T. (1971), Structural and Direct Violence: A Note on Operationalization. *Journal of Peace Research*, Vol. 8, No. 1, pp. 73-76.
- Galtung, J. (1978). Two Concepts of Defense. *Bulletin of Peace Proposals*, Vol. 9, No. 4, pp. 329-334.
- Gent, S. E. (2007). Strange Bedfellows: The Strategic Dynamics of Major Power Military Interventions. *The Journal of Politics*, Vol. 69, No. 4, pp. 1089-1102.
- Gent, S. E. (2008). Going in When it Counts: Military Intervention and the Outcome of Civil Conflicts. *International Studies Quarterly*, Vol. 52, No. 4, pp. 713-735.
- Ghasimi, R. (1994). *Tajikistan*. Washington, DC: World Bank Publications.
- Gilbert, P. (2009). *New Terror, New Wars*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Gleditsch, N. P.; Wallensteen, P.; Eriksson, M.; Sollenberg, M., and Strand, H. (2002). Armed Conflict 1946-2001: A New Dataset. *Journal of Peace Research*, Vol. 39, Issue 5, pp. 615-637.
- Goldstein, J. S. (2011). *Winning The War On War: The Decline Of Armed Conflict Worldwide*. New York, NY: Penguin Group. (<http://winningthewaronwar.com/> 22.12.2018)
- Goodwin, J. (2006). A Theory of Categorical Terrorism. *Social Forces*, Vol. 84, No. 4, pp. 2027-2046.
- Grau, L. (2002). *The Soviet-Afghan War*. Lawrence: University Press of Kansas.
- Gurr, T. R. (1986). The Political Origins of State Violence and Terror: A Theoretical Analysis. In: *Government Violence and Repression*. Stohl M. and Lopez, G.A. (eds). New York: Greenwood Press, pp. 45-72.
- Gujarati, D. N. (2004). *Basic Econometrics*. 4th Edition. McGraw-Hill.
- Gürses, E. (2000-2001). Kafkasya'da Uluslararası Rekabet. *Avrasya Dosyası*, Kış.

- Harbom, L., Högbladh, S., and Wallensteen, P. (2006). Armed Conflict and Peace Agreements. *Journal of Peace Research*, Vol. 43, No. 5, pp. 617–631.
- Harbom, L. and Wallensteen, P. (2009). Armed Conflict, 1946–2008. *Journal of Peace Research*, Vol. 46 Issue 4, pp. 577-587.
- Harff, B. and Gurr, T. (1988). Toward Empirical Theory of Genocides and Politicides: Identification and Measurement of Cases since 1945. *International Studies Quarterly*, Vol. 32, pp. 359-371.
- Harff, B. (2003a). No Lessons Learned from the Holocaust? Assessing Risks of Genocide and Political Mass Murder Since 1955. *American Political Science Review*, Vol. 97, No. 1, pp. 57-73.
- Harff, B. (2003b). ‘Genocide’. Commissioned by the Human Security Centre, (July 17, 2003).
- Harvey, A. C. (1990). *The Econometric Analysis of Time Series*. 2nd Edition, Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Hawkins, J. (2006). The Costs of Artillery: Eliminating Harassment and Interdiction Fire During the Vietnam War. *Journal of Military History*, Vol. 70, No. 1, pp. 91-122.
- Hegre, H., Ellingsen T., Gates, S., and Gleditsch, N. P. (2000). Towards a Democratic Civil Peace? Democracy, Political Change, and Civil War 1816-1992. *American Political Science Review*, Vol. 95, No: 1, pp. 17-33.
- Hegre, H. (2000). Development and The Liberal Peace: What Does It Take To Be a Trading State?. *Journal of Peace Research*, Vol. 37, No. 1, pp. 5- 30.
- Heldt, B. (2003). Management of Civil Wars and Genocidal Violence: Lessons from Statistical Research, Available at: <http://www.gpanet.org/content/management-civil-wars-and-genocidal-violence-lessons-statistical-research> (15.12.2018)
- Henze, P. B. (1998). Abkhazia Diary 1997. In: *Caucasus War and Peace*. Tütüncü, M. (edt), Haarlem: SOTA.

- Hiro, D. (2011). *Inside Central Asia: A Political and Cultural History of Uzbekistan, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkey, and Iran*. New York, NY: The Overlook Press.
- Hoffman, B. (1998). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Holsti, K. J. (1996). *The State, War, and the State of War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Horne, A. (1977). *A Savage War of Peace: Algeria, 1954-1962*. London: Macmillan
- Horowitz, M. C. and Reiter, D. (2001). When Does Aerial Bombing Work?: Quantitative Empirical Tests, 1917–1999. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 45, No. 2, pp. 147-173.
- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/206477/fifth-column>
- <http://www.un.org/millennium/law/iv-1.htm>
- Hughes, J. (2005). The Peace Process in Chechnya. In: *Chechnya: From Past to Future*. Sakwa, R. (edt). London: Anthem Press, pp. 265-288.
- Hultman, L. (2006). Rebel Violence Against Civilians: A Function of Fighting?. Paper prepared for presentation at the *Jan Tinbergen Peace Science Conference*, Amsterdam, 26-28 June 2006. pp. 1-21.
- Hultman, L. (2007). Battle Losses and Rebel Violence: Raising the Costs for Fighting. *Terrorism and Political Violence*, Vol. 19, No. 2, pp. 205-222.
- Hultman, L. (2008). Targeting the Unarmed: Strategic Rebel Violence in Civil War, Dissertation. *Report No 82*, Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University, Sweden.
- Hultman, L. (2010). Keeping Peace or Spurring Violence? Unintended Effects of Peace Operations on Violence Against Civilians, *Civil Wars*, Vol. 12, No. 1, pp. 29-46.
- Humphreys, M. (2005). Natural Resources, Conflict, and Conflict Resolution: Uncovering The Mechanisms. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 49, No. 4, pp. 508-537.

- Humpheys, M. and Weinstein, J. M. (2006). Handling and Manhandling Civilians in Civil Wars: Determinants of the Strategies of Warring Factions. *American Political Science Review*, Vol. 100, No. 3, pp. 429-447.
- Ja, T. (2009). *War, Violence, and Population: Making the Body Count*. New York: Guilford Press.
- Jacoby, T. (2008). *Understanding Conflict and Violence: Theoretical and Interdisciplinary Approaches*. London: Routledge.
- Jagielski, W. (2011). *Towers of Stone: The Battle of Wills in Chechnya*. New York, NY: Seven Stories Press.
- Jayatileka, D. (2001). Sri Lanka's Separatist Conflict: The Sources of Intractability. *Ethnic Studies Report*, Vol. 19, No. 2, pp. 207-226.
- Kalyvas, S. N. (1999). Wanton and Senseless? The Logic of Massacres in Algeria. *Rationality and Society*, Vol. 11, Issue 3, pp. 243-285.
- Kalyvas, S. N. (2000). The Logic of Violence, pp. 1-40, Available at: http://www.humansecuritygateway.com/documents/KALYVAS_LogicOfViolence_CivilWar.pdf. (15.12.2018)
- Kalyvas, S. N. (2001). 'New' and 'Old' Civil Wars: A Valid Distinction?. *World Politics*, Vol. 54, No. 1, pp. 99-118.
- Kalyvas, S. N. (2004). The Paradox of Terrorism in Civil War. *Journal of Ethics*, Vol. 8, No. 1, pp. 97-138.
- Kalyvas, S. N. (2005). Warfare in Civil Wars. In: *Rethinking the Nature of War*. Duyvesteyn, I. and Angstrom, J. (eds). Abingdon: Frank Cass, pp.88-108.
- Kalyvas, S. N. (2006). *The Logic of Violence in Civil War*. New York: Cambridge University Press.
- Kalyvas, S. N. (2007). Civil Wars. In: *Handbook of Political Science*. Boix, C. and Stokes, S. (eds). New York: Oxford University Press, pp. 416-434.

- Kalyvas, S. N. and Sambanis, N. (2005), Bosnia's Civil War: Origins and Violence Dynamics. In: *Understanding Civil War: Evidence and Analysis*. Sambanis, N. and Collier, P. (eds). Washington DC: The World Bank, pp. 191-229.
- Kalyvas, S. N. and Kocher, M. (2009). The Dynamics of Violence in Vietnam: An Analysis of the Hamlet Evaluation System (HES). *Journal of Peace Research*, Vol. 46 No. 3, pp. 335-355.
- Kalyvas, S. N. and Balcells, L. (2009). The Effects of Warfare in Civil Wars: An Empirical Analysis. Presented on *Annual Meeting of the American Political Science Association*, Toronto, ON, September 3-6, 2009.
- Kalyvas, S. N. and Balcells, L. (2010). International System and Technologies of Rebellion: How the Cold War Shaped Internal Conflict. *American Political Science Review*, Vol.104, No.3, pp. 415-429.
- Kasım, K. (2004). Tacikistan: Çok Boyutlu Bir İç Savaş. In: *Dünya Çatışma Bölgeleri*. İnat K., Duran B. ve Ataman M. (eds.). Ankara: Nobel Yayınları. pp. 301-307.
- Kathman, J. D. (2010). Civil War Contagion and Neighboring Interventions. *International Studies Quarterly*, Vol. 54. No. 4, pp. 989-1012.
- Katzenbach, E. L. (1962). Time, Space and Will: The Politico Military Strategy of Mao Tse-tung. In: *The Guerrilla and How to Fight Him*. Lieutenant Colonel Greene, T. N. (edt.). New York: Praeger, pp. 5-11.
- Kirchgässner, G. und Wolters, J. (2007). *Introduction to Modern Time Series Analysis*. Berlin: Springer Verlag.
- Kraemer, J. S. (1971). Revolutionary Guerrilla Warfare and the Decolonization Movement. *Polity*, Vol. 4, No. 2, pp. 137-158.
- Krain, M. (1997). State-Sponsored Mass Murder: The Onset and Severity of Genocides and Politicides. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 41, No. 3, pp. 331-360.
- Krain, M. (2005). Democracy, Internal War, and State-Sponsored Mass Murder. *Human Rights Review*, Vol. 1, No. 3, pp. 40-48.

- Kreutz, J. (2008). *UCDP Conflict Termination dataset Codebook*. Available at: http://www.pcr.uu.se/publications/UCDP_pub/Codebook%20conflict%20termination%202.1.pdf (20.12.2018)
- Kreutz, J. and Eck, K.(2005). *UCDP One-sided Violence Codebook*. Available at: www.pcr.uu.se/resaerch/UCDP/our_data1.htm (20.12.2018)
- Lacina, B. and Gleditsch, N.P. (2005). Monitoring in Global Combat: A New Dataset of Battle Deaths. *European Journal of Population*, Vol. 21, Issue 2-3, pp. 145-166. Reprinted as ch. 6 in *The Demography of Armed Conflict*. (International Studies in Population Book 5.) Brunborg, H., Tabeau, E. and Urdal, H. (eds). Dordrecht: Springer. 2006, pp. 131–151.
- Lacina, B., Gleditsch, N. P. and Russett, B. (2006). The declining Risk of Death in Battle. *International Studies Quarterly*, Vol. 50, No. 3, pp. 673-680.
- Lake, D. A. and Rothchild, D. (1998). *The International Spread of Ethnic Conflict: Fear, Diffusion, and Escalation*. Princeton: Princeton University Press.
- Lapidus, G.W. (2000). The War in Chechnya: Opportunities Missed, Lessons to be Learned. In: *Opportunities Missed, Opportunities Seized: Preventive Diplomacy in the Post-Cold War World*. Jentleson, B. W., Holl, J. E., and Hurlburt, H. F. (eds.). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Leites, N. and Wolf, C. (1970). *Rebellion and Authority: An Analytic Essay on Insurgent Conflict*. Chicago: Markham Publishing.
- Levy, J. S. (1983). *War in the Modern Great power System, 1495-197*. Lexington: University Press of Kentucky.
- Licklider, R. (1993). *Stopping the Killing, How Civil Wars End*. New York: New York University Press.
- Lieven, A. (1999). *Chechnya: Tombstone of Russian Power*. London: Yale University Press.
- Lippman, M. R. (1984). The Drafting of the 1948 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. *Boston University International Law Journal*, Vol. 3, pp. 1-65.

- Lohmann, K. P. (2004). Zur Entwicklung der modernen Kriegführung. Grundlegende Asymmetrie und eine mögliche Strategie. In: *Asymmetrische Kriegführung – ein neues Phänomen der internationalen Politik?*. Schröfl, J. und Pankratz, T. (Hrsg.). Baden-Baden: Nomos, pp. 57-68.
- Lujala, P., Gleditsch, N. P., and Gilmore E. (2005). A Diamond Curse?: Civil War and a Lootable Resource. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 49, Issue 4, pp. 538-562.
- Lyall, J. (2007). Disturbing Fire: A Randomized Evaluation of the Impact of Indiscriminate Violence on Insurgent Reprisals. Paper prepared for the 48th Annual Meeting of the International Studies Association Convention, Chicago, Feb. 28-Mar. 3, 2007.
- Lyall, J. (2008). How Ethnicity Shapes Insurgent Violence: A Matched Analysis of “Sweep” Operations in Chechnya. Paper prepared for *Yale University’s Order, Conflict and Violence Seminar*. 29 February 2008.
- Lyall, J. (2009). Does Indiscriminate Violence Incite Insurgent Attacks? Evidence from Chechnya. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 53, Issue 3, pp. 331-362.
- Lyall, J. and Wilson III, I. (2009). Rage Against the Machines: Explaining Outcomes in Counterinsurgency Wars. *International Organization*, Vol. 63, No. 1, pp. 67-106.
- Mack, A. (1975). Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict. *World Politics*, Vol. 27, No. 2, pp. 175-200.
- Madsen, J. B. (2007). Technology Spillover Through Trade and TFP Convergence: 135 Years of Evidence For The OECD Countries. *Journal of International Economics*, Vol. 72, Issue 2, pp. 464-480.
- Magee, C. S. P. and Massoud, T. G. (2010). Openness and Internal Conflict. *Journal of Peace Research*, Vol. 48, No. 1, pp. 1-12.
- Mamdani, M. (2001). *When Victims Become Killers: Colonialism, Nativism, and the Genocide in Rwanda*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Mann, M. (2005). *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Map 1. http://www.lib.utexas.edu/maps/commonwealth/caucasus_cntrl_asia_pol_00.jpg
- Map 2. <http://www.colorado.edu/ibs/waroutcomes/pics/ethnicMap.jpg>
- Map 3. <https://www.rferl.org/a/azerbaijan-blacklist-eu-lawmakers-researchers-karabakh/28326645.html>
- Map 4. http://www.lib.utexas.edu/maps/commonwealth/chechnya_rel01.jpg
- Map 5. <http://www.infoplease.com/atlas/country/tajikistan.html>
- Map 6. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7549736.stm>
- Marshall, M. G. (1999). *Third World War: System, Progress, and Conflict Dynamics*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers Inc.
- Marshall, M. G. and Gurr, T. R. (2005). *Peace and Conflict 2003: A Global Survey of Armed Conflicts, Self Determination Movements, and Democracy*. College Park: Center for International Development and Conflict Management. Available at: <http://www.systemicpeace.org/PC2005.pdf> (18.12.2018).
- Martin, L. L. (1994). *Coercive Cooperation: Explaining Multilateral Economic Sanctions*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Martini, S. (2004/05), Carl Schmitts Theorie des Partisanen und die Hegung des Krieges. Seminar 'Politik und Recht bei Karl Schmitt'. Humboldt-Universität zu Berlin, pp. 1-46.
- Mason, D. (1996). Insurgency, Counterinsurgency, and the Rational Peasant. *Public Choice*, Vol. 86, No. 1, pp. 63-83.
- Meissner, J.-D. (2004). *Statistik verstehen und sinnvoll nutzen: Anwendungsorientierte Einführung für Wirtschaftler*. Oldenbourg: De Gruyter Oldenbourg.
- Menard, S. (2002). *Longitudinal Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Menard, S. (2008), Introduction: Longitudinal research design and analysis. In *Handbook of Longitudinal Research: Design, Measurement, and Analysis*. Menard S. (edt). USA: Elsevier, pp. 3-12.
- Menard, S. (2008). A brief introduction to time series analysis. In *Handbook of Longitudinal Research: Design, Measurement, and Analysis*. Menard S. (edt). USA: Elsevier, pp. 579-600.
- Merelits, C. (2009). *Inside Insurgency: Violence, Civilians, and Revolutionary Group Behavior*. New York: New York University Press.
- Merom, G. (2003). *How Democracies Lose Small War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Midlarsky, M. I. (2005). *The Killing Trap: Genocide in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Midlarsky, M. I. (2009). *Handbook of War Studies III*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Minear, L., Cortright, D., Wagler, J., Lopez, G. A., and Weiss, T. G. (1998). Toward More Humane and Effective Sanctions Management: Enhancing the Capacity of the United Nations System. *Occasional Papers*, Published by Brown University Institute for International Studies, No. 31, pp. 1-90.
- Misra, A. (2008). *Politics of Civil Wars Conflict, Intervention and Resolution*. New York, NY: Routledge.
- Mitchell, N. J. (2004). *Agents of Atrocity: Leaders, Followers, and the Violation of Human Rights in Civil War*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Montalvo, J. and Reynal-Querol, M. (2005). Ethnic Polarization, Potential Conflict, and Civil War. *American Economic Review*, Vol. 95, No. 3, pp. 796-816.
- Morrow, J. D. (2007). When Do States Follow the Laws of War?. *American Political Science Review*, Vol. 101, No. 3, pp. 559-572.
- Moyar, M. (2006). *Triumph Forsaken: The Vietnam War 1954-65*. New York: Cambridge University Press.

- Mueller, J. (1989). *Retreat from Doomsday: The Obsolescence of Major War*. New York, NY: Basic Books.
- Murshed, S. M. (2010). *Explaining Civil War: A Rational Choice Approach*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Münkler, H. (2004). Die neuen Kriege. *Der Bürger im Staat*, Jahrgang 54, Heft 4, pp. 179-184, Baden-Württemberg: Landeszentrale für politische Bildung.
- Nalbandov, R. (2009). *Foreign Interventions in Ethnic Conflicts*. Farnham: Ashgate.
- Nazarov, R. and Shozimov, P. (2011). The Ferghana Valley in the Eras of Khrushchev and Brezhnev. In *Ferghana Valley: The Heart of Central Asia*. Starr, S. F. (ed.). Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- New York Times, October 6, 2006.
- Ó Beacháin, D. and Polese, A. (2010). *The Colour Revolutions in the Former Soviet Republics: Successes and Failures*. Abingdon: Routledge.
- Oliker, O. (2001). *Russia's Chechen Wars 1994-2000: Lessons from Urban Combat*. Santa Monica, CA: Rand Corporation.
- Pape, R. A. (1996). *Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*. Ithaca: Cornell University Press.
- Pape, R. A. (1997). Why Economic Sanctions Do Not Work. *International Security*, Vol. 22, No. 2, pp. 90-136.
- Pape, R. A. (2003). The Strategic Logic of Suicide Terrorism. *American Political Science Review*, Vol. 97, No. 3, pp. 343-361.
- Pape, R. A. (2005). *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*. New York, NY: Random House.
- Patterson, K. D. (2000). *An Introduction to Applied Econometrics: A Time Series Approach*. London: Macmillan.
- Paul, T. V. (1994). *Asymmetric Conflicts: War Initiation by Weaker Powers*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Pokalova, E. E. (2015). *Chechnya's Terrorist Network: The Evolution of Terrorism in Russia's North Caucasus*. Santa Barbara, CA: Praeger/ABC-CLIO.
- Polk, W. R. (2007). *Violent Politics: A History of Insurgency, Terrorism and Guerilla War, From the American Revolution to Iraq*. New York: Harper Collins.
- Popkin, S. L. (1979). *The Rational Peasant: The Political Economy of Rural Society in Vietnam*. Berkeley: University of California Press.
- Posen, B. R. (1993). The Security Dilemma and Ethnic Conflict. *Survival*, Vol. 35, No. 5, pp. 27-47.
- Prunier, G. (2008). *Africa's World War: Congo, the Rwandan Genocide, and the Making of a Continental Catastrophe*. USA: Oxford University Press.
- Race, J. (1972). *War comes to Long: An revolutionary conflict in a Vietnamese province*. Berkeley: University of California Press.
- Raleigh, C. and Hegre H. (2005). Introducing ACLED: An Armed Conflict Location and Event Dataset. Paper presented to the *Conference on "Disaggregating the Study of Civil War and Transnational Violence"*, University of California Institute of Global Conflict and Cooperation, San Diego, CA.
- Raleigh, C., Hegre, H., Carlsen, J., and Ormhaug, C. (2006). Armed Conflict Location and Event Dataset (ACLED) Codebook. Oslo: Center for the Study of Civil War, *International Peace Research Institute*.
- Ralph, J. (2010). War as an Institutional Hierarchy: Carl Schmitt's Theory of the Partisan and Contemporary US Practice. *Millennium-Journal of International Studies*, Vol. 39, No. 2, pp. 279-298.
- Rau, J. (2002). *Der Dagestan-Konflikt und die Terroranschläge in Moskau 1999. Ein Handbuch*. Berlin: Verlag Dr. Köster.
- Rau, J. (2003). *Der Nagorny-Karabach-Konflikt (1988–2002)*. Berlin: Verlag Dr. Köster.
- Rauch, C. (2008). Die "Transformation des Krieges": Asymmetrische Kriege und Asymmetrische Strategien. In *Asymmetrische Konflikte im Spiegel der Zeit*. Buciak, S. (hrsg). Berlin: Verlag Dr. Köster, pp. 69-86.

- Regan, P. M. (2000). Third Party Interventions and the Duration of Intrastate Conflicts, paper was presented at the *workshop on the Economics of Political Violence*, Princeton University, May, 2000 and the Annual meetings of the American Political Science Association, Aug. 28-Sept. 1, 2000.
- Regan, P. M. (2002). Third Party Interventions and the Duration of Intrastate Conflicts. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 46, No. 1, pp. 55-73.
- Reiter, D. and Stam, A. C. (2002). *Democracies at War*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Reynal-Querol, M. (2002). Ethnicity, Political Systems and Civil War. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 46 Issue 1, pp. 29-54.
- Rich, P. B. and Stubbs, R. (1997). *The Counter-Insurgent State: Guerrilla Warfare and State-Building in the Twentieth Century*. New York: St. Martin's Press.
- Ricks, T. E. (2006). *Fiasco: The American Military Adventure in Iraq*. New York: Penguin Press.
- Rosen, S. (1972). War Power and the Willingness to Suffer. In: *Peace, War, and Numbers*. Russett, B. M. (edt.), London: Sage Publications.
- Ross, M. L. (2004). What Do We Know About Natural Resources and Civil War?. *Journal of Peace Research*, Vol. 41, No. 3, pp. 337-356.
- Roy, O. (1993). *The Civil War in Tajikistan: Causes and Implications*. United States Institute of Peace.
- Rubin, B. R. (1994). Tajikistan: From Soviet Republic to Russian-Uzbek Protectorate. In *Central Asia and the World: Kazakhstan, Uzbekistan, Tajikistan, Kyrgyzstan, Turkmenistan*. Mandelbaum, M. (edt.). New York: Council on Foreign Relations Press.
- Rummel, R. J. (1994a). *Death by Government*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Rummel, R. J. (1997), Power, Genocide and Mass Murder. *Journal of Peace Research*, Vol. 31, No. 1, pp. 1-10.

- Saideman, S. M. (2002). Discrimination in International Relations: Analyzing External Support for Ethnic Groups. *Journal of Peace Research*, Vol. 39, No. 1, pp. 27-50.
- Sambanis, N. (2001). Do Ethnic and Non-Ethnic Civil Wars Have the Same Causes?: A Theoretical and Empirical Inquiry, Part 1. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 45, No. 3, pp. 259-282.
- Sambanis, N. (2004). What is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities of an Operational Definition. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 48, No. 6, pp. 814-858.
- Sandole, D. J. D. (1999). *Capturing the Complexity of Conflict: Dealing with Violent Ethnic Conflicts of the Post-Cold War Era*. London: Printer.
- Sanín, F. G. (2004). Criminal rebels? A Discussion of War and Criminality from the Colombian Experience. *Politics and Society*, Vol. 32, No. 2, pp. 257-285.
- Sarkees, M. R. and Schafer, P. (2000). The Correlates of War Data On War: an Update To 1997. *Conflict Management and Peace Science*, Vol.18, Issue 1, pp. 123-144.
- Sarkees, M. R., Wayman, F. W., and Singer, D. J. (2003). Inter-State, Intra-State, and Extra-State Wars: A Comprehensive Look at Their Distribution over Time, 1816-1997. *International Studies Quarterly*, Vol. 47, Issue 1, pp. 49-70.
- Schack, R. (2008). *Demokratische Republik Kongo: 5,4 Millionen Tote seit 1998/Der vergessene Weltkrieg im Kongo*. Available at: <https://ramonschack.wordpress.com/2008/01/23/1472/>
- Schneider, G. and Wiesehomeier, N. (2008). Rules that Matter: Political Institutions and the Diversity-Conflict Nexus. *Journal of Peace Research*, Vol. 45, Issue 2, 2008, pp. 183-203.
- Schneider, G. and Wiesehomeier, N. (2010). Diversity, Conflict and Growth: Theory and Evidence. *Diversity*, Vol. 2, No. 9, pp. 1097-1117.

- Schneider, G. and Bussmann, M. (2012). Available at: https://cms.uni-konstanz.de/fileadmin/polver/gschneider/KOSVED/Coders_and_sources_kosved_webappendix_20130527.pdf
- Schneider, G., Banholzer L. and van der Haer, R. (2011). Cain's Choice: Causes of One-Sided Violence against Civilians. In *Causes of War: An Introduction to Theories behind Warfare and Collective Violence*. Jakobsen, T. G. (edt). New York: Nova Science Publishers, pp. 57-82.
- Schneider, G., Bussmann, M., and Ruhe, C. (2011). The Dynamics of Mass Killings: Testing Time-Series Models of One-Sided Violence in Bosnia. Paper prepared for presentation at the *CSCW workshop*, University of Mannheim, Germany. April 27-28, 2011.
- Schreiber, W. (2001). Die Kriege in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts und danach. In: *Arbeitsgemeinschaft Kriegsursachenforschung (AKUF): Das Kriegsgeschehen 2000. Daten und Tendenzen der Kriege und bewaffneten Konflikte*. Rabehl, T. und Schreiber, W. (hrsg). Opladen: Leske+Burich, pp.11-46.
- Scott, J. C. (1977). *The Moral Economy of Peasant: Rebellion and Subsistence in Southeast Asia*. New Haven: Yale University Press.
- Seely, R. (2001). *Russo-Chechen Conflict, 1800-2000: A Deadly Embrace*. Abingdon: Frank Cass.
- Shoemaker, M. W. (2013). *Russia and The Commonwealth of Independent States 2013*. Lanham: Rowman & Littlefield,
- Simons, A. (1999). War: Back to the Future. *Annual Reviews of Anthropology*, Vol. 28, pp. 73-108.
- Skocpol, T. (1979). *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Slantchev, B. L. and Tarar, A. (2011). Mutual Optimism as a Rationalist Explanation of War. *American Journal of Political Science*, Vol. 55, No. 1, pp. 135-148.

- Slim, H. (2007). *Killing Civilians: Method, Madness and Morality in War*. London: Hurst Publications.
- Small, M. and Singer, D. J. (1982). *Resort to Arms: International and Civil War, 1816-1980*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Smith, S. (2006). *Allah's Mountains: The Battle for Chechnya*. New York, NY: Tauris Parke Paperbacks.
- Snow, D. M. (1996). *Uncivil Wars: International Security and the New Internal Conflicts*. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Snyder, R. and Bhavnani R. (2005). Diamonds, Blood, and Taxes: A Revenue-Centered Framework for Explaining Political Order. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 49, Issue 4, pp. 563-597.
- Sobek, D. (2009). *The Causes of War*. Cambridge and Malden: Polity Press.
- Stam, A. C. (1996). *Win, Lose, or Draw: Domestic Politics and the Crucible of War*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Stein, S. (2002). Geno-and other cides: a cautionary note on knowledge accumulation. *Journal of Genocide Research*, Vol. 4, Issue 1, pp. 39-63.
- Stock, J. H. and Watson, M. W. (2007). *Introduction to Econometrics*. Boston: Pearson Education.
- Straus, S. (2006). Rwanda and Darfur: A Comparative Analysis. *Genocide Studies and Prevention*, Vol. 1, No. 1, pp. 41-56.
- Swietochowski, T. and Collins, B. C. (1999). *Historical Dictionary of Azerbaijan*. Lanham: Scarecrow Press.
- Szászdi, L. F. (2008). *Russian Civil-Military Relations And The Origins Of The Second Chechen War*. Lanham: University Press of America.
- The Times, September 9, 2006.
- Themnér, L. and Wallenstein, P. (2011). Armed Conflict, 1946-2010. *Journal of Peace Research*, Vol. 48, No. 4, pp. 525-536.

- Thome, H. (2005). *Zeitreihenanalyse*. Oldenbourg: De Gruyter Oldenbourg.
- Tilly, C. (1978). *From Mobilization to Revolution*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Tishkov, V. (1999). Ethnic Conflicts in The Former USSR: The Use and Misuse of Typologies and Data. *Journal of Peace Research*, Vol. 36, No. 5, pp. 571-591.
- Toft, M. D. (2003). *The Geography of Ethnic Violence*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Topuz, V. Y. (2004). Çeçenistan: Avrasya'nın Kalbindeki Yara. In: *Dünya Çatışma Bölgeleri*. İnat K., Duran B., and Ataman M. (edt.). Ankara: Nobel Yayınları, pp. 281-287.
- UPPSALA Peace and Conflict Research Center. <https://www.pcr.uu.se/>
- Valentino, B. A. (2004). *Final Solutions: Mass Killing and Genocide in the 20th Century*. Ithaca: Cornell University Press.
- Valentino, B. A., Huth, P. and Balch-Lindsay, D. (2004). "Draining the Sea": Mass Killing and Guerrilla Warfare. *International Organizations*, Vol. 58, No. 2, pp. 375-407.
- Valentino, B. A., Huth, P., and Croco, S. (2006). Covenants without the Sword: International Law and the Protection of Civilians in Times of War. *World Politics*, Vol. 58, No. 3, pp. 339-377.
- Vasquez, J. A. (2009). *The War Puzzle Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Verwimp, P. (2006). Machetes and Firearms: the Organisation of Massacres in Rwanda. *Journal of Peace Research*, Vol. 43, Issue 1, pp. 5-22.
- Voigt, R. (2008). *Krieg ohne Raum Asymmetrische Konflikte in einer entgrenzten Welt 2*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Vogelvang, B. (2005). *Econometrics: Theory and Applications with EViews*. Boston, Massachusetts: Pearson Addison Wesley.
- Wagner, R. H. (1993). The Causes of Peace. In: *Stopping the Killing, How Civil Wars End*. Licklider, R. (edt). New York: New York University Press, pp. 235-267.

- Wallensteen, P. and Sollenberg, M. (2001). Armed Conflict, 1989-2000. *Journal of Peace Research*, Vol. 38, No. 5, pp. 629-644.
- Walter, B. F. (1997). The Critical Barrier to Civil War Settlement. *International Organization*, Vol. 51, No. 3, pp. 335-364.
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Weinstein, J. (2007). *Inside the Rebellion: The Politics of Insurgent Violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weiss, T. G. and Collins, C. (2000). *Humanitarian Challenges and Intervention*. Boulder: Westview Press.
- Wimmer, A. and Min, B. (2006). From Empire to Nation State: Explaining Wars in the Modern World, 1816-2001. *American Sociological Review*, Vol. 71, No. 6, pp. 867-897.
- Wimmer, A., Cederman, L.-E., and Min, B. (2009). Ethnic Politics and Armed Conflict: A Configurational Analysis of a New Global Data Set. *American Sociological Review*, Vol. 74, No. 2, pp. 316-337.
- Wood, R. M. (2010a). Rebel Capability and Strategic Violence Against Civilians. *Journal of Peace Research*, Vol.47, No. 5, pp. 601-614.
- Wood, R. M., Kathman, J. D., and Gent, S. E. (2010). Armed Intervention and Insurgent Violence against Civilians in Intrastate Conflicts. Paper presented at the 50th *International Studies Association Annual Meeting* in New Orleans LA, February 17, 2010.
- Yaffee, R. (2012). *An Introduction to Forecasting Time Series Using Stata*. Texas: StataCorp LP.
- Yaffee, R. and McGee, M. (2000). *Introduction to Time Series Analysis and Forecasting with Applications of SAS and SPSS*. San Diego: Academic Press.
- Yalowitz, K. and Cornell, S. E. (2004). The Critical but Perilous Caucasus. *ORBIS*, Vol. 48, No. 1, pp. 105-116.

Yenigün, C. and Bolat, M. A. (2004). Gürcistan: Kaf Dağı'nın Ardındaki Çatışma. In: *Dünya Çatışma Bölgeleri*. İnat K., Duran B., Ataman M. (edt.). Ankara: Nobel Yayınları, pp. 289-300.

Ziemke, J. (2007). From Battles to Massacres: An analysis of changing conflict patterns in Angola: 1961-2002. Paper prepared for the *Comparative Research Colloquium*, Madison, WI, October 2007.

Ziemke, J. (2008). From Battles to Massacres, Paper prepared for the 3rd *Annual Harvard-Yale-MIT Graduate Student Conference on Order, Conflict and Violence*, 2008.

Zürcher, C. (2007). *The Post-Soviet Wars: Rebellion, Ethnic Conflict, and Nationhood in the Caucasus*. New York, NY: New York Press.

EK 1: CODEBOOK

Terms and Definitions

The Konstanz One-Sided Violence Event Dataset (KOSVED) Project's definition of one-sided violence build on Eck and Hultman (2007) is used in this codebook. Schneider, Haer and Bussmann discuss in detail where the KOSVED definition of one-sided violence differs from the one of Eck and Hultman (2007). The most important addition to their definition of one-sided violence is the distinction between this form of violence with civilians either as primary or secondary targets.

One-sided violence

According to KOSVED are violent acts perpetrated by an organized group, which can be either a rebel organization or government troops, directed against a group of unarmed non-combatants during, shortly before, or after a conflict.

The separate elements of the definition are operationalized as follows:

- *Violent acts*: The usage of any form of physical force to inflict immediate severe harm or death to a non-combatant. The arms used to this end include any material means, e.g. manufactured weapons but also sticks, stones etc. employed to harm or kill civilians or unarmed soldiers.
- *Organized group*
 - *Rebel*: A group of people who employ a distinctive name and who are challenging the authority of the government or a competing group through the threat to use violence or through the usage of it. This definition includes militias operating in conjunction or alliance with the rebel group. These groups are supported, armed, or allied to the rebel forces.
 - *Government*: An internationally recognised regime that is assumed to control the territory of the state and whose sovereignty is not disputed by another internationally recognised regime. The groups included in this definition can also be militias operating in conjunction or alliance with the recognized government. These groups are supported, armed, or allied to the government forces.
- *Non-combatant*: Following Valentino (2001 p. 8), a non-combatant is defined as “any unarmed individual who is not a member of a professional or guerrilla military group and who does not actively participate in hostilities by tending to cause physical harm to enemy personnel or property.”
- *Conflict*: As defined by the Uppsala Conflict Data Program (UCDP)/ Peace Research Institute Oslo (PRIO) data set, a conflict is any incompatibility concerning government and territory contested by arms with at least 25 battle-related deaths in a given year. This codebook includes internal armed conflicts and internationalised internal armed conflicts (i.e. internal conflicts with intervention from other states) but exclude extra-systemic conflicts and interstate

conflicts (see Gleditsch et al. 2002). To make sure that the process leading to the outburst of conflict and to the stabilisation of peace is sufficiently surveyed the coding includes two years before the onset of the (internationalised) internal armed conflict and two years after its conclusion according to the length of conflict reported in the UCDP/PRIO data set (Version 4-2007). The case study conflicts were selected on the basis of their severity but others were selected based on their reputation of cruelty against civilians.

3.1 Geographical information

- *Country*: The geographical country where the one-sided violence event took place. Country is a string variable.
- *CountryPart*: In some news reports it is mentioned that the one-sided violence event took place in a specific part of the country. Four dummy variables were created to capture this information:
 - *CountryPart_North*: This variable is 1 if the one-sided violence event took place in the North of the country, 0 otherwise.
 - *CountryPart_South*: This variable is 1 if the one-sided violence event took place in the South of the country, 0 otherwise.
 - *CountryPart_East*: This variable is 1 if the one-sided violence event took place in the East of the country, 0 otherwise.
 - *CountryPart_West*: This variable is 1 if the one-sided violence event took place in the West of the country, 0 otherwise.
- *Region*: The name of the geographical region in which the one-sided violence event took place. Region is a string variable.
- *Place*: The name of the geographical place in which the one-sided violence event took place. Place is a string variable.

3.2 Time information

- *Date*: The date, in a 'yyyymmdd format', of the one-sided violence event.
- *Precision*: The level of precision for the date of the event. For some events, it is impossible to pinpoint the exact day, week, or even month due to a lack of precise information. Precision is coded to highlight the level of certainty for the date variable. It is categorized in four dummy variables:
 - *Precision_Year*: The lowest level of information on the one-sided violence events is on the yearly basis (category=1). The month, week, and day of the event is unknown (0).
 - *Precision_Month*: The lowest level of information on the one-sided violence events is on the monthly basis. The week and day of the event is unknown.
 - *Precision_Week*: The lowest level of information on the one-sided violence events is on the weekly basis. The day of the event is unknown.
 - *Precision_Day*: The lowest level of information on the one-sided violence events is on the daily basis.

- *Week*: Some reports indicate the time frame during which the event allegedly took place. One example is the statement: “in the beginning of January”. These instances are coded as happening in the first week (coded as 1). Reports about one-sided events in “mid-February” will be coded as the event happening in the second or third week of the month (coded as 2). Lastly, sometimes it is mentioned that the one-sided violence event took place in “late-March”. These instances are coded for the last week of that particular month (coded as 3).

Note that it is randomly selected dates when some information on a specific event data was missing for the temporal aggregation of the data set. Schneider, Haer and Bussmann and the country-specific codebooks available on the project website inform about the details of these data imputations and their frequency.

3.3 Reporting

- *Reportbase*: This dummy indicator looks at the empirical basis of the reports. Some news reports for instance quote a witness who described the event in detail or in which the journalist him/herself witnessed the act of one-sided violence (coded as 1). Other reports only mention the one-sided violence event on the basis of a secondary account (coded as 0).
- *Status*: If one of the warring parties denies the existence or responsibility of an act of one-sided violence, it is coded as a contested event (coded as 1). If the event was not contested by any of the parties involved it was coded as 0. Note that this dummy variable does not capture possible disagreements about the number of non-combatants killed or harmed.
- *NumberReports*: The number of news reports that mention the one-sided violence event.
- *TargetReport*: This category distinguishes whether the event was an instance of one-sided violence with the killing and harming of non-combatants as primary or secondary target. If it was clear from the news reports that the perpetrator had the intention to kill or harm non-combatants it was coded as 1. These cases of one-sided violence were only entered in the dataset as long as they resulted in the killing/harming of more than one civilian. This allowed the coder to exclude assassination attempts. Sometimes, the killing or harming of innocent civilians was collateral damage resulting from a violent action directed against another primary aim such as a military unit (coded as 2). These events are entered as long as they resulted in more than nine civilians injured or killed. The interpretation of the coder is that the conflict party was clearly willing to attack civilians in order to reach the primary goal. This number is of course arbitrary, but close to the threshold used in other datasets. When it is not possible to establish that civilians were either primary or secondary targets, this variable received a value of 3.

CivilDefintion: This variable captures how the news reports describe the targets of acts of one-sided violence. Sometimes these targets are described as “civilians” or “non-combatants” (coded as 1) or as “people”, “farmers” etc. (coded as 2). This distinction is important as it is often impossible to extract whether “people” are part of the warring parties or not. Sometimes, however, this distinction was difficult to make. This is for instance the case when the article under consideration talks about “several bodies lying

on the street”. In these instances, the civilian status was difficult to determine, and therefore they are coded as 3.

3.4 One-sided violence resulting in the death of non-combatants

The following variables specify the number of non-combatants killed in general and with a specific weapon. In case there are several news reports on the same event with differing numbers of civilians harmed and killed, they are listed by the minimum, maximum, mean, and average number of victims given in the reports. All these variables have five categories:

- D-(Weapon)Min: The minimum number of non-combatants killed.
- D-(Weapon)Max: The maximum number of non-combatants killed.
- D-(Weapon)Av: The average number of non-combatants killed.
- D-(Weapon)Med: The median number of non-combatants killed.
- D-(Weapon)Index: Some reports do not include a clear number of killed non-combatants, but provide a verbal estimate instead. When news reports mention keywords like “few”, “a number of”, “several”, the event is coded as 1. Keywords like “ten” or “a dozen” lead to a coding in the category “2”, while keywords like “tens” and “scores” are coded as 3. We classify events which are accompanied by descriptions like “hundreds” and “tens of dozens” into the category “4”. “Thousands” are coded as 5, and words like “tens of thousands” are coded as 6.

The number of non-combatants killed according to type of weapons

- *D-Primitive*: The number of non-combatants killed by the use of primitive weapons such as spears, axes, machetes, and clubs. (*D-PrimitiveMin/ D-PrimitiveMax/ D-PrimitiveAv/ D-PrimitiveMed/ D-PrimitiveIndex*).
- *D-Shooting*: The number of non-combatants killed through firearms (e.g., pistols, rifles, automatic firearms). (*D-ShootingMin/ D-ShootingMax/ D-ShootingAv/ D-ShootingMed/ D-ShootingIndex*).
- *D-Suicide*: The number of non-combatants killed by the use of explosive devices that also take the lives of the perpetrators. (*D-SuicideMin/ D-SuicideMax/ D-SuicideAv/ D-SuicideMed/ D-SuicideIndex*).
- *D-Bombing*: The number of non-combatants killed by means of bombs, grenades, or other explosive devices. The event occurred without the suicide(s) of the perpetrator(s). (*D-BombingMin/ D-BombingMax/ D-BombingAv/ D-BombingMed/ D-BombingIndex*).
- *D-Tank*: The number of non-combatants killed by means of tank attacks. (*D-TankMin/ D-TankMax/ D-TankAv/ D-TankMed/ D-TankIndex*).
- *D-Aircraft*: The number of non-combatants killed by means of aircraft attacks. (*D-AircraftMin/ D-AircraftMax/ D-AircraftAv/ D-AircraftMed/ D-AircraftIndex*).
- *D-WMD*: The number of non-combatants killed by weapons of mass destruction (chemical, biological or radiological weapons). (*D-WMDMin/ D-WMDMax/ D-WMDAv/ D-WMDMed/ D-WMDIndex*).
- *D-Unclear*: The number of non-combatants killed by unclear, unknown or other means. (*D-UnclearMin/ D-UnclearMax/ D-UnclearAv/ D-UnclearMed/ D-UnclearIndex*).

3.5 One-sided violence resulting in injured non-combatants

Like for deadly events of one-sided violence, the following variables list the number of harmed non-combatants per weapon mentioned in the news reports. All these variables have five categories:

- H-(Weapon)Min: The minimum number of non-combatants harmed.
- H-(Weapon)Max: The maximum number of non-combatants harmed.
- H-(Weapon)Av: The average number of non-combatants harmed.
- H-(Weapon)Med: The median number of non-combatants harmed.
- H-(Weapon)Index: Some reports do not include a clear number of harmed non-combatants, but provide a verbal estimate instead. When news reports mention keywords like “few”, “a number of”, “several”, the event is coded as 1. Keywords like “ten” or “a dozen” lead to a coding in the category “2”, while keywords like “tens” and “scores” are coded as 3. We classify events which are accompanied by descriptions like “hundreds” and “tens of dozens” into the category “4”. “Thousands” are coded as 5, and words like “tens of thousands” are coded as 6.

The number of non-combatants harmed according to type of weapons

- *H-Sexual*: The number of non-combatants harmed by sexual violence (harm by raping, coerced undressing and non-penetrating sexual assault such as sexual mutilation (Wood 2006)). (*H-SexualMin* /*D-SexualMax* /*H-SexualAv* /*H-SexualMed*/*H-SexualIndex*).
- *H-Primitive*: The number of non-combatants harmed by the use of primitive weapons such as spears, axes, machetes, and clubs. (*H-PrimitiveMin* /*D-PrimitiveMax* /*H-PrimitiveAv* /*H-PrimitiveMed*/*H-PrimitiveIndex*).
- *H-Shooting*: The number of non-combatants harmed through firearms (e.g., pistols, rifles, automatic firearms). (*H-ShootingMin*/*H-ShootingMax*/*H-ShootingAv*/*H-ShootingMed*/*H-ShootingIndex*).
- *H-Suicide*: The number of non-combatants harmed by the use of explosive devices that also take the lives of the perpetrators. (*H-SuicideMin*/ *H-SuicideMax*/*H-SuicideAv*/*H-SuicideMed*/ *H-SuicideIndex*).
- *H-Bombing*: The number of non-combatants harmed by means of bombs, grenades, or other explosive devices. This is done without the suicide(s) of the perpetrator(s). (*H-BombingMin*/ *H-BombingMax*/ *H-BombingAv*/ *H-BombingMed*/*H-BombingIndex*).
- *H-Tank*: The number of non-combatants harmed by means of tank attacks. (*H-TankMin*/ *H-TankMax*/ *H-TankAv*/*H-TankMed*/*H-TankIndex*).
- *H-Aircraft*: The number of non-combatants harmed by means of aircraft attacks. (*H-AircraftMin*/ *H-AircraftMax*/ *H-AircraftAv*/ *H-AircraftMed*/ *H-AircraftIndex*).
- *H-WMD*: The number of non-combatants harmed by weapons of mass destruction (chemical, biological or radiological weapons). (*H-WMDMin*/ *H-WMDMax*/ *H-WMDAv*/ *H-WMDMed*/ *H-WMDIndex*).
- *H-Unclear*: The number of non-combatants harmed by unclear, unknown or other means. (*H-UnclearMin*/ *H-UnclearMax*/ *H-UnclearAv*/ *H-UnclearMed*/ *H-UnclearIndex*).

3.6 Target information

- *T-ethnicity*: The ethnicity of the targeted civilians. T-ethnicity is a string variable.
- *T-nationality*: The nationality of the targeted civilians. T-nationality is a string variable.

The following variables disaggregate the number of killed and harmed non-combatants by gender (male-female) and age (adults-children) group if such information appears in the news reports. All these variables have five categories: they report the minimum, maximum, average, median, and/or a possible index of civilian casualties (harming and killing).

- *T-MaleGeneral*: The number of killed or harmed male non-combatants (age > 16). (*T-MaleGeneralMin/ T-MaleGeneralMax/ T-MaleGeneralMed/ T-MaleGeneralAv/T-MaleGeneralIndex*).
- *T-FemaleGeneral*: The number of killed or harmed female non-combatants (age > 16). (*T-FemaleGeneralMin/ T-FemaleGeneralMax/ T-FemaleGeneralMed/ T-FemaleGeneralAve/ T-FemaleGeneralIndex*).
- *T-ChildGeneral*: The number of killed or harmed children (age 0-16). (*T-ChildMin/ T-ChildMax/ T-ChildMed/ T-ChildAv/T-ChildIndex*).
- *T-UnclearGeneral*: The number of killed and harmed civilians with unknown gender (age > 16). (*T-UnclearGeneralMin/ T-UnclearGeneralMax/ T-UnclearGenderAv/T-UnclearGenderMed/ T-UnclearGeneralIndex*).
- *T-Condition*: The condition of the target(s) before the attack. This variable takes the value of 1 for previously injured civilian(s), 2 for ill civilians, 3 for pregnant women, 4 for prisoners of war and 5 when the condition of the target(s) is unknown or unclear.

3.7 Perpetrator information

- *P-Name*: The formal name of the organization that perpetrated the act of one-sided violence. This can be the name of a rebel movement but also the government of a particular country.
- *P-Acronym*: The acronym of the organization (state or non-state actor) that perpetrated the act of one-sided violence.
- *P-Ethnicity*: The ethnicity of the perpetrator.
- *P-Nationality*: The nationality of the perpetrator.
- *P-StateChar*: Indicates whether the perpetrator of the act of one-sided violence was identified as a state actor.
 - *P-StateChar_Military*: Dummy variable coded as 1 if the attackers are identified as uniformed members of an official state military force, 0 otherwise.
 - *P-StateChar_Police*: Dummy variable coded as 1 if the attackers are identified as law enforcement officers, 0 otherwise.
 - *P-StateChar_Mercenaries*: Dummy variable coded as 1 if the attackers are identified as part of a private army or were mercenaries hired by the state, and 0 otherwise. According to the Geneva

conventions of 1949 any person “who is specially recruited locally or abroad in order to fight in an armed conflict”; “does, in fact, take a direct part in the hostilities”; is motivated to take part in the hostilities essentially by the desire for private gain”; is “neither a national of a party to the conflict nor a resident of territory controlled by a party to the conflict”; is “not a member of the armed forces of a party to the conflict”; and “has not been sent by a state which is not a party to the conflict on official duty as a member of its armed forces” (Additional Protocol 1, Article 47 Geneva Conventions 1949)

- *P-StateChar_StateAgencies*: Dummy variable coded as 1 if the attackers are identified as employees of a state agency other than the military and police forces, 0 otherwise.
- *P-StateChar_Unclear*: Dummy variable coded as 1 if the exact state agency of the attacker is unknown or unclear, 0 otherwise.
- *P-NstateChar*: Indicates that the perpetrator of the one-sided violence event belongs to a non-state agency.
 - *P-NonstateChar_Top*: A dummy variable that is coded as 1 if attackers are identified as belonging to the top level of the rebel movement, 0 otherwise.
 - *P-NonstateChar_Medium*: A dummy variable that is coded as 1 if the attackers are identified as belonging to the medium level of the rebel movement, 0 otherwise.
 - *P-NonstateChar_Low*: A dummy variable that is coded as 1 if the attackers are identified as foot-soldiers of the rebel movement, 0 otherwise.
 - *P-NonstateChar_Mercenaries*: A dummy variable that is coded as 1 if the attackers are identified as hired mercenaries working for a non-state actor (see definition above), 0 otherwise.
 - *P-NonstateChar_Unclear*: A dummy variable that is coded as 1 if the attackers were part of the non-state armed movement but their exact position in the movement was unclear or unknown, 0 otherwise.
- *P-NStatecode*: The aggregated files include information on the identity of the perpetrators and victims according to the UCDP Non-state Actor Dataset v. 1-2009 (Harborm and Sundberg 2009).

3.8 Fighting Sides Information

- *N-FightActors*: Indicates the sides of fighting actors in the event. N-FightActors is a string variable.
- *DyadicName*: Name of warring parties. Primary warring parties, Actor1=A and Actor2=B.
- *FightActors*: Actors are coded as following: Actor1=A, Actor2=B, Actor3=C (Actor1 and collaborators), Actor4=D (Actor2 and collaborators), Actor5=E (separate 3rd actor), Actor6=Coalition1, Actor7=Coalition2.
- *K-Fight*: The kind of fight is coded as following: if the fight is done by gun it is coded with 1, if it done by artillery it is coded with 2, if the fight is done by air attack it is coded with 3, if the kind of fight is unclear it is coded with 4.

- *Loss*: A dummy variable that is coded as 1 if the attackers are losing a struggle, 0 otherwise.
- *Victory*: A dummy variable that is coded as 1 if the attackers are winning a struggle, 0 otherwise.
- *D-Military*: The number of killed military personal. *D-MilitaryGeneralMin/ D-MilitaryGeneralMax/ D-MilitaryGeneralMed/ D-MilitaryGeneralAv/ D-MilitaryGeneralIndex*).
- *H-Military*: The number of harmed military personal. *H-MilitaryGeneralMin/ H-MilitaryGeneralMax/ H-MilitaryGeneralMed/ H-MilitaryGeneralAv/ H-MilitaryGeneralIndex*).
- *T-Military*: The number of killed and harmed military personal in total. *T-MilitaryGeneralMin/ T-MilitaryGeneralMax/ T-MilitaryGeneralMed/ T-MilitaryGeneralAv/ T-MilitaryGeneralIndex*).
- *N-ThirdParty*: Name of the third party in the event. *N-ThirdParty* is a string variable.
- *D-ThirdParty*: Dummy variable coded as 1 if a third party supports direct one of the fighting actors militarily or economically and 0 otherwise.
- *I-ThirdParty*: Dummy variable coded as 1 if a third party supports indirect one of the fighting actors militarily or economically and 0 otherwise.

3.9 International Monitoring

It is also included information on the possible presence of international actors (max. 100 km surrounding the event) at the time of the violent acts. While it is not searched systematically with specific keywords, these variables are incorporated if the coders came across relevant information on international presence in one of the news reports.

- *Govobserv*: The name of the country of third party governmental observers who were present at the time of the event of one-sided violence. Presence means in close proximity (max. 100 km) to the place where the event happened. *Govobserv* is a string variable.
- *NGOobserv*: The name of the Non-Governmental Organization (NGO) which was present at the time of the one-sided violence event. Presence means in close proximity (max. 100 km) to the place where the event happened. *NGOobserv* is a string variable that lists the formal names of all the NGOs present during the event.
- *IGOobserv*: The name of the Intergovernmental Organization (IGO) which was present at the time of the one-sided violence event. Presence means in close proximity (max. 100 km) to the place where the event happened. *IGOobserv* is a string variable that lists the formal names of all the IGOs that were present during the event.
- *Profitobserv*: The name of the profit organization which was present and involved during an act of one-sided violence event. Presence means in close proximity (max. 100 km) to the place where the event happened. *Profitobserv* is a string variable that lists the formal names of all profit organizations that were present during the event.

3.10 International Influence

- *Mediation*: Dummy variable coded as 1 if there is mediation and 0 otherwise during an event.
- *Mediator*: The mediators are coded as following: if the mediator is a state it is coded with 1, if it is a Intergovernmental Organization (IO) it is coded with 2, if the mediator is a Non-Governmental Organization (NGO) it is coded with 3, if the mediator is an individual person it is coded with 4.
- *N-Mediator*: The name of mediator who were present at the time for mediation. N-Mediator is a string variable.
- *Negotiations*: Dummy variable coded as 1 if there is a negotiation during an event and 0 otherwise.
- *N-NegActor*: The name of negotiation actors who were present at the time of negotiations. N-NegActors is a string variable.
- *dParticipant*: The presence of direct participants during an event. If there is a direct participation it is coded with 1, otherwise 0.
- *N-dParticipant*: The name of direct participants who were present at the time of negotiations. N-dParticipant is a string variable.
- *eParticipant*: The presence of external participants during an event. If there is an external participation it is coded with 1, otherwise 0.
- *N-eParticipant*: The name of external participants who were present at the time of negotiations. N-eParticipant is a string variable.
- *KindofParticipation*: Kind of participation is coded as following: if there is a military support to one of the fighting groups it is coded with 1, economic support it is coded with 2, and diplomatic support is coded with 3.
- *MIntervention*: Military intervention during an event is a dummy variable and coded as following: if there is a military intervention it is coded as 1, otherwise 0.
- *ESanction*: Economic sanction during an event is coded as following: if there is an economic sanction it is coded as 1, otherwise 0.
- *Resolution*: Resolution taken during an event is coded as following: if there is a resolution taken by an International Organization it is coded as 1, otherwise 0.
- *N-Resolution*: The number the International Organization's Resolution.
- *Decision*: Decision taken during an event is a dummy variable and coded as following: if there is taken decision it is coded as 1, otherwise 0.
- *PAgreement*: A dummy variable that is coded as 1 if there is a peace agreement at the end of the negotiations, 0 otherwise.
- *N-Agreement*: The name of peace agreement after negotiations. N-Agreement is a string variable.

3.11 Related tactics

In some instances, the perpetrators use tactics that accompany the use of violence against civilians. These related tactics are captured in dummy variables (0 if employed, 1 otherwise); they are only coded when they are mentioned in the context of an instance of one-sided violence.

- *R-Loot*: Looting means indiscriminate stealing of goods by force.

- *R-Scorched*: Scorched earth tactics include wide-scale burning of houses and other buildings, destruction of infrastructure such as roads, power lines, and water treatment systems, and other tactics used to make an area uninhabitable.
- *R-Starvation*: Tactics related to starvation include the deliberate withholding of food aid, deliberate destruction of crops, attacks on food-aid convoys, and interference with the delivery of medical or humanitarian aid.
- *R-Shields*: Using human shields involves moving non-combatants onto battlefield as protection of armed group, hiding in hospitals, hiding among crowds, etc.
- *R-Assassin*: Assassinations are discrete events of killing a leader of one of the involved organized groups.
- *R-Torture*: Torture is a deliberate physical act to inflict severe suffering or pain on the human body. .
- *R-Hostage*: Taking hostages is the forceful abduction (of children or adults) until specific demands are met or money is handed over.
- *R-Kidnapping*: Kidnapping is the forceful abduction (of children or adults) for the use as fighters.
- *R-Deport*: Deportation is forced banishment of civilians from a certain area.
- *R-Disappear*: Non-combatants disappear without evidence of death or abduction. This will also occur when there are reports of additional victims who cannot be accounted for among the known dead.
- *R-Camps*: A guarded enclosure for the detention or imprisonment of political prisoners, prisoners of war, aliens, refugees.
- *R-Sieges*: Situations where the freedom of movement of non-combatants is restricted to a limited geographical area, but where the targeted individuals and groups were not forcefully transported to these locations. Usually the inhabitants maintain internal control of the area to which they are restricted because of the siege.

4 References

- Gleditsch, Nils Petter, Peter Wallensteen, Mikael Eriksson, Margareta Sollenberg, and Håvard Strand. 2002. "Armed Conflict 1946-2001: A New Dataset." *Journal of Peace Research* 39(5): 615-637.
- Harbom, Lotta and Ralph Sundberg. 2009. UCDP Non-State Actor Dataset Codebook. Version 1-2009. Uppsala Conflict Data Program (UCDP)/Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University (http://www.pcr.uu.se/publications/UCDP_pub/NonStateActorCodebook.pdf, last consulted March 10, 2010)
- Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol 1)
- Raleigh, Clionadh, Andrew Linke, Håvard Hegre and Joakim Karlsen 2011. "Introducing ACLED: An Armed Conflict Location and Event Dataset". *Journal of Peace Research*, in press.
- Bussmann, Margit and Schneider, Gerald, "Accounting for the Dynamics of One-Sided Violence: Introducing KOSVED". Unpublished manuscript, University of Konstanz/University of Greifswald.
- Valentino, Benjamin A. 2004. *Final Solutions: Mass Killings and Genocide in the Twentieth Century*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Wood, Elisabeth Jean. 2006. "Variation in Sexual Violence during War." *Politics & Society* 34(3): 307-341.

EK 2: VARIABLES in THE ACTOR BASED ONE-SIDED VIOLENCE EVENT DATASET

Table 1: Definition of Variables in the Actor Based Dataset

Variable	Label	Brief description
Country	Country name	The name of the country in which the event took place.
CountryPart	Part of the country	The part of the country (North, South, East, or West) where the event took place.
Region	Name of the region	The name of the region in which the event took place.
Place	Place name	The name of the place in which the event took place.
Date	Date	The date of the event.
Precision	Precision of date	The level of precision for the date of the event.
Week	Week number	Part of the month in which the event took place.
ReportBase	Basis of report	Whether the event was directly witnessed or not.
Status	Status of the event	Whether the event was contested by one of the warring parties or not.
NumberReports	Number of reports	The number of reports that mention the event.
TargetReport	Reporting of the target	Civilians targeted as primary or secondary target.
CivilDefintion	Civilian definition	Description of target as “civilian” or as “people”.
D-Primitive	Death by primitive weapons	The number of civilians killed by primitive weapons.
D-Shooting	Death by shooting	The number of civilians killed by shooting.
D-Bombing	Death by bombing	The number of civilians killed by

		bombings.
D-Suicide	Death by suicide attacks	The number of civilians killed by suicide attacks.
D-Tank	Death by tank attacks	The number of civilians killed by tank attacks.
D-Aircraft	Death by aircraft attacks	The number of civilians killed by aircraft attacks.
D-WMD	Death by WMD	The number of civilians killed by weapons of mass destruction.
D-Unclear	Death by unclear means	The number of civilians killed by unclear or unknown means.
H-Sexual	Harmed by sexual violence	The number of civilians harmed by sexual violence.
H-Primitive	Harmed by primitive weapons	The number of civilians harmed by primitive weapons.
H-Shooting	Harmed by shooting	The number of civilians harmed by shooting.
H-Bombing	Harmed by bombing	The number of civilians harmed by bombings.
H-Suicide	Harmed h by suicide attacks	The number of civilians harmed by suicide attacks.
H-Tank	Harmed by tank attacks	The number of civilians harmed by tank attacks.
H-Aircraft	Harmed by aircraft attacks	The number of civilians harmed by aircraft attacks.
H-WMD	Harmed by WMD	The number of civilians harmed by weapons of mass destruction.
H-Unclear	Harmed by unclear means	The number of civilians harmed by unclear or unknown means.
T-Ethnicity	Ethnicity of the target	The ethnicity of the targets.
T-Nationality	Nationality of the target	The nationality of the targets.
T-MaleGeneral	Male as targets	The number of males as targets.

T-FemaleGeneral	Female as targets	The number of females as targets.
T-Children	Children as targets	The number of children as targets.
T-UnclearGeneral	Unclear gender targets	The number of persons targeted of unknown gender.
T-Condition	Condition of target	The condition of targets before the event.
P-Name	Name of the perpetrator	The formal name of the perpetrator of the event.
P-Acronym	Acronym of the perpetrator	The acronym of the perpetrator of the event.
P-Ethnicity	Ethnicity of the perpetrator	The ethnicity of the perpetrator of the event.
P-Nationality	Nationality of the perpetrator	The nationality of the perpetrator of the event.
P-StateChar	State actors as a perpetrator	The state characteristics of the perpetrator.
P-NstateChar	Non-state as a perpetrator	The non-state characteristics of the perpetrator.
P-NStatecode	Non-state actor code	Non-state actor code of UCDP Non-state Actor Dataset v. 1-2009.
N-FightActors	Name of the actor	The formal name of the fighting actor.
DyadicName	Primary warring parties, A and B	Name of warring parties.
FightActors	Fighting actors	Fighting actors during an event.
K-Fight	Kind of fight	The kind of fight between actors.
Loss	Values A and B	Number of loss of military struggles.
Victory	Values A and B	Number of victory of military struggles.
D-Military	Military death	The number of killed military personnel.
H-Military	Military harmed	The number of harmed military personnel

H-Military	Military harmed	The number of harmed military personnel
N-ThirdParty	Name of the third party	The name of the third party.
D-ThirdParty	Direct third party	Military or economic direct support of a third party.
I-ThirdParty	Indirect third party	Military or economic indirect support of a third party.
Govobserv	Governmental observers	The presence of governmental observers during an event.
NGOobserv	NGO observers	The presence of NGOs during an event.
IGOobserv	IGO observers	The presence of IGOs during an event.
Profitobserv	Profit companies as observers	The presence of profit organizations during an event.
Mediation	Mediation	Mediation during an event.
Mediator	States, international organizations, non-governmental organizations, individual persons as mediator	Mediator during an event.
N-Mediator	Name of mediator	The name of mediator during an event.
Negotiations	Negotiations	Negotiations during an event.
N-NegActor	Name of negotiation actors	Negotiation actors present at the time of an event.
dParticipant	Direct participants	The presence of direct participants during an event.
N-dParticipant	Name of direct participants	The name of direct participants during an event.
eParticipant	External participants	The presence of external participants during an event.
N-eParticipant	Name of external	The name of external participants

	participant	during an event
KindofParticipation	Kind of participation	The kind of participation during an event.
MIIntervention	Military intervention	Military intervention during an event.
ESanction	Economic sanction	Economic sanction during an event.
Resolution	Resolution	Resolution taken during an event.
N-Resolution	Number of resolution	The number of the resolution taken by IO.
Decision	Decision	Decision taken during an event.
PAgreement	(Yes-No)	Peace agreement between warring parties.
NAgreement	Name of agreement	Name of agreement.

EK 3: LEXISNEXIS KEYWORDS

English	French	German	Turkish
Adversary	Adversaire	Gegner	Düşman/hasım/muhalif
Arm	Arme	Arm	Silahlandırmak
Attack	Attaquer	Attacke	Saldırı
Attacker	Attaquant	Attacker	Saldırgan
Battle	Bataille	Schlacht	Çatışma
Blood	Sang	Blut	Kan
Brutality	Brutalité	Brutal	Vahşilik/Zalimlik
Casualty	Victimes	Verletzte	Yaralı/Kazazede/Zaiyat
Civilian	Civil	Zivil	Sivil
Combatant	Combattant	Warrior	Savaşçı
Conflict	Conflit	Konflikt	Anlaşmazlık
Cruelty	Cruauté	Grausamkeit	Zulüm
Dead	Mort	Tot	Ölü
Death	Mort / Décès	Tod	Ölüm
Dying	Mourant	Sterben	Ölmek
Enemy	Ennemi	Feind	Düşman
Executing	Exécuter	Aufhaengen	İdam etmek
Fatalities	Morts / Victimes	Fatalities	Kaza kurbanları
Fighter	Soldat	Soldat/Warrior	Savaşçı
Force	Force	Kraft	Güç/Kuvvet
Genocide	Génocide	Genozid	Jenosit/Soykırım
Grave	Tombe	Grab	Mezar
Guerilla	Guérilla	Guerilla	Gerilla
Harm	Faire du mal	Schaden	Hasar/Zarar
Incursion	İnvasion	Besetzung	İstila
Injured	Blessé	verletzt	Yaralı

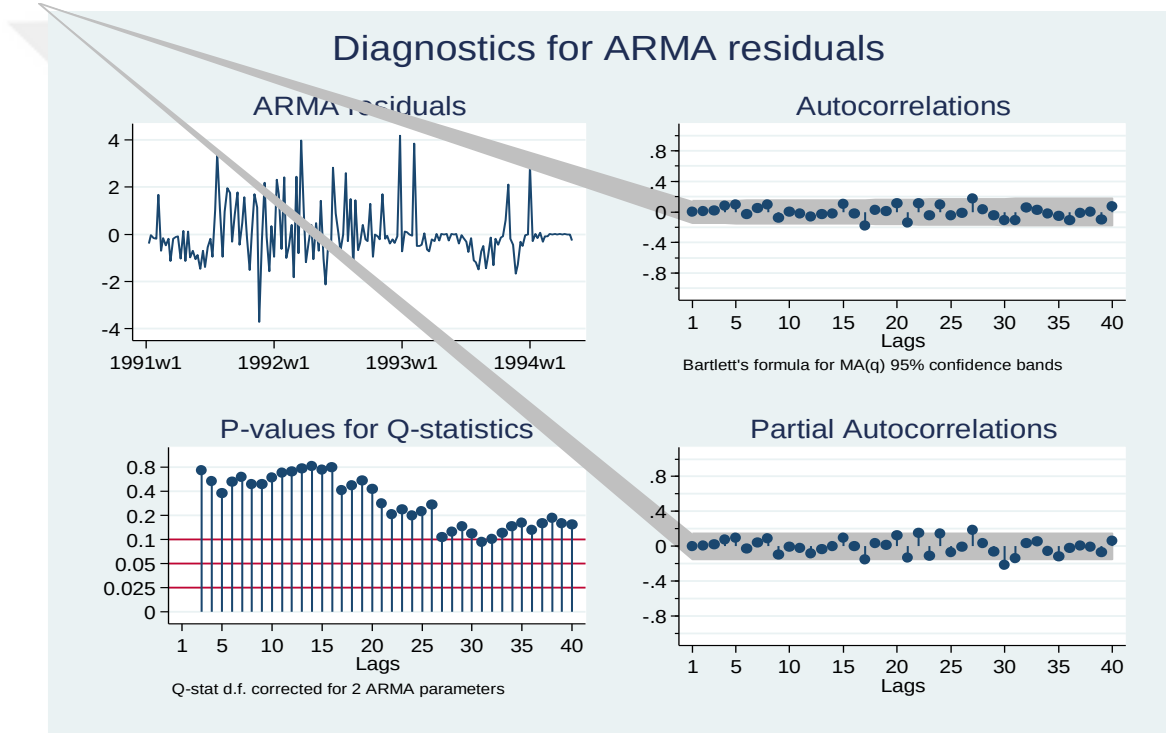
Injuries	Blessures	Verletzungen	Hasarlar ve zararlar
Injury	Blessure	Verletzung	Hazar/Zarar
Insurgence	Insurrection	Aufstand	İsyana/ayaklanma
Insurgency	Insurrection	Aufstand	İsyana/Ayaklanma
Insurgent	Insurge	Rebell	Asi/ayaklanan
Killing	Tuerie	Killing	Öldürmek
Kill	Tuer	Tötung	Öldürme
Massacre	Massacre	Massacre	Katliam
Mercenary	Mercenaire	Söldner	Paralı asker
Military	Armée / Militaire	Militärisch	Askeri
Rape	Viol	Raub	Tecavüz/ırza geçme/soygun
Rebel	Rebelle	Auführer	Asi/isyancı
Revolution	Révolution	Revolution	Devrim/ihtilal
Sexual violence	Violence sexuelle	Sexuale Gewalttätigkeit	Cinsel şiddet
Shoot	Tirer, abattre	Schiessen/Eintragfaden	Ateş etmek
Shot	Tiré / abattu	Schuß	Atış/ateş
Soldier	Soldat	Soldat	Asker
Victims	Victimes	Opfer	Kurban
Violence	Violence	Gewalttätigkeit	Şiddet
War	Guerre	Krieg	Savaş
Weapon	Arme	Waffe	Silah
Wound	Blessure	Wunde	Yara
Wounded	Blessé	Verletzt	Yaralı

EK 4: MODEL İLE İLGİLİ DİĞER GRAFİK VE TABLOLAR

AZERBAIJAN

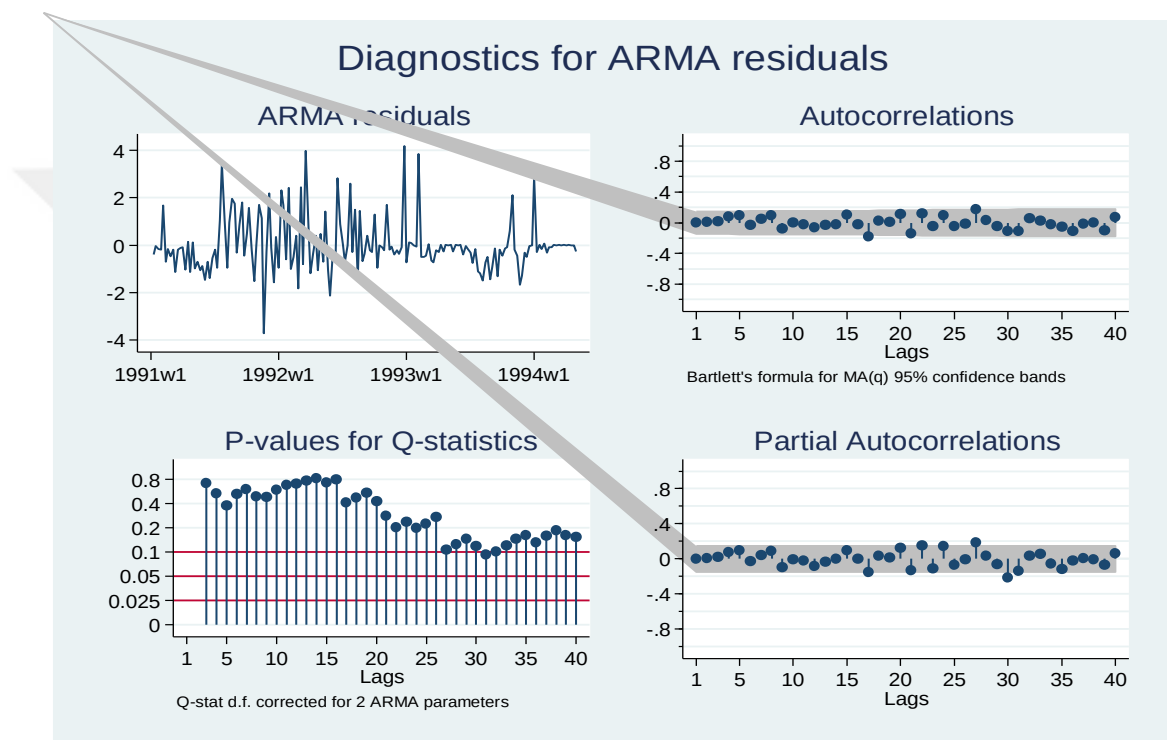
1A

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.5214
Prob > B	= 0.9485

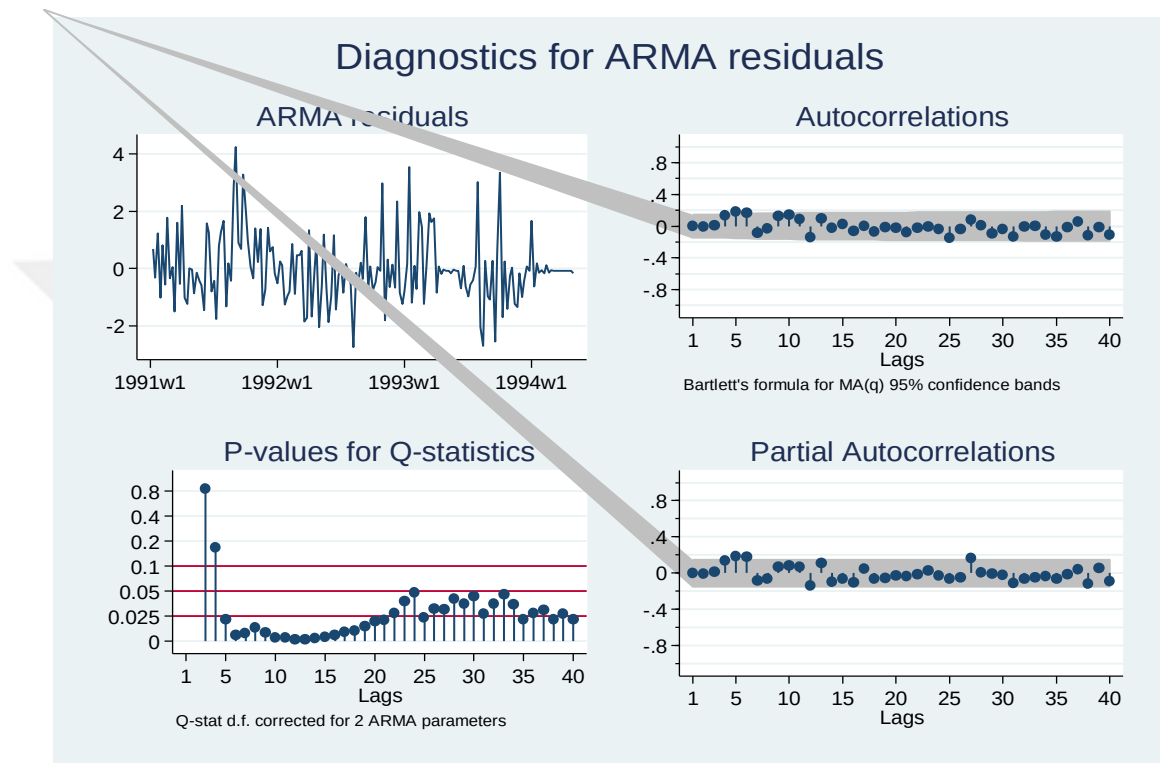
1B

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.5219
Prob > B =	0.9482

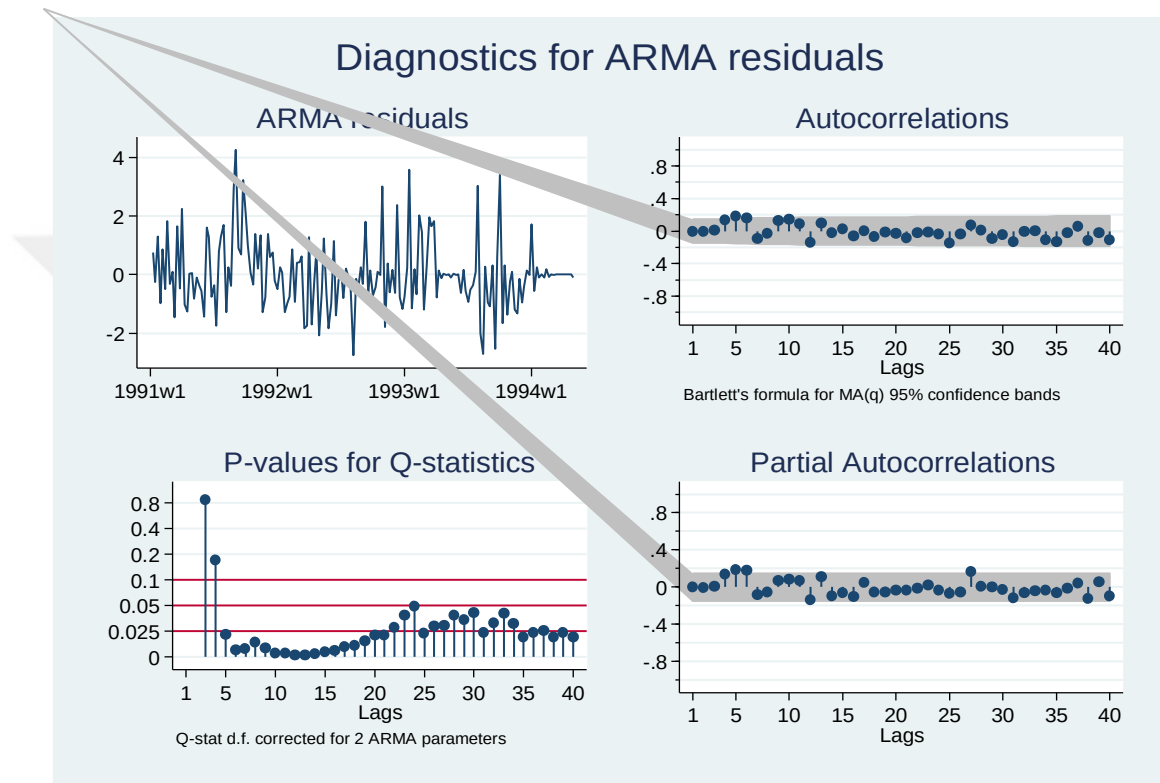
1C

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.6877
Prob > B	= 0.7316

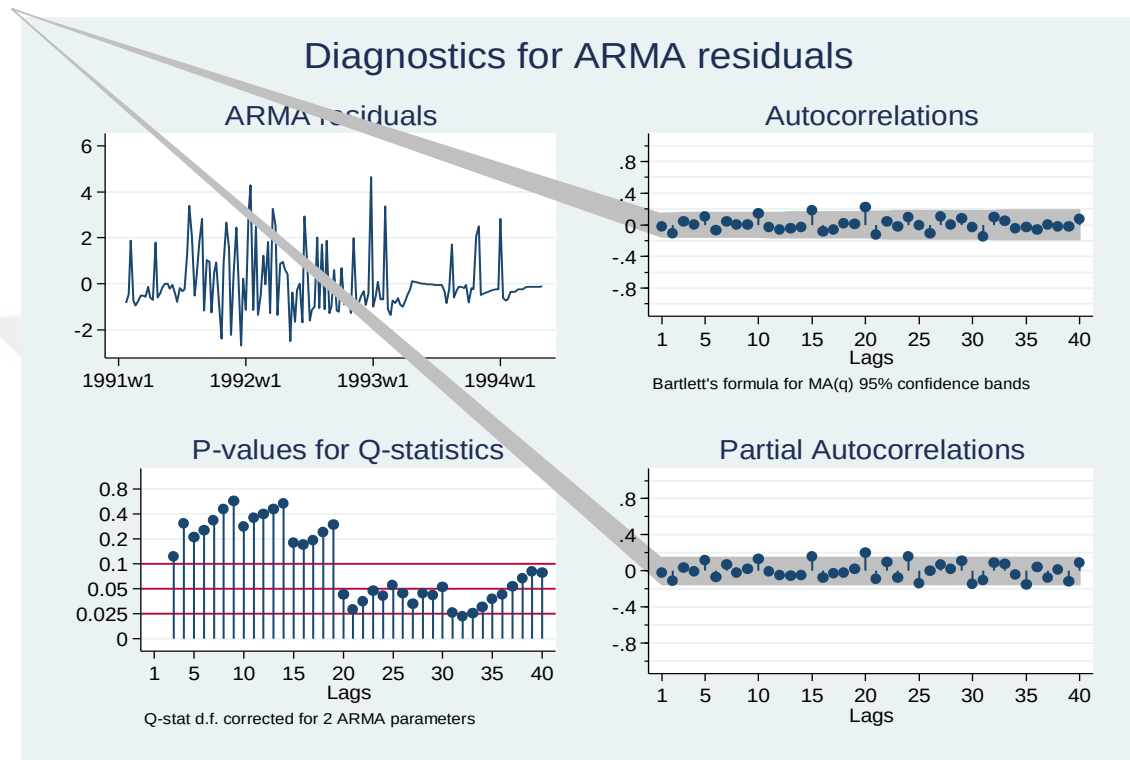
1D

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.6774
Prob > B	=	0.7484

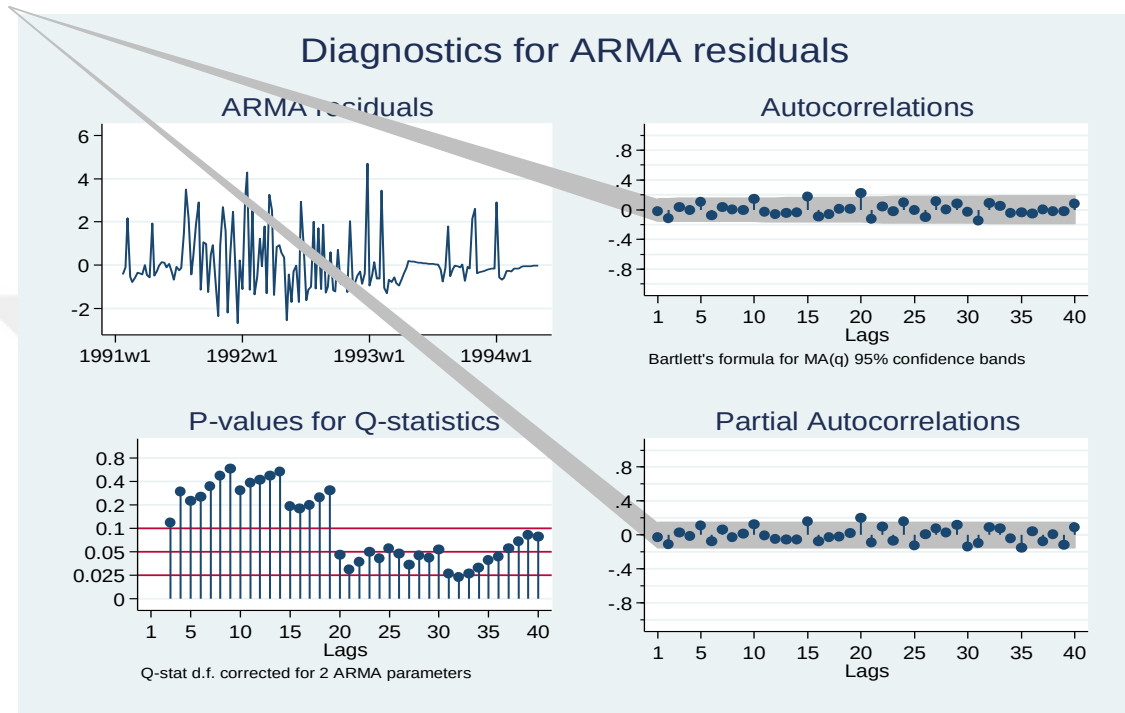
2A

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.7743
Prob > B =	0.5864

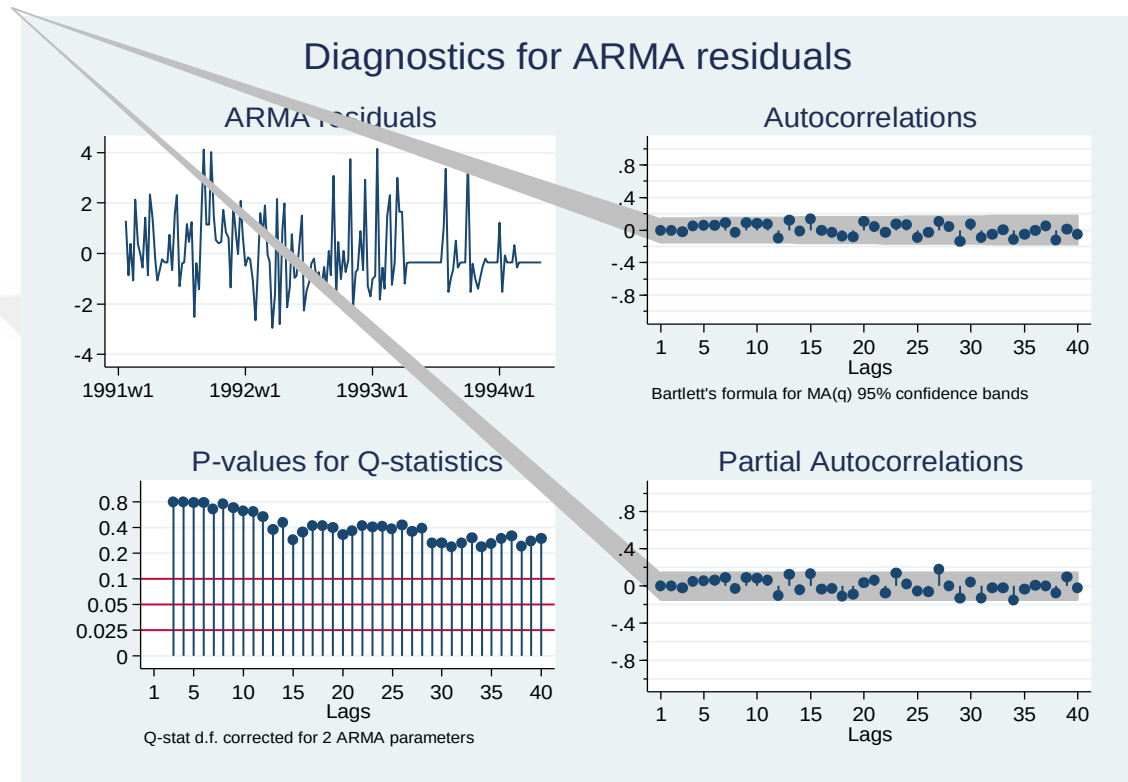
2B

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.7671
Prob > B	=	0.5985

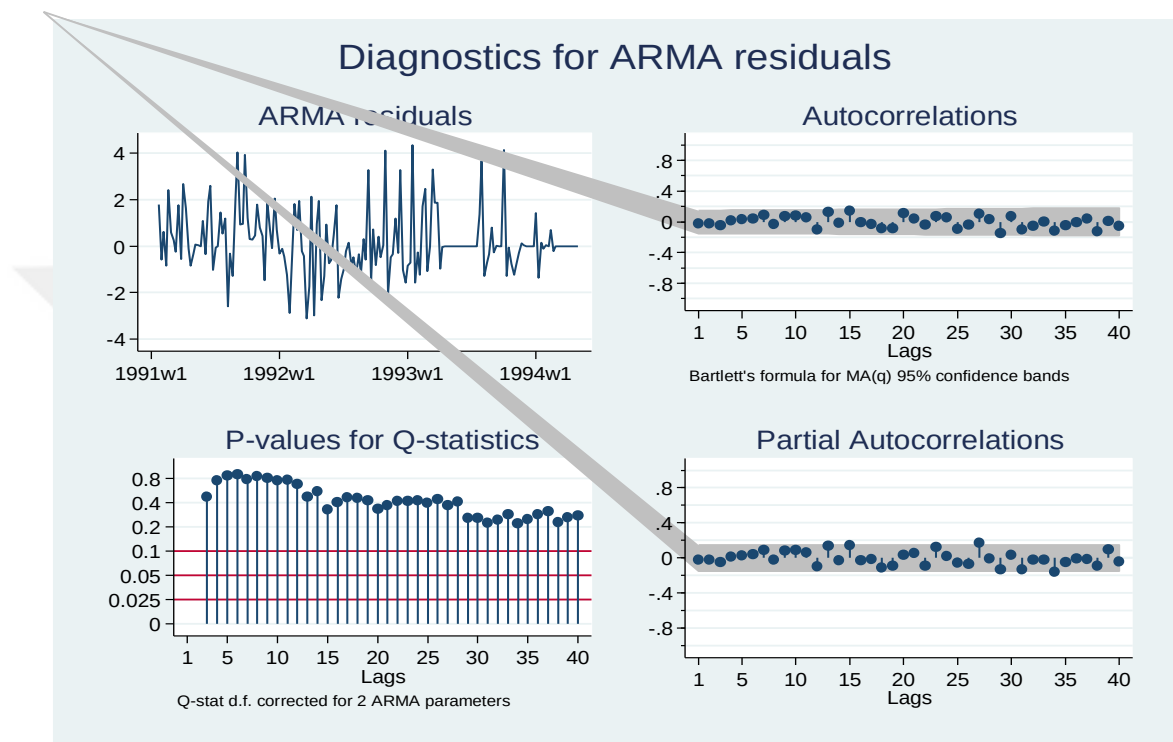
2C

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.4331
Prob > B	= 0.9920

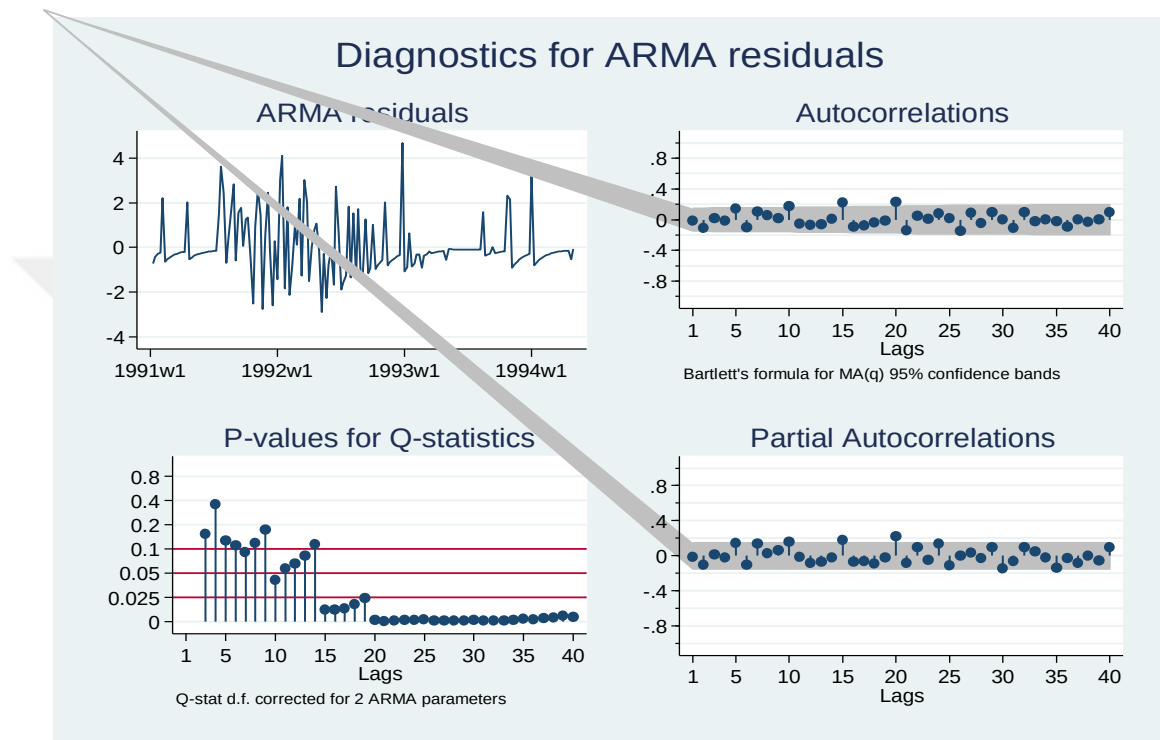
2D

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.3476
Prob > B	= 0.9997

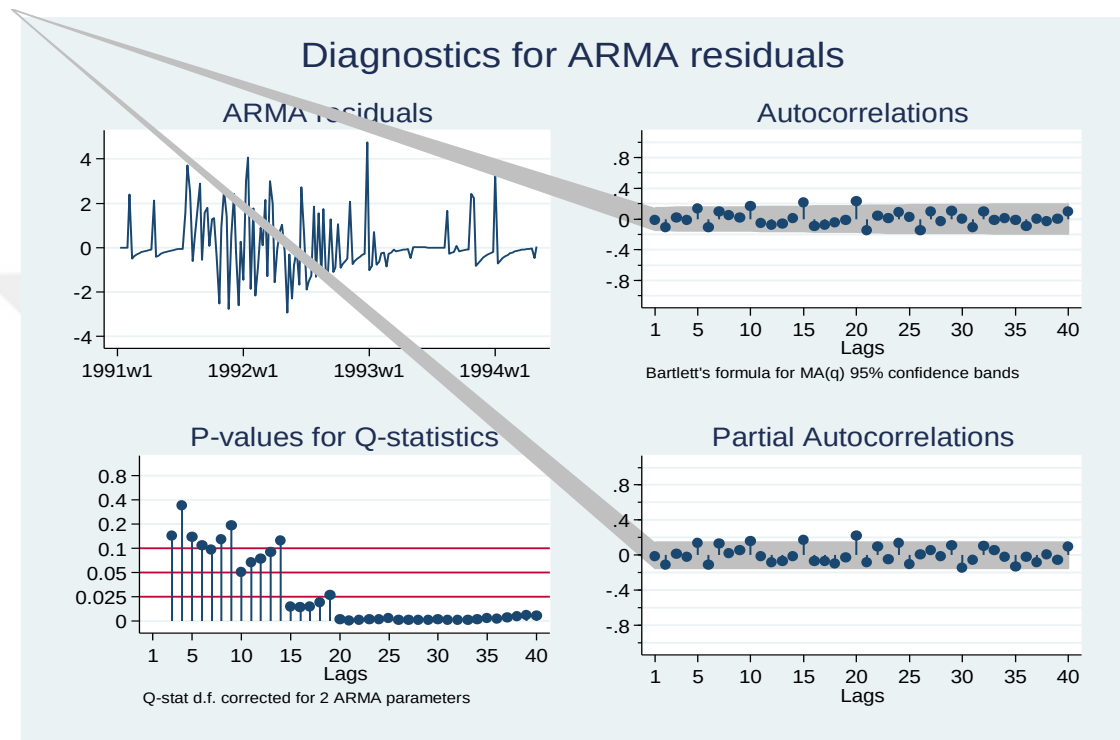
3A

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.8708
Prob > B	= 0.4344

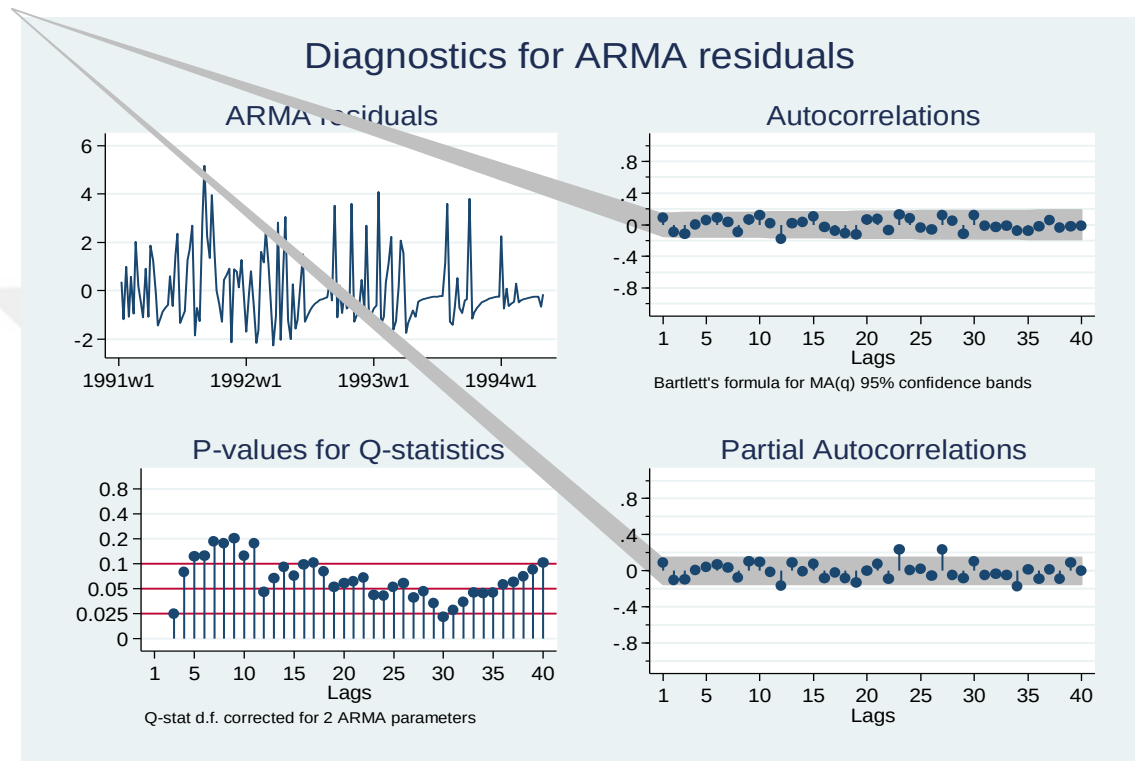
3B

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.8635
Prob > B	=	0.4450

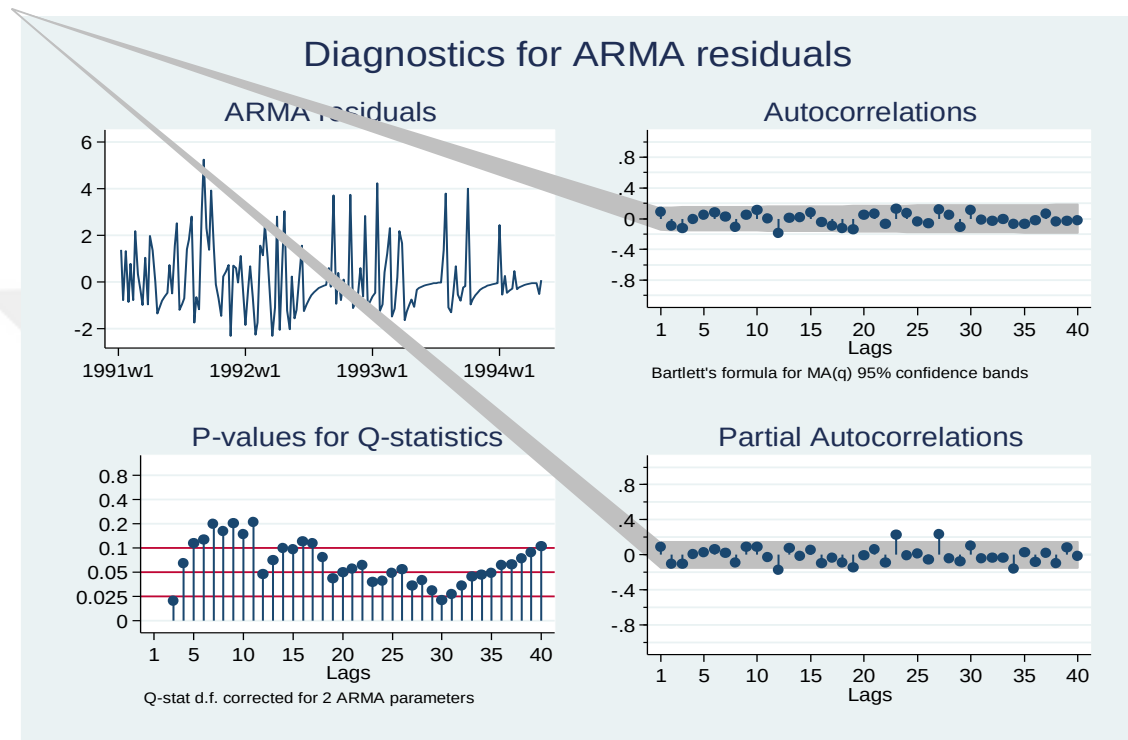
3C

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 1.1483
Prob > B	= 0.1431

3D

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 1.1637
Prob > B	= 0.1332

Battle				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-5.483	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Territoarial won by Armenian				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-8.609	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Territoarial won by Azerbaijani				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	=	173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-8.469	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Azerbaijani OSV				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-8.481	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Armenian OSV				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	=	173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-7.941	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Mediation				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-13.231	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Mediator				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-13.310	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Mstate				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-13.310	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Intervention				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	.	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Resolution				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-13.153	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Decision				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 173
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-13.390	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Battle				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		173
		Newey-west lags =		4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	-44.163	-20.043	-13.846	-11.097
z(t)	-5.151	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 0.0000				

Territoarial won by Armenian				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	173
		Newey-West lags	=	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	-113.733	-20.043	-13.846	-11.097
Z(t)	-8.828	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Territoarial won by Azerbaijani				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		173
		Newey-west lags =		4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(rho)	-110.270	-20.043	-13.846	-11.097
Z(t)	-8.668	-3.486	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Azerbaijani OSV				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	173
		Newey-west lags	=	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	-114.982	-20.043	-13.846	-11.097
z(t)	-8.792	-3.486	-2.885	-2.575

Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$			
Armenian OSV			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	173
		Newey-West lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
$z(\rho)$	-98.602	-20.043	-13.846
$z(t)$	-8.089	-3.486	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$			

Mediation			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	173
		Newey-West lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
$z(\rho)$	-172.471	-20.043	-13.846
$z(t)$	-13.233	-3.486	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$			

Mediator			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	173
		Newey-West lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
$z(\rho)$	-184.297	-20.043	-13.846
$z(t)$	-13.316	-3.486	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$			

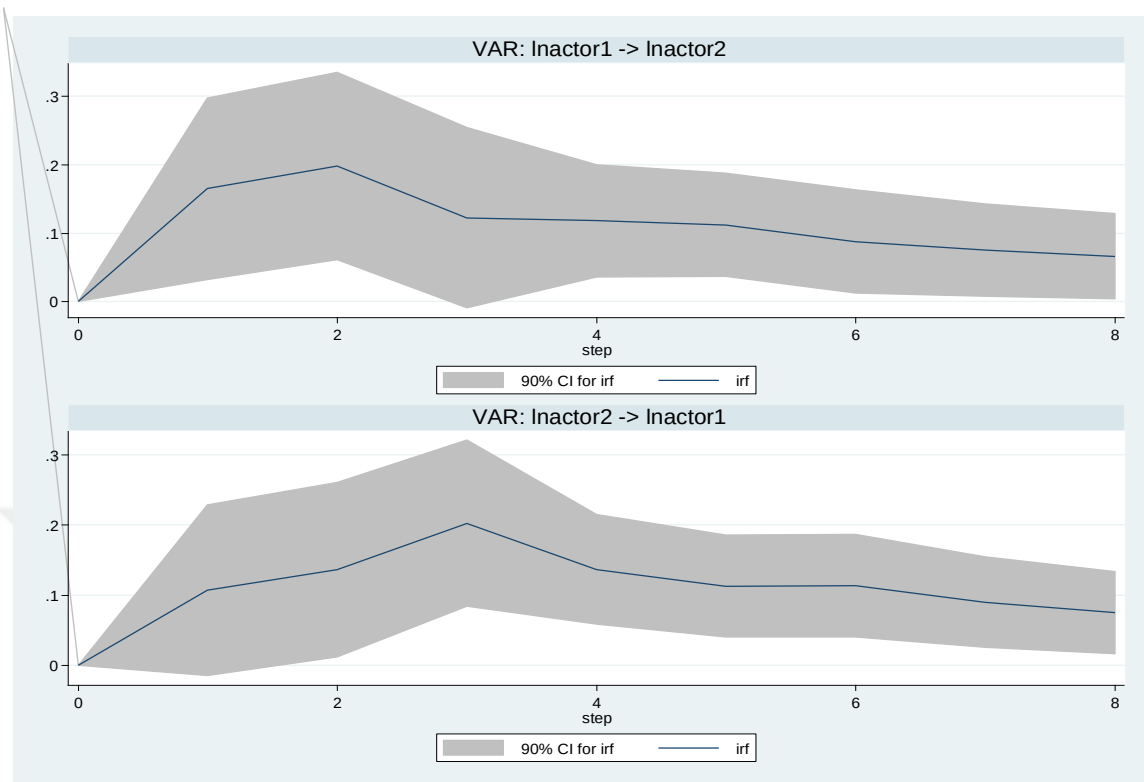
Mstate			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	173
		Newey-West lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
$z(\rho)$	-184.297	-20.043	-13.846
$z(t)$	-13.316	-3.486	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$			

Mintervention			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	173
		Newey-West lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
$z(\rho)$	.	-20.043	-13.846
$z(t)$	.	-3.486	-2.885

Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$				
Resolution				
Phillips-Perron test for unit root				
			Number of obs =	173
			Newey-west lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
	Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
	Statistic	Value	Value	Value
	$z(\rho)$	-172.757	-20.043	-13.846
	$z(t)$	-13.153	-3.486	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$				

Decision				
Phillips-Perron test for unit root				
			Number of obs =	173
			Newey-west lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
	Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
	Statistic	Value	Value	Value
	$z(\rho)$	-172.426	-20.043	-13.846
	$z(t)$	-13.402	-3.486	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$				

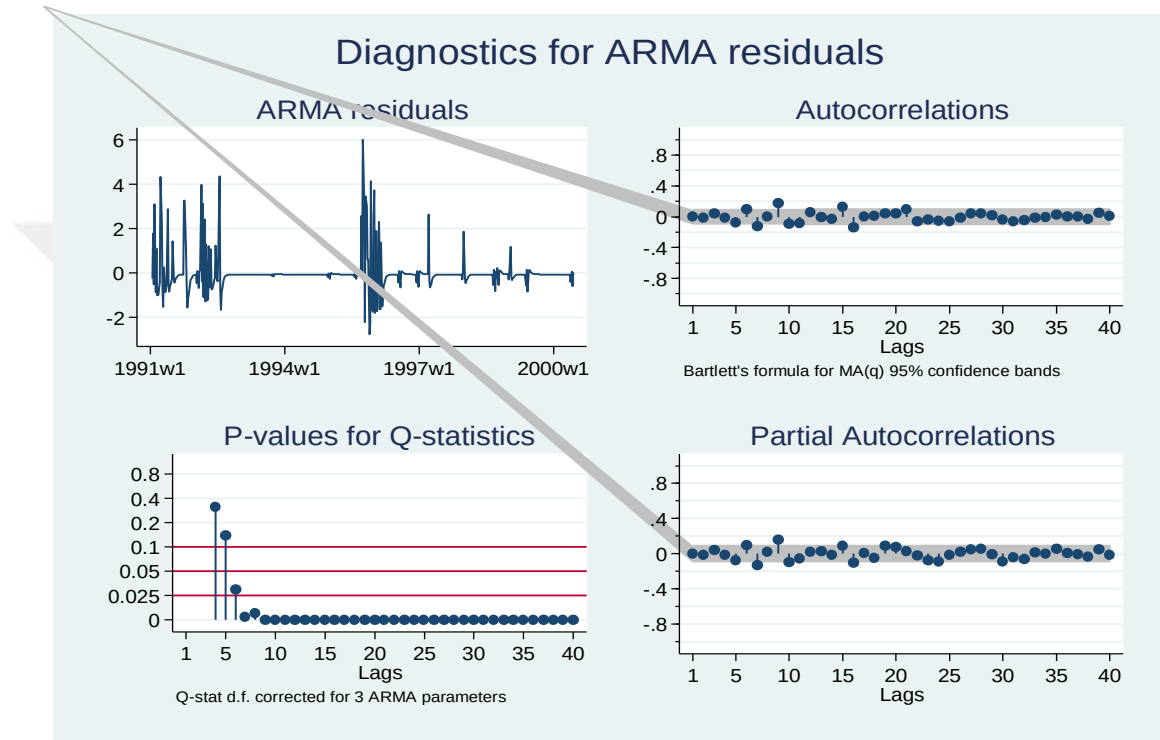
5

ÇEÇENİSTAN

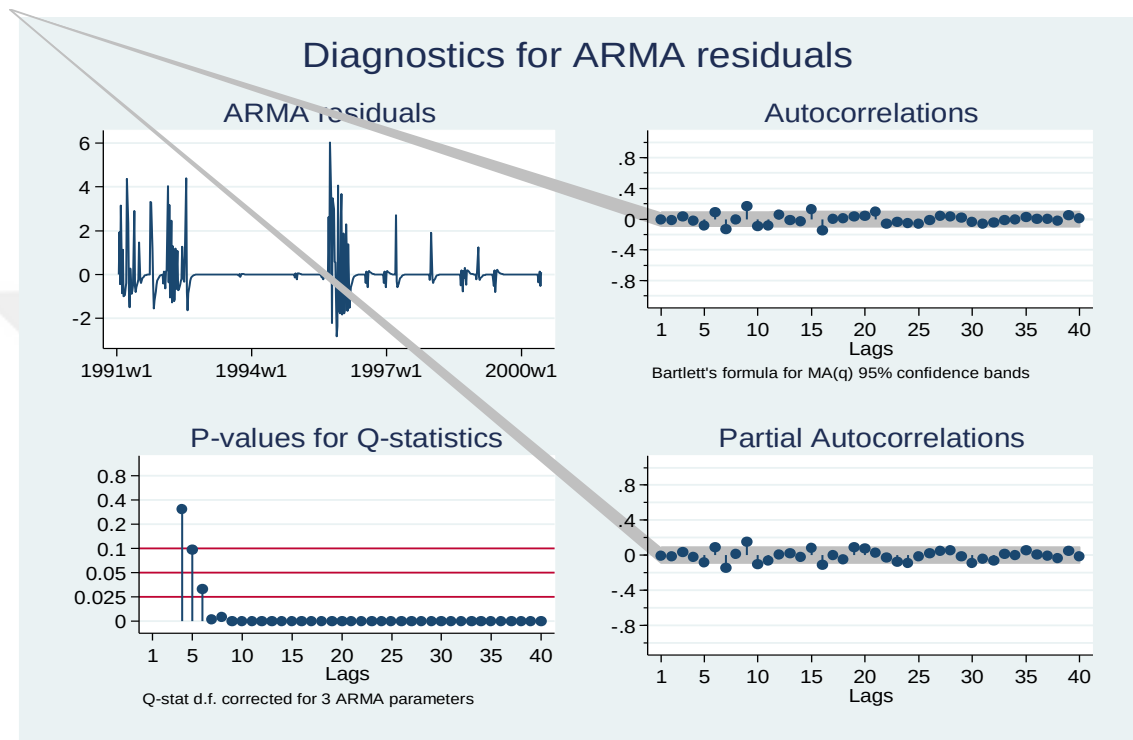
6A

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.9053
Prob > B	= 0.3855

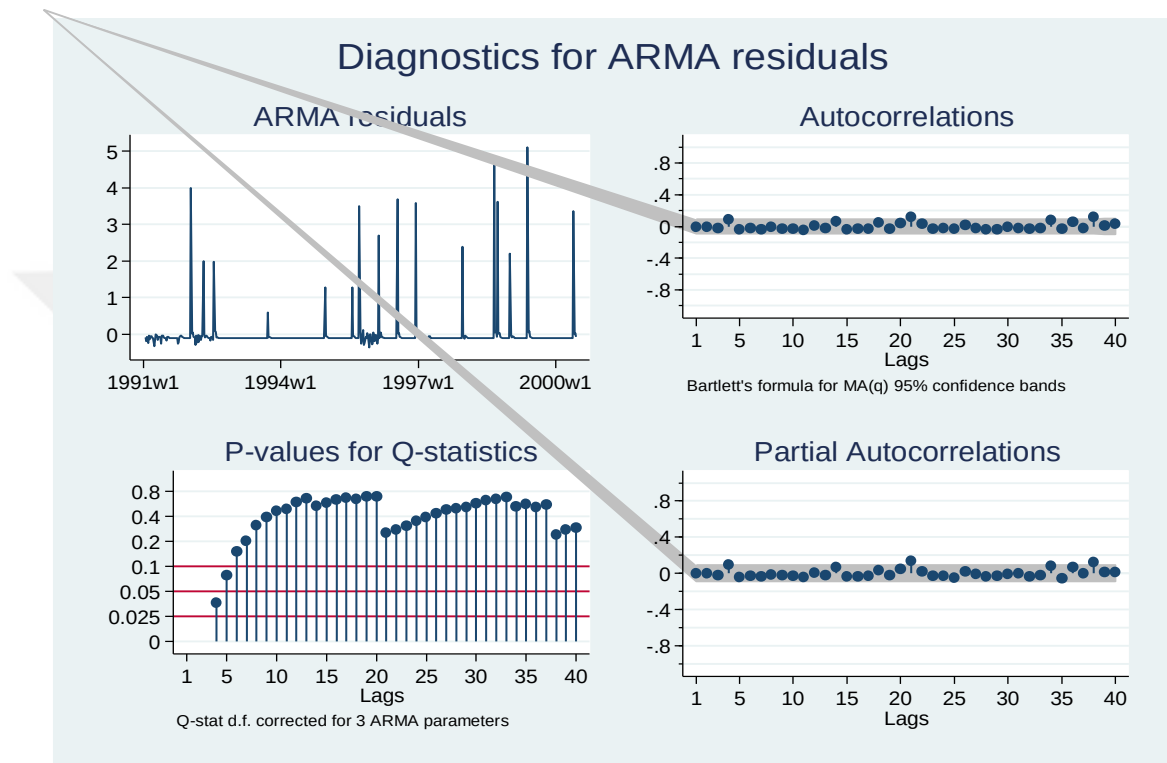
6B

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.8715
Prob > B =	0.4333

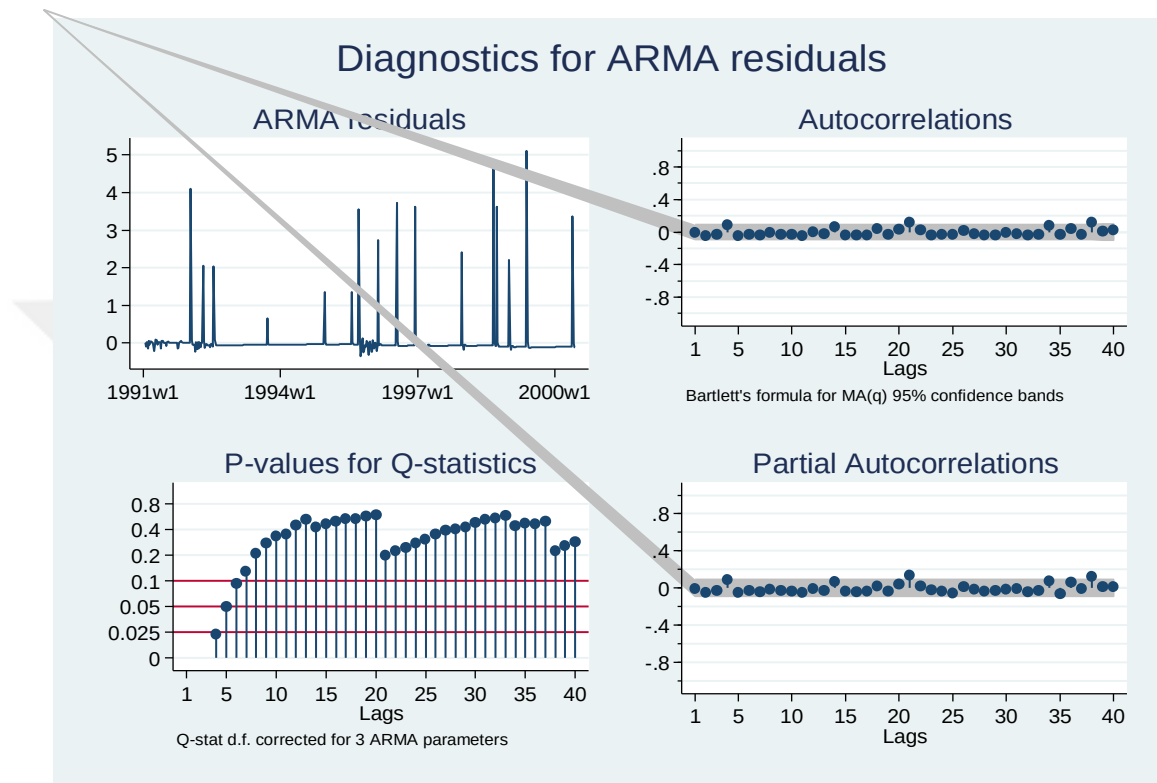
6C

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.5009
Prob > B	= 0.9634

6D

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.4835
Prob > B	=	0.9735

Battle			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Territoal won by Chechens			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
z(t)	. -3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 1.0000			

Territorial won by Russian				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	=	491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-17.080	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Russian OSV				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	=	491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(t)	-16.387	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 0.0000				

Chechen OSV				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	=	491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(t)	-22.756	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 0.0000				

Mediation			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	.	-3.441	-2.870
			-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

mediator			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	.	-3.441	-2.870
			-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Mstate			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	.	-3.441	-2.870
			-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Mintervention			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	.	-3.441	-2.870
			-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Resolution			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	.	-3.441	-2.870
			-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Decision			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs =	491
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Battle			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	491
		Newey-West lags =	5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(rho)	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Territorial won by Chechens			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	491
		Newey-West lags =	5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(rho)	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000			

Territorial won by Russian			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	491
		Newey-West lags =	5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(rho)	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000			

Russian OSV			
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =	491
		Newey-West lags =	5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(rho)	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	-3.441	-2.870	-2.570

Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				
Chechen OSV				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	491
		Newey-West lags	=	5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test		1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic		Value	Value	Value
Z(rho)	-499.522	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	-22.764	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Mediation				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		491
		Newey-West lags =		5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(rho)	.	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	.	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

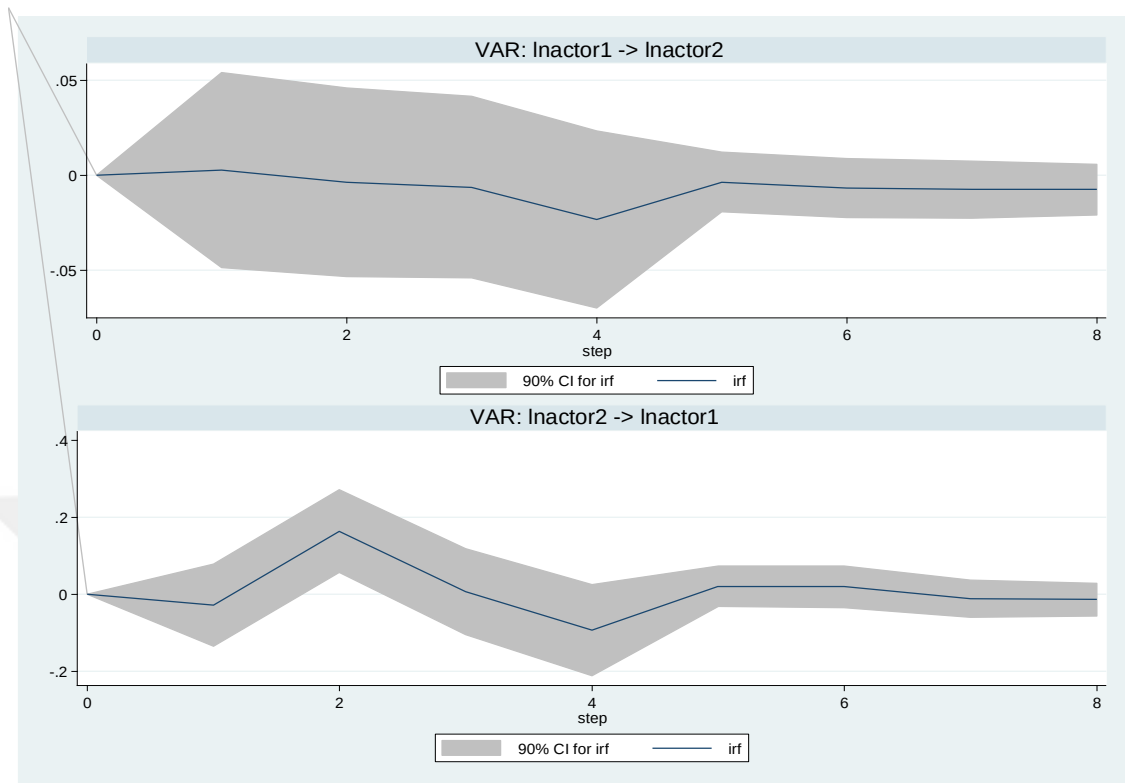
Mediator				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		491
		Newey-west lags =		5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	value	value	value	
z(rho)	.	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	.	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Mstate				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	491
		Newey-West lags	=	5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	.	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	.	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Mintervention				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	491
		Newey-West lags	=	5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	.	-20.493	-14.000	-11.200

Z(t)	.	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				
Resolution				
Phillips-Perron test for unit root				
			Number of obs	= 491
			Newey-west lags	= 5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(rho)	.	-20.493	-14.000	-11.200
Z(t)	.	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

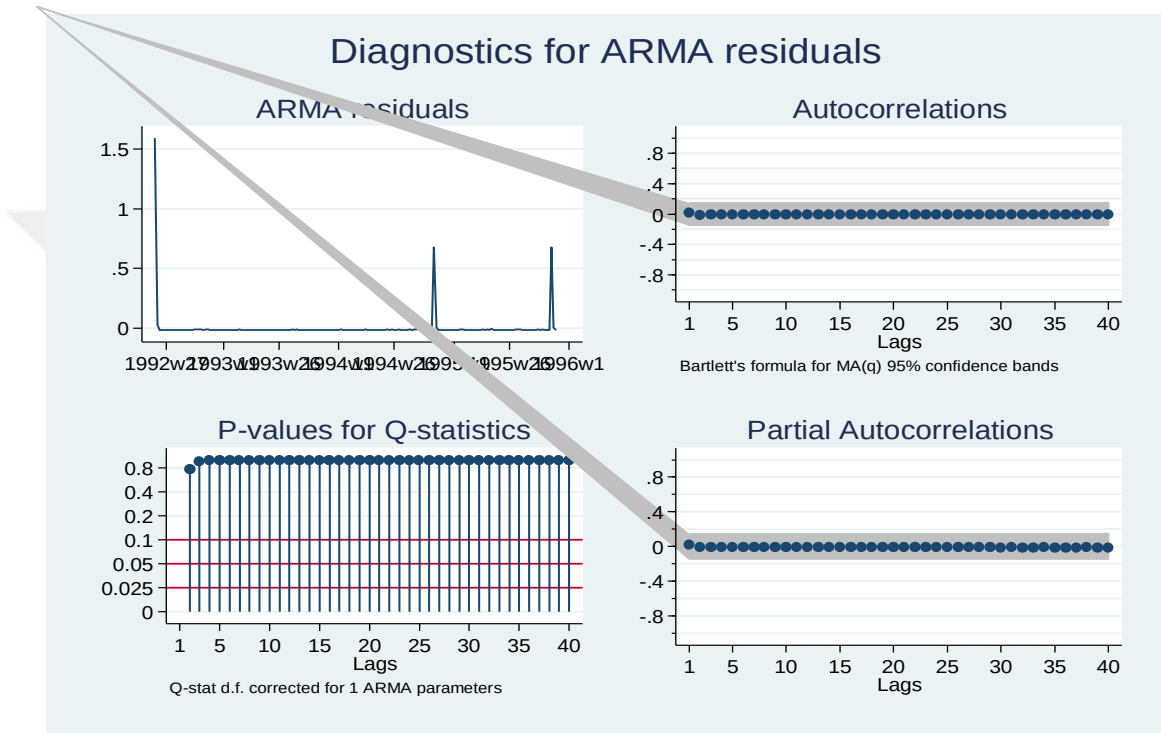
Decision				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		491
		Newey-west lags =		5
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	value	
z(rho)	.	-20.493	-14.000	-11.200
z(t)	.	-3.441	-2.870	-2.570
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 1.0000				

TACIKISTAN

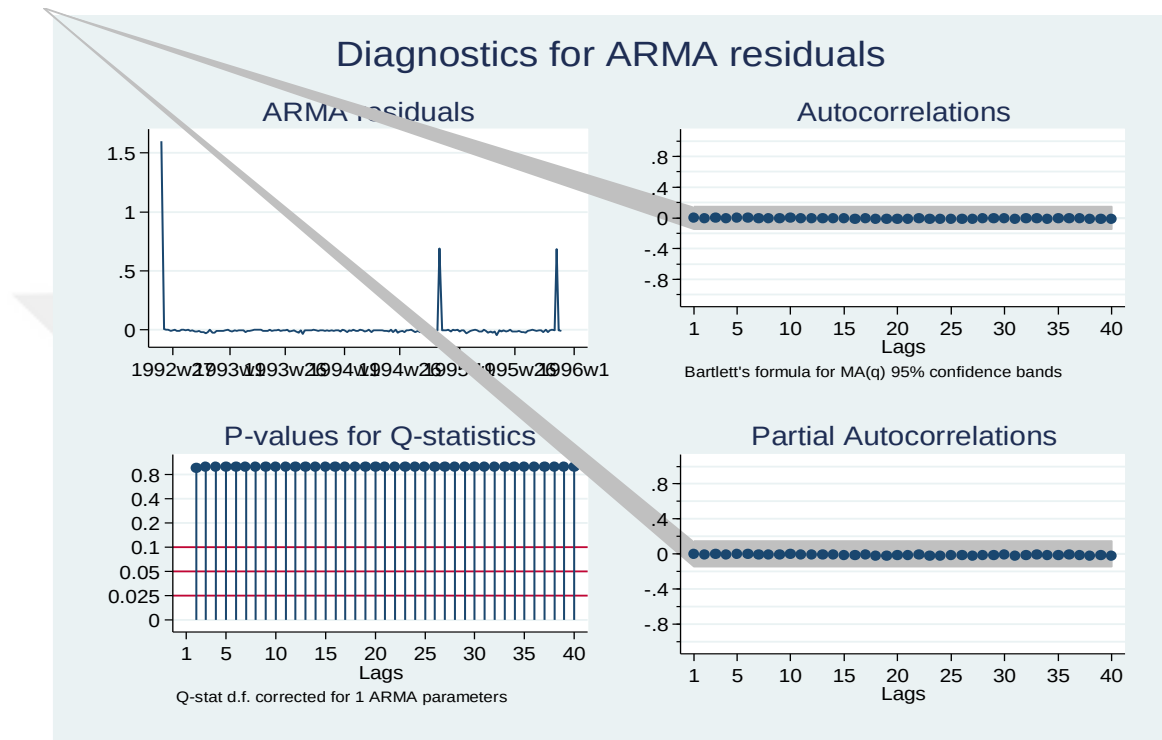
9A

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.6674
Prob > B	=	0.7647

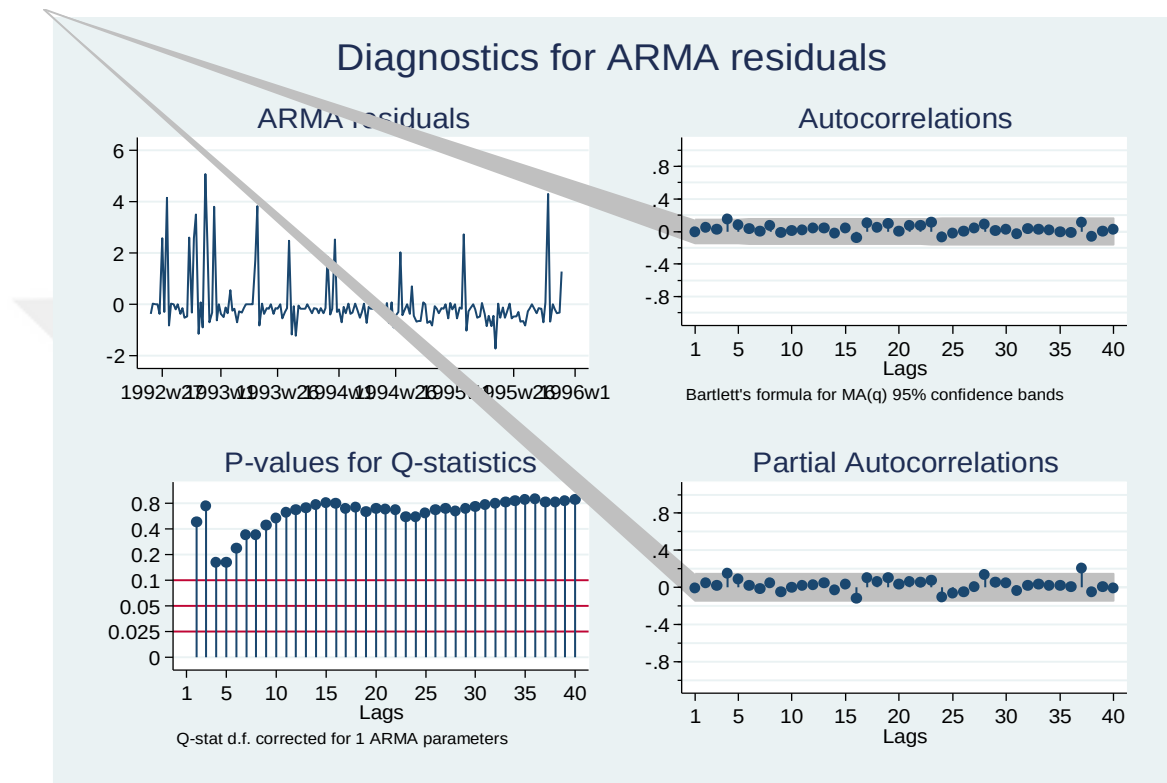
9B

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.5591
Prob > B	=	0.9134

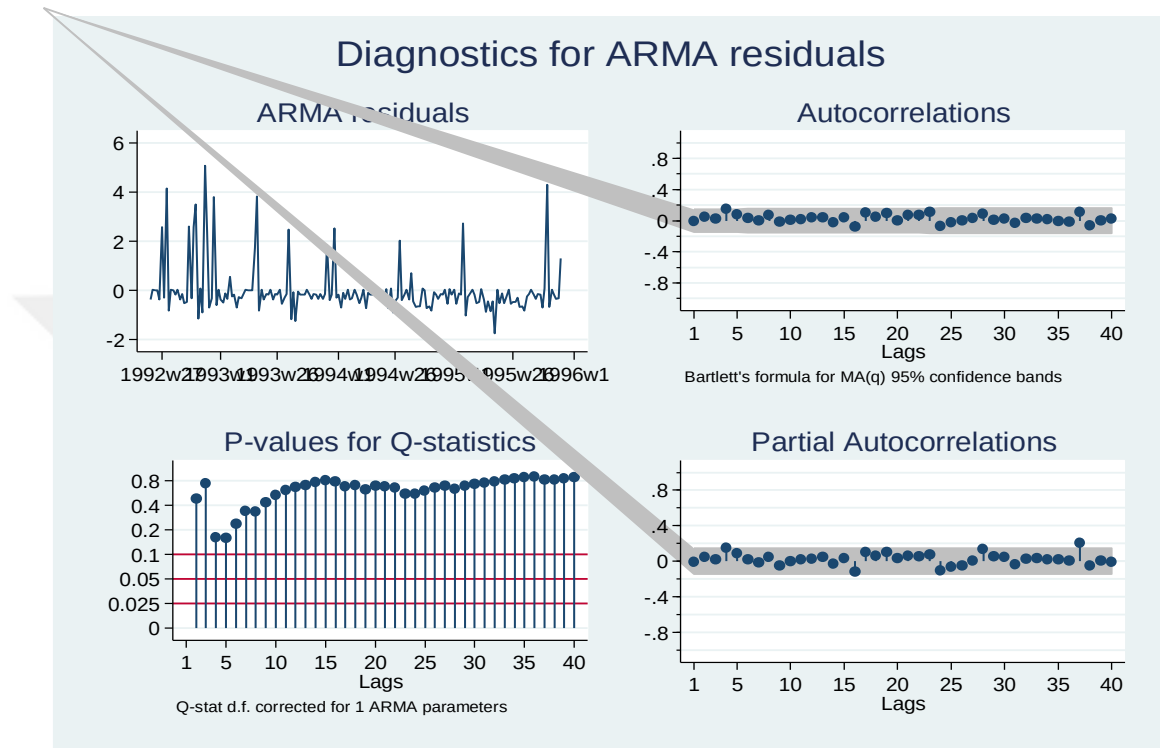
9C

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.5572
Prob > B	= 0.9154

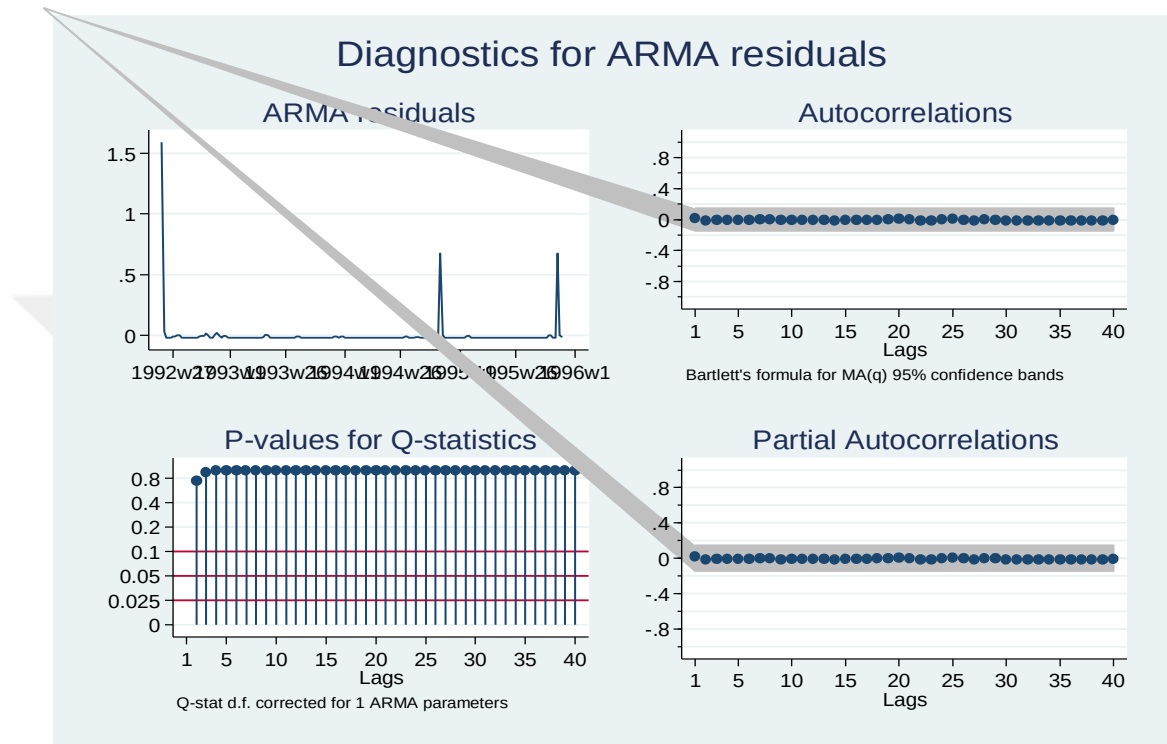
9D

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.5584
Prob > B	=	0.9141

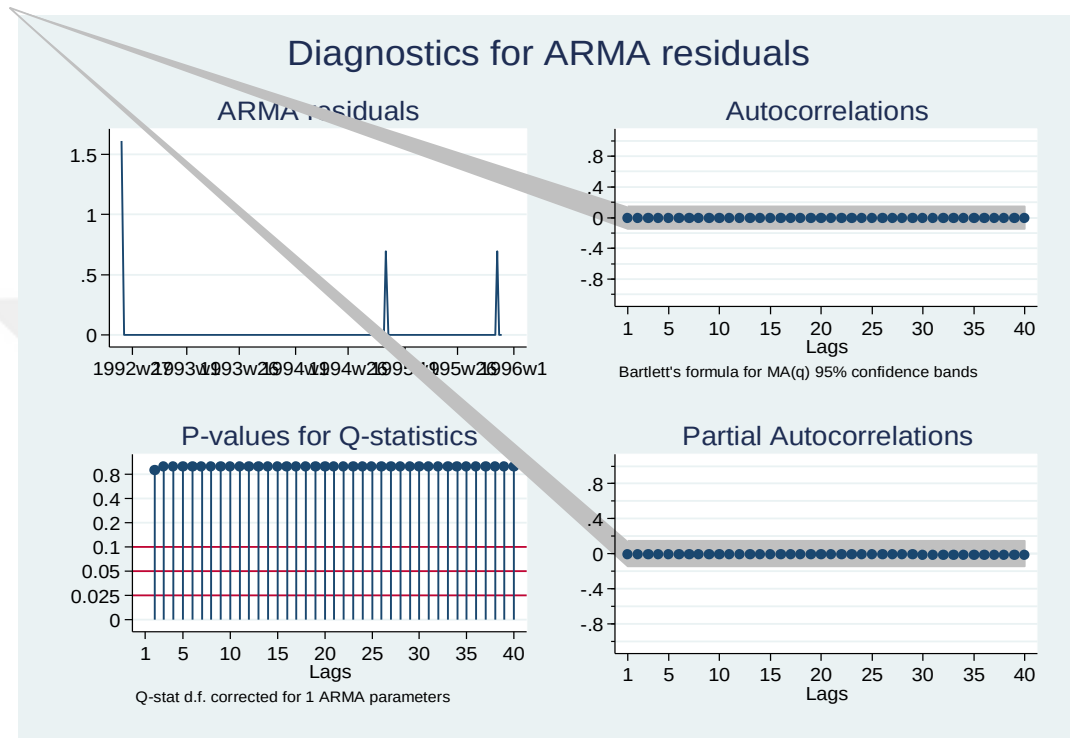
10A

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.7502
Prob > B	=	0.6268

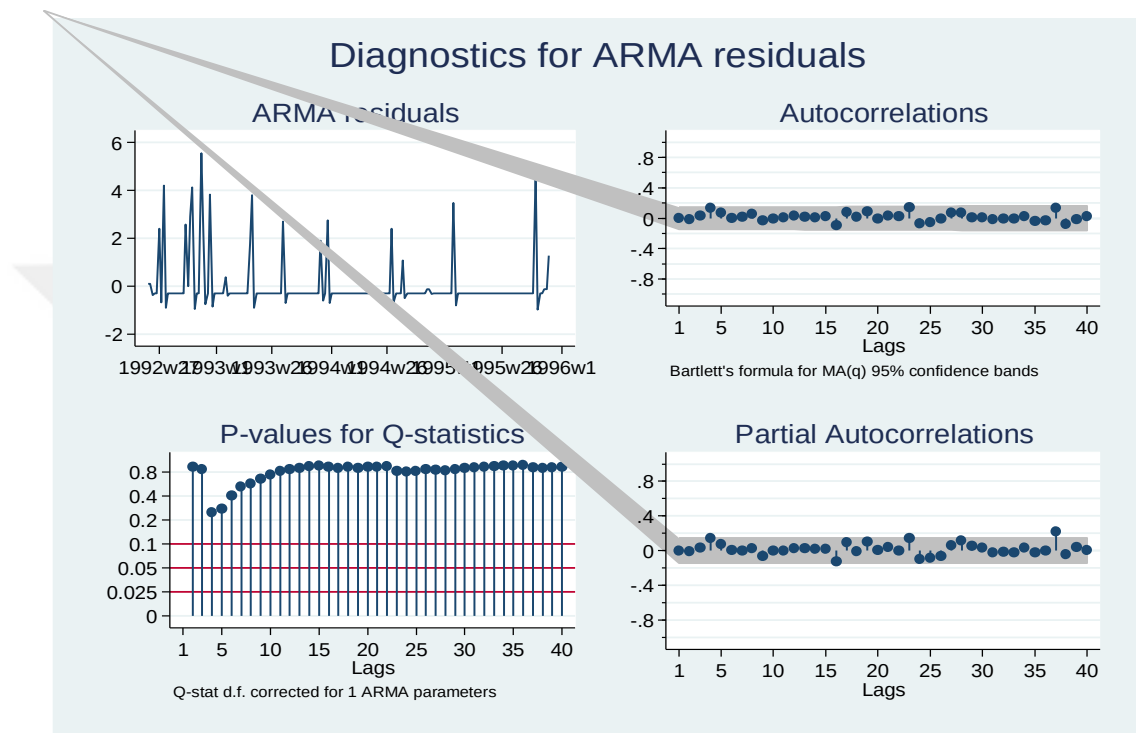
10B

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.7203
Prob > B =	0.6773

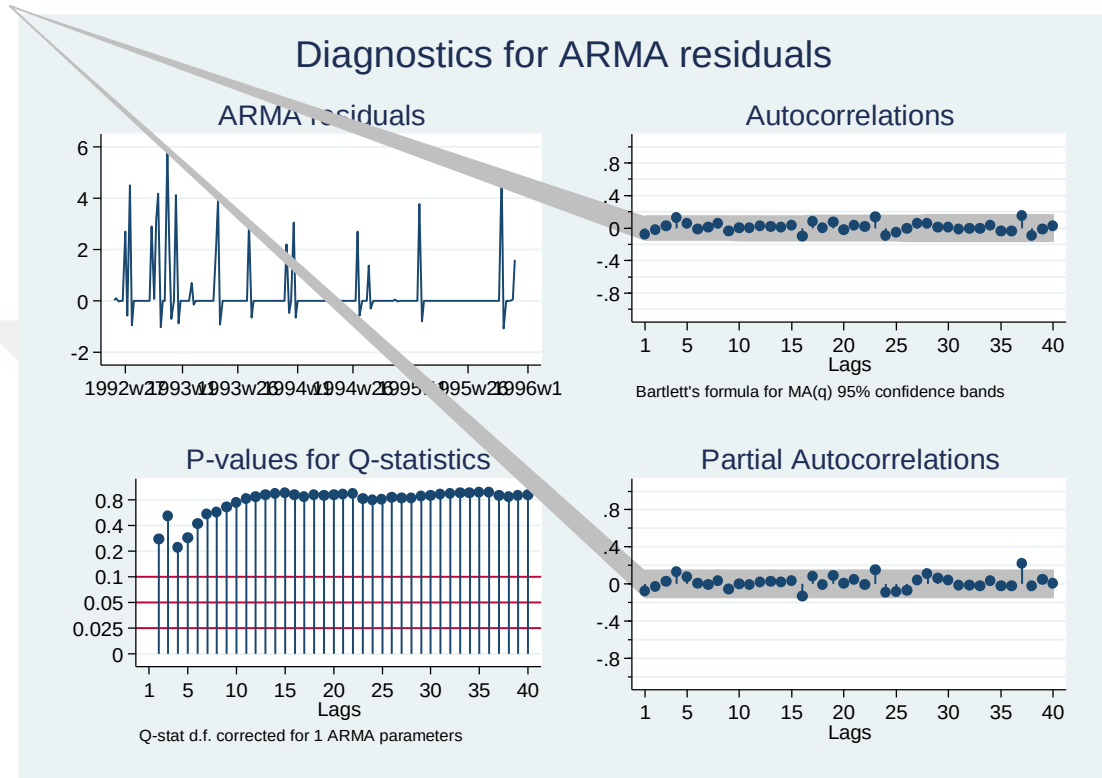
10C

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic	= 0.4515
Prob > B	= 0.9869

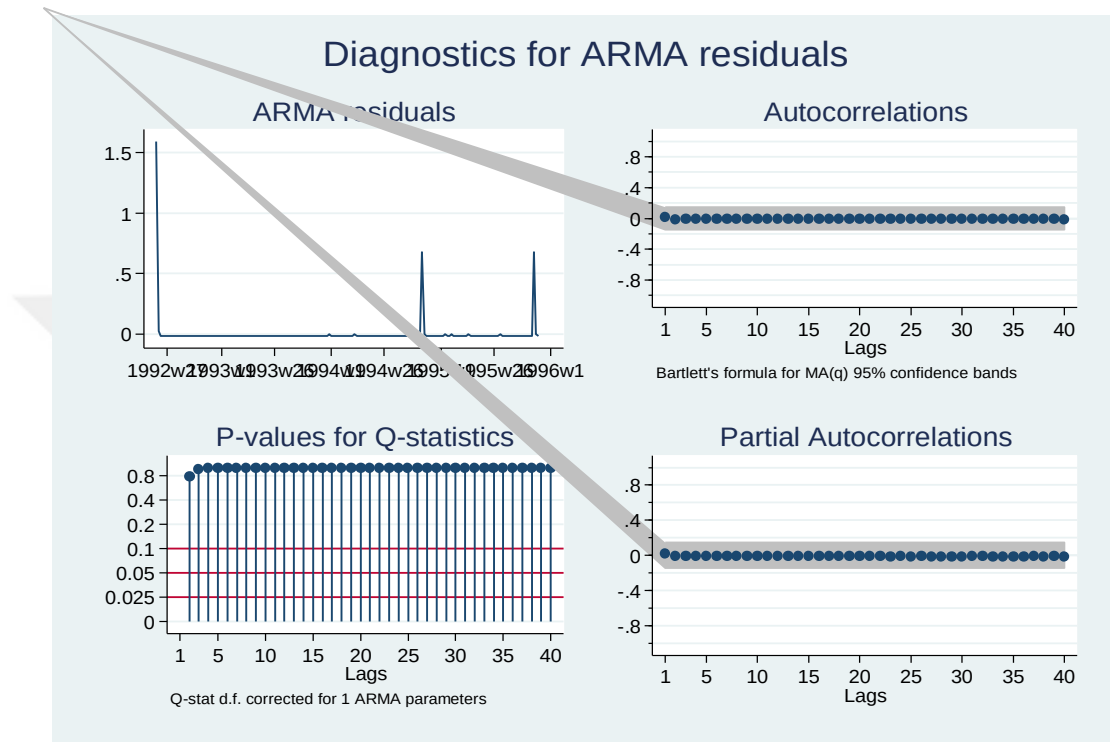
10D

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.8456
Prob > B =	0.4721

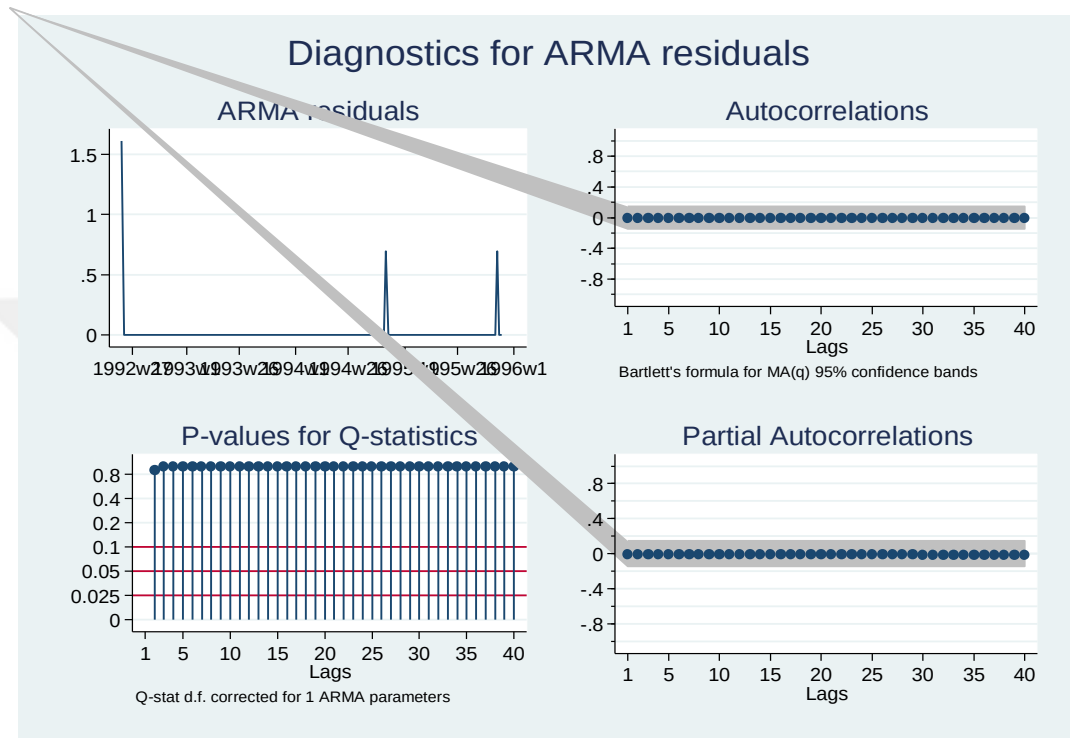
11A

Cumulative periodogram white-noise test		
Bartlett's (B) statistic	=	0.7277
Prob > B	=	0.6648

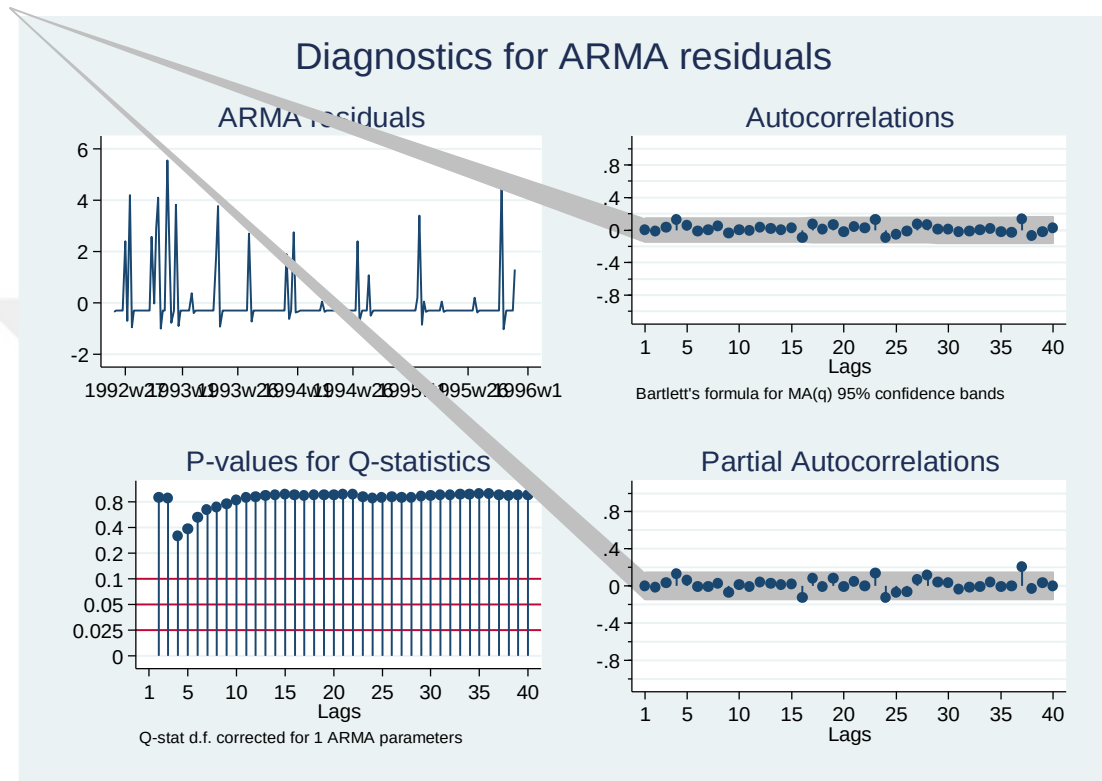
11B

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.7203
Prob > B =	0.6773

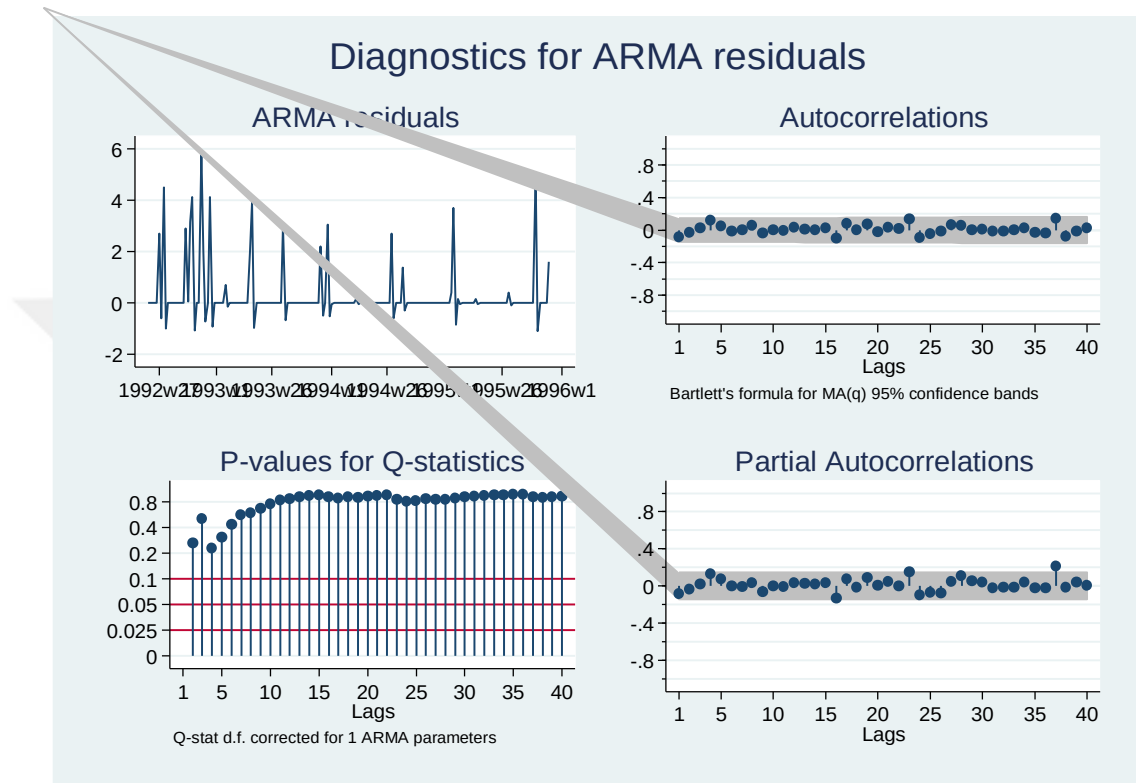
11C

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.3879
Prob > B =	0.9982

11D

Cumulative periodogram white-noise test	
Bartlett's (B) statistic =	0.8555
Prob > B =	0.4570

Battle				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-11.702	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Territorial won by Tajik Military				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 1.0000				

Territorial won by Tajik Rebels				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Tajik Military OSV				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-13.607	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Tajik Rebels OSV				
Dickey-Fuller test for unit root			Number of obs	= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-11.677	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Mediation				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Mediator				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Mstate				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Mintervention				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs		= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Resolution				
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	=	182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(t)	-13.566	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Decision			
Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs	= 182
----- Interpolated Dickey-Fuller -----			
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
Statistic	Value	Value	Value
Z(t)	-13.721	-3.483	-2.885
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000			

Battle				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		182
		Newey-west lags =		4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	-177.686	-20.073	-13.864	-11.109
z(t)	-11.937	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 0.0000				

Territorial won by Tajik Military				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	182
		Newey-west lags	=	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	.	-20.073	-13.864	-11.109
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Territorial won by Tajik Rebels				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	182
		Newey-West lags	=	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(rho)	.	-20.073	-13.864	-11.109
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Tajik Military OSV				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	182
		Newey-West lags	=	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
Z(rho)	-184.500	-20.073	-13.864	-11.109
Z(t)	-13.607	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Tajik Rebels OSV				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		182
		Newey-west lags =		4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	-164.615	-20.073	-13.864	-11.109
Z(t)	-11.751	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 0.0000				

Mediation				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		182
		Newey-west lags =		4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	value	value	value	
z(rho)	.	-20.073	-13.864	-11.109
z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 1.0000				

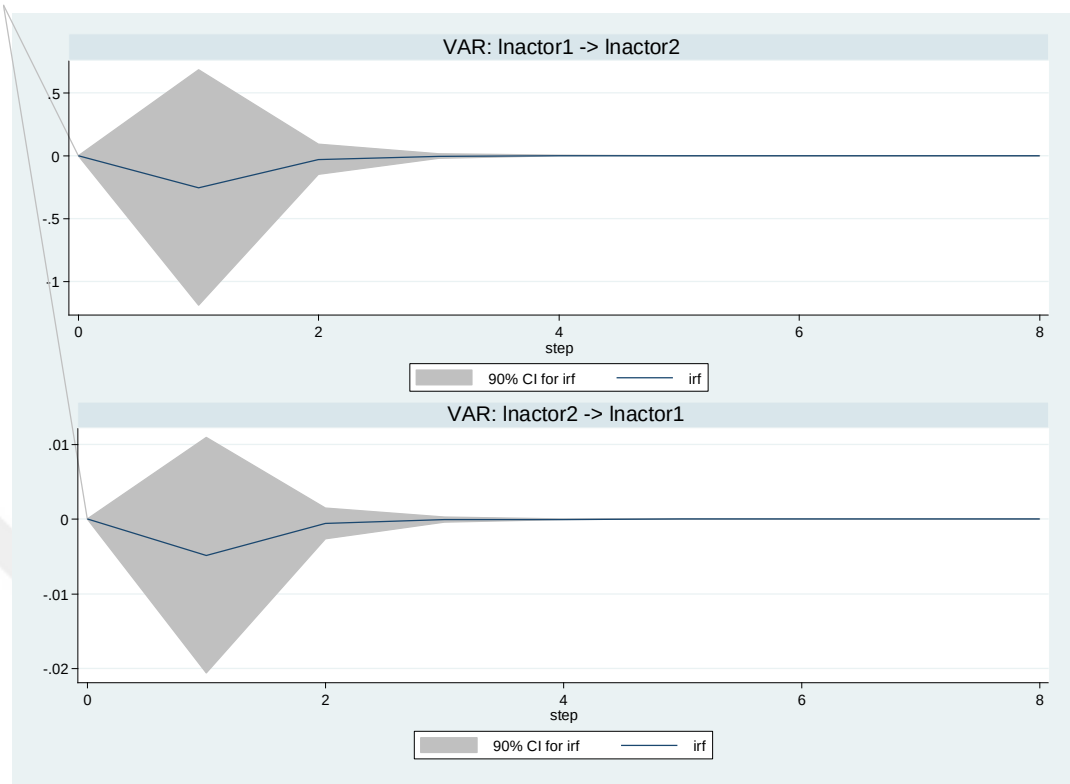
Mediator				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs =		182
		Newey-west lags =		4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	.	-20.073	-13.864	-11.109
z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for z(t) = 1.0000				

Mstate				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	182
		Newey-West lags	=	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	.	-20.073	-13.864	-11.109
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575
Mackinnon approximate p-value for Z(t) = 1.0000				

Mintervention				
Phillips-Perron test for unit root		Number of obs	=	182
		Newey-West lags	=	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical	
Statistic	Value	Value	Value	
z(rho)	.	-20.073	-13.864	-11.109
Z(t)	.	-3.483	-2.885	-2.575

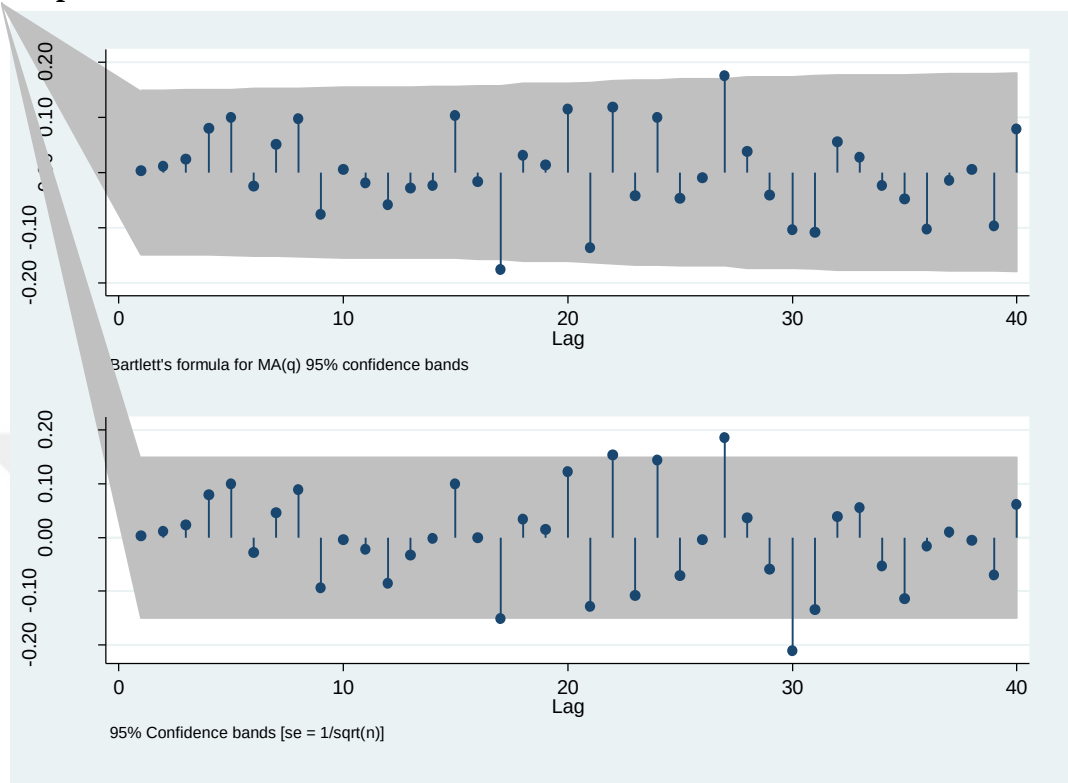
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 1.0000$				
Resolution				
Phillips-Perron test for unit root			Number of obs =	182
			Newey-west lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
	Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
	Statistic	Value	Value	Value
	$z(\rho)$	-181.478	-20.073	-13.864
	$z(t)$	-13.569	-3.483	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$				

Decision				
Phillips-Perron test for unit root			Number of obs =	182
			Newey-west lags =	4
----- Interpolated Dickey-Fuller -----				
	Test	1% Critical	5% Critical	10% Critical
	Statistic	Value	Value	Value
	$z(\rho)$	-180.790	-20.073	-13.864
	$z(t)$	-13.735	-3.483	-2.885
Mackinnon approximate p-value for $z(t) = 0.0000$				

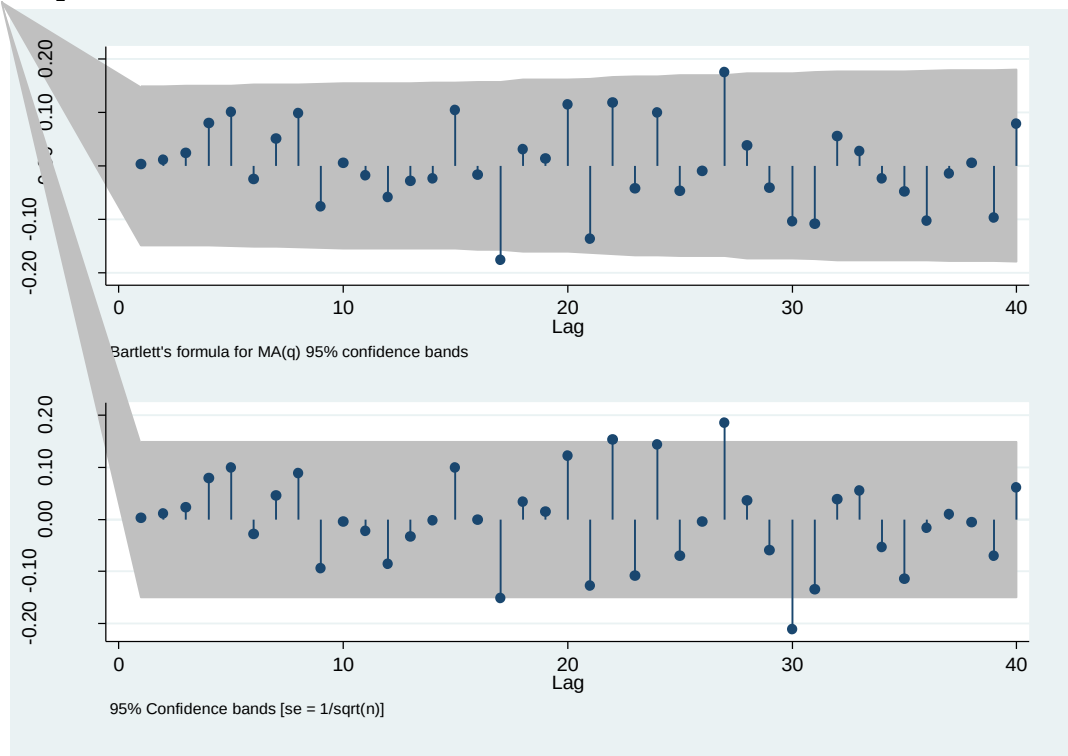
14 Correlogram Graphs

AZERBAYCAN
Graph 1

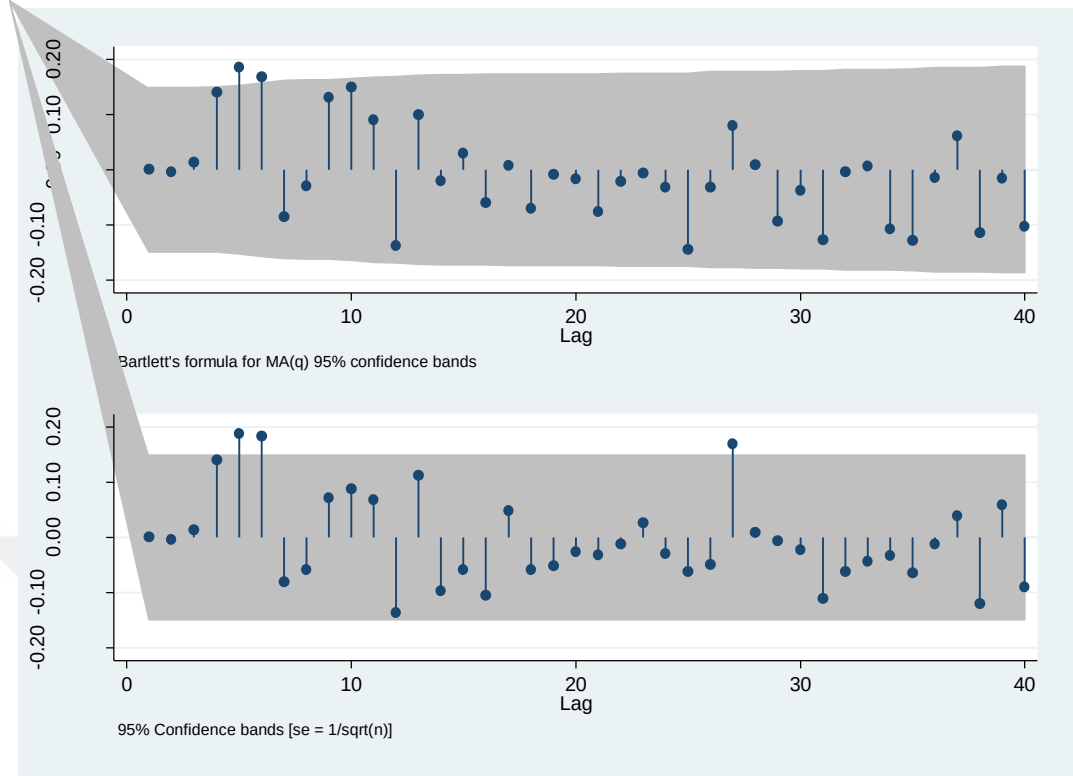
Model 1 Correlogram Graph

Graph 2

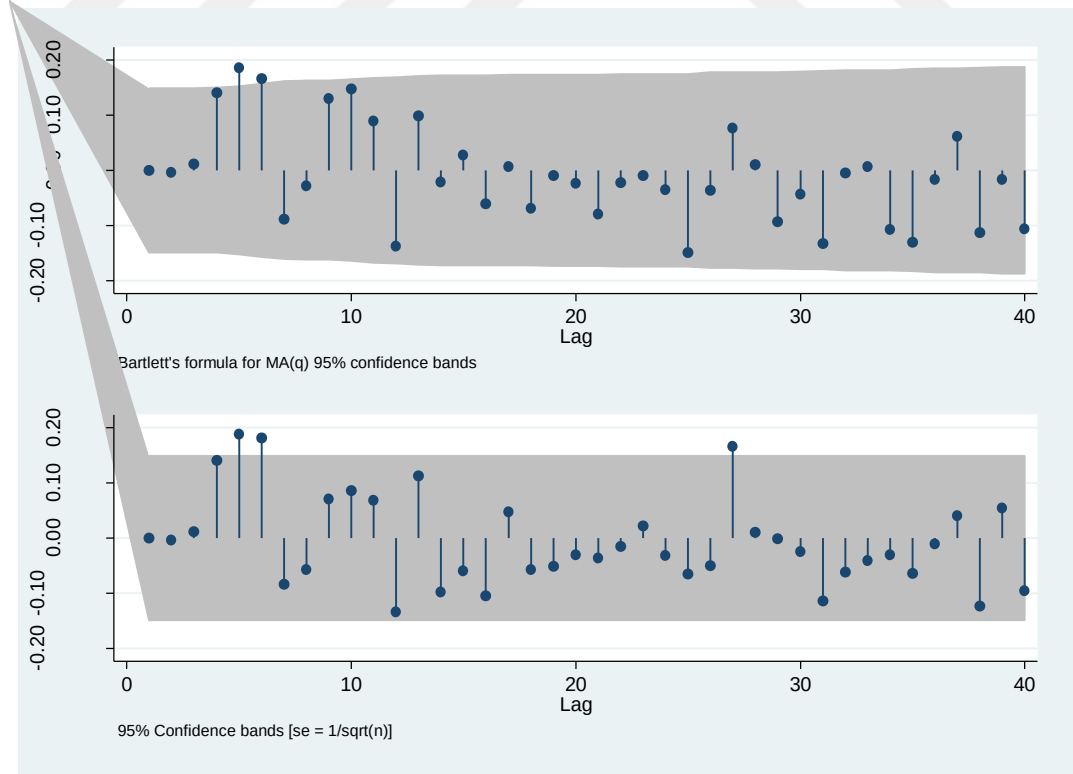
Model 2 Correlogram Graph

Graph 3

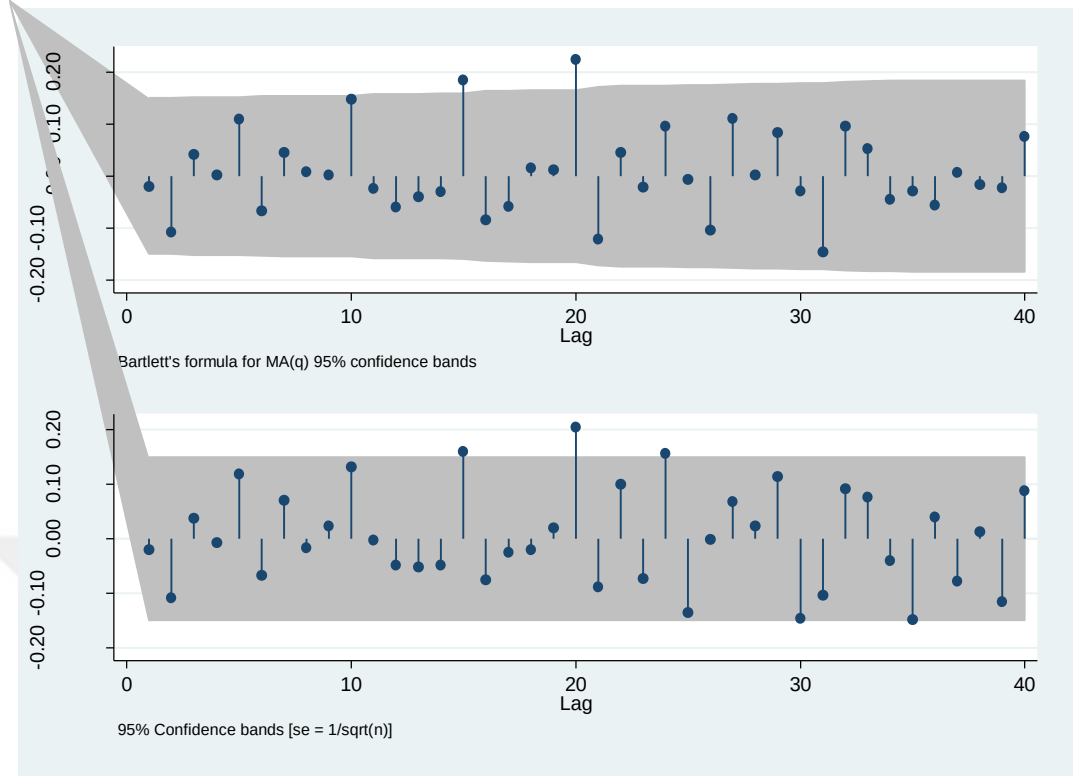
Model 3 Correlogram Graph

Graph 4

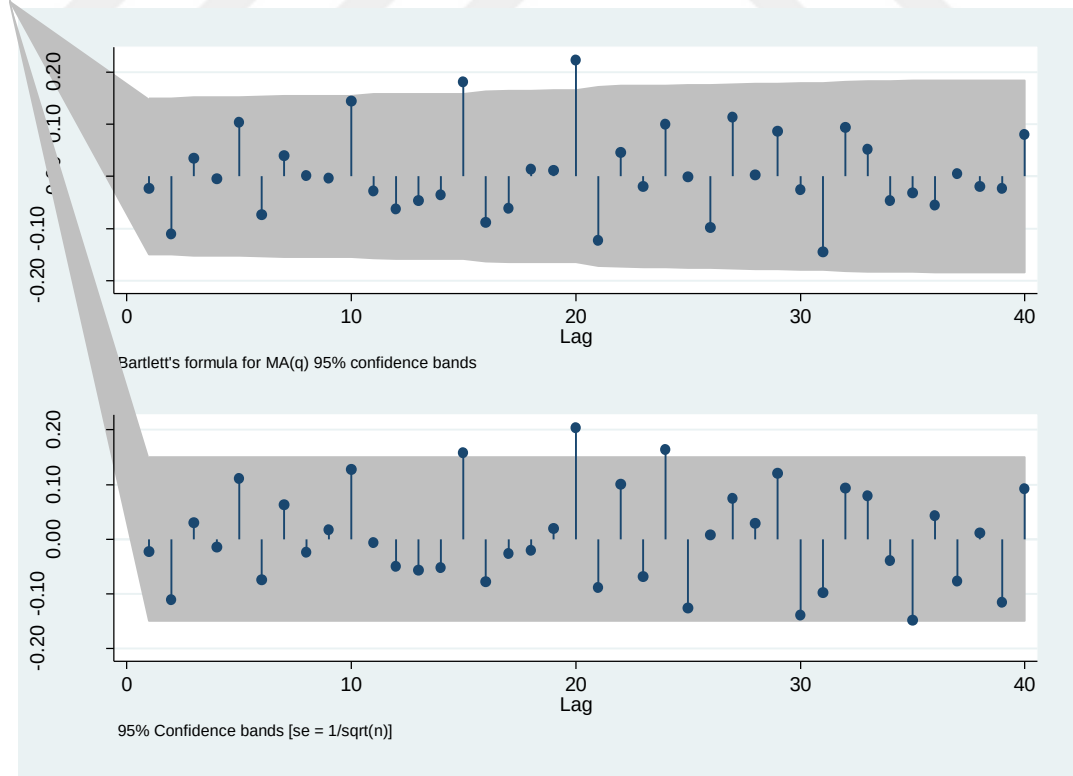
Model 4 Correlogram Graph

Graph 5

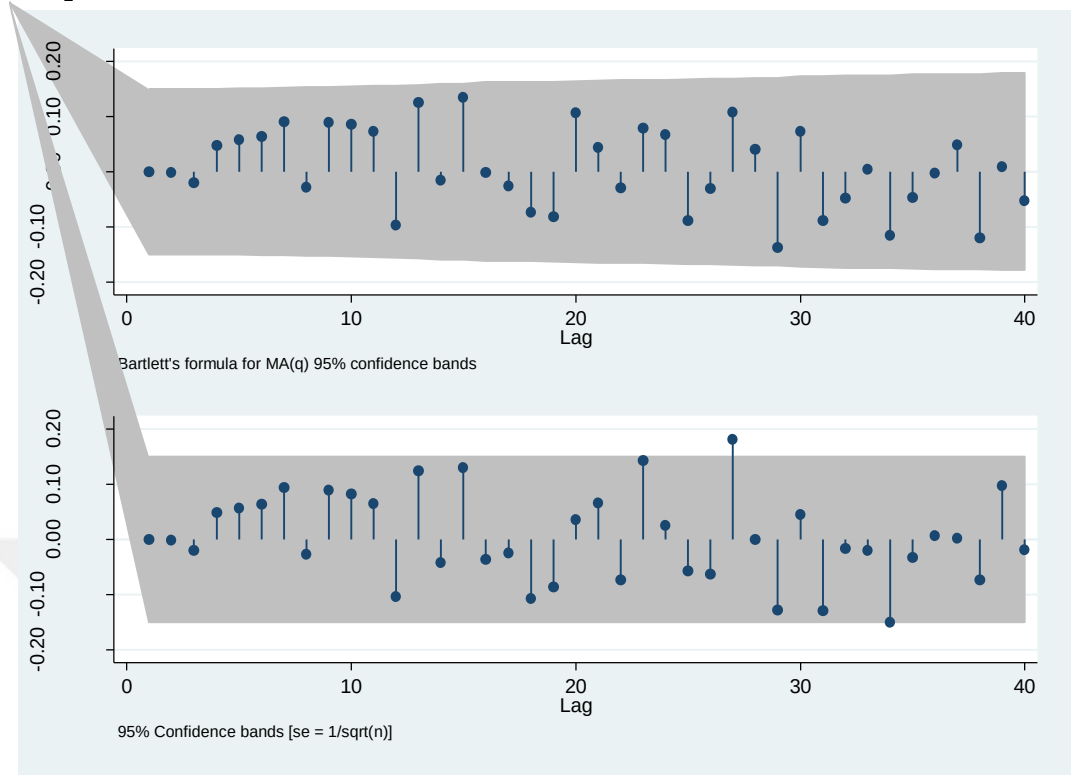
Model 5 Correlogram Graph

Graph 6

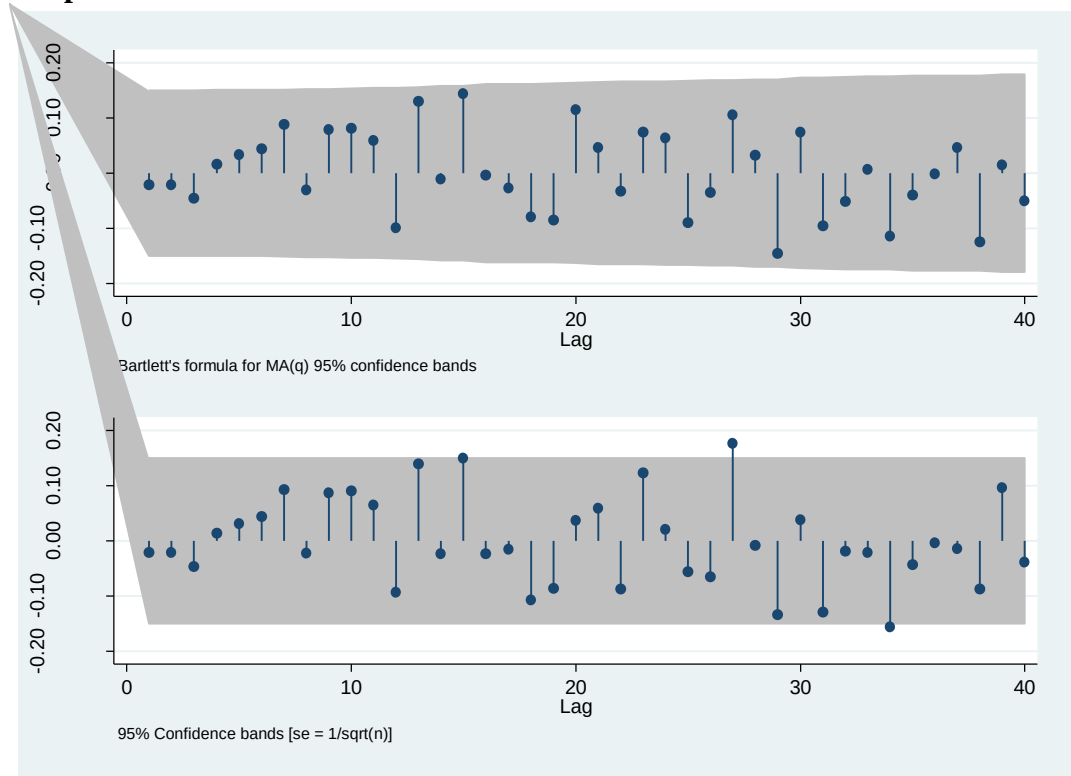
Model 6 Correlogram Graph

Graph 7

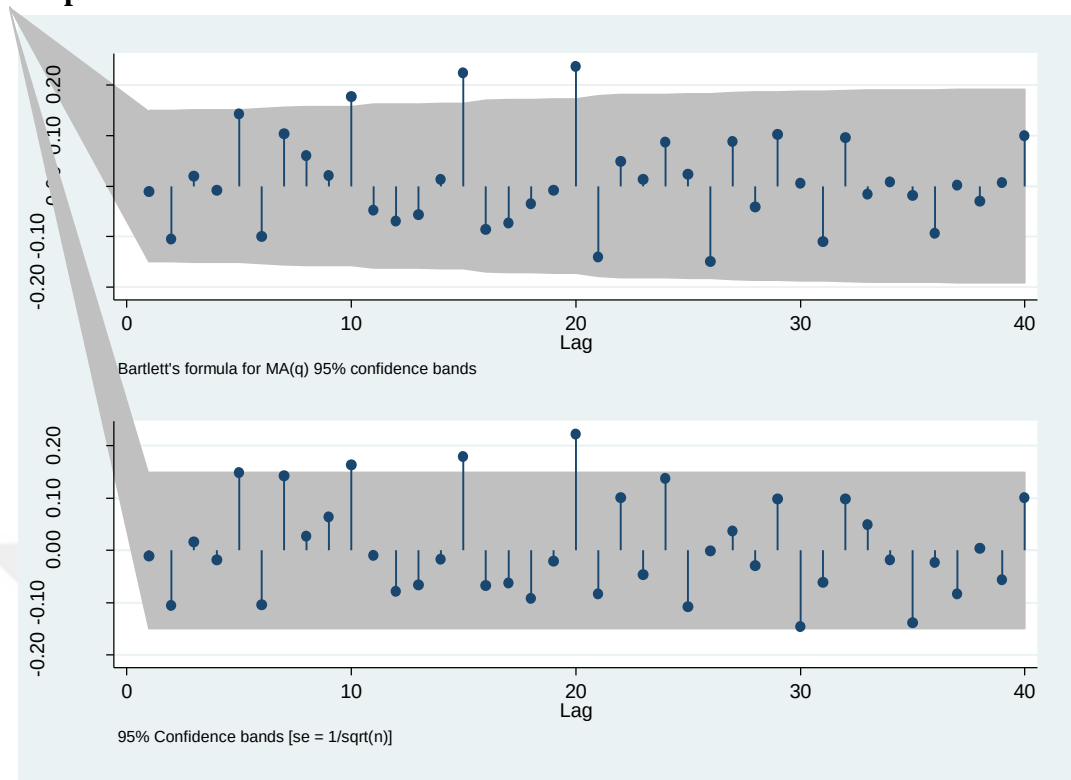
Model 7 Correlogram Graph

Graph 8

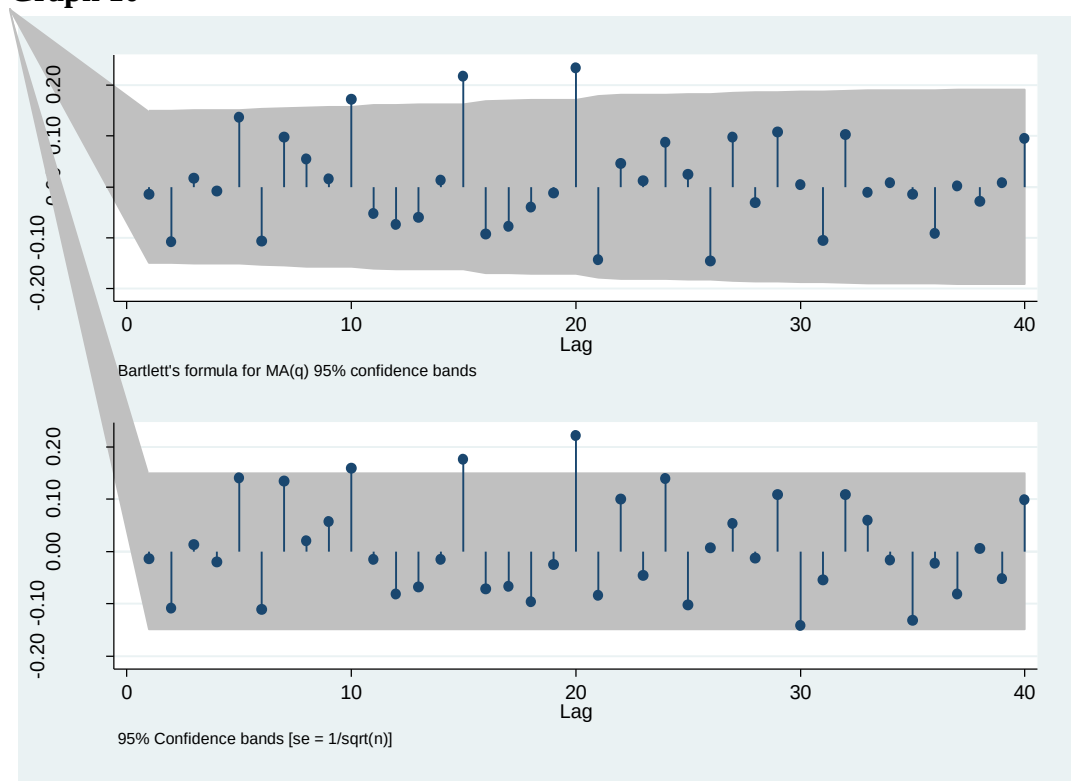
Model 8 Correlogram Graph

Graph 9

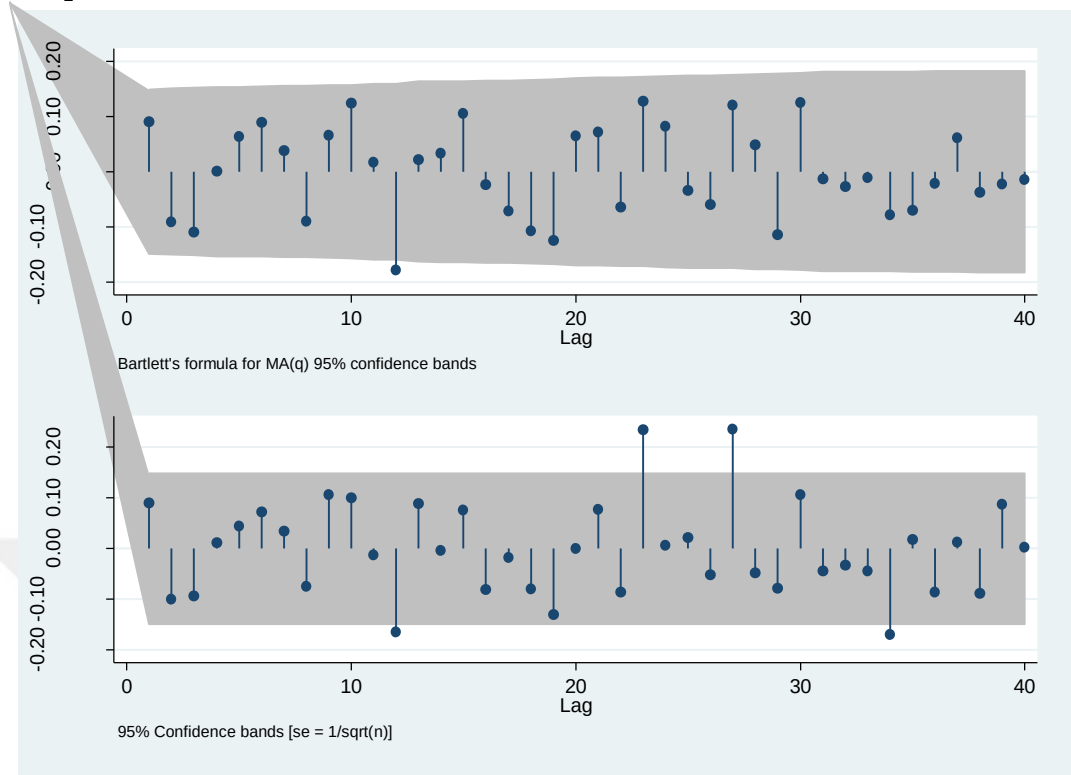
Model 9 Correlogram Graph

Graph 10

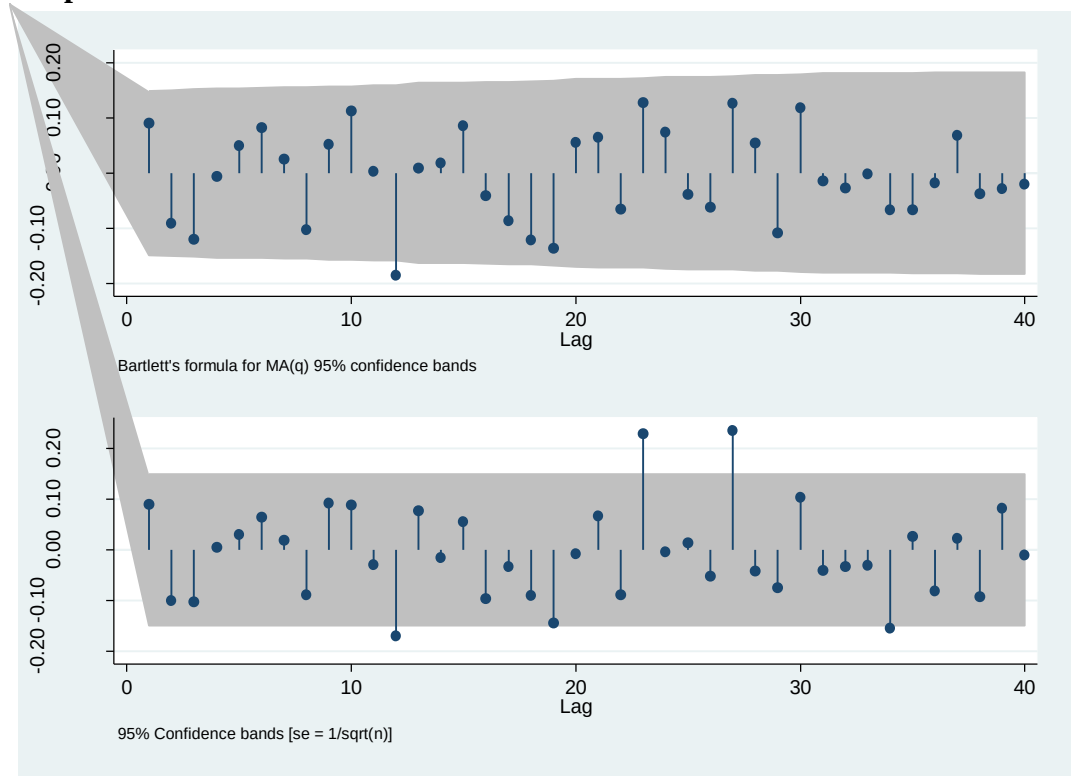
Model 10 Correlogram Graph

Graph 11

Model 11 Correlogram Graph

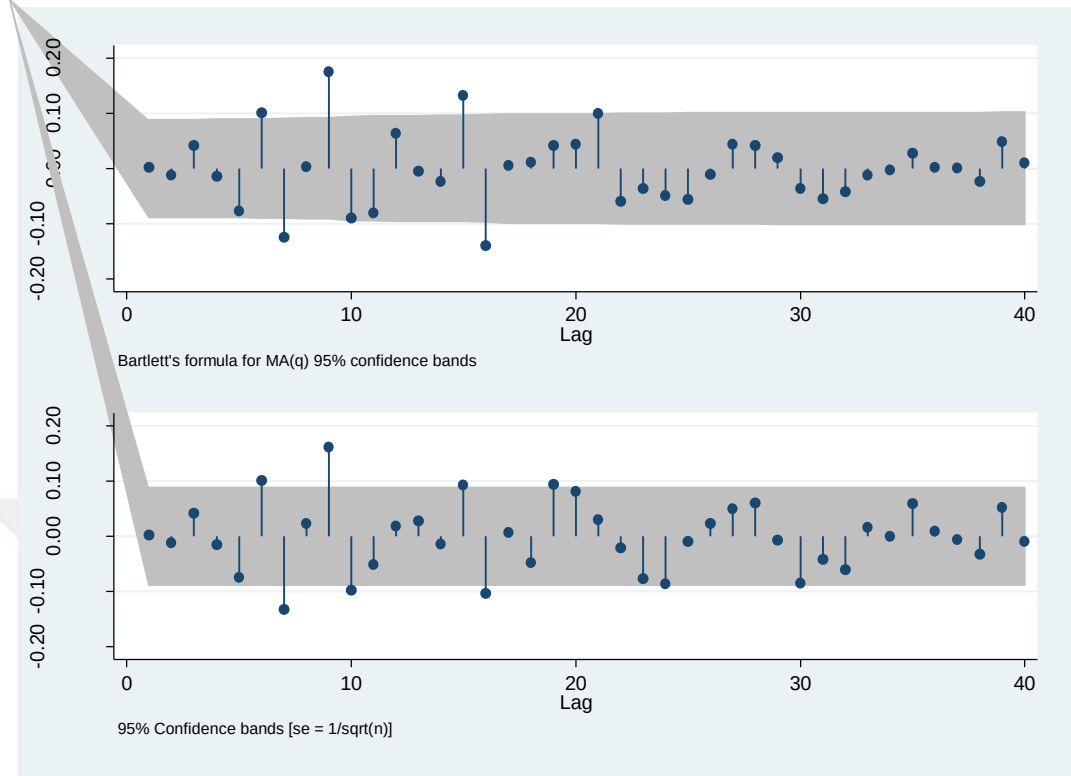
Graph 12

Model 12 Correlogram Graph

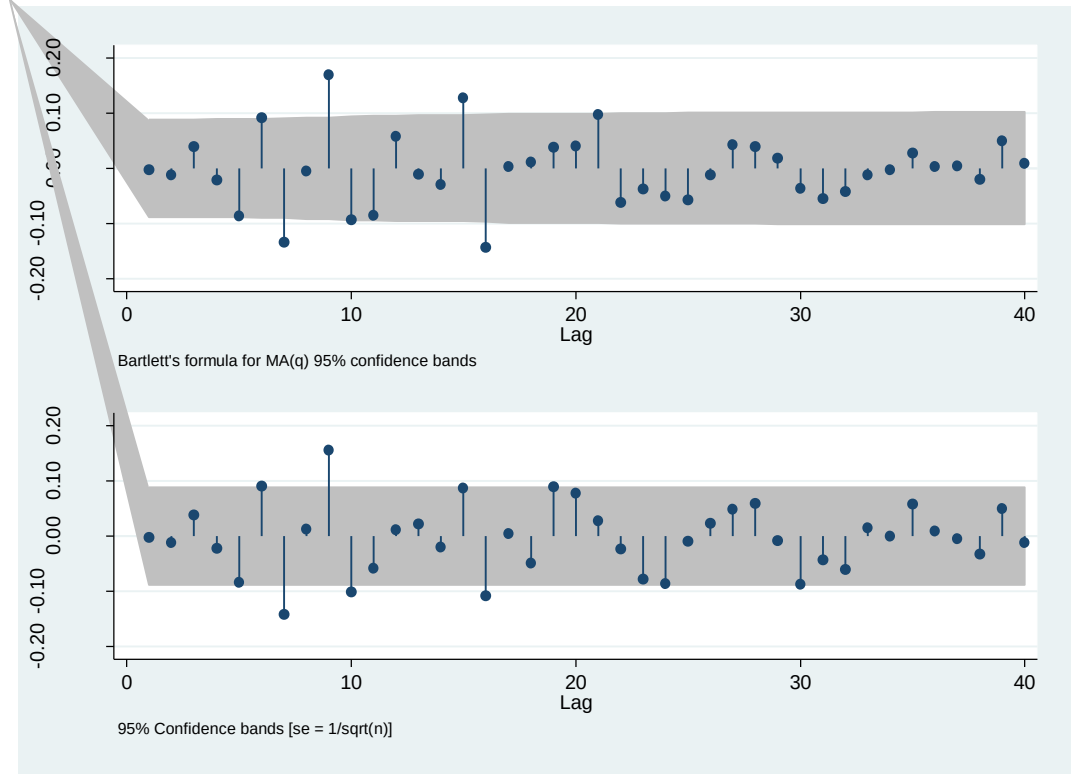
ÇEÇENİSTAN

Graph 13

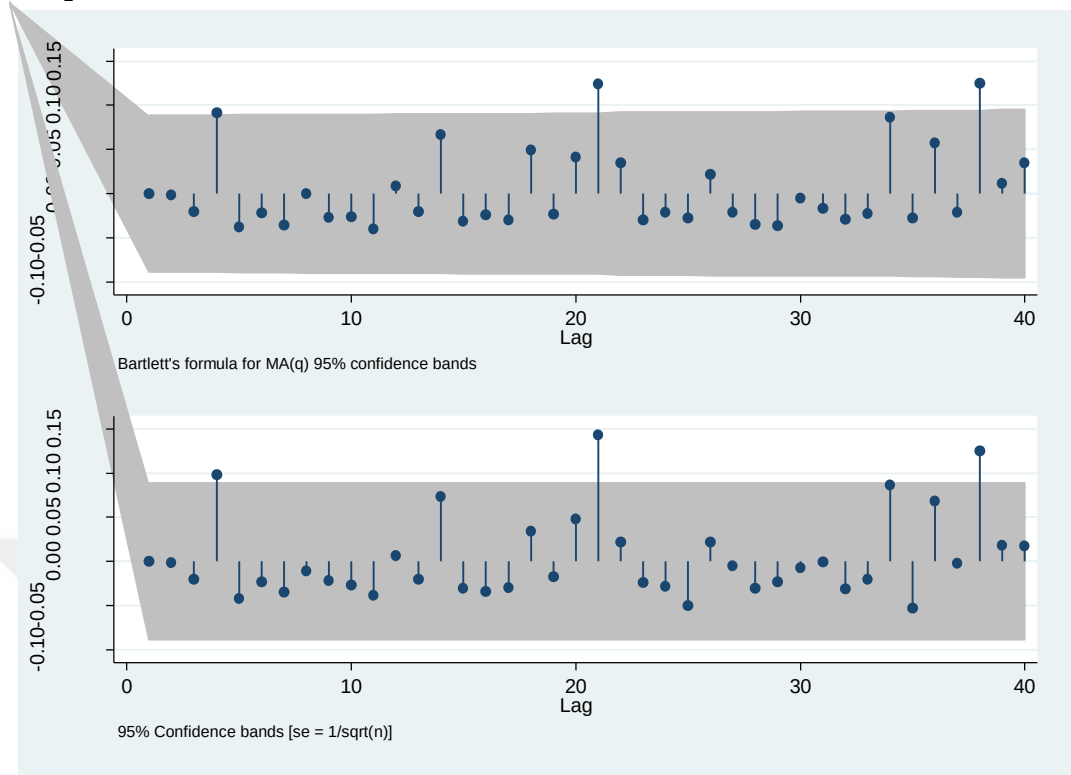
Model 1 Correlogram Graph

Graph 15

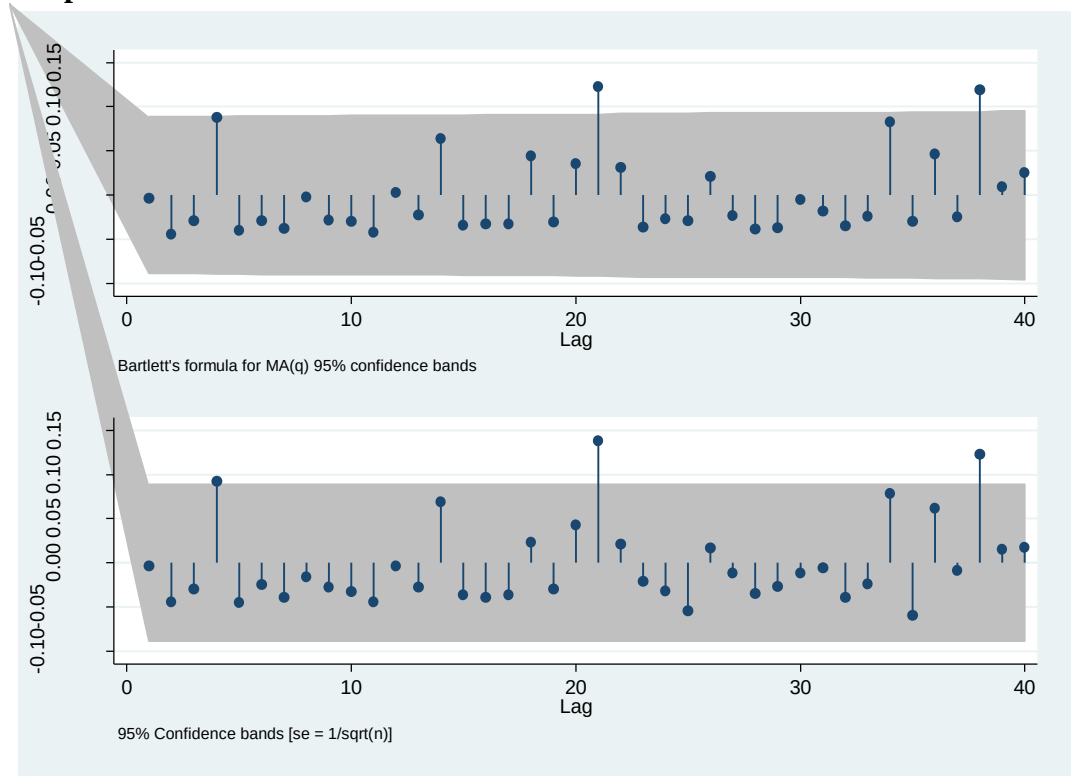
Model 2 Correlogram Graph

Graph 16

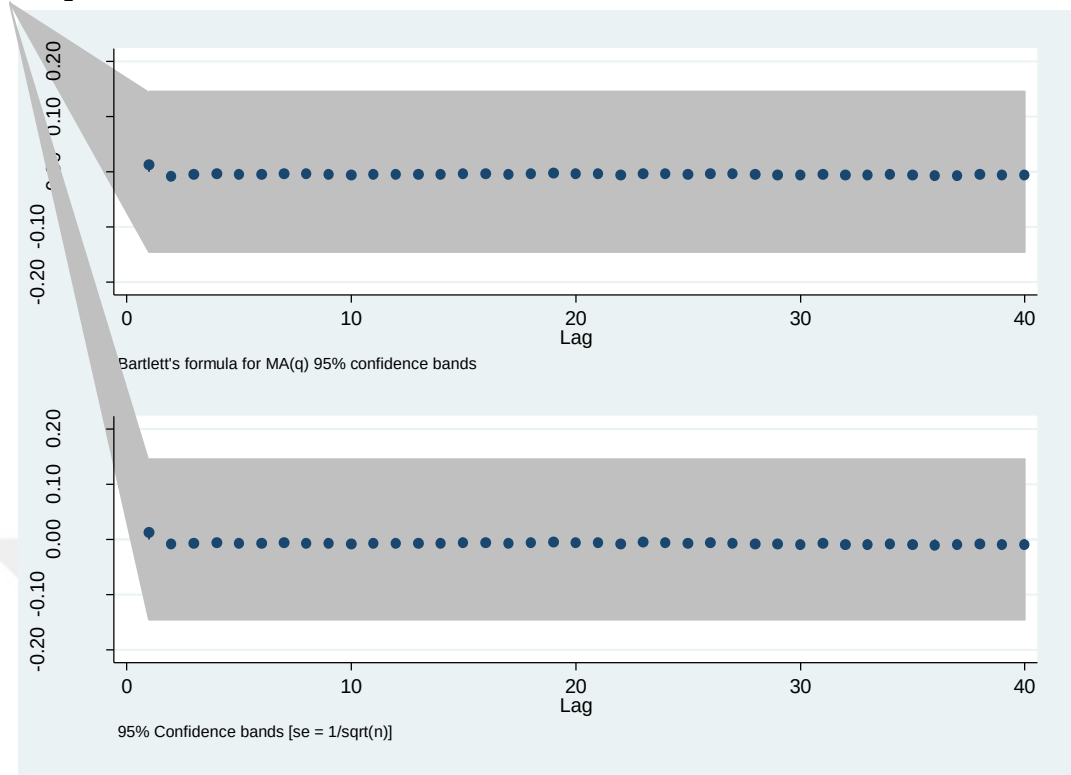
Model 3 Correlogram Graph

Graph 17

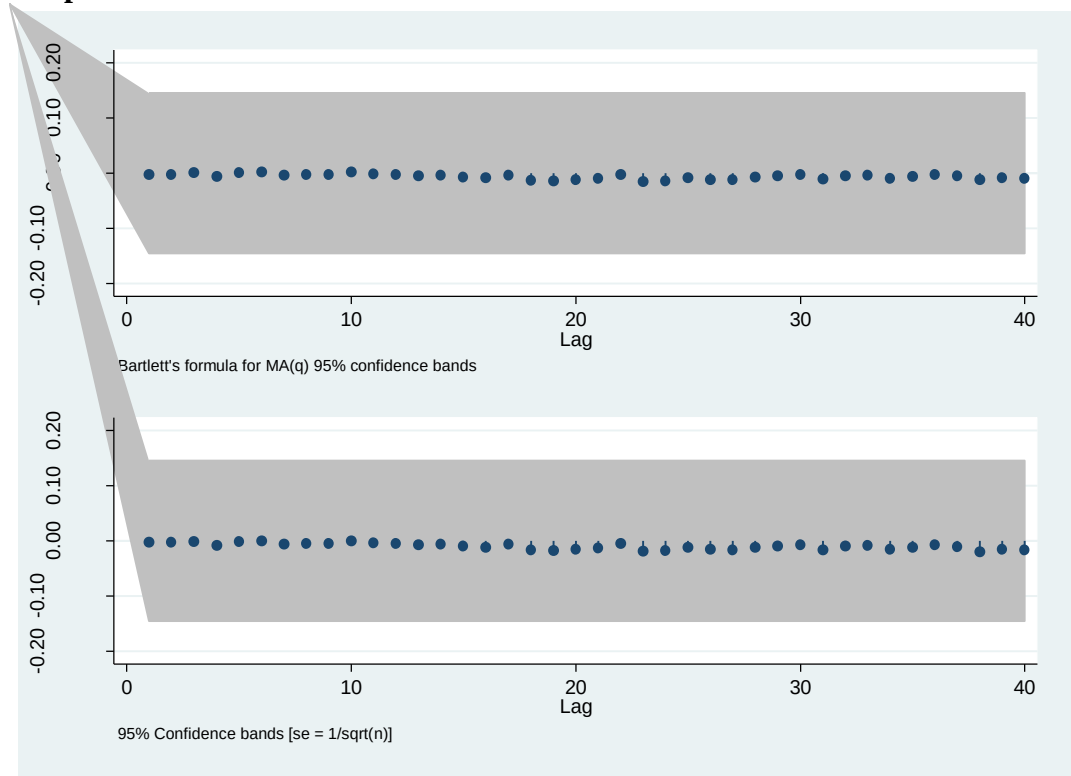
Model 4 Correlogram Graph

Graph 18

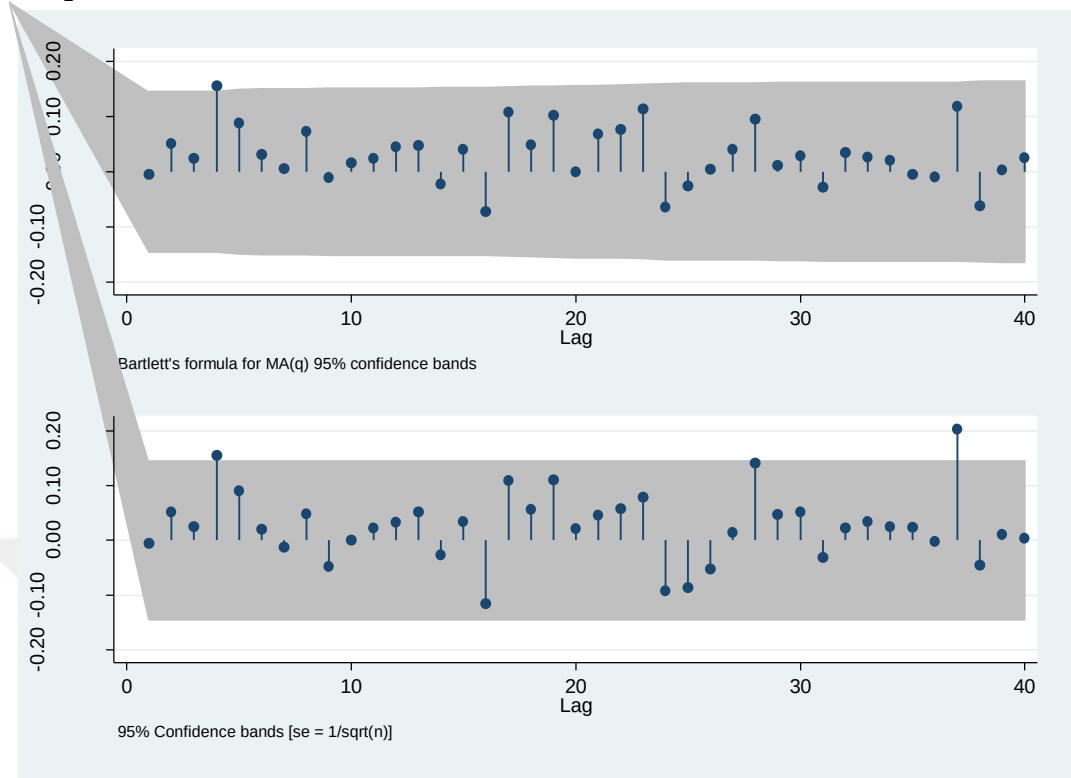
Model 5 Correlogram Graph

Graph 19

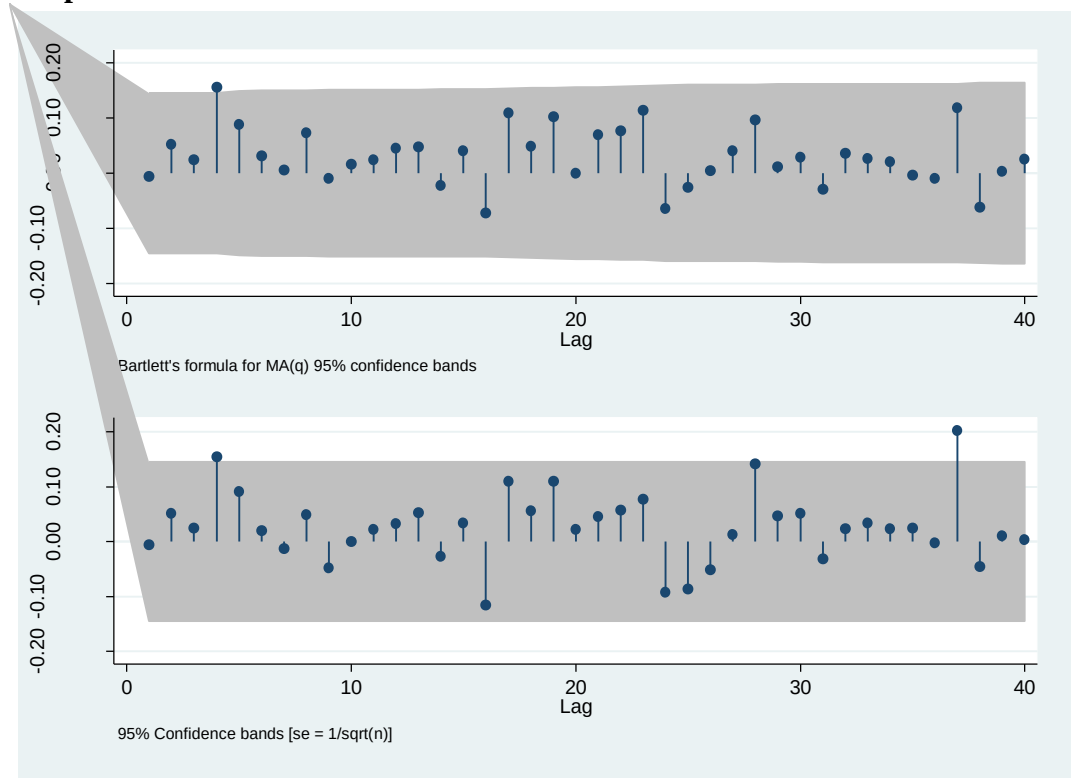
Model 6 Correlogram Graph

Graph 20

Model 7 Correlogram Graph

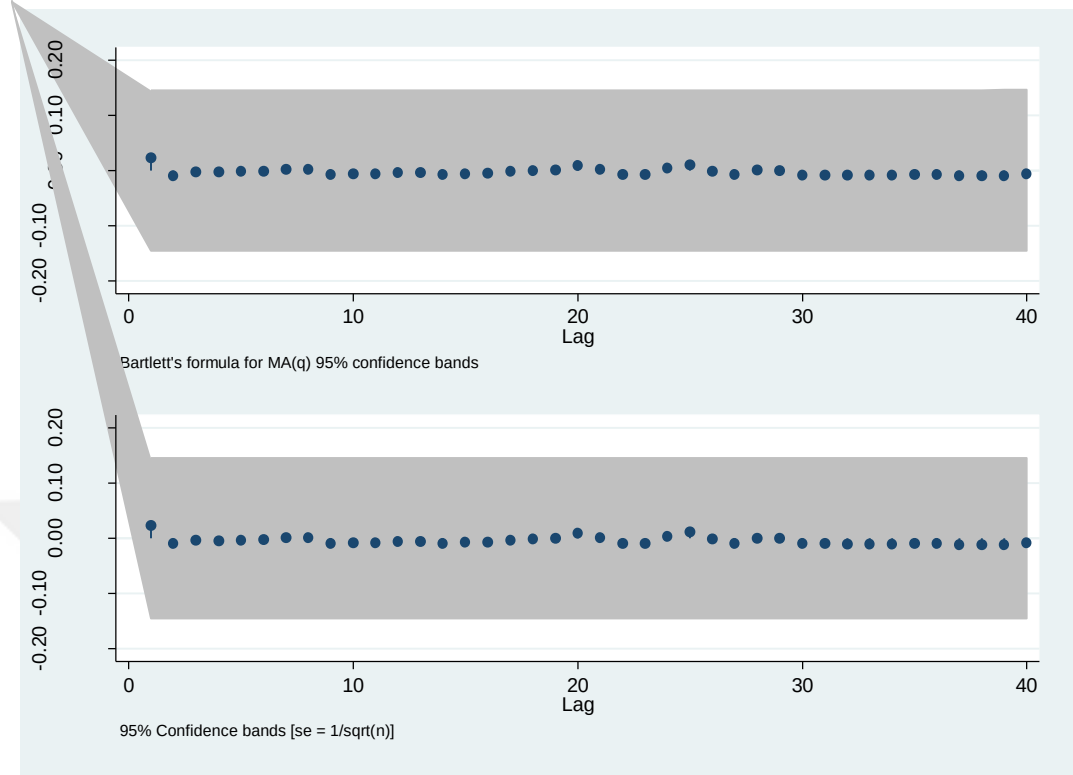
Graph 21

Model 8 Correlogram Graph

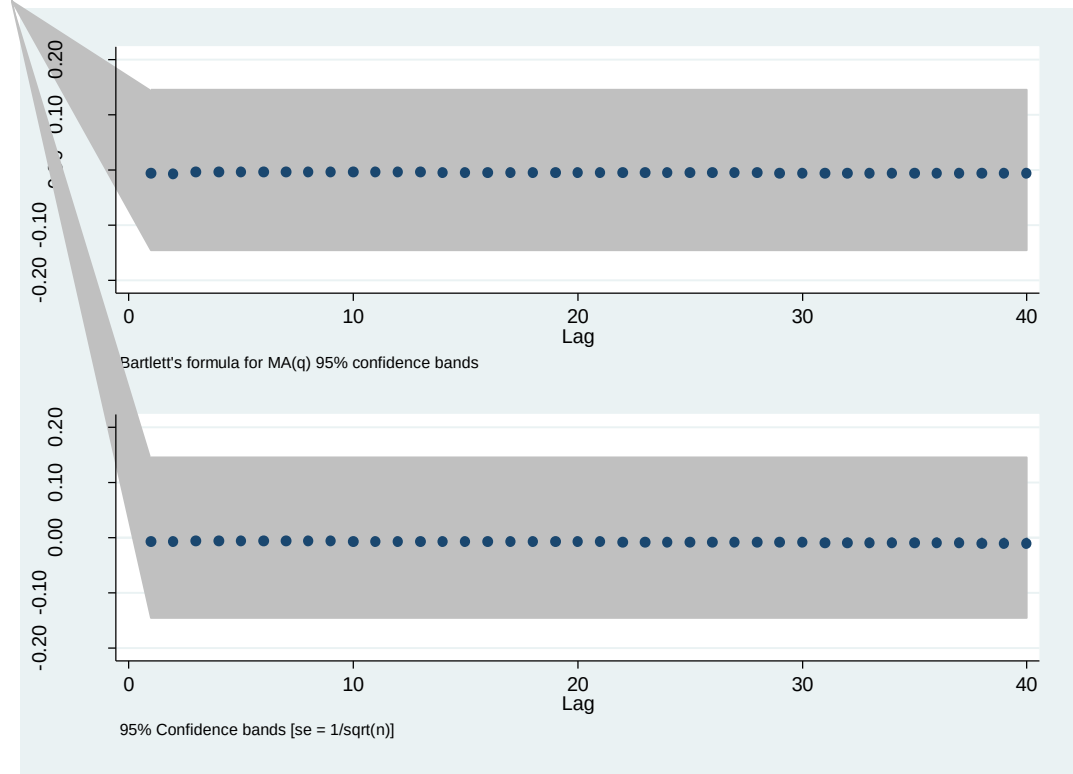
TADIKISTAN

Graph 22

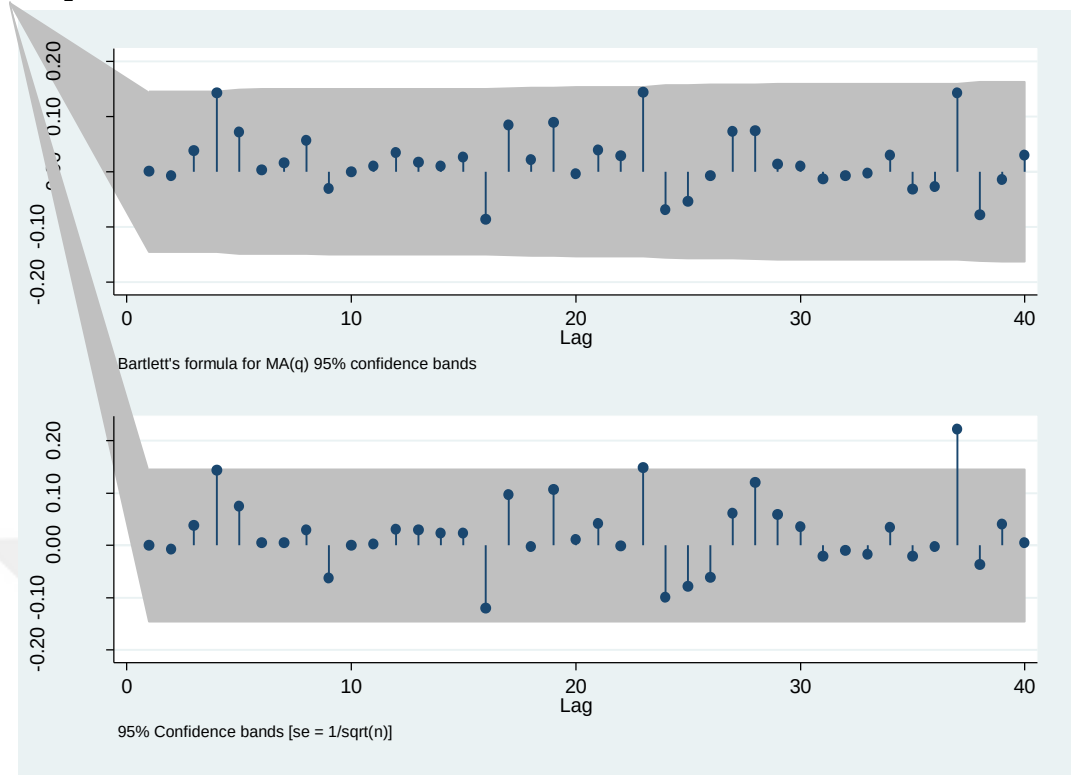
Model 1 Correlogram Graph

Graph 23

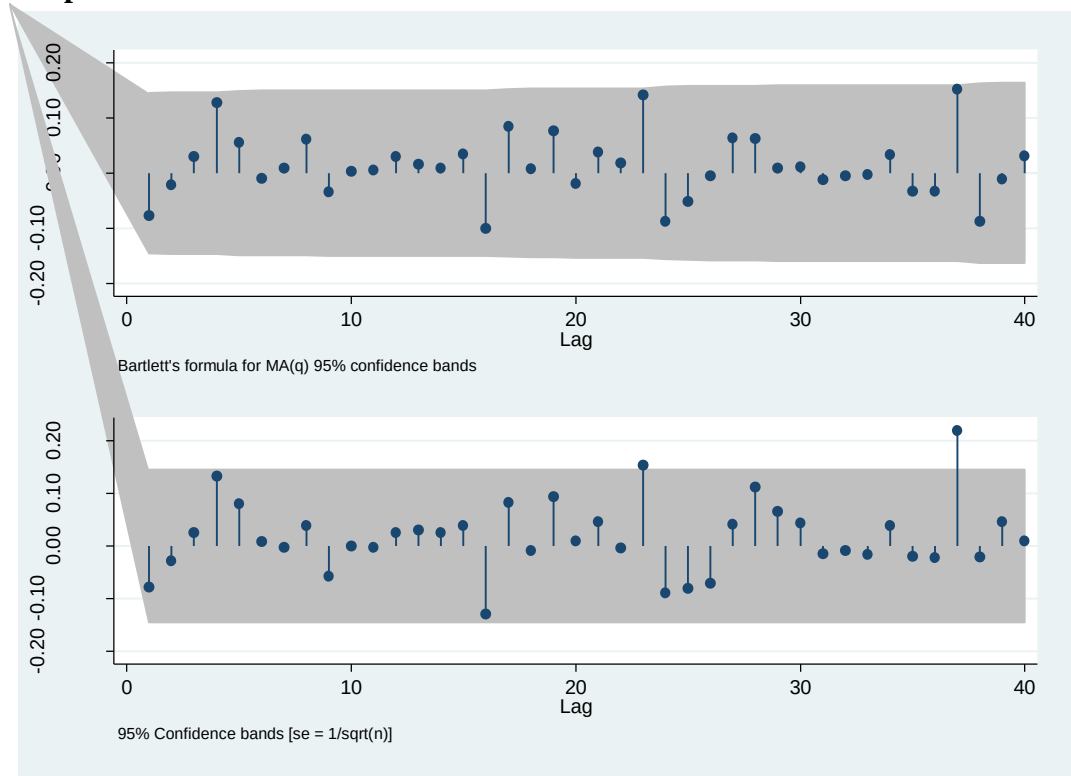
Model 2 Correlogram Graph

Graph 24

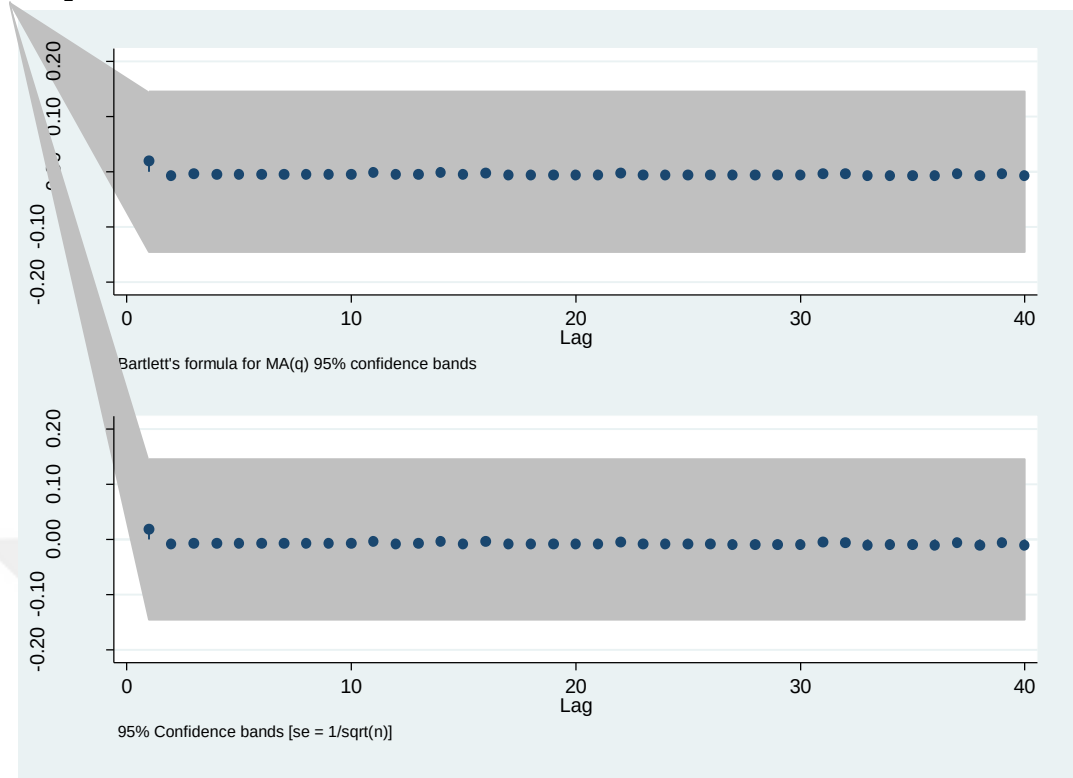
Model 3 Correlogram Graph

Graph 25

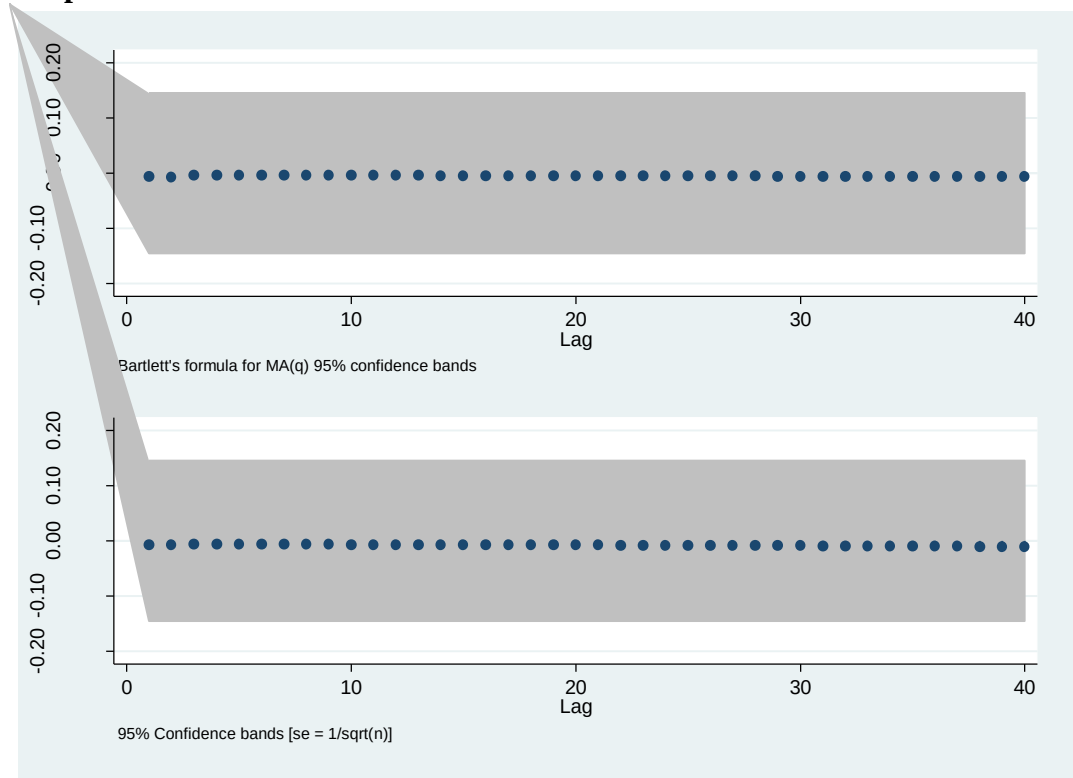
Model 4 Correlogram Graph

Graph 26

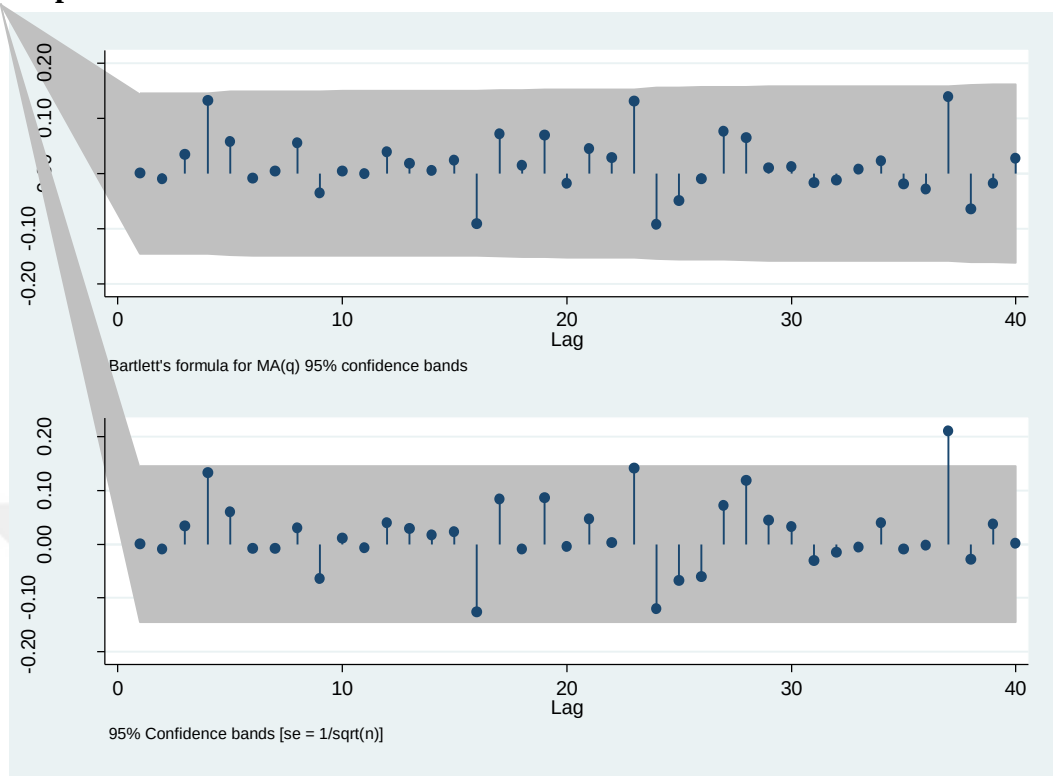
Model 9 Correlogram Graph

Graph 27

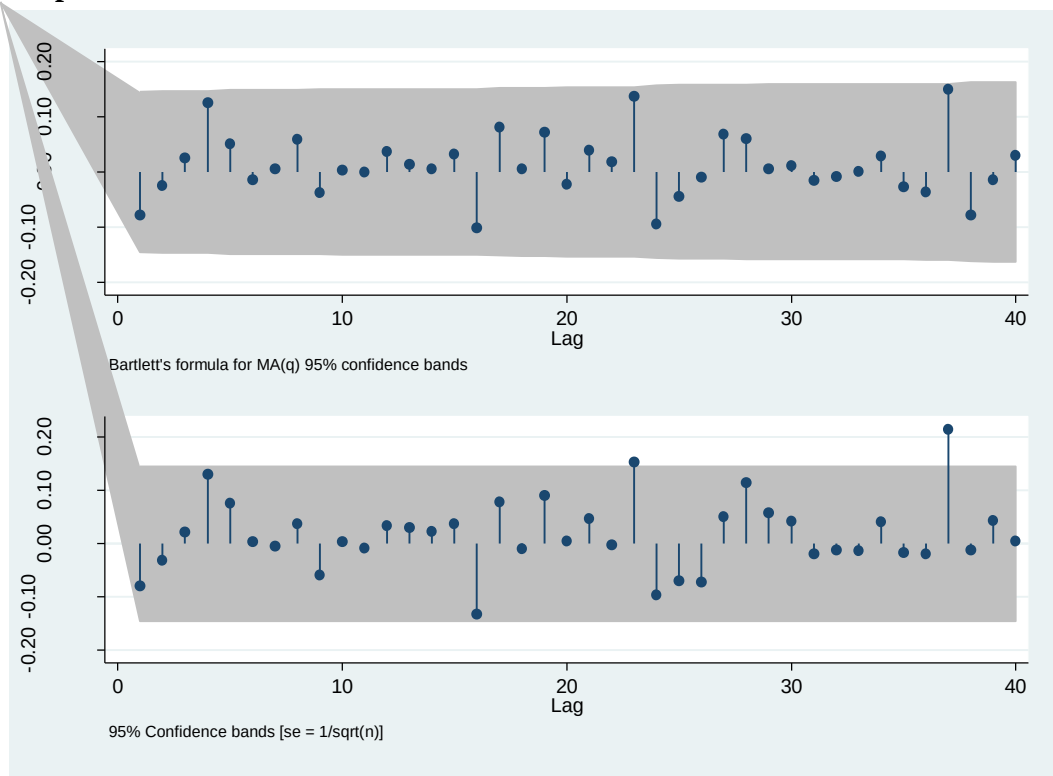
Model 10 Correlogram Graph

Graph 28

Model 11 Correlogram Graph

Graph 29

Model 12 Correlogram Graph

ÖZGEÇMİŞ

Ayla AKDOĞAN 04.08.1979 tarihinde Almanya'nın Waiblingen kentinde dünyaya gelmiş ve 7. Sınıfa kadar eğitimini orada sürdürmüştür. Ailesinin 1992 yılında yurda temelli dönüş yapması ile Orta 2'den başlayarak Lise eğitimini Ankara Çankaya Anadolu Lisesinde tamamlamıştır. 1998'de Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine bağlı Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde hazırlık sınıfına başlamış ve 2003 yılında Lisans eğitimini tamamlayarak Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yer alan Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisansa başlamış ve 2005 yılında bu programı tamamlamıştır. 2007 yılında Almanya'da bulunan Konstanz Üniversitesi Uluslararası Politika Anabilim Dalı'na doktora öğrencisi olarak kabul edilerek doktora eğitimine orada başlamış, zorunlu sebeplerden ötürü Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yer alan Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'na yatay geçiş yapmıştır. Doktorasına burada devam etmektedir.